STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06584

POLITISHE EKONOMYE IN FRAGN UN ENTFEREN

Alexander Malinovskii A. Bogdanov

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פּאָליטישע עקאָנאָמיע

אין פראגען און ענטפערען

פון א. באָגדאַנאָוו

איבערזעצט פון א. שאַפּראָנאָוויץ

ארויסגעגעבען פון דער
מאַרקס ליטעראַטור געזעלשאַפט אין פארלאג „נייע וועלט"
ניו יאָרק, 1921

Copyright, 1921, in the U. S.
by the
MARX PUBLICATION SOCIETY
All rights reserved.

אינהאַלט־פאַרצייכנונג

ערשטע אָפּטיילונג : אַלגעמיינע באַגריפען.

זייט

ערשטער קאַפּיטעל: וואָס איז אזוינס פּאָליטישע עקאָנאָמיע? — 9

צווייטער קאַפּיטעל: פּראָדוקציאָן — — — — — — — — — 16

דריטער קאַפּיטעל: די ארבייט און איהר פּראָדוקט — — — — — 22

פערטער קאַפּיטעל: מיטארבייטערשאַפט — — — — — — — 29

פינפטער קאַפּיטעל: פאראיינען — — — — — — — — — 34

זעקסטער קאַפּיטעל: די אויפהאַלטונג און אנטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט — — — — — — — — — — — — — — 37

זיבעטער קאַפּיטעל: די איינטיילונג פון דער פּאָליטיקאָ־עקאָנאָמישער ווירטשאַפט — — — — — — — — — — — — 42

אכטער קאַפּיטעל: די מעטאָדען און די באַדייטונג פון דער עקאָנאָמישער וויסענשאַפט — — — — — — — — — — — 44

צווייטע אָפּטיילונג : די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג.

ערשטער קאַפּיטעל: הויז ווירטשאַפט — — — — — — — — 51

א) די פאַמיליען קאָמונע; ב) די פּאַטריאַרכישע קאָמונע; ג) די פעאָדאַלע געזעלשאַפט.

צווייטער קאַפּיטעל: די אנטוויקלונג פון אויסטויש — — — — 69

א) סחורות אין אַלגעמיין; ב) שטופען אָדער פאָרמען פון אויסטויש; ג) געלט.

דריטער קאַפּיטעל: די טויש־ווירטשאַפט — — — — — — — 77

א) פון הויז־ווירטשאַפט צו טויש־ווירטשאַפט; ב) די טויש־ווירטשאַפט אין די שטעדט פון מיטעלאַלטער; ג) אלגעמיינע געזעצען פון טוישען.

פערטער קאַפּיטעל: דער האַנדעלס־קאַפּיטאל — — — — — — — 90

א) קאַפּיטאל אין אלגעמיין; ב) האַנדעלס־קאַפּיטאל און רויב־קאַפּיטאל; ג) די מאַכט פון האַנדעלס־קאַפּיטאל.

זייט

פינפטער קאפיטעל: אינדוסטריעלער קאפיטאליזם — — — 101

א) אינדוסטריעל־קאפיטאליסטישע אונטערנעמונג; ב) די טעכניק און מיטארבייטערשאפט אין א קאפיטאליסטישער אונ־טערנעמונג; ג) דער ווערט פון דער ארבייט־קראפט; ד) דער פארענדערטער און שטענדיגער קאפיטאל און דער מעהר־ווערט; ה) מיטלען ווי צו פארגרעסערען דעם מעהר־ווערט; ו) דעם קאפיטאל׳ס רעזערוו ארמיי; ז) שכירות; ח) ארבייטער ארגאניזאציעס; ט) ריוח און רענט; י.) קרעדיט; כ) אק־ציאנערע אונטערנעמונגען; ל) בירזשע און ספעקולאציע; מ) דער וואוקס פון קאפיטאל און זיין קאנצענטראציע; נ) אינדוסטריעלע קריזיסען; ס) סינדיקאטען; ע) די קא־פיטאליסטישע רעגירונג; פ) שטייערן און הלואות; צ) מיליטאריזם און אימפעריאליזם; ק) דער וועלט־מלחמה קריזיס; ר) די אידעאלאגיע פון די בורזשואזע קלאסען; ש) די אידעאלאגיע פון ארבייטער קלאס.

פאָליטישע עקאָנאָמיע

ערשטע אָפּטיילונג.

אַלגעמיינע באַגריפֿען.

ערשטער קאַפּיטעל.

וואָס איז אַזוינס פּאָליטישע עקאָנאָמיע?

וואָס הייסט פּאָליטישע עקאָנאָמיע?

— דאָס איז די לעהרע וועגען דעם געבוי פון דער געזעלשאַפט, אָדער, מיט אַנדערע ווערטער, וועגען דער אַרבייטס־אָרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאַפט.

וואָס הייסט געזעלשאַפט?

— בוכשטעבליך מיינט דאָס: אַ זאַמלונג פון מענשען, וועלכע האָבען צווישען זיך עטוואָס אַלגעמיינעס. אין דעם זינען באַנוצט מען זיך מיט דעם וואָרט אין טאָג־טעגליכען לעבען: צום ביישפּיעל, ווען מען רעדט וועגען קאָנסום־געזעלשאַפטען, ווי־סענשאַפטליכע געזעלשאַפטען, פון פייער־לעשער, געזאַנג געזעל־שאַפטען, די „העכערע געזעלשאַפט" א. ד. גל. זעהר אָפט — אין צייטונגען איז עס אויף יעדען שריט — פאַרשטעהט מען אונטער'ן וואָרט „געזעלשאַפט" דעם העכערען און מיטעלען קלאַס: די פּריצים, די בורזשואַזיע, די אינטעליגענציע, ד. ה. די קלאַסען, וועלכע באַזיצען אייגענטום, בילדונג, איינפלוס; די נידעריגע קלאַסען אָדער דאָס פּראָסטע פאָלק, דער המון, ווי פּויערים, בעלי־מלאכות און אַרבייטער, ווערען ניט אַריינגענומען אין כלל. אָבער אין דער עקאָנאָמישער ווימענשאַפט האָט דאָס וואָרט „געזעל־שאַפט" אַן אַנדער באַדייטונג, אַ מעהר גרינדליכע און פּינקטליכע־רע: געזעלשאַפט מיינט אַ זאַמלונג פון מענשען, וועלכע זיינען פאַראייניגט דורך אַ עקאָנאָמישען, אָדער אַרבייטס־פאַרבאַנד, ד. ה. דורך דעם, וואָס אייניגע אַרבייטען צוזאַמען מיט אַנדערע, אָדער דורך דעם, וואָס אייניגע אַרבייטען פ א ר אַנדערע. דאָ געהען אַריין אַלע קלאַסען: דער העכערער, מיטעלער און דער נידע־ריגער קלאַס, ווייל אויב אייניגע פון זיי אַרבייטען אפילו ניט, אַרבייטען דאָך אָבער אַנדערע אויף זיי.

ווי ברייט זיינען די גרענעצען פון א געזעלשאפט?

— היינט צו טאג קען מען זאגען, אז כמעט די גאנצע מענשהייט איז איין געזעלשאפט: אפילו די גרעסטע מדינות מיט צעהנדליגע און הונדערטע מיליאנען איינוואוינער לעבען ניט אינגאנצען מיט די פראדוקטען פון זייער אייגענער ארבייט, פיעלע פראדוקטען פיהרט מען אריין און פיעלע פיהרט מען ארויס: ווען מען פיהרט ארויס, הייסט דאס, אז מען גיט אפ אנדערע דעם פראדוקט פון אונזער ארבייט, דאס מיינט, מיר האבען געארבייט פאר אנדערע; ווען מען פיהרט אריין, מיינט אז אנדערע האבען געארבייט פאר אונז. דער עקאנאמישער פארבאנד פון מענשען נעמט ארום די גאנצע וועלט.

איז עס שטענדיג אזוי געווען?

— ניין, ניט שטענדיג. דער מענש האט קיינמאל ניט געלעבט איינער אליין, אפגעזונדערט פון אלעמען, אבער גאר אמאל, אין די אור־אלטע צייטען, פלעגען מענשען לעבען אין קליינע קאמונעס (אבשטשינא), און די קאמונעס זיינען צווישען זיך עקאנאמיש ניט געווען פארבונדען, הייסט דאס, אז זיי זיינען געווען זעלבסטשטענדיגע געזעלשאפטען. די פרימיטיווע קאמונעס זיינען פאקטיש געווען משפחות, גרויסע פאמיליעס, פריהער פון עטליכע צעהנדליג, און שפעטער פון עטליכע הונדערט מענשען. יעדע קאמונע האט געלעבט מיט איהר אייגענער ארבייט, פלעגט אליין אויסארבייטען אלעס וואס זי האט גענויטיגט צום לעבען, מיט אנדערע קאמונעס האט זי קיין מגע־ומשא ניט געהאט, אויסער וואס אמאל פלעגט מען אויף זיי אנפאלען און בארויבען זיי. אבער אזוי איז געווען גאר אין די ערשטע דורות. דערנאך זיינען אויסגעוואקסען פארבאנדען פון שבטים: עטליכע קאמונעס, וועלכע האבען זיך געפונען אין נאהענטע קרובות'שאפט, פלעגען זיך פאראייניגען און געהן צוזאמען אויף מלחמה אדער פאלעוואניע (יאגד)—דא איז שוין געווען א וועלכער ס'איז ארבייטס־פארבאנד. מיט דער צייט האט מען ביסלעכווייז אנגעהויבען צו בייטען זיך מיט די פראדוקטען, ווען איינינגע האבען געהאט איין פראדוקט מעהרער, און די אנדערע — אנאנדער פראדוקט מעהר. נאכדעם

האָט זיך דער אויסטויש פאַרנאַנדערגעוואַקסען און פאַרשפּרייט, ביז וואַנען ער האָט זיך פאַרוואַנדעלט אין שטענדיגען האַנדעל ניט בלויז צווישען די קאָמונעס, נאָר אויך צווישען די שבטים־פאַרבאַנדען און אַם ענדע אויך צווישען באַזונדערע פעלקער. די קאָמונעס האָבען איבערגעביטען זייער געשטאַלט, זייער פאָרמע, זיינען פאַרנאַנדערגעפאַלען אויף באַזונדערע ווירטשאַפטען, פון וועלכע עס זיינען אַרויסגעקומען נייע אונטערנעמונגען: גרויסע גוטס (אימעניעס, מאַיאָנטקעס), פאַבריקען, זאַוואָדען א. א. וו. עס זיינען באַשאַפען געוואָרען מערק — פון אַ גאַנצען געגענד, נאַציאָנאַלע און צום סוף דער וועלט־מאַרק, ד. ה. דער האַנדעל צווישען באַזונדערע לענדער. דער מאַרק און דער האַנדעל מיינט ניט קיין אַנדער זאַך ווי נאָר דאָס, וואָס די אַרבייט פון איינִיגע, אין דער פאָרמע פון זייערע פּראָדוקטען, קומט אָן צו אַנדערע מענשען, און פאַרקעהרט. אַזוי איז אַרויסגעקומען דער אַרבייטס־פאַרבאַנד, און וואָס מעהר עס האָט זיך ענטוויקעלט דער וועלט־מאַרק, האָט זיך דער פאַרבאַנד אַלץ מעהר פאַרשטאַרקט ביז ער האָט אַרומגעכאַפּט די גאַנצע מענשהייט.

זיינען שוין אינגאַנצען פאַרשוואונדען די קליינע זעלבסט־שטענדיגע קאָמונעס פון די אַמאָליגע צייטען?

— ניין, ניט אינגאַנצען. אין די ווייטע און אָפּגעשטאַנענע ווינקעלעך אויף דער ערד זיינען נאָך געבליבען ווילדע שבטים, וועלכע לעבען כמעט אַזוי אָפּגעזונדערט און אומאָפּהענגיג פון דער גאַנצער וועלט, ווי אין די אור־אַלטע צייטען. בעאָבאַכטענדיג דעם לעבען פון די שבטים, האָט מען געקראָגען די מעגליכקייט אויסצואַרבייטען אַ באַגריף וועגען דעם לעבען פון מענשען אין די אַמאָליגע, בעפאָר־היסטאָרישע צייטען, ווייל קיינע היסטאָרישע טראַדיציעס זיינען פון זיי, פאַרשטעהט זיך, ניט געבליבען, עס זיינען געבליבען בלויז איינִיגע שפּורען: סקעלעטען, וועלכע מען געפינט אַמאָל אין דער ערד, געצייג געמאַכט פון שטיין, ברעקלעך געפעס א. א. וו., אין דעם העלפט אויך אויס די פילאָלאָגישע ווי־סענשאַפט, וועלכע געפינט איינִיגע סימנים אין די שפּראַכען פון באַזונדערע פעלקער.

קען מען רעכענען די מענשהייט פון היינטיגער צייט מיט'ן וועלט-מארק אלס פאָלשטענדיג איין געזעלשאפט?

— ניין, מען קען ניט: זי איז פאראייניגט בלויז טיילוויז, אמאָל מיט א שטארקערען, אמאָל מיט א שוואכערען פארבאנד, אָבער ניט אינגאנצען. ענגער זיינען מענשען צונויפ־געבונדען בלויז אינערהאלב יעדע לאנד, אבער צווישען די לענדער איז דער פארבאנד ניט נאָר שוואכער, נאָר אָפטמאָל ווערט ער אינגאנצען איבערגעריסען און ווערט פארביטען דורך מלחמות, ד. ה. איין לאנד זוכט צו פארניכטען דאָס צווייטע און בארויבען איהר. דעריבער האלטען טאקע איינינע געלערנטע, אז געזעל־שאפט מיינט א מלוכה און פאָליטישע עקאָנאָמיע רופען זיי „נאַ־ציאָנאלע" אָדער „מלוכה" עקאָנאָמיע. אזא שטאנדפונקט איז אָבער ניט קיין ריכטיגער: א וועלכער עס איז ארבייטס־פאר־באנד איז מעהר־ווייניגער דאָך פאראן, און אָט דער פארבאנד ווערט וואָס ווייטער אלץ שטארקער און ענטוויקעלטער, אזוי, אז בא־זונדערע לענדער ווערט אלץ שווערער צו לעבען אָפגעזונדערט אָהן גענענזייטיגע הילף.

וואָס מיינט די „ארבייט-אָרגאניזאציע" פון דער גע־זעלשאפט?

— דאָס מיינט דער סך הכל פון אלע פ ר אָ ד ו ק־צ י אָ נ ס ־ ב א צ י ה ו נ ג ע ן צווישען מענשען.

און וואָס זיינען אזוינס די „פראָדוקציאָנס-באציהונגען"?

— אונטער'ן וואָרט „פראָדוקציאָן" פארשטעהט די פאָליטי־שע עקאָנאָמיע די אלגעמיינע ארבייטס-אקטיוויטעט פון מענשען, דעם סכום פון דער געזעלשאפטליכער ארבייט. אין דער ארבייט קומען מענשען נ ו י ט ו ו ע נ ד י ג ע ר ו ו י י ז ע אין וועלכע עס איז באציהונגען צווישען זיך. צום ביישפיעל, מען דארף אי־בערטראָגען פון איין פלאץ אויפ'ן צווייטען א קלאָץ, וואָס וועגט צעהן פוד: איין מענש אליין קען עס ניט טאָן, מוז זיך פ א ר־א י י נ י ג ע ן די ארבייט, לאָמיר זאָגען, פון צוויי מענשען; אויב די משא וועט וועגען הונדערט פוד, וועט זיין נויטיג די מיט־ארבייטערשאפט פון 20—30 מענשען און נאָך מיט א פאָרמאַן

אַלס צוגאָב. די געזעלשאַפט דאַרף אויסאַרבייטען פאַרשידענערליי קאָמפּליצירטע פּראָדוקטען, איז נויטיג די צ ו ט ײ ל ו נ ג פון דער אַרבייט: אייניגע מענשען, ווירטשאַפטען אָדער אונטערנע־מונגען אַרבייטען אויס איין סאָרט פּראָדוקטען אָדער איין טייל פון זיי, די אַנדערע גרייטען צו אַנאַנדער מין פּראָדוקט אָדער אַנאַנדער טייל פון זיי. דערביי איז נויטיג, אַז מענשען זאָלען קענען קריגען און פאַרנוצען די פּראָדוקטען, וואָס אַנדערע האָבען אויסגעאַרבייט, למשל, דורך אומטוישען זיי. אַט די אַלע באַצי־הונגען צווישען מענשען, וואָס ווערען אַרויסגערופען דורך דער אַרבייט, רופען זיך פּ ר אָ ד ו ק צ י אָ נ ס ב אַ צ י ה ו נ ג ע ן.

וועלכע זיינען די הויפּט־פאָרמען פון פּראָדוקציאָנס־באַציהונגען?

— די הויפּט־פאָרמען זיינען צוויי: 1) די באַציהונגען פון מ י ט אַ ר ב ײ ט ע ר ש אַ פ ט און 2) די באַציהונגען פון צ ו נ ע מ ע ן, ד. ה. נעמען אַ זאַך און מאַכען עס פאַר פּריוואַט־אייגענטום. מיטאַרבייטערשאַפט מיינט, אַז אָדער מענ־שען טוען צוזאַמען איין גאַנצע אַרבייט, ווי אין דעם אויבענדער־מאָנטען פאַל פון איבערטראָגען אַ שווערע קלאָץ פון איין פּלאַץ אויפ׳ן צווייטען, אָדער די צוטיילונג פון דער אַרבייט, ווען יעדערער טוט בלויז אַ טייל פון דער אַרבייט, ווי למשל אין אַ בגד: איינער נעהט אויף דעם אויבערשלאַג, איינער דעם אונטערשלאַג, אַ דריי־טער מאַכט פאַרטיג די אַרבעל, אַ פערטער נעהט איין קנעפּלעך א. אַז. וו. צונעמען מיינט, אַז אָדער מענשען אַרבייטען פ אַ ר אַנדערע, למשל, ווען אַ פּויער און אַ שמיד בייטען זיך מיט זייערע פּראָדוקטען, קוקט עס אויס, אַז דער פּויער האָט געאַרבייט פאַר׳ן שמיד, און דער שמיד האָט געאַרבייט פאַר׳ן פּויער, אָדער מענשען אַרבייטען א ו י ף אַנדערע, ווען מען נעמט צו איינעמס פּראָ־דוקט און מען גיט איהם גאָרנישט צוריק, אָדער מען גיט איהם אַזוי ווייניג, אַז עס דעקט ניט דעם ווערט פון׳ם גאַנצען צוגע־נומענעם פּראָדוקט. דער גרעסטער טייל עקאָנאָמיסטען פאַר־שטעהען אונטער די ווערטער „פּראָדוקציאָנס־באַציהונגען" בלויז די באַציהונגען פון מיטאַרבייטערשאַפט, און דאָס **„צונעמען" איז**

פאר זיי א באזונדער געגענשטאנד. דאס איז אבער ניט ריכטיג, ווייל דער עיקר סיי פון מיטארבייטען סיי פון צונעמען באשטעהט אין דעם פראדוקט, אפטמאל קען מען זיי גארניט פאנאנדערטיילען אפילו. קען מען, למשל, אפטיילען דעם אויסטויש פון ארבייטס־צוטיילונג? אהן ארבייטס־צוטיילונג קען קיין אויסטויש ניט זיין, ווייל עס איז ניטא מיט וואס צו בייטען זיך — אלע שאפען דעמזעלבען פראדוקט, און קיינער וועט ניט בייטען ברויט אויף ברויט, און שטיוועל אויף שטיוועל; און אהן אויסטויש האט קיין זינען ניט די ארבייטס־צוטיילונג, ווארום וואס פאר א נוצען וועט ברענגען, וואס דער שניידער נעהט א בגד, און דער שוסטער — א פאר שיך, אויב זיי טוישען ניט אוים צווישען זיך די פראדוקטען פון זייער ארבייט. אלזא, „מיטארבייטערשאפט" און דאס „צונעמען" זיינען צווישען זיך ענג צונויפגעבונדען און ביידע געהען אריין אונטער'ן באגריף פון פראדוקציאנס־באציהונגען, פראדוקציאנס־פארהעלטניסע.

פארוואס זאגט מען, אז די פראדוקציאנס־פארהעלטניסע שאפען די סטרוקטור, דעם געבוי פון דער געזעלשאפט?

— ווייל אהן זיי איז קיין געזעלשאפט ניטא, בלויז זיי בינדען צוזאמען די מענשען אין א געזעלשאפט. זייער כאראקטערשטריך איז די *נויטווענדיגקייט*: מענשען איז *נויטווענדיג* צו ארבייטען, כדי די געזעלשאפט זאל קענען לעבען און עקזיסטירען, און עס איז *נויטווענדיג* צו פאראייניגען די ארבייט, כדי זי זאל דערגרייכען איהר צוועק, כדי עס זאל זיין מעגליך איינצוברעכען דעם ווידערשטאנד פון דער נאטור און צווינגען איהר, זי זאל געבען די מענשען אלעס וואס זיי דארפען. און ווייל די פראדוקציאנס־באציהונגען שטעלען צוגויף דעם *נויטווענדיגען* פארבאנד צווישען מענשען, דעריבער זאגט מען, אז זיי שאפען דעם *פונדאמענטאלען* פארבאנד, אדער, וואס איז אלץ איינס., די סטרוקטור, דעם געבוי פון דער געזעלשאפט. אלע אנדערע באציהונגען ווענדען זיך אן די פראדוקציאנס באציהונגען. צום ביישפיעל די מיטארבייטערשאפט בינדט צוזאמען די ארבייטער, און דאס, וואס דער קאפי־

טאַליסט נעמט צו פאר זיך דעם ארבייטער׳ס פּראָדוקט, טיילט אָפּ די ארביימער פון דער בורזשואזיע. פון דעם נעמען זיך די פּאָליטישע און אידעען־באַציהונגען: אין פּאָליטיק און אין אידעען דערנענטערען זיך די ארבייטער צווישען זיך און קומען אין צוזאַמענשטוים מיט דער בורזשואזיע, א. ד. גל.

וואָס באדייט דער נאָמען „פּאָליטישע עקאָנאָמיע?

— בוכשטעבליך מיינט „עקאָנאָמיע" די וויסענשאפט וועגען ווירטשאפט, און „פּאָליטישע" מיינט דאָס זעלבע וואָס בירגערליכע —ביידע ווערטער זיינען גריכישע. נאָר ביי די גריכען פלעגט מען אונטער דעם וואָרט „בירגערליכע" פארשטעהן דאָס זעלבע וואָס היינט פארשטעהט מען אונטער די ווערטער „געזעלשאפטליכע" אָדער „סאָציאלע", ד. ה. ניט בלויז די פּאָליטישע און רעכטליכע באַציהונגען אליין. קלאָרער און פּינקטליכער וואָלט געווען ווען אָנשטאָט „פּאָליטישע עקאָנאָמיע" זאָל מען עס רופען „סאָציאלע עקאָנאָמיע".

צווייטער קאפיטעל

פּראָדוקציאָן

געהערט יעדער סאָרט מענשליכע ארבייט צום געביט פון פּראָדוקציאָן?

— ניין, ניט יעדער. אין דער וויסענשאפט טיילט מען פאַנאנדער פּראָדוקטיווע ארבייט און ניט-פּראָדוקטיווע ארבייט.

וואָס איז דער אונטערשייד צווישען זיי?

— צווישען די עקאָנאָמיסטען עקזיסטירט נאָך ביז היינטיגען טאָג א חילוקי דעות וועגען דעם. אייניגע זאָגען, אז „פּראָדוקטיוו" רופט זיך בלויז אזא ארבייט, וועלכע שאפט מאַטעריעלע ווערטען. אויף דעם אופן איז פּראָדוקטיוו בלויז די פיזישע ארבייט פון פּויער, בעל-מלאכה און ארבייטער, און דאָס אויך ניט אלע: ווען ארבייטער פיהרען איבער זאכען פון איין ארט אויפ'ן צווייטען, שאפען זיי דאָך ניט קיין מאַטעריעלע פּראָדוקטען, דארף זיך דעריבער זייער ארבייט רעכענען אלס ניט קיין פּראָדוקטיווע, און וועגען אינטעלעקטועלע ארבייט, ווי לעהרער, מענשען וואָס פיהרען איין אָרדנונג אין אונטערנעמונגען און ד. גל., איז שוין אָפּגערעדט. אנדערע עקאָנאָמיסטען רעכענען פאר פּראָדוקטיוו יעדע ארבייט, אין וועלכע די געזעלשאפט נויטיגט זיך סיי פיזישע סיי גייסטיגע: אהערצו באַלאַנגען די ארבייט פון א שלאָסער, פון א מאַשיניסט, פון א קאָנדוקטאָר, פון א לעהרער, א פּארוואַלטער, וואס ברענגט אלעם אין אָרדנונג א. אז. וו. אהער באַלאַנגען ניט: ערשטענס, פּארניכטענדע ארבייט, ווי רויב און מאָרד; צווייטענס, ארבייט, וועלכע האָט ניט קיין שייכות צו דער געזעלשאפט, וועלכע דינט בלויז צו באַפרידיגען יעדען איינצעלנעם אינדיווידואום, ווי שאַכמאַט-שפּיעל א. ד. גל. מיר וועלען אָננעמען דעם צווייטען באַגריף, וועלכער איז איינפאַכער און באַקוועמער.

פראָדוקטיווע ארבייט מיינט אַן ארבייט, וועלכע איז געזעל־שאפטליך־נוצליך, ד. ה. ברענגט נוצען דער געזעלשאפט. פּאָלי־טישע עקאָנאָמיע איז די פונדאמענטאלע לערע וועגען דער געזעל־שאפט, און פאר דער געזעלשאפט איז ניט וויכטיג, צי דער רע־זולטאט פון דער ארבייט איז אַ מאטעריעלער אָדער ניט, פאר איהר איז בלויז וויכטיג, צי דער רעזולטאט פון דער ארבייט ברענגט איהר נוצען אָדער ניט.

וועלכע זיינען די עלעמענטען אָדער די באדינגונגען פון פראָדוקציאָן?

—די עלעמענטען זיינען צוויי: ערשטענס, דער מענש אליין, ד .ה. זיין ארבייטס־קראפט, און צווייטענס, די נאטור, ד. ה. די זאכען און די כוחות, וועלכע ליגען אין דער נאטור. פראָדו־צירען מיינט, אַז די געזעלשאפט פארשווענדט אַ באשטימטען סכום ארבייטס־קראפט און אַזוי ארום ווירקט זי אויף דער נאטור און צווינגט איהר, זי זאָל געבען אלעס, אין וואָס די געזעלשאפט נוי־טיגט זיך. דער מענש פיהרט אַ קאמפף מיט דער נאטור פאר זיין עקזיסטענץ און הערשאפט.

וואָס רופט זיך אַן פראָדוקציאָנס־מיטלען?

— דאָס זיינען אלע זאכען און כוחות פון דער נאטור, מיט וועלכע עס קומט אוים דער ארבייטס־קראפט צו אפערירען. מיט אַנדערע ווערטער: דאָס זיינען די געצייג און מאַ־טעריאַלען פון דער ארבייט.

וואָס מיינט די „געצייג” און די „מאַטעריאַלען” פון דער ארבייט?

— געצייג רופט זיך דאָס, מיט וואָס מען ארבייט, און „מאַ־טעריאַל” איז דאָס, וואָס מען בעארבייט. אין זיין קאמפף מיט דער נאטור זוכט דער מענש אונטערוואַרפען איהר אונטער זיך; מיט אַנדערע ווערטער, ער מאַכט אַזוי, אַז אייניגע זאכען און כוחות פון דער נאטור העלפען איהם בייקומען און צוברעכען דעם ווידערשטאַנד פון אַנדערע נאטור־קרעפטען, זיי ווערען, אַזוי צו זאָגען, זיינע פארבינדעטע אין זיין קאמפף געגען דער נאטור.

אזעלכע פארבינדעטע זיינען פאַראַן צוויי ערליי: לעבעדיגע, ווי ארבייטס־פיה, פערד, אייזלען, אָקסען א. א. וו., און טויטע — אינסטרומענטען, דאמפף אָדער ווינט, עלעקטריק א. ד. גל. דאָס זיינען אלץ געצייג פון ארבייט. דאָס רוב זיינען זיי אליין פראָ־דוקטען פון ארבייט: ארבייטס־פיה דארף מען צוגעוואוינען צו מענשען, צו דער ארבייט, געבען עסען, ערציהען א. א .וו.; דעם ווינט, עלעקטריק און דאמפף דארף מען רעגולירען, שטעלען זיי אין באשטימטע באדינגונגען א. ד. גל.; אינסטרומענטען דארף מען מאכען. דער מאטעריאל, וועלכען מענשען בעארבייטען, קען זיין אָדער א פראָדוקט פון פריהערדיגער ארבייט, ווי פאָדים פאר וועבער, אָדער ער געפינט זיך אין דער נאַטור אין פארטיגען צו־שטאנד, ווי די רודא און שטיין־קוילען אויפ'ן אָרט, וואו מען גראָבט זיי.

וועלכע באַזונדערע זייטען דארף מען נעמען אין אנ־באטראכט אין דער פראָדוקציאָן?

— דריי: די טעכנישע, עקאָנאָמישע און אידעאָלאָגישע.

וואָס הייסט די טעכניק פון פראָדוקציאָן?

— די טעכניק פון פראָדוקציאָן מיינט די וועגען און מיטלען, דורך וועלכע דער מענש ווירקט אויף דער נאַטור. מעהרסטענטיילס קען מען דערקענען די טעכניק נאָך די געצייג, מיט וועלכע מען באנוצט זיך. אין די אוראלטע צייטען איז די געצייג געוועזן זעהר ווייניג אין צאָהל און האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער איינפאכקייט (גאָר אמאָל האָבען געדינט אַלס געצייג בלויז דער שטיין און א שטעקען); דערנאָך האָט זיך די טעכניק ענטוויקעלט, די געצייג האָט זיך פארפילפאכט און געוואָרען קאָמפליצירטער, אָבער מען פלעגט אַלץ ארבייטען מיט די הענט, ווי די געצייג פון בעל־מלאָכה און פויער עטליכע הונדערט יאָהר צוריק; צום סוף האָבען זיך באוויזען מאַשינען, וועלכע ברענגען אין באוועגונג אלע אינסטרומענטען. אויסער די געצייג באלאנגט צו דער טעכ־ניק אויך דאָס אויסקלייבען מאטעריאל צו בעארבייטען און די פאָרמען, אין וועלכע מען באנוצט זיך מיט זיי.

וואָס איז דער עיקר פון דער טעכנישער אַרבייט? שאפט זי עטוואָס נייעס אָדער ניט?

— אין דער פראָדוקציאָן שאפט דער מענש לחלוטין גאָרנישט, ער טיילט בלויז פאַנאַנדער די עלעמענטען פון דער נאַטור און פאַראייניגט זיי איבעראַנאַנד, שאפענדיג נייע קאָמבינאַציעס — ער אָרגאַניזירט די נאַטור אזוי, זי זאָל דינען זיינע אינטערעסען. דאָס זעהט זיך אַרויס מעהר בולט, ווען מען זאָל פארגלייכען אַ קולטורעלע לאַנד מיט אַ לאנד, וואו עס ציהען זיך ווילדע סטעפּעס און טייגעס.

וואָס הייסט די „עקאָנאָמישע" זייט פון פּראָדוקציאָן?

— דאָס מיינט די פאָרמע, ווי מענשען זיינען אָרגאַניזירט צווי־שען זיך אין דער פראָדוקציאָן. די טעכניק צייגט די באַציהונגען פון מענשען צו דער נאַטור, די עקאָנאָמיק צייגט די באַציהונגען פון מענשען צום מענשען אין דער געזעלשאפטליכער ארבייט. אין דער טעכניק אָרגאַניזירט די געזעלשאפט די נאַטור, אין דער עקאָ־נאָמיק אָרגאַניזירט זי זיך אַליין.

וואָס איז די „אידעאָלאָגישע" זייט פון דער פראָדוקציאָן?

— דאָס זיינען די שפּראַך און דאָס דענקען, וואָס דינען אַלס געצייג, אַלס מיטלען, דורך וועלכע די פראָדוקציאָן ווערט אָר־גאַניזירט. צום ביישפּיעל, יעדע מיטארבייטערשאפט ווערט אָרגאַ־ניזירט מיט ווערטער און צייכענס, דורך וועלכע יעדער ארבייטער וויים זיין אָרט און ראָל אין דער אַלגעמיינער ארבייט. די ארבייט אַליין קען ניט אָרגאַניזירט ווערען אָהן דער הילף פון טעכנישער וויסענשאפט ד. ה. אָהן די אָנגעזאמעלטע באגריפען און אידעען וועגען דער נאַטור פון די געצייג, פון די מאַטעריאלען און פון די מיטלען ווי אויסצונוצען זיי. די געזעלשאפט ווערט שטענדיג רייכער מיט ערפארונגען און דריקט עס אוים אין ווערטער און געדאנקען; זיי גיבען זיך איבער פון מענשען צו מענשען, פון איין דור צום צוויי־טען, אין אָנהויב אין אַ געוועהנליכער פאָרמע, אַלס פראַקטיק, און שפּעטער אַלס שטרענגע וויסענשאַפטליכע לעהרען. די גאַנצע ווי־סענשאפט דינט אַלס אַ מיטעל ווי צו אָרגאַניזירען די ארבייט ווייטער. אזוי רופט זיך די גאַנצע טעכניק פון מאַשינען־פּראָדוק־

ציאָן „וויסענשאַפטליכע”, ווייל זי איז באַגרינדעט אויף דער ווי־סענשאַפט און איז אָרגאַניזירט מיט דער הילף פון דער וויסענ־שאַפט'ס אָנווייזונגען און מעטאָדען.

באַשעפטיגט זיך די עקאָנאָמישע וויסענשאַפט מיט אַלע אָפּטיילונגען פון דער פּראָדוקציאָן — מיט דער טעכני־שער זייט, עקאָנאָמישער און אידעאָלאָגישער?

— —ניין. זי באַשעפטיגט זיך בלויז מיט דער עקאָנאָמי־שער זייט. אָבער אַזוי ווי אַלע דריי טיילען זיינען צווישען זיך ענג צונויפגעבונדען און ווענדען זיך איינער אָן דעם צווייטען, דעריבער איז, כדי צו פאַרשטעהן גוט די עקאָנאָמיק, מוז מען האָ־בען אין זינען אויך די איבעריגע צוויי טיילען, אָבער בלויז אויף אַזוי פיעל, אויף וויפיעל זיי האָבען אַ שייכות צו דער עקאָנאָמיק, באַשטימען איהרע אייגענשאַפטען, רופען ארויס אין איהר וועלכע עס איז ענדערונגען, העלפען אָדער שטערען איהר ענטוויקלונג. אַ דאַמפף־מאַשין אינטערעסירט דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע ניט מיט איהר מעכאַניזם, ניט מיט איהרע רעדלעך און שרייפלעך, ווי זיי זיינען קונציג צונויפגעשטעלט; די פּאָליטישע עקאָנאָמיע אינ־טערעסירט זיך מיט דער דאַמפף־מאַשין בלויז צוליעב דעם, וואָס די מאַשין האָט פאַרשנעלערט און פאַרברייטערט די ענטוויקלונג פון קאַפּיטאַליזם און האָט אופן געווירקט אויף די גע־זעלשאַפטליכע פאַרהעלטניסע צווישען מענשען אין באַזונדערע לענדער. די קאַטוילישע רעליגיע האָט געשפּיעלט אַ וויכטיגע ראָל אין דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג פון אייראָפּאַ; אָבער פאַר דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע האָט די לעהרע פון קאַטאָליציזם וועגען דעם, אַז די הייליגע מאַריע איז געבליבען אַ בתולה אפילו נאָך דעם ווי זי האָט געבוירען אַ זוהן, קיין שום באַדייטונג ניט; די פּאָלי־טישע עקאָנאָמיע אינטערעסירט זיך מיט'ן קאַטאָליציזם בלויז אויף אַזוי פיעל, אויף וויפיעל אָט די רעליגיע האָט געשטיצט דעם אַל־טען, פעאָדאַלען אָרדנונג און האָט געשטערט די ענטוויקלונג פון די נייע קאַפּיטאַליסטישע כוחות און די אָרגאַניזירונג פון די נייע באַציהונגען צווישען מענשען. די פּאָליטישע עקאָנאָמיע באַ־שעפטיגט זיך, אַלזאָ, אויך מיט דער טעכניק און מיט דער אי־

דעאָלאָגיע, אָבער בלויז פון איהר אייגענעם עקאָנאָמישען שטאַנד־פונקט.

דעריבער איז זאָגען, אז די פּאָליטישע עקאָנאָמיע איז די לעה־רע וועגען געזעלשאפטליכערווירטשאפט, וועט זיין ניט ריכטיג. צו דער געזעלשאפטליכער ווירטשאפט האָט א גרויסע שייכות אויך די טעכניק, אָבער מיט דעם באשעפטיגען זיך די טעכנישע וויסענשאפטען. די פראגע וועגען דעם, ווי איז בעסער צו באַמיסטיגען און בעארבייטען די פעלד אָדער מיט וועלכע מיט־לען איז בעסער צו באַקומען פון דער ערד מעטאַלען — באַלאַנגען צו דער געזעלשאפטליכער ווירטשאפט, אָבער מיט זיי באשעפטיגען זיך אָדער די אגראָנאָמיע אָדער די מעטאַלורגיע, אָבער בשום אופן ניט די פּאָליטישע עקאָנאָמיע.

דריטער קאַפּיטעל.

די אַרבייט און איהר פּראָדוקט.

ווי קען מען אָפּמעסטען דעם סכום ארבייט אין דער פּראָדוקציאָן?

— דאָס קען מען אויסמעסטען מיט'ן צאָהל ארבייטס־קראַפט, מיט דער לענג פון דער צייט און מיט דער אנשטרענגונג פון דער ארבייט. ארבייטען הייסט אויסגעבען א באַשטימטען סכום ענערגיע. זעלבסטפארשטענדליך, וואָס מעהר ארבייטער עס זיינען באַשעפטיגט און וואָס לענגערע שטונדען זיי ארבייטען, אַלץ מעהר ענערגיע ווערט אריינגעלעגט אין דער ארבייט. אָבער אין איינער און דערזעלבער צייט, לאָמיר זאָגען, אין אַ שטונדע, קען יעדע־ארבייטער אריינלעגען אין דער ארבייט מעהר ענערגיע אָדער וויניגער, ער קען ארבייטען שנעלער אָדער לאַנגזאַמער. לעגט ער אריין מעהר ענערגיע, וועט ער אין אַ שטונדע שאפען מעהר ארבייט; גיט ער אויס וויניגער ענערגיע, וועט ער ארויסגעבען וויניגער אַרבייט. אין דעם ערשטען פאַל איז די ארבייט מעהר אָנגע־שטרענגט, מעהר אינטענסיוו; אין צווייטען פאַל — קנאַפּער אָנגע־שטרענגט, וויניגער אינטענסיוו. אין די מעהר עקאָנאָמיש־ענט־וויקעלטע לענדער איז די ארבייט אינטענסיווער, אין די עקאָנאָמיש־אָפּגעשטאַנענע לענדער איז זי וויניגער אינטענסיוו. אַן ענגלישער ארבייטער, צום ביישפּיעל, וועט מיט די זעלבינע געצייג אויסאַר־בייטען אין אַ שטונדע צוויי מאָל אָדער צוויי און אַ האַלב מאָל אַזוי פיעל, ווי אַ רוסישער, און אַ רוסישער — מעהר איידער אַ כינעזער.

וואָס מיינט די „אייגענשאַפט", דער „כאַראַקטער" פון ארבייט?

— דעם מענשענס ארבייט פארפאָלגט פיעלערליי צוועקען, ער ארבייט אויף אַלערליי פּראָדוקטען, באַקומט צוליעב דעם די ארבייט שטענדיג אַן אנדער פּנים, אַ באַזונדער כאַראַקטער. די אַרבייט

פון אַ שמיד פאָדערט אַן אַנדער קאָמבינאַציע פון אַנשטרענגונג, איידער די ארבייט פון אַ פויער אָדער אַ שוסטער. אָט דאָס מיינט מען, ווען מען רעדט וועגען באַזונדערע אייגענשאַפטען פון דער אַרבייט. אין היינטיגער געזעלשאַפט זיינען פאַראַן טויזענטערליי באַזונדערע פאַכען, און אין יעדען פאַך האָט די ארבייט אַ באַזונ־דער אייגענשאַפט.

וואָס מיינט די „פּראַדוקטיוויטעט" פון ארבייט?

— דאָס מיינט דער גראַד פון ערפאָלג. וואָס מעהר פּראָדוק־טען מען ארבייט אויס מיט'ן זעלבען סכום פון ארבייט, אַלץ העכער איז די פּראָדוקטיוויטעט.

אָן וואָס ווענדט זיך די פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַר־בייט?

— דאָס ווענדט זיך אָן די קענטשאַפט פון די אַרבייטער, אָן זייער געאיבטקייט, אָן די געצייג און אויך אָן דער פאָרמע ווי די אַרבייט איז אָרגאַניזירט. אַ געאיבטער אַרבייטער וועט אין אַ שטונדע צייט ביי אַ גלייכע פאַרשווענדונג פון כוחות אַרויסגעבען מעהרער אַרבייט איידער דער ניט־געאיבטער, ד. ה., זיין אַרבייט וועט זיין מעהר פּראָדוקטיוו. נאָך שטאַרקער איז די ווירקונג פון די געצייג. עס איז גענוג צו צוגלייכען דאָס, וואָס דער אַמאָליגער ווילדער מענש האָט געקענט אויפטאָן מיט זיין שטיינערנער האַק, מיט דעם, וואָס אַן אַרבייטער קען היינט אויפטאָן מיט אַן אייזער־נער האַק. אפילו דער פעהיגסטער וועבער וועט אויף אַ האַנד־וואַרשטאַט אויסוועבען ניט מעהר ווי אַ צענט־חלק פון דעם, וואָס דער דורכשניטליכער וועבער קען אויסוועבען אויף אַ מעכאַנישען וואַרשטאַט. אין דעם פאַל ווירקט אויך די אָרגאַניזירונג פון דער אַרבייט: די בעסערע געצייג, און נאָך מעהר די מאַשין, מוז דאָך ווער עס איז אַנדערש צוגרייטען. אויסערדעם, ווערט די פּראָדוק־טיוויטעט פון אַרבייט פאַרגרעסערט דורך דער מיטאַרבייטערשאַפט אַליין אפילו מיט די זעלביגע געצייג. צעהן ווילדע, געהענדיג אויף פאַלעוואַניע (געיעג) אַלע צוזאַמען, האָבען געקענט דערגרייכען ניט קיין צעהן מאָל אַזוי פיעל, נאָר הונדערט מאָל אַזוי פיעל רעזולטאַ־טען, ווי יעדער פון זיי באַזונדער. אָהן דער הילף פון די איבעריגע

וואָלט דעם ווילדען געווען אינגאַנצען אוממעגליך אַרויסצוטרעטען אין קאַמף מיט די שטאַרקערע אָדער פלינקערע חיות: די צוטיילונג פון דער אַרבייט, דאָס ספּעציאַליזירען זיך פאַרגרעסערט די פּראָ־דוקטיוויטעט פון דער אַרבייט. אויף דעם זיינען געווען געבויט די אַמאָליגע מאַנופאַקטורען: קיין מאַשינען האָבען זיי ניט געהאַט, אָבער זיי האָבען איינגעטיילט די אַרבייט צווישען באַזונדערע פאַך־לייט, ספּעציאַליסטען. אַנשטאָט דעם, יעדער איינער זאָל אַליין מאַכען, למשל, אַ גאַנצען מעסער, האָט מען די אַרבייט צוטיילט צווישען עטליכע פאַך־מענשען: מעטאַל־גיסער, שמידען, שלייפער, שאַרפער, א. א. וו. דער רעזולטאַט איז געווען, אַז אויף יעדענס חלק איז אָנגעקומען פיעל מעהר מעסערס, איידער ווען אין דער זעלבער צייט וואָלט יעדער איינער באַזונדער אויסאַרבייטען גאַנצע מעסערס, פון אָנהויב ביז'ן סוף.

לויט דער גרויס פון דער פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַרבייט קען מען וויסען, אויף אַ וועלכען הויך עס שטעהט די ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט.

וואָס איז דער „אַרבייטס־ווערט" פון אַ פּראָדוקט?

— אונטער די ווערטער „אַרבייטס־ווערט" פאַרשטעהט מען דאָס, וואָס דער געזעלשאַפט האָט געקאָסט די אויסאַרבייטונג פון פּראָדוקט. די געזעלשאַפט פאַרשווענדט אַ באַשטימטען סכום אַרבייט, אַ באַוואוסטען סכום ענערגיע. גלייכע פּראָדוקטען אין איינער און דערזעלבער געזעלשאַפט האָבען אַ גלייכען אַרבייטס־ווערט. אין באַזונדערע אונטערנעמונגען, פאַרשטעהט זיך, איז די פּראָדוקטיוויטעט אויך ניט קיין גלייכע, און אפילו אין איינער און דערזעלבער אונטערנעמונג איז די פּראָדוקטיוויטעט פון די באַזונ־דערע אַרבייטער דאָך ניט קיין גלייכע, ווייל די אינדיווידועלע פעהיגקייטען פון מענשען זיינען ניט שטענדיג קיין גלייכע. אָבער די פּאָליטישע עקאָנאָמיע האָט ניט אין זינען די פעהיגקייט פון איינצעלנע פערזאָנען, זי באַטראַכט די פּראָדוקציאָן בלויז פון געזעל־שאַפטליכען שטאַנדפּונקט. פאַר דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע איז וויכטיג דער נאָרמאַלער אָדער דורכשניטליכער סכום אַרבייט, וועל־כער איז אַריינגעלעגט געוואָרען אין דעם פּראָדוקט, דעריבער ווערט

זיין ריכטיגער צו זאָגען, אַז „אַרבייטס־ווערט״ מיינט די געזעלשאַפט־ליך־נויטיגע סומע ענערגיע, וואָס ווערט פאַרשווענדעט אויף אויס־אַרבייטען דעם פּראָדוקט.

מיט וואס קען מען אויסמעסטען דעם אַרבייטס־ווערט?

— מיט דער אַרבייטס־צייט, וועלכע דאַרף דורכשניטליך אַוועקגעהן אויף אויסצואַרבייטען דעם פּראָדוקט, און מיט דער נאָר־מאַלער, נויטווענדיגער אָנשטרענגונג פון דער אַרבייט. צום ביי־שפּיעל, אויב אויף איין פּראָדוקט איז אַוועקגעגאַנגען 5 שטונדען אַרבייט מיט אַ דורכשניטליכער אינטענסיוויטעט, און אויף'ן צווייטען — צעהן שטונדען, זאָגען מיר, אַז דער ווערט פון דעם צווייטען פּראָדוקט איז צוויי מאָל אַזוי פיעל, ווי דער ווערט פון'ם ערשטען; אויב אויף'ן צווייטען פּראָדוקט איז אַוועק־געגאַנגען דער זעלבער צאָהל שטונדען — 5, נאָר די אינטענ־סיוויטעט איז צוויי מאָל גרעסער, ווי פון דעם ערשטען, דעמאָלסט איז אויך דער ווערט פון צווייטען פּראָדוקט צוויי מאָל אַזוי פיעל, ווי פון דעם ערשטען; ווען אָבער אויף'ן צווייטען פּראָדוקט האָט מען פאַרשווענדט 10 שטונדען אַרבייט, און די אינטענסיוויטעט איז אויך צוויי מאָל גרעסער ווי פון דעם ערשטען, דאַן זאָגען מיר, אַז דער ווערט פון צווייטען פּראָדוקט איז פיער מאָל גרעסער פון דעם ערשטען, אָדער צוואַנציג שטונדען געזעלשאַפטליך־נויטיגע אַרבייט. דאָס, וואָס איין אַרבייטער אַרבייט מעהר אינטענסיוו און דער צווייטער ווינציגער, נעמט זיך ניט אין אַנבאַטראַכט, דאָס קען האָבען אַ באַדייטונג בלויז, ווען מען דאַרף באַשטימען דעם גע־צאָהלט, וואָס מ'דאַרף געבען יעדען אַרבייטער, אָבער ניט, ווען מען דאַרף באַשטימען דעם ווערט פון פּראָדוקט: דעם קויפער פון אַ וועלכען עס איז פּראָדוקט אינטערעסירט ניט, צי ביי דעם אַרביי־טער איז אַוועקגעגאַנגען מעהרער צייט אָדער ווינציגער, צי די אינ־טענסיוויטעט איז געוועזן העכער אָדער נידעריגער.

אָבער ווי קען מען אויסגלייכען דעם ווערט פון פאַר־שיעדענע פּראָדוקטען, אויב די אַרבייט, וואָס עס איז אין זיי אַריינגעלעגט געוואָרען, איז גאָר פון באַזונדערע מינים, ווי, למשל, די אַרבייט פון אַ פּויער, אַ שוסטער, אַ מעכאַניק, א. אַ. וו.?

— באַזונדערע סאָרטען אַרבייט שיידען זיך פונאַנדער מיט דעם, וואָס אייניגע זיינען מעהר קאָמפּליצירט, די צווייטע — ווינ־ציגער. אַזוי איז די אַרבייט פון אַ טאָקער מעהר קאָמפּליצירט איידער די אַרבייט פון אַ פּויער, און די אַרבייט פון אַ זייגער־מאַכער איז נאָך קאָמפּליצירטער פון זיי ביידען, א. אַ. וו. אָבער זאָגען, אַז אַן אַרבייט איז מעהר קאָמפּליצירט, איז דאָסזעלבע ווי זאָגען, אַז מען דאַרף אויף איהר אַוועקלעגען מעהר כוחות, אַז זי פאָדערט אַ גרעסערע אנשטרענגונג — מען מוז פריהער לערנען זיך די אַרבייט און, גאַנץ אָפט, אַ לאַנגע צייט. וועלען מיר דאַריבער די ווינציגער קאָמפּליצירטע פּראָדוקטיווע אַרבייט, וועלכע עס געפינט זיך אין דער געזעלשאַפט, אָנרופען מיט'ן נאָמען „איינפאַכע אַרבייט", און יעדע קאָמפּליצירטע אַרבייט וועט מיט דער הילף פון כפל געבראַכט ווערען אויף דעם אופן צו איינפאַכע אַרבייט. מיר וועלען אַזוי אויסרעכענען, צום ביישפּיעל, אַז איין שטונדע טאָקערשע אַרבייט איז גלייך צו צוויי שטונדען איינפאַכע אַרבייט, און די ווערטען קענען פאַרגליכען ווערען איינער צום צווייטען, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס די אַרבייט, וועלכע איז אין זיי אַריינגעלייגט, איז פון פאַרשידענע מינים.

אין וועלכען צוזאַמענהאַנג געפינען זיך די פּראָדוקטי־וויטעט פון אַרבייט און דער אַרבייטס־ווערט פון פּראָדוקט?

— וואָס העכער די פּראָדוקטיוויטעט, אַלץ נידעריגער איז דער אַרבייטס־ווערט, און פאַרקעהרט (אין מאַטעמאַטיק רופט זיך אַן אַזאַ באַציהונג: „פאַרקערט פּראָפּאָרציאָנעל", ד. ה., מיט וויפיעל אָדער אין וויפיעל מאָל איין זאַך איז גרעסער, איז די צווייטע זאַך מיט אַזוי פיעל אָדער אין אַזוי פיעל מאָל קלענער). לאָמיר זאָגען, למשל, אַז אויף אויסוועבען איין אַרשין לייווענט געהט אַוועק צוויי שטונדען „איינפאַכע אַרבייט", איז דאָס זיין ווערט; און אויב אויף

א פּאָר שיך גערהט אויף אוועק צוויי שטונדען איינפאַכע אַרבייט, דאַן זיינען די ווערטען פון אַן אַרשין לייוועגט און פון א פּאָר שיך גלייך צו צוויי שטונדען איינפאַכע אַרבייט. לאָמיר זיך איצט פאָר־שטעלען, אַז אין לייוועגט־וועבעריי זיינען געמאַכט געוואָרען איינ־גע פאַרבעסערונגען, מען האָט איינגעפיהרט מאַשינען א. ד. גל., דאַן קען מען אַן אַרשין לייוועגט אויסוועבען אין איין שטונדע צייט, און דער ווערט פון איין אַרשין לייוועגט וועט שוין ניט זיין צוויי שטונדען איינפאַכע אַרבייט, ווי פריהער, נאָר בלויז איין שטונדע, און דער ווערט פון שיך בלייבט דערזעלבער וואָס פריהער — צוויי שטונדען. אַלזאָ, ווייל די פּראָדוקטיוויטעט פון לייוועגט איז פאַרגרעסערט געוואָרען אין צוויי מאָל, איז דער ווערט פון ליי־וועגט פאַרקלענערט געוואָרען אין צוויי מאָל.

וואָס רופט זיך דער געברויכט־ווערט פון א פּראָדוקט?

— דאָס מיינט דער נוצען, וואָס דער פּראָדוקט ברייננט. יעדער פּראָדוקט באַפרידיגט אַ באַשטימטע פאָדערונג פון דער געזעל־שאַפט — אויב ניט, וואָלט מען איהם דאָך ניט פּראָדוצירען. און דאָ רעדט זיך ניט וועגען פּערזענליכע באַדערפעונישען פון מענשען, ווי עסען, טרינקען, א בגד א. ד. גל. אייזען, ציגעל, אויל, געהען ניט פאַר דעם פּערזענליכען געברויך פון מענשען, זיי זיינען אָבער נויטיג פאַר דער געזעלשאַפט, כדי מען זאָל קענען פּראָדוצירען אַנ־דערע זאַכען. דאָס אַלעס רופט זיך דער „געברויכס־ווערט“, די געזעלשאַפטליכע נוצליכקייט.

אין וועלכע זשע באַציהונגען געפינען זיך דער אַר־בייטס־ווערט און דער געברויכס־ווערט?

— דאָס זיינען צוויי געזעלשאַפטליכע זייטען פון פּראָדוקט, זיי זיינען צווישען זיך ענג צוזאַמענגעבונדען, זיי העלפען איינער דעם צווייטען, נאָר אין דערזעלבער צייט זיינען זייערע פונקציעס געגענגעזעצטע. אַרבייטס־ווערט איז דאָס, וואָס די געזעלשאַפט האָט געגעבען דעם פּראָדוקט, געברויכס־ווערט איז דאָס, וואָס די געזעלשאַפט באַקומט פון דעם פּראָדוקט. אויף אויסאַרבייטען דעם פּראָדוקט געהט אוועק אַ באַ־שטימטע סומע כוחות און געזעלשאַפטליכע ענערגיע — דאָס איז

דער ארבייטס־ווערט; דער פראָדוקט באפרידיגט דערנאָך באַשטימטע באַדערפנישען, ער ווערט פארנוצט, ער ערגענצט, פארפילט די פאלאָרענע ענערגיע — דאָס איז דער געברויכס ווערט. יעדע זאך, וואָס לעבט, באזיצט אָט די צוויי זייטען: א מענש ארבייט אויפ'ן פעלד, ד. ה. ער פארשווענדט זיין ענערגיע, דערנאָך עסט ער און פארשטארקט זיין ענערגיע. אזוי איז מיט'ן איינצעלנעם, מיט'ן אינדיווידואום, אזוי איז אויך מיט דער גאַנצער געזעלשאפט.

פערטער קאַפּיטעל.

מיטאַרבייטערשאַפט.

וועלכע פאָרמען פון מיטאַרבייטער שאַפט זיינען פאַראַן?

— די פאָרמען פון מיטאַרבייטערשאַפט זיינען פיעלפאַכיג און פאַרשידענאַרטיג, אָבער מען קען זיי אַלע אנטיילען אין עטליכע גרונט־טיפּען: 1) איינפאַכע מיטאַרבייטערשאַפט, 2) באַהערשונג, 3) ספּעציאַליזירונג, 4) חבר'שע קאָאָפּעראַציע.

וועלכע מיטאַרבייטערשאַפט איז די איינפאַכע?

— דער גרעסטער טייל פּאָליטיקאַ־עקאָנאָמישע ביכער ערקלערט, אַז איינפאַכע מיטאַרבייטערשאַפט (איינפאַכע קאָאָפּעראַציע) רופט זיך דער פאַל ווען אַלע אָנטיילנעמער ערפילען איינע און דיזעלבע ארבייט, און קאָמפּליצירטע מיטאַרבייטערשאַפט (קאָמפּליצירטע קאָאָפּעראַציע אָדער די צוטיילונג פון ארבייט) מיינט אז יעדער ארבייטער טוט בלויז אַ טייל פון דער ארבייט אָדער באַזונדערע ארבייט. אָבער דאָ מישט מען צונויף צוזאַמען ווייט ניט קיין גלייכע פּראָדוקציאָנס באַציהונגען. לויט דיזער ערקלערונג, באַלאַנגען צו דער איינפאַכער מיטאַרבייטערשאַפט סיי די מיטאַרבייטערשאַפט פון די ווילדע, וועלכע פלעגען זיך צונויפקלייבען אָהן אַ פאָראויסבאַשטימטען פּלאַן און וואַרפען זיך אין אומאָרדנונג אויף אַ וועלכער עס איז חיה און הרג'ענען איהר, און סיי די מיטאַרבייטערשאַפט פון חברים, וועלכע ארבייטען אויס צוזאַמען אַן אַלגעמיינעם פּלאַן, און דערנאָך פיהרען זיי איהם דורך: די פּרימיטיווסטע און די העכסטע פאָרמע פון מיטאַרבייטערשאַפט ווערען צוגערעכענט צו איינעם און דעמזעלבען קלאַס. דאַריבער ווען מיר צורעכענען צו דער איינפאַכער מיטאַרבייטערשאַפט בלויז די איינציגע פאָרמע, וואו מענשען ערפילען איינע און דיזעלבע ארבייט, אָבער זיי האָבען זיך פריהער ניט צוזאַמענגערעדט און קיינע פּלענער

ניט אויסגעאַרבייט און עס איז ניטאָ קיין פאַרוואַלטער, וועלכער זאָל האַלטען אָרדנונג און אָנפיהרען די אַרבייט. אַהער באַלאַנגען ניט בלויז די פּרימיטיווע אַרבייט פון די ווילדע, נאָר אויך פיעלע אַנדערע איינפאַכע פאָרמען. מען דאַרף איבערטראָגען פון איין פּלאַץ אויפ'ן צווייטען אַ קופּע שטיינער. דאָס האָט געקאָנט טאָן איין מענש אין דריי טעג, נאָר אַנשטאַט דעם טוען עס דריי מענשען אין איין טאָג: אַלע טוען איינע און דיזעלבע אַרבייט, זיי שטערען ניט איינער דעם צווייטען און זיי העלפען ניט איינער דעם צווייטען ניט דירעקט, ניט אינדירעקט — דאָס איז איינפאַכע מיטאַרבייטער־שאַפט.

וועלכע מיטאַרבייטערשאַפט באַלאַנגט צו דער פאָרמע פון באַהערשונג?

— דאָרטען וואו איינער אָרגאַניזירט די אַרבייט, און די איבריגע דאַרפען איהר אויספיהרען לויט די אָנווייזונגען פון אָרגאַניזאַטאָר. אַזוי איז געווען געבויט די פּאַטריאַרכאַלע קאָמונע, וואו דער פּאַטריאַרך איז געווען דער אָרגאַניזאַטאָר פון דער גאַנצער אַרבייט; אין דער פעאָדאַלער געזעלשאַפט האָט דער פעאָדאַל געהערשעוועט איבער די פּויערים און איז אַליין געווען אונטערגעוואָרפען צו אַן אַנדערען, צו אַ העכערען פעאָדאַל; בשעת פּאַנשטשינע און אין אַ שקלאַפען־ווירטשאַפט וואַרפט זיך די אונטערטעניגקייט, די אונטערגעוואָרפענקייט נאָך מעהר אין די אויגען; אין יעדע פּויערשע פאַמיליע פון אונזער צייט איז דער מאַן, דער פאָטער — דער בעל הבית, דער גאַנצער בעל דעה איבער דער ווירטשאַפט, און די פרוי מיט די קינדער מוזען איהם זיין געהאָרכזאַם; אויף אַ פאַבריק זיינען די אַרבייטער אונטערגעוואָרפען אונטער דעם קאַפּיטאַליסט, וועלכער האָט די גאַנצע אָרגאַניזאַטאָרישע מאַכט אין זיינע הענט, אָדער אונטער די אינזשענירען און דירעקטאָרען, וועלכע האָבען באַקומען זייער מאַכט פון'ם קאַפּיטאַליסט. עהנליכעס צו דעם געפינען מיר אין דער טשינאָווניקער יעראַרכיע, אין דער אַרמיי, אין פלאָט, ביי די גייסטליכע. כדי די פאַראָרדנונגען פון דעם דעה־זאָגער, זיינע אָנווייזונגען זאָלען דורכגעפיהרט ווערען, מוז ער באַזיצען „אויטאָריטעט". דער אויטאָריטעט שטיצט זיך אָדער אויף דעם, וואָס

ער, דער אָרגאַניזאַטאָר, האָט מעהר ערפאַהרונג, ווי דער פּאַטריאַרך אין דער אמאָליגער קאָמונע, אָדער אויף דעם, וואָס ער איז מאַטע־ריעל און עקאָנאָמיש שטאַרקער, ווי דאָס איז דער פאַל אין דער שקלאַפישער, פעאָדאַלער און קאַפּיטאַליסטישער הערשאַפט. דערי־בער רופט זיך אַן אַזאַ פאָרמע מיטארבייטערשאַפט אויך „אויטאָ־ריטאַרע".

וועלכע מיטארבייטערשאַפט געהט אריין אין באַגריף „ספּעציאַליזירונג"?

— דאָס איז דער פאַל, וואו מענשען פיהרען דורך אַ גאַנצען פּלאַן פון ארבייט, אָבער יעדערער פילט אויס בלויז אַ טייל פון דער ארבייט, וועלכע איז נויטיג פאַר דער גאַנצער ווירטשאַפט. אין די אמאָליגע קאָמונעס פלעגען די מענער באַשעפטיגען זיך מיט געיעג, די פרויען פלעגען צוגרייטען עסען. די קינדער פלעגען קלייבען פרוכט; אין היינטיגער צייט באַזאָרגען אַלעמען די פויערים מיט ברויט, פלייש און מילך, די בעלי מלאכות, די ארבייטער — מיט קליידער, געצייג א. ד. גל. איינע אָהן די צווייטע וואָלטען ניט קענען עקזיסטירען, יעדערער פּראָדוצירט פאַר'ן געברויך פון דעם אנדערען, און אַלע צוזאַמען שטעלען צונויף די אַלגעמיינע ווירט־שאַפט — דאָס איז די צוטיילונג פון ארבייט אין דער געזעלשאַפט. פאַראַן נאָך אַן אַנדער סאָרט ספּעציאַליזירונג: אויף אַ פאַבריק גרייט מען צו מאַשינען. דאָרטען ארבייטען שמידען, שלעסאַרעס, טאָ־קערס, שלייפער, מענשען וועלכע שטעלען צונויף די מאַשינען, א. א. וו. — דאָס איז די צוטיילונג פון דער ארבייט אין דער פּראָ־דוקציע.

וואָס מיינט חבר'שע קאָאָפּעראַציע?

— דאָרטען, וואו מענשען ארבייטען אויס צוזאַמען אַן אַלגע־מיינעם פּלאַן און טאָקע זיי אַליין פיהרען איהם דורך. דער שוואַכער זאַמען פון דער פאָרמע געפינט זיך אין די אמאָליגע משפחה־קאָמונעס און שבטים־פאַרבאַנדען. ווען עס פלעגט פאָרשטעהן זעהר אַ וויכטיגע און קאָמפּליצירטע אונטערנעמונג, ווי, למשל, אַ געיעג אויף געפעהרליכע און שטאַרקע חיות אָדער אַ מלחמה, פלעגען אַלע דערוואַקסענע מענער צונויפקלייבען זיך און צוזאַמען

אויסארבייטען אן אלגעמיינעם פלאן, דערפאר אָבער ביים דורכ־פיהרען דעם אויסגעארבייטען פלאן, פלעגען שוין זיין באשטימטע, שטענדיגע אָדער צייטווייליגע פיהרער, נאטשאלניקעס, וועמען אלע האָבען געמוזט אומבאדינגט פאָלגען. די חבר'שע פאָרמע פון מיטארבייטערשאפט איז קיינמאָל ניט פארשוואונדען, דאָך האָט זי זיך ביז דער לעצטער צייט זעהר שוואך ענטוויקעלט און האָט פארנומען אין דער געזעלשאפט זעהר א קליינעם פלאץ: עס זיינען געוועזען חברות פון סוחרים אין די שטעדט פון מיטעל־אלטער (גילדעס), חברות פון בעלי מלאכות בעלי־בתים (צעכען), פון געזעלען (ברודערשאפטען), א. אז. וו., אָבער אויך דאָרטען פלעגט די אָנפיהרענדע מאכט באלאנגען צו באשטימטע אָנפיהרער, וועלכע פלעגען פארוואלטען לויט זייער אייגענעם ווילען. בלויז זינט עס האָט זיך ענטוויקעלט דער ארבייטער קלאס איז עס אוועקגעגאנגען שנעלער: אומעטום, וואו עס איז נאָר מעגליך פאר די ארבייטער אליין אָנפיהרען זייערע געשעפטען, עקאָנאָמישע אָדער אנדערע, באמערקט זיך א שטרעבונג צו אָרגאניזירען זיך לויט דער פאָרמע פון חבר'שאפט; ווען אפילו עס רוקען זיך ארויס פארוואלטער און אָרגאניזאטאָרען, ווי אין די פראָפעסיאָנעלע פאראיינען אָדער קאָאָפעראטיוון, געפינען זיי זיך אָבער מעהרסטענטיילס אונטער אזא שטארקען אַלגעמיינעם קאָנטראָל, אז זייער זעלבסטשטענדיגקייט איז כמעט א פול באגרענצטע.

וועלכע מיטארבייטערשאפט טראָגט דעם נאָמען אָר־גאניזירטע, און וועלכע אומאָרגאניזירטע?

— אָרגאניזירטע — איז אזא ארבייט, וועלכע פיהרט זיך לויט א באשטימטען, אויסגעארבייטען פלאן, און עס מאכט ניט אויס צו זי ווערט דורכגעפיהרט דורך איינעם, דורך עטליכע אָדער דורך אלעמען צוזאמען; וואו קיין אויסגעארבייטער פלאן איז ניטאָ איז עס אן אומאָרגאניזירטע. פאָלגליך, איז אויטאָריטארע און חבר'שע מיטארבייטערשאפט טראָגען דעם נאמען אָרגאניזירטע, און די פאָרמען פון אייגפאכע מיטארבייטערשאפט און ספעציאליזירונג באלאנגען צו אומאָרגאניזירטע. די היינטיגע קאפיטאליסטישע גע־זעלשאפט רעכענט זיך פאר א עקאָנאָמיש אומאָרגאניזירטע, ווייל

יעדע אונטערנעמונג ווערט געפירט אויף אייגענעם אחריות, זי איז אין גאַנצן זעלבסטשטענדיג און רעכנט זיך ניט מיט אַלע איבריגע. יעדע פאַבריק איז אַן און פאַר זיך אַן אָרגאַניזירטע אונטערנעמונג: פאַראַן אַן אויסגעאַרבייטער פּלאַן פון אַרבייט מיט איינעם, וועלכער פירט איהר אָן, און די אַרבייט פון יעדען איינצעלנעם איז צוגעפּאַסט, צונויפגעבונדען מיט דער אַרבייט פון אַלע איבריגע, אָבער די קאַפּיטאַליסטישע *געזעלשאַפט* אַלס אַ גאַנצע איז ניט קיין אָרגאַניזירטע.

איז מעגליך אַ געזעלשאַפט, וועלכע זאָל זיין אין גאַנצן עקאָנאָמיש אָרגאַניזירט?

— די געשיכטע צייגט אונז, אַז — יאָ. די פּאַטריאַרכאַלע משפחה־קאָמונע איז שוין געווען אַן עקאָנאָמיש אָרגאַניזירטע געזעלשאַפט. נאָר אַזאַ אָרגאַניזאַציע קען ניט זיין זעהר קיין ברייטע, ווייל די כוחות און די פעהיגקייטען פון איין מענשען — פון אָרגאַניזאַטאָר — זיינען זעהר באַגרענצטע. אין אַ חבר׳שע מיטאַרבייטערשאַפט איז אָבער אַזאַ באַגרענצונג ניטאָ, ווייל דאָרטען אָרגאַניזירט די אַרבייט ניט איין מענש, נאָר אַלע צוזאַמען, דער גאַנצער קאָלעקטיוו. דאַריבער איז אַזאַ געזעלשאַפט, אַ קאָלעקטיווע געזעלשאַפט, קען זיך פאַרשפּרייטען אומבאַגרענצט און אין דערזעלבער צייט קען זי זיין אָרגאַניזירט.

פינפטער קאפיטעל.

פאראייגענען.

(צונעהמען, פארכאפען, פארנעהמען)

וואס מיינט פאראייגענען?

— דאס מיינט, אז א זאך ווערט דאס אייגענטום פון א פערזאן אדער פון א גרופע פערזאנען.

וועלכע זאכען קענען פאראייגענט ווערען?

— ערשטענס, אלערליי פראדוקטען פון געזעלשאפטליכער ארבייט. צווייטענס, אלערליי פראדוקציאנס־מיטלען, אפילו ווען זיי זיינען ניט פראדוצירט דורך דער ארבייט פון מענשען, ווי די קראפט פון פליסענדען וואסער, קיינמאל ניט באריהרטער באדען א. ד. ג.

קען מען פאראייגענען בלויז מאטעריעלע זאכען, אדער אויך ניט קיין מאטעריעלע?

— ביידע־ערליי, סיי מאטעריעלע און סיי ניט קיין מאטעריעלע. דורך דעם וואס מען דינגט ארבייטער, פארנעהמט דער בעל־הבית א טייל פון דער ארבייטס־קראפט, און ארבייטס־קראפט איז בלויז די פיזישע און גייסטיגע פעהיגקייט צו ארבייטען. ווען דאס אייגענטום פון א מענשען ווערט א וועקסעל אדער וועלכע עס איז אקציעס און אבליגאציעס, מיינט עס ניט דער שטיקעל פאפיר, נאר דאס רעכט אויף מענשענ׳ס צוקינפטיגער ארבייט: די פראצענטען אויף מלוכה־הלואות ווערען אויסגע־צאהלט פון פאדאטקעס און נאלאגען, וועלכע שטעלען מיט זיך פאר א טייל פון פאלק׳ס פראדוקט, פון פאלק׳ס ארבייט.

אזוי ווי די פאליטישע עקאנאמיע אינטערעסירט זיך מיט די געזעלשאפטליכע באציהונגען צווישען מענשען, דארף זי זיך אינטערעסירען אויך מיט דאס אינדיווידועלע אייגענטום אדער ניט?

— געוויס דארף זי, ווייל אינדיווידועלע אייגענטום איז ניט

קיין פערזענליכע זאַך, נאָר אַ רעזולטאַט פון געזעלשאַפטליכע באַציהונגען. ערשטענס, דאָס רוב איז פּריוואַט אייגענטום אַ רעזולטאַט פון פרעמדער ארבייט. אויב אַ הויז איז מיין פריוואַט־אייגענטום, הייסט דאָס, אַז אויף מיר האָבען געארבייט מוליאַרעס, סטאָליארעס, טינקעוועד, גלעזער, פאַרבער א. א. און דאָס באַלאַנגט שוין צו די פּראָדוקציאָנס־באַציהונגען צווישען מיר און זיי. צווייטענס מיינט ניט פריוואַט אייגענטום, אַז דער מענש זאָל עס רעכענען פאַר זיין פריוואַט אייגענטום: אַ קליין קינד אָדער אַ אידיאָט קען באַזיצען פּריוואַט־אייגענטום, ווען זיי ווייסען אפילו פון דעם גאָרניט; דריטענס, מיינט אויך ניט פריוואַט אייגענטום, אַז דער מענש זאָל זיך באַנוצען מיט דאָס אייגענטום: עס קען טרעפען אַ מענש זאָל באַזיצען אייגענטום, וועלכע ער האָט קיינמאָל אין די אויגען ניט אָנגעזעהן.

פריוואַט אייגענטום מיינט, אַז די געזעלשאַפט אַנערקענט פאַר דער פּערזאָן דאָס רעכט אויף אַ באַשטימטע זאַך און אַנערקענענדיג באַשיצט זי דאָס אייגענטום און ערלויבט ניט עמיצער זאָל עס מיט גוואַלד צונעהמען: בלויז די פּערזאָן אַליין האָט דאָס רעכט צו טאָן מיט דאָס אייגענטום וואָס זי וויל.

וועלכע זיינען די מיטלען פון פאַראייגענען?

— דער אוממיטעלבארער און דער אויסטויש. ווען איינער נעהמט צו אַ פּראָדוקט פון זיין אייגענער אָדער פרעמדער ארבייט און גיט פאַר דעם גאָרנישט, הייסט דאָס אוממיטעלבאר פאַראייגענען; ווען אָבער ער גיט פאַר דעם פּראָדוקט אַן אַנדער זאַך, הייסט דאָס אויסטויש. ווען דער פויער נעמט צו פאַר זיך די תבואה פון זיין פעלד, וועלכע ער האָט אַליין באַארבייט אָדער ווען דער פּריץ נעהמט ביי איהם צו אַ טייל פון די תבואה — איז דאָס אַ פאַל פון אוממיטעלבארען פאַראייגענען; אָבער ווען דער פויער בייט אוים די תבואה אויף אַן אַקער אָדער ער נעהמט פאַר די תבואה געלט און קויפט פאַר די געלט אַן אַקער, דאַן איז עס דער פאַל פון אויסטויש.

וועלכע פאַרשידענע טיפּען פון פאַראייגענען זיינען פאַראַן אין באַצוג צו דער אַרבייט?

— צוויי: פאַרהאַרעוועטע און עקספּלואַטאַציע. ווען דער פּויער נעהמט צו פאַר זיך זיין אייגענע תבואה, איז דאָס פאַר־האַרעוועטע; ווען דער פּריץ נעהמט צו ביים פּויער די תבואה פאַר רענט אָדער פאַר פּראָצענט, איז דאָס עקספּלואַטאַציע. ווען דער פּויער בייט אויס זיין תבואה דירעקט אויף אַן אַקער אָדער ער פאַרקויפט די תבואה און פאַר די געלט קויפט ער אַן אַקער, טראָגט דאָס אַלץ דעם כאַראַקטער פון פאַרהאָרעוועטע; ווען אָבער דער קאַפּיטאַליסט נעהמט צו דעם גאַנצען פּראָדוקט, וואָס די אַרבייטער האָבען געשאַפען, און די שכירות, וועלכע ער צאָהלט זיי, דעקען בלויז אַ טייל פון זייער פּראָדוקט, דאַן טראָגט דאָס דעם כאַראַקטער פון עקספּלואַטאַציע. אין דער וועלט פון האַנדעל, ביים אויסטויש, קויפען און פאַרקויפען איז שווער און מאַנכעס מאָל אוממעגליך אונטערצושיידען דאָס פאַרהאָרעוועטע פאַראיי־גענען פון עקספּלואַטאַציע, ווייל ניט שטענדיג איז גרינג צו זעהן, צי האַלטען איין די געביטענע פּראָדוקטען אַ גלייכען סכום גע־זעלשאַפטליכע אַרבייט אָדער ניט. אָבער די פּאָליטישע עקאָנאָ־מיע האָט ניט צו טאָן מיט איינצעלנע פאַלען, זי זוכט אונטער די ערשיינונגען אין אַלגעמיין, און דעם אינהאַלט פון מאַסען־ער־שיינונגען איז שוין גרינגער צו געפינען.

וואָס מיינט אין דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע דאָס וואָרט „פאַרטיילונג“?

— דאָס רוב מיינט מען מיט דעם די שטופע פון רייכקייט און אָרעמקייט פון פאַרשידענע קלאַסען, גרופּען אָדער איינצעלנע מענשען, ד. ה. ווי אַזוי דאָס געזעלשאַפטליכע אייגענטום איז צוויי־שען זיי פאַרטיילט. אַמאָל באַנוצט מען זיך מיט דעם וואָרט אויך כדי צו פאַרצייכענען דעם סדר, דעם וועג, וועלכען דאָס גע־זעלשאַפטליכע אייגענטום געהט דורך ביז וואַנען עס ווערט סוף כל סוף פאַרטיילט צווישען די קלאַסען, גרופּען אָדער איינצעלנע מענשען. אָבער אין דעם פאַל איז גלייכער צו רופען עס „דער **פּראָצעס** פון פאַרטיילונג“.

זעקסטער קאפּיטעל.

דאָס אויפהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט.

וואָס פאָדערט זיך אום אויפצוהאַלטען דאָס לעבען פון דער געזעלשאַפט?

— מען מוז שטענדיג אָנהאַלטען און באַשיצען די פּראָדוקציאָן. צוליעב דעם איז נויטיג צו באַנייען די ארבייטס־קראַפט, וועלכע מען האָט פאַרשוועגדט אין פּראָצעס פון ארבייט, און די ארבייטס־קראַפט קען באַנייט ווערען דאַן, ווען עס וועלען באַפרידיגט ווערען די באַדערפניסען פון די ארבייטער. אַלזאָ, כדי אויפצוהאַלטען די פּראָדוקציאָן, און ממילא די גאַנצע געזעלשאַפט, מוז מען פאַרשוועגדען אַ באַשטימטע סומע ארבייט אום צו באַקומען די אַלע מיטלען, וועלכע זיינען נויטיג צו באַפרידיגען די באַדערפניסען פון די ארבייטער.

דאַרף מען צוליעב דעם אויך באַפרידיגען די באַדערפעניסען פון דעם ארבייטערס פאַמיליע — זיין פרוי און קינדער, וועלכע נעמען ניט קיין אַנטייל אין דער פּראָדוקציאָן?

— געוויס, דאַרף מען, ערשטענס, איז די פאַמיליע נויטיג אַלס אַ מיטעל צו באַנייען די ארבייטס־קראַפט, ווען זי האָט זיך שוין אָפּגעניצט: ווען דער ארבייטער ווערט אַלט, ער ווערט אַ קאַליקע אָדער ער שטאַרבט, דאַרף מען האָבען אַנדערע מענשען, וועלכע זאָלען פאַרנעמען זיין פּלאַץ; צווייטענס, אויב דעם ארבייטערס פאַמיליע וועט ליידען הונגער און ווערען אויסגעצעהרט, וועט דער ארבייטער, אַלס אַ מאַן און אַ פאַטער, ניט קענען קאָנצענטרירען זיין אויפמערקזאמקייט אויף דער ארבייט, און דערפון וועט ליידען די פּראָדוקציאָן.

וואס פאר א נאמען גיט מען דער סומע געזעלשאפטליכע ארבייט, וועלכע איז נויטיג אום צו באפרידיגען די נארמאלע באדערפעניש פון די ארבייטער?

— דאס רופט זיך: *געזעלשאפטליכע נויטווענדיגע ארבייט.*

וואס מיינט די נויטווענדיגע ארבייט פון יעדען איינצעלנעם ארבייטער?

— דער טייל געזעלשאפטליכע נויטוועדיגע ארבייט, וועלכע יעדער איינצעלנער ארבייטער דארף אפטאן.

לויט וועלכער מאס קען מען באשטימען די גרויס פון אט דעם טייל?

— לויט די נארמאלע בארערפנישען פון דעם ארבייטער. לאמיר זיך פארשטעלען, אז די פראדוקטען, וואס דער ארבייטער פארנוצט אין א טאג אין דער פארמע פון שפייז, קליידער און אזוי ווייטער, קאסט דער געזעלשאפט 6 שטונדען איינפאכע ארבייט פון אנדערע ארבייטער (עס האט דעם ווערטה פון 6 שטונדען איינפאכע ארבייט). אין אזא פאל איז דער ארבייטער מחויב אומקערען דער געזעלשאפט 6 שטונדען איינפאכע ארבייטס ענערגיע, פיעל ער האט פון איהר באקומען דורך'ן טאג אין דער פארמע פון פארשידענערליי פראהוקטען, וועלכע ער האט פארנוצט, און אט די 6 שטונדען איינפאכע ארבייט וועלען מיט זיך פארשטעלען *די נויטווענדיגע ארבייט* פון אט דעם איינצעלנעם ארבייטער. אויב ער זאל ניט אויסארבייטען אזוי פיעל, וועט עס הייסען, אז ער האט ביי דער געזעלשאפט גענומען מעהר איידער ער גיט איהר אפ; און אויב דאס זעלבע זאל זיין אויך מיט אנדערע ארבייטער, וועט די הוצאה פון דער געזעלשאפט זיין גרעסער פון איהר הכנסה, און זי וועט מוזען אנטערגעהן — אזא ווירטשאפט קען ניט עקזיסטירען לאנג.

דאס איז אלץ גערעדט בלויז וועגען אויפהאלטען די געזעלשאפט, זי זאל ניט ווערען אויסגעצערט, זי זאל ניט געהען באנקראט. וואס דארף מען אבער טאן, אז די געזעל-

שאפט זאָל זיך קענען ענטוויקלען, זאָל פּראָגרעסירען און וואקסען?

— צוליעב דעם דארף מען, אז די געזעלשאפט זאָל באקומען צוריק פון די ארבייטער ניט בלויז די נויטווענדיגע ארבייט, נאָר אויך א הוספה, אַרער, ווי מען רופט עס געוועהנליך, מעהר־ארבייט, וועלכע וועט אוועקגעהן אויף פארברייטערען די פּראָדוקציאָן און ממילא אויך אויף פארגרעסערען די באַדערפענישען פון דער געזעלשאפט.

ווי געפינט מען אויס די מעהר־ארבייט פון יעדען איינצעלנעם?

— אויב די נויטווענדיגע ארבייט איז, ווי לויט אונזער פריהערדיגער השערה, 6 שטונדען איינפאכע ארבייט, וועט די גאנצע צייט, וואָס ער ארבייט מעהר פון די 6 שטונדען, זיין מעהר־ארבייט. אויב אנשטאט 6 שטונדען וועט ער ארבייטען 12, וועט עס הייסען, אז די געזעלשאפט האָט פון איהם באקומען 6 שטונדען מעהר־ארבייט.

איז שטענדיג מעגליך פאר דער געזעלשאפט און פאר יעדען איינצעלנעם צו באקומען מעהר־ארבייט?

— ניין, ניט שטענדיג. אין די אמאָליגע, אלטע צייטען איז די פּראָדוקטיוויטעט פון ארבייט געווען זעהר נידעריג, מען האָט גע־מוזט פארשווענדען א מאסע ארבייט, כדי צו באקומען די נויטיגע צאָהל געברויכס־מיטלען. דער ווערטה פון די פּראָדוקטען, וואָס דער ארבייטער האָט פארנוצט אין א טאָג, איז געווען, לאָמיר זאָגען, 12 שטונדען איינפאכע ארבייט, און ארבייטען מעהר פון 12 שטונדען א טאָג איז שווער, דאָן, פארשטעהט זיך, איז קיין מעהר־ארבייט ניט געווען. אָבער ווי נאָר די ארבייט איז געוואָרען פּראָדוקטיווער, און 11 מיט א האלבער שטונדע ארבייט איז שוין געווען גענוג צו דעקען דעם ווערטה פון די פּראָ־דוקטען, וואָס דער ארבייטער האָט פארנוצט אין דעם טאָג, דאָן האָט זיך פון א 12 שטונדיגען טאָג ארבייט באקומען א האלבע שטונדע מעהר־ארבייט, און א דאַנק דעם איז געוואָרען מעגליך פאר דער געזעלשאפט צו ענטוויקלען זיך.

ווי זשע קומט פאר אט די ענטוויקלונג?

— די איבריגע האלבע שעה קען אוועקגעהן אויף פארבעסערען, פארפאלקאמענערען די געצייג אדער אויף אויסארבייטען פלענער ווי בעסער ארגאניזירען די פראדוקציאן. מעהרסטענטיילס, ארבייט מען אט די האלבע שטונדע אלץ איינס ווי די פריהערדיגע עלף מיט א האלב, ד. ה., עס ווערט געשאפען מעהר פראדוקט. אט דער איבעריגער פראדוקט ווערט פארנוצט דורך אנדערע מענשען, וועלכע ארבייטען שוין ניט פיזיש, נאר גייסטיש: זיי זאמלען צונויף די ערפאהרונג, סיסטעמאטיזירען איהר, מאכען פון איהר א סך הכל און ארבייטען אויס נייע מעטאדען פון ארבייט, געפינען אויס נייע פלעצער, וואו צו באזעצען זיך א .ד. גל.

די וועגען פון ענטוויקלונג זיינען פארשידענארטיג, אבער דער יעצם בלייבט דער זעלבער.

ווען די געזעלשאפט באזיצט די פולע סומע נויטווענדיגע ארבייט, קענען מיר שוין דאן זיין זיכער, אז די געזעלשאפט וועט עקזיסטירען, אדער ניט? און ווען זי האט נאך דערצו אויך מעהר־ארבייט — איז שוין דאס א גענוגענדע גאראנטיע, אז זי וועט זיך ענטוויקלען?

— ניין, עס איז נאך נויטיג, אז די פארטיילונג פון די פראדוקטען זאל זיין אין איינקלאנג מיט די ווירקליכע באדערפנישען פון דער פראדוקציאן. אין דער געשיכטע וויסען מיר אזעלכע פאלען, ווען די געזעלשאפט האט געהאט אין איהר באזיץ די פולע סומע ארבייט און פראדוקטען, וועלכע זיינען נויטיג כדי צו באנייען די פארשוואונדענע ארבייטס־ענערגיע, זי האט אפילו געהאט אויך מעהר־פראדוקט, און דאך האבען די ארבייטער ניט געהאט די מעגליכקייט צו באפרידיגען אלע זייערע באדערפנישען, די ארבייטס־ענערגיע איז געווארען אפגעשוואכט, און די גאנצע געזעלשאפט איז ביסלעכווייז אינגאנצען אונטערגעגאנגען. אזוי איז געווען אין די אנטיטשנע (אמאליגע, פון אלטערטום) לענדער פון רוים און גריכענלאנד, אין די מזרח־אזיאטישע שקלאפען־מלוכות, אין שפאניען פון זיבעצענטען און אכצענטען יאהרהונדערטע און אין פיעלע אנדערע.

ווי אַזוי האָט דאָס געקענט פּאַסירען?

— דורך דעם, וואָס די פאַרטיילונג פון דער ארבייט און פון די פּראָדוקטען זיינען געווען אויף א פאַרשווענדערישען אופן. אין דער אנטיטשנער וועלט פון גריכענלאַנד און רוים, אויך אין די שקלאַפען־מלוכות זיינען די אייגענטימער געווען אַ פּאַראַזיטישער קלאַס פון פּריצים, וועלכע האָבען אליין ניט געארבייט, נאָר זיי האָבען געלעבט מיט דער ארבייט פון זייערע קנעכט. די ארבייטער זייערע פלעגען באַקומען פיעל ווינציגער איידער עס איז נויטיג געווען פאַר זיי אָנצוהאַלטען זייער עקזיסטענץ, און דער גאַנצער מעהר־פּראָדוקט, אויך דער טייל, וואָס מען האָט ניט דערגעבען די ארבייטער זיינען אַוועקגעגאַנגען ניט אויף פאַרברייטערען און פאַרגרעסערען די פּראָדוקציאָן, נאָר אויף צו באַפרידיגען די קאַפּריזען פון די פּריצים - בעלי־הבתים, זייער משוגענע יאָגעניש נאָך ראַסקאַש, נאָך וואוילטאָג. דאָס קאָן אָבער פּאַסירען אויך דאָרטען, וואו דער מעהר־פּראָדוקט געהט אַוועק אויף דער ענטוויקלונג פון דער פּראָדוקציאָן. אַזוי זעהען מיר אין היינטיגער געזעלשאַפט, וואו די פּראָדוקציאָן ווערט ניט קאָנטראָלירט, אַלץ איז געבויט אויפ'ן אויסטויש, אויף מקח וממכר (קויפען און פאַרקויפען) פאַר געלט, ווערט אויסגעארבייט מעהר סחורות איידער די געזעלשאַפט דאַרף און קען פאַרנוצען. דער מאַרק איז פאַרוואַרפען מיט וואַרע, וועלכע קיינער קויפט ניט, עס קומט'אָן אַ קריזיס, די ארבייט ווערט אָפּגעשטעלט, און אין דער צייט ווען די שפּייכלער ברעכען זיך פון די זאַפּאַסען סחורות, וואָס פוילען דאָרטען, האָבען די ארבייטער ניט די מעגליכקייט צו קויפען זיי. עס איז קלאָר, אַז אויך אין דעם פאַל ליגט די הויפּט סבה אין דעם, וואָס די פּראָדוקציאָן איז ניט אין איינקלאַנג מיט די באַדערפנישען, אָדער, ווי מען דריקט זיך געוועהנליך אויס, „זיי געפינען זיך אין אַ ווידערשפּרוך“. כל זמן דער ווידערשפּרוך איז ניט זעהר גרויס און טיעף, כל זמן דער ווידערשפּרוך איז בלויז אַ טיילווייזער, קען נאָך די געזעלשאַפט לעבען און ענטוויקלען זיך; אָבער וואָס ווייטער ווערט דער ווידערשפּרוך אַלץ ברייטער און טיעפער און קען ברייגען די געזעלשאַפט צום צוזאַמענברוך.

זיבעטער קאַפּיטעל.

די איינטיילונג פון דער פּאָליטיקאָ־עקאָנאָמישער וויסענשאַפט

ווי טיילט מען געוועהנליך איין אין די לעהר־ביכער די פּאָליטיקאָ־עקאָנאָמישע וויסענשאַפט?

— אין דריי טייל: פּאָליטישע עקאָנאָמיע אויסשליסליך, עקאָנאָמישע פּאָליטיק און די געשיכטע פון עקאָנאָמישער ענטוויקלונג. אונטער די ווערטער „אויסשליסליך פּאָליטישע עקאָנאָמיע" ווערט פאַרשטאַנען די לעהרע פון היינטיגען עקאָנאָמישען אָרדנונג (קאַפּיטאַליסטישען); עקאָנאָמישע פּאָליטיק מיינט די פּראַקטישע, געהילף־וויסענשאַפט וועגען די צוועקען און מיטלען פון דער געזעלשאַפט־ליך־עקאָנאָמישע ארבייט פון דער רעגירונג, פּאַרטייען און קלאַסען; די געשיכטע פון עקאָנאָמישער ענטוויקלונג מיינט פּשוט אויסגעפינען דעם וועג, וועלכען די מענשהייט איז דורכגעגאנגען ביז וואַנען זי איז געקומען צום היינטיגען עקאָנאָמישען אָרדנונג.

וועלען מיר זיך אויך האַלטען אָן אַזאַ איינטיילונג?

— ניין, ווייל דאָס איז וויסענשאַפטליך ניט אינגאַנצען ריכטיג. מען קען ניט ריכטיג פאַרשטעהן דעם היינטיגען אָרדנונג, ווען מען איז ניט באַקאַנט מיט דער פריהערדיגער געשיכטע פון ענטוויקלונג. ערשטענס, ווייל ער איז אַ רעזולטאַט פון די פריהערדיגע פאָרמען, און, צווייטענס, ווייל די ענטוויקלונג ווערט פאָרטגעזעצט, דער היינטיגער אָרדנונג איז בלויז אַ רינג אין אַ קייט, ער בייט זיך אום און געהט איבער ביסלעכווייז אין אַ נייעם אָרדנונג. און די עקאָנאָמישע פּאָליטיק פון געזעלשאַפטליכע גרופּען וועט אויך זיין קלאָר און פאַרשטענדליך בלויז דאַן, ווען מען איז באַקאַנט מיט דער געשיכטע פון די צוזאַמענשטויסונגען און געגענזייטיגע ווירקונג פון אַט די גרופּען.

װאָס פאר אַן אײנטײלונג װעלען מיר אָננעמען?

— מיר װעלען אויף איהר קוקען אלס אויף אַ לעהרע װעגען דער עקאָנאָמישער ענטװיקלונג פון דער געזעלשאַפט. דאַריבער װעלען מיר זיך פריהער באַקאַנען מיט די נויטיגע אַלגעמײנע באַגריפען; װײטער װעלען מיר זעהען צו באַקאַנען זיך מיט איהרע מעטאָדען, און דערנאָך װעלען מיר זיך באַקאַנען, טריט בײ טריט, מיט אַלע פאָרמען און סיסטעמען, װי זײ זײנען ענטשטאַנען, ענטװיקעלט און איבערגעגאַנגען אין נײע פאָרמען. זעלבסטפאַרשטענדליך, אַז אויף דער הײנטיגער עקאָנאָמישער פאָרמע װעלען מיר זיך אָפּשטעלען לענגער, װײל אַט די פאָרמע איז אונז נעהנטער און אין פּראַקטישען לעבען װיכטיגער.

אכטער קאַפּיטעל.

די מעטאָדען און די באַדייטונג פון דער עקאָנאָמי־שער וויסענשאַפט.

פון וועלכען קוואַל שעפּט די עקאָנאָמישע וויסענשאַפט איהר מאַטעריאַל?

— אין דער געגענוואַרט — פון לעבען אַליין, באַאָבּאַכטענדיג די ווירקליכע פאַקטען פון עקאָנאָמישען לעבען; וועגען דער פאַרגאַנגענהייט — פון היסטאָרישע שריפטען און דאָקומענטען; און אין באַצוג צו די גאָר אַלטע, בעפאָר־היסטאָרישע צייטען באַנוצט מען זיך מיט איבערגעבליבענע פון יענע צייטען מאַטעריעלע זאַכען, ווי געצייג, געשיר און אַלערליי אויסגעאַרבייטע קונסט־ווערק, און ניט — מאַטעריעלע, ווי די פילאָלאָגישע אונטערזוכונג פון די אַמאָליגע שפּראַכען, אידעען, א. ד. גל. כדי צו באַקאָנען זיך מיט דער פאַרגאַנגענהייט, באַאָבּאַכטעט מען אויך דעם לעבען פון די אָפּגעשטאַנענע פעלקער און שבטים, וועלכע שטעהען נאָך אויף אַ נידריגע שטופע פון ענטוויקלונג. אין אַלגעמיין, איז דער מאַטעריאַל פאַר דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע זעהר גרויס און קאָמפּליצירט, ווי פאַר דער געגענוואַרט אַזוי אויך פאַר דער פאַרגאַנגענער צייט.

מיט וועלכע מעטאָדען באַנוצט זיך די פּאָליטישע עקאָנאָמיע אום צו בעאַרבייטען דעם אָנגעקליבענעם מאַטעריאַל?

— מיט דיזעלבע צוויי מעטאָדען, וועלכע ווערען באַנוצט אויך אין אַלע אַנדערע וויסענשאַפטען: מיט דער **אינדוקציע** און מיט דער **דעדוקציע**.

אין וואָס באַשטעהט דער אינדוקטיווער מעטאָד?

— לויט דעם מעטאָד געהט מען איבער פון איינצעלנעם צום אַלגעמיינעם. מען קלייבט אָן וואָס מעהר איינצעלנע פאַקטען, דערנאָך זוכט מען אויס אַלעס, וואָס אין זיי איז פאַראַן אַלגע־

מיינעס, און אויף דעם אופן באקומט מען די ערשטע גענעראַליזירונג (פאראלגעמיינערונג, דאָס ברייננען צו אַן אַלגעמיינעם כּלל); דאַן גלייכט מען צו צווישען זיך די ערשטע גענעראַליזירונגען און מען געפינט אויס נאָך ברייטערע גענעראַליזירונגען, אָדער, ווי מען דריקט זיך געוועהנליך אויס, גענעראַליזירונגען פון אַ העכערער רייהע א. א. וו.

למשל, מיר וועלען נעהמען די ווירטשאַפט פון איין שוסטער, פון אַ צווייטען, פון אַ דריטען, אַ פערטען, א. אַ. וו., מיר וועלען זיי צוגלייכען איינע צו דער צווייטער און אויסגעפינען דאָס אַלגעמיינע אין זיי, אַזוי וועלען מיר פעסטשטעלען די גענעראַליזירונג פון אַ שוסטערשע ווירטשאַפט. אויף דעם אופן וועלען מיר גענעראַליזירען די ווירטשאַפט פון שניידעריי, בעקעריי, פון קצבים, שמידען, סטאָליארעס, א. אַ. וו., זיי אַלע אונטערשיידען זיך איינע פון דער צווייטער, אָבער אין דערזעלבער צייט האָבען זיי פיעלעס עהנליכעס, אַלגעמיינעס, און אַז מיר וועלען אויסגעפינען צום דאָס עהנליכעס, אַלגעמיינעס פון די אַלע ווירטשאַפטען, וועלען מיר האָבען די גענעראַליזירונג פון דער ווירטשאַפט פון אַ בעל־מלאכה. דאַן וועלען מיר צוגלייכען די גענעראַליזירונג פון אַ בעל־מלאכה׳שע ווירטשאַפט מיט דער גענעראַליזירונג פון אַ פויערשע ווירטשאַפט און וועלען אויסגעפינען אַ נאָך־העכערע גענעראַליזירונג — די גענעראַליזירונג פון דער ווירטשאַפט פון אַ קליינעם פראָדוצירער. אָט דער מעטאָד רופט זיך **אינדוקציע**.

וואָסער מעטאָד רופט זיך דעדוקציע?

— דער פאַרקערטער וועג: ווען מען געהט פון דאָס אַלגעמיינע צום איינצעלנעם. למשל, מיט דער הילף פון דער אינדוקציע האָבען מיר אויסגעפינען, אַז די קליינע בעל־מלאכה׳ישע ווירטשאַפטען ווערען אין קאַפּיטאַליסטישען אָרדנונג אָפּגעשוואַכט און שטאַרבען ביסלעכווייז אויס. לאָמיר זיך איצטער פאָרשטעלען, אַז אין כינע (קיטאַי, טשיינא) באַמערקט זיך די ענטוויקלונג פון קאַפּיטאַליזם, דאַן שליסען מיר, אויפ׳ן סמך פון פריהערדיגען אַלגעמיינעם כּלל, אַז מיט דער צייט וועלען אין כינא די קליינע ווירטשאַפטען אָפּשטאַרבען. דאָס איז דעדוקציע — מען נעמט

אן אלגעמיינעם כלל און מען פאסט איהם צו צו אן איינצעל־נעם פאל.

מיט וועלכע מיטלען באנוצט זיך די אינדוקציע?

— מיט דריי: 1) באשרייבונג, 2) אונטערזוכונג, 3) פאר־איינפאכונג. מיר נעהמען אלע אלגעמיינע שטריכען פון דער בעל־מלאכה'שעווירטשאפט און באשרייבען זיי, מיר ד ע ר צ ע ה ־ ל ע ן אלעס, וואס דארטען איז פארגעקומען — דאס וועט זיין אן איינפאכע באשרייבונג. זוכען מיר אבער אונטער, ווי אפט באגעגענען זיך די אדער יענע שטריכען, אין וועלכער מאס, זייער גרויס — דאס וועט זיין א סטאטיסטישע אונטערזוכונג אדער אויסרעכענונג. אז מיר וועלען אבער אויסטיילען די הויפטשטרי־כען און פארשטעלען דעם לעבען פון בעל־מלאכה ניט מיט א ל ע פאסירונגען זיינע, נאר מיט די ה ו י פ ט פאקטען — דאן וועט עס זיין א פאראיינפאכונג. דער מיטעל רופט זיך אויך א ב ־ ס ט ר א ק צ י ע — מיר ווארפען אפ אלעס, וואס איז ניט זעהר וויכטיג, ניט כאראקטעריסטיש, און עס בלייבט בלויז איבער דער עיקר, דער תמצית, וועלכע מען קען שוין ניט ארפווארפען, ווייל דאן וואלט זיך דער לעבען פון א בעל־מלאכה אונז פארגעשטעלט ניט אין זיין ריכטיגען געשטאלט — ער וואלט געווען א פיקציע, אן אויסגעטראכטע זאך.

וואס פאר א באדייטונג האבען אט די דריי מיטלען פאר דער פאליטישער עקאנאמיע?

— אהן זיי וואלט געווען אוממעגליך צו וויסען דעם עקאנא־מישען לעבען. די באשרייבונג שטעלט אונז פאר א ב י ל ד פון די עקאנאמישע ערשיינונגען. אבער אין דעם בילד קענען אריין שטריכען ניט קיין וויכטיגע, וועלכע זיינען ניט קיין נויטווענדיג־קייט אין לעבען, זייער ווירקונג איז נאר א צופעליגע, מוז מען דע־ריבער האבען די סטאטיסטישע אויסרעכענונגען,, וועלכע טראגען אריין פ י נ ק ט ל י כ ק י י ט , צייגען אן די שטריכען, וועלכע מ ו ז ע ן זיין אין דער ווירטשאפט. דער לעבען איז אבער קאמ־פליצירט, און עס איז שווער פ א ר צ ו ש ט ע ל ע ן זיך, ווי ער קומט פאר און ווי ער ענטוויקעלט זיך, דאן קומט די פאראיינ־

פאכונג, מען נעמט ארויס בלויז די הויפט־פאקטען, די גרונט־שטריכען, און דער פראצעס פון לעבען און זיין ענטוויקלונג ווערט אונז *קלערער*

וואס איז נויטיג, צו מאכען זיכערער די באשלוסען פון דעדוקציע?

— מען דארף זעהען, אז די אלגעמיינע כללים, אויפ׳ן סמך פון וועלכע אונזערע שלוסען ווערען געמאכט, זאלען זיין פינקטליכע און זיכערע. דעריבער איז בלויז די דעדוקציע ריכטיג, וועלכע שטיצט זיך אויף פעסטגעשטעלטע עקאנאמישע *געזעצען*. אבער אט די עקאנאמישע געזעצען קען מען אויסגעפינען מיט דער הילף פון דער אינדוקציע דורך דעם מיטעל פון *פאראיינפאכונג*, קען מען דעריבער זאגען, אז די פאראיינפאכונג איז די הויפט און בעסטע שטיצע פאר דער דעדוקציע.

וואס פאר א באדייטונג האט די פאליטישע עקאנאמיע פאר׳ן לעבען, פאר דעם מענשען׳ס אקטיוויטעט?

— די פאליטישע עקאנאמיע לערנט דעם געבוי פון דער געזעלשאפט און די באציהונגען צווישען מענשען אין דער געזעלשאפט. דעריבער איז א דאנק דער פאליטישער עקאנאמיע באקומען מענשען די מעגליכקייט צו פארשטעהן דעם פלאץ, וואס זיי פארנעמען אין דער געזעלשאפט, די ווירקליכע, ניט שיינבארע, פארהעלטניסע זייערע צו אנדערע מענשען. ווייטער. די פאליטישע עקאנאמיע שטודירט די געזעלשאפט אין איהר ענטוויקלונג און ברייגנט ארויס די געזעצען פון דער ענטוויקלונג, קען דעריבער אויף דעם סמך יעדערער פאראויסזעהן, אין וועלכער ריכטונג עס געהט דער עקאנאמישער לעבען, וואוהין שטרעבען די פארשיעדענע געזעלשאפטליכע כוחות, און ער באקומט די מעגליכקייט צו באשטימען *באוואוסטזיניג*, וועלכע כוחות דארף ער אונטערשטיצען און וועלכע ער דארף באקעמפען. ניט וויסענדיג די גרעניצען פון געזעלשאפטליכער ענטוויקלונג, ניט פארשטעהענדיג דעם אינהאלט און די באדייטונג פון די עקאנאמישע ערשיינונגען, קען טרעפען איינער זאל טאן פארקערט איידער זיינע אינטערעסען פאדערען, ער זאל פארשווענדען זיינע כוחות אויף אן ארבייט, וואס איז שער־

ליך פאר דער געזעלשאפט, אדער וועלכע איז געגען דעם, וואס עס מוז קומען. בלויז באנוצענדיג זיך מיט דער פאראויסזעהונגס־קראפט פון דער וויסענשאפט, באקומט דער מענש זיין באוואוסט־זיין, ער וייס וואס ער טוט און איז זיכער, אז זיין ארבייט וועט נים אוועקגעהן אין ניוועץ, אז ער וועט דערגרייכען דעם צוועק, וועלכען ער האט זיך געשטעלט. די פאליטישע עקאנאמיע איז די וויכטיגסטע און נויטווענדיגסטע וויסענשאפט פאר יעדען מענ־שען, פאר יעדען בירגער.

צווייטע אפטיילונג

די עקאָנאָמישע אנטוויקלונג

ערשטער קאַפּיטעל

הויז־ווירטשאַפט

וואָס רופט זיך הויז־ווירטשטפט?

— אזא ווירטשאַפט, וועלכע לעבט איינגאַנצען מיט די פּראָדוקטען פון אייגענער ארבייט, און ניט מיט די פּראָדוקטען, וועלכע מען קריגט אויפ'ן מארק דורך אויסטויש (חילוף, אויסבייטען). דער געגענזאַץ צו הויז־ווירטשאפט איז די אויסטויש־ווירטשאפט, וועלכע קען עקזיסטירען בלויז ווייל מען בייט אוים די אייגענע פּראָדוקטען אויף פרעמדע, קויפענדיג און פארקויפענדיג סחורות אויפ'ן מארק.

עקזיסטירט ערגעץ היינט הויז־ווירטשאפט?

— בלויז אין די גאָר פארוואָרפענע פלעצער אויף דער ערד, אין רוסלאנד — ביי די האלב־ווילדע פון סיביר. אין אלגעמיין איז די אויסטויש־ווירטשאפט די הערשענדע פאָרמע ניט נאָר אין די פאָרטגעשריטענע לענדער, נאָר אויך אין די אָפּגעשטאַנענע, אָבער אומעטום האָט זי זיך ענטוויקעלט פון דער הויז־ווירטשאפט, וועלכע איז מיט אייניגע הונדערט יאָהר צוריק געווען די הערשענדע פאָרמע אין גאַנץ אייראָפּא.

וועלכע פאָרמען פון הויז־ווירטשאפט זיינען אונז באַוואוסט?

— דריי גרונט־פאָרמען, וועלכע זיינען היסטאָריש געקומען איינע נאָך דער צווייטער: 1) די פאמיליען־קאָמונע, 2) די פאטריארכאלע קאָמונע, 3) דער פעאדאליזם.

מיט וואָס אונטערשיידען זיך אָט די פאָרמען איינע פון דער צווייטער?

— ערשטענס מיט דער פאָרמע פון מיטארבייטערשאפט און צווייטענס מיט דער פאָרמע פון פארזייגענונג. דער הויפט אונ־

טערשייד, הייסט דאָס, האָט צו טאָן מיט דער גרויס פון אַר־בייטס־צוטיילונג און מיט דער ענטוויקלונג פון עקספּלואַטאַציע.

א) די פאַמיליען־קאָמונע.

וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט די פּרימיטיווע קאָ־מונע?

— איהר כאַראַקטער־שטריך באַשטעהט אין דעם, וואָס זי ענטהאַלט אין זיך א קליינע גרופּע מענטשן — העכסטענס עט־ליכע צענדליג, וועלכע באַלאַנגען אַלע צו איין פאַמיליע. דאָרטען איז געווען די איינפאַכע מיטאַרבייטערשאַפט, און עס איז גאָרניט געווען אָדער עס זיינען געווען בלויז די ערשטע שפּראָצונגען פון צוטיילונג פון אַרבייט. יעדע קאָמונע איז געווען אינגאַנצען אָפּ־געזונדערט פון די איבעריגע און קיין זאַך האָט זיי ניט צוזאַמענ־געבונדען. קיין עקספּלואַטאַציע איז ניט געווען, און עס האָט ניט געקענט זיין, עס איז אפילו ניט געווען קיין פאַראייגענונג: אַלע צוזאַמען האָבען גלייך געאַרבייט און דערנאָך גלייך עס פאַר־נוצט. אַזעלכע באַציהונגען טראָגען דעם נאָמען: פּרימיטיווער קאָמוניזם.

וועלכע אורזאַכען האָבען געווירקט, עס זאָל באַשאַפען ווערען אַזאַ פאָרמע?

— דאָס איז געווען א רעזולטאַט פון דעם ניט־ענטוויקעלטען, עמבריאָלאָגישען צושטאַנד פון דער טעכניק. זייערע געצייג זיינען געווען די איינפאַכסטע, וועלכע מען קען זיך נאָר פאָרשטעלען, און דאָס אויך אין זעהר א קליינעם צאָהל: אין אָנהויב האָבען געדיענט אַלס געצייג א שטיין און א שטעקען, ווי מען האָט זיי געפונען אין דער נאַטור; שפּעטער זיינען שוין געקומען ניט קיין קאָמפּליצירטע קאָמבינאַציעס, ווי א שטיינערנע האַק, א שטיי־נערנער האַמער, א שטעקען מיט א שטיקעל אָפּגעבראָכענעם שטיין אויפ'ן שפּיץ אָדער מיט א שאַרפען ביין א. ד. גל. אפילו די מעגליכ־קייט מאַכען פייער, וועלכער איז אַזוי נויטיג אין קאַמף מיט דער נאַטור, איז אויסגעפונען געוואָרען ערשט אין סוף פון דיזען פּעריאָד. פון ערד־אַרבייט און פיה־ווירטשאַפט איז נאָך דאָן קיין

סימן ניט געווען, דער איינציגער מיטעל פון דערנערען זיך איז געווען וואַנדערענדע געיעג, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין הרג'ענען חיות און קלייבען ווילדע פרוכט, קערנער, וואָרצלען און אז. וו.

ווי אזוי זיינען פון אזא טעכניק ארויסגעוואַקסען די ערשטע שפּראָצונגען פון מיטארבייטערשאַפט?

— די ארבייט איז געווען זעהר איינפאַך, יעדערער האָט גע־קענט טאָן די זעלבע ארבייט, וואָס אַלע איבעריגע, עס איז ניט געווען קיין פּלאַץ פאַר ספּעציאַליזירונג און עס זיינען ניט נויטיג געווען קיינע אָרגאַניזאַטאָרען פון דער ארבייט, אַלע האָבען אַליין געוואוסט און געזעהען וואָס און ווי מען דאַרף טאָן. אויף דעם אופן האָבען אַלע געארבייט צוזאַמען, געטאָן איינע און דיזעלבע ארבייט און עס איז באַשאַפען געוואָרען די פאָרמע פון איינפאַכע מיטארבייטערשאַפט.

פאַרוואָס איז די פרימיטיווע פאַמיליען־קאָמונע באַשטאַנען פון אַזאַ קליינעם צאָהל מיטגלידער?

— דער איינציגער מיטעל צום לעבען איז געווען וואַנדערענדע געיעג, און ביי די פרימיטיווע מעטאָדען און געצייג האָט עס גע־געבען אזוי ווינציג, אַז מען האָט געמוזט האָבען אַ גרויסען שטח לאַנד אום צו געפינען דאָרטען גענוג שפּייז. אין אזאַ קלימאַט, ווי אונזערער צום ביישפּיעל, מוז מען האָבען לערך אַ קוואַדראַט־מייל (אַ רוסישער מייל איז אין 6—7 מאָל גרעסער איידער אַן אמע־ריקאַנער), אַז אַ גרופּע פון אַ מענשען צוואַנציג זאָל זיך קענען דערנערען אַ גאַנצען יאָהר מיט די שפּייז, וועלכע מען געפינט דאָרטען פאַרטיגע. פאַרגרעסערט זיך אזאַ גרופּע ביז 100—150 מענשען, האָבען זיי ניט גענוג וואָס צו עסען און דאַרפען אויס־שטאַרבען פון הונגער. ניט ווילענדיג זיינען זיי געצוואונגען צו פאַרשפּרייטען זיך אויף אַ ביעל פאַרגרעסערטען שטח, אָבער דאַן קענען זיי שוין ניט אַ יפּהאַלטען די גאַנצקייט פון דער קאָמונע — עס איז אונמעגליך צונויפצוקומען זיך, ווען מען איז איינגעמאַ־טערט און עס קומט אוים געהן צופוס ווייטע שטרעקעס, און אויף דעם אופן ווערען זיי צופאַלען אויף באַזונדערע קליינע קאָמונעס.

פאַרוואָס האָט אין אַזאַ קאָמונע ניט געקענט זיין קיין עקספּלואַטאַציע?

— פּשוט, ווייל עס איז ניט געווען קיין מעהר־ארבייט. אַלע אָנשטרענגונגען פון מענשען זיינען געווען קוים גענוג אום ווי עס איז דורכצולעבען זיך. די גאַנצע ארבייט איז געווען נויטווענדיגע אר־בייט. אויב איינער פון די מיטגלידער וואָלט זיך גענומען עטוואָס מעהר, וואָלט פאַר די איבעריגע געווען קנאַפּ, זיי וואָלטען דאַרפען הונגערען און סוף כל סוף אויסשטאַרבען, און דער פּרימיטיווער קאָמוניזם איז אַלזאָ געווען אַ נויטווענדיגקייט.

אויף וועלכער שטופע איז געשטאַנען די אידעאָלאָגיע פון יענער צייט?

— זי האָט דאַן ערשט אָנגעהויבען געבוירען צו ווערען. עס האָט זיך ערשט באַוויזען די שפּראַך. ווען מענשען ארבייטען אָנ־געשטרענגט, רייסען זיך ביי זיי ארויס פאַרשיידענערליי אויסגע־שרייען. ווען מען האַקט האָלץ, רייסט זיך ניט ווילענדיג ארויס „הא!“ נאָך יעדען זעץ מיט'ן האַק. ביי ארבייטער, וועלכע דאַר־פען זיך שטאַרק אָנשטרענגען כדי אויפצוהויבען אַ גרויסע משא, רייסט זיך ארויס „אוך!“ ביי די בורלאַקעס, אויך ביי מאַטראָזען, ווען זיי ציהען דעם קאַנאַט, רייסט זיך ארויס „האַ־האַ־האַ!“ א. א. וו. די אַלע אויסגעשרייען פאַרגרינגערען די ארבייט, פאַר־איינינגען און אָרגאַניזירען איהר. אָט די אויסגעשרייען האָבען ביי די פּרימיטיווע מענשען געדינט אַלס ווערטער, וועלכע דריקען אויס אַ באַשטימטע ארבייט. צום ביישפּיעל, ווען עמיצער האָט געוואָלט איינלאַדען דעם צווייטען, ער זאָל איהם העלפען אויפ־הויבען אַ משא, האָט ער איהם אויסגעשריען „אוך!“, און יענער האָט שוין פאַרשטאַנען, וואָס דאָס מיינט. פאַרשטעהט זיך, אז מיט דעם צאָהל ווערטער האָט מען קיינע געדאַנקען ניט גע־קענט אויסדריקען, אָבער פאַר זיי, פאַר זייערע באַגרעניצטע באַ־דערפנישען איז דאָס געווען גענוג. יעדענפאַלס איז דאָס געווען דער אָנהויב, פון וואַנען עס האָט זיך ענטוויקעלט די שפּראַך און דערנאָך — דער דענקען, וואָרים דענקען איז אין אמת'ן דיזעלבע שפּראַך, בלויז ניט קיין אויסגערעדטע. שפּעטער צו, ווען עס איז

שוין געווען א שפראך, און מענשען האבען אנגעהויבען צו דענ־קען, איז ביי זיי אויך באשאפען געווארען א אידעאלאגיע.

איז די פרימיטיווע געזעלשאפט געווען פעהיג צו ענט־וויקלען זיך?

— זעהר אין א קליינער מאס. קיין מעהר ארבייט איז נים געווען, עס זיינען נים געווען נים קיין קיין צייט, נים קיין מאטעריעלע מעגליכקייטען צו ענטוויקלען זיך, און דער לעבען איז געשטאנען א פארגליווערטער אין איינעם און דעמזעלבען געשטאלט. מענ־שען האבען זיך געפונען אינגאנצען אינ'ם רשות פון דער נאטור, און זייער ענטוויקלונג איז פארגעקומען אזוי סטיכיש און לאנג־זאם, ווי סטיכיש און לאנגזאם עס קומען פאר ענדערונגען אין דער גאנצער נאטור. אבער מענשען האבען זיך פארמעהרט, גע־ווען ווינציג שפייז פאר אלעמען, עס איז אויסגעקומען צו הונגע־רען, דער הונגער האט געצוואונגען מענשען צו פארלאזען דעם איינגעזעסענעם ארט און איבערגעהן אויף א נייעם פלאץ. אויף דעם נייעם פלאץ זיינען די אומשטענדען, פארשטעהט זיך געווען עטוואס אנדערש, מען האט זיך געמוזט צופאסען צו זיי, זיינען אויסגעארבייט געווארען נייע מעטאדען, נייע מיטלען פון אר־בייט, און די ערפאהרונג איז בארייכערט געווארען. אלזא, די נויט, די ליידען, די נויטווענדיגקייט האבען געשאפען דעם פראג־רעס, לאנגזאם, אבער דאך איז די מענשהייט געגאנגען פאר־ווערטס.

ב) די פאטריארכאלע קאמונע.

וואס שטעלט מיט זיך פאר די פאטריארכאלע קאמונע?

— דאס איז אויך א פאמיליען־גרופע, אבער א מעהר קאמ־פליצירטע און, געוועהנליך, א גרעסערע, דורכשניטליך פון עטליכע הונדערט מיטגלידער, ווי מען קען שליסען פון די ביבלישע געשיכ־טען. אן דער שפיץ פון אזא קאמונע שטעהט דער פאטריארך — א מאן וועלכער איז רייכער פון די איבעריגע מיט ערפאהרונג, דאס רוב איז עס גאר דער עלטסטער; ער ארגאניזירט און פיהרט דורך די אלגעמיינע ארבייט, ער איז אויך דער פארוואלטער פון דעם

אַלגעמיינעם פּראָדוקט. די איבעריגע מיטגלידער פון דער קאָמונע דאַרפען אויספילען די פאַראָרדנונגען פון דעם אָרגאַניזאַטאָר. אין דער פאָרמע עקזיסטירט נאָך די פּאַטריאַרכאַלע קאָמונע ביז היינטיגען טאָג ביי פיעלע אָפּגעשטאַנענע שבטים, וועלכע מיר רופען „ווילדע“.

מיט וואָס קען מען ערקלערען, וואָס די אור־אַלטע קאָמונע האָט זיך פאַרוואַנדעלט אין א פּאַטריאַרכאַלע?

— מיט דער ענטוויקלונג פון דער טעכניק און מיט מ ע ה ר — אַ ר ב י י ט. עס זיינען ענטשטאַנען נייע צווייגען פון פּראָדוקציאָן: ערד־ארבייט אין איינציגע פּלעצער און פיה־ווירטשאַפט אין אַנדערע, דאָס האָט געמאַכט זיכערער די עקזיסטענץ פון לעבען. צוזאַמען מיט דעם איז די געצייג אויך פארבעסערט און קאָמפּליצירטער געוואָרען (פּאָלירטער שטיין, בראָנז, אייזען). אַלזאָ, פון איין זייט איז די פּראָדוקציאָן געוואָרען ברייטער און קאָמפּליצירטער, עס האָבען זיך אויסגעאַרבייט ספּעציאַליטעטען, און כדי אָנצוהאַלטען די גאַנצקייט, צוועקמעסיגקייט און אָרדנונג איז געוואָרען נויטיג צו האָבען אַ פאַרוואַלטונגס־אַמט. פון צווייטען זייט האָט שוין די ארבייט געגעבען אַן עודף, מעהרער איידער מען האָט געדאַרפט פאַרברויכען, א באַוואוסטען צאָהל זאַפּאַסען, מעהר פּראָדוקט, וואָס האָט געגעבען די מעגליכקייט אָנצוהאַלטען אַן אָרגאַניזאַטאָר, באַפרייענדיג איהם פון ארבייט. דער ספּעציעלער אַמט פון אַן אָרגאַניזאַטאָר איז אויף דעם אופן געוואָרען אי א נויטווענדיגקייט אי אַ מעגליכקייט.

וואָס האָט געגעבען דער קאָמונע די מעגליכקייט פאַנאַנדערצוּוואַקסען זיך ביז עטליכע הונדערט מענשען?

— אַלץ צוליעב דער פאַרגרעסערונג פון דער פּראָדוקטיוויטעט פון דער ארבייט.

די ערד ארבייט, אפילו ניט קיין ענטוויקעלטע און מיט פּראָסטע מעטאָדען, די וואַנדערנדע פיה־ווירטשאַפט און די פאַרבעסערטע מעטאָדען פון פּראָדוקציאָן האָבען געמאַכט, אַז אויפ'ן זעלבען שטח ערד זאָל קענען מאַכען אַ לעבען אַ גרעסערע צאָהל מענשען, איידער פריהער ווען די איינציגע ארבייט איז געווען יאַגד, פאָלע־

וואַניע. דאָס באַנוצען זיך מיט פערד און לאַדקעס האָט פאַרגרינ־גערט די באַוועגונג, דאָס איבערגעהן פון איין אָרט אויפ'ן צווייטען. דאָס אַלץ האָט געהאָלפען, אַז די קאָמונע זאָל ניט פאַנאַנדערפאַלען אויף קליינע קאָמונעלעך, ווי עס איז געווען דער פאַל פריהער.

האָט אין דער פּאַטריאַרכאַלער קאָמונע עקזיסטירט עקספּלואַטאַציע?

— בלויז אין עמבריאָנעלען צושטאַנד. אין אָנהויב איז די מעהר־ארבייט געווען אַזוי ווינציג, אַז עס איז ניט געווען קיין פּלאַץ פאַר עקספּלואַטאַציע. דער פּאַטריאַרך פלעגט טאַקע נעהמען זיך אַ גרעסערען חלק, אָבער זיין ארבייט איז געווען אַ מעהר קאָמ־פּליצירטע, האָט געפאָדערט אַ גרעסערע פאַרשווענדונג פון ענערגיע, און איז דעריבער געווען פאַרבונדען מיט העכערע באַדערפעניששען. נאָר שפּעטער ווען דער מעהר־פּראָדוקט איז געוואָרען גרעסער און די מאַכט פון'ם פּאַטריאַרך שטאַרקער, האָט ער ביסלעכווייז אָנגע־הויבען צו נעהמען פאַר זיך אַ גרעסערען חלק פון זיינע נאָרמאַלע באַדערפענישען, און עס האָבען זיך באַוויזען די ערשטע שפּראָ־צונגען פון עקספּלואַטאַציע.

וואָס פאַר אַ כאַראַקטער האָט געטראָגען די פאַראייגע־נונג אין דער פּאַטריאַרכאַלער קאָמונע?

— אין אַלגעמיין איז עס געווען אַ קאָמוניסטישע. דער אמת'ער אייגענטימער פון אַלע זאַפאַסען, פון גאַנצען רייכטום איז געווען די גרופּע אַלס אַ גאַנצע. דער פּאַטריאַרך איז געווען בלויז איהר באַפאָלמעכטיגטער פאַרוואַלטער, וועלכער האָט געדאַרפט קאָאָרדינירען זיין ארבייט מיט'ן קאָלעקטיווען אינטערעס, מיט'ן אינטערעס פון דער גאַנצער גרופּע. נאָר אין די לעצטע סטאַדיעס, ווען דער מעהר פּראָדוקט איז אויסגעוואַקסען פיעל גרעסער און קיין אַלגעמיינער קאָנטראָל איז ניט געווען, האָט דער פּאַטריאַרך אַלץ מעהר און מעהר אָפּגעטיילט זיינע אייגענע אינטערעסען פון דער געמיינדעס אינטערעסען, ער האָט ביסלעכווייז פאַרכאַפּט פאַר זיך דאָס רייכטום, וואָס אַנדערע האָבען באַשאַפען — דער אַלטער קאָ־מוניזם איז אונטערגעגאַנגען, און די קאָמונע האָט אָנגעהויבען פאַ־נאַנדערצופאַלען.

איז די פאטריארכאלע קאמונע געבליבן אינגאנצען אפגעזונדערט פון אנדערע עהנליכע קאמונעס, צי ניט?

— זי איז געבליבן עקאנאמיש זעלבסטשטענדיג, אבער ניט איינגעשלאסען אין זיך. די באפעלקערונג ווערט געדיכטער, מענשען קומען אפטער אין בארירונג איינער מיט'ן צווייטען, און די שנאה צו אנדערע ווערט שוואכער. שכנ'ישע גרופעס פאראייניגען זיך צו פארטיידיגען זיך פון א שונא אדער כדי צו ארגאניזירען א געיעג אויף א גרויסען מאסשטאב, ווי, למשל, די אינדיאנער אין אמעריקא. פון צווייטען זייט הויבט זיך אן צווישען די גרופען אן אויסטויש פון פראדוקטען, אין אנהויב צופעליגערווייזע און דערנאך אלס א שטענדיגע ערשיינונג. אויף דעם אופן זיינען אויסגעוואקסען שבטים־פארבאנדען.

וואס האט מיט זיך פארגעשטעלט די אידעאלאגיע פון פאטריארכאלען לעבען?

— די פראדוקציאן איז געווארען קאמפליצירטער, די ארבייט, די געצייג און מאטעריאלען ניט אין פארגלייך פארשידענארטיגער, איידער אין דער פריהערדיגער עפאכע — האט זיך צוליעב דעם מעהר ענטוויקעלט די שפראך, וועלכע איז דער איינציגער מיטעל צו ארגאניזירען די פראדוקציאן: די שפראך איז רייכער געווארען סיי מיט ווערטער, סיי מיט זייערע קאמבינאציעס. א דור נאך א דור קלייבען מענשען אן ערפאהרונג אין דער ארבייט, פון דעם וואקסט ארויס צום סוף די וויסענשאפט. די עלטסטע, די פאטריארכען, פלעגען עס איבערגעבען פון דור צו דור, אלס א צואה פון די אלטע דורות, און עס איז באשאפען געווארען א הייליגע טראדיציע, וועלכע האט אנגענומען די פארמע פון א רעליגיע. און אין די אלטע רעליגיעס איז טאקע די גאנצע וועלט פארגעשטעלט געווארען אין דעם געשטאלט פון א פאטריארכאלע געמיינדע מיט אן עלטסטען אלס פאטריארך, ווי די אידישע רעליגיע, אדער אין דער פארמע פון באזונדערע געמיינדעס, וועלכע זיינען אין פארבאנד אדער אין קריעג צווישען זיך, ווי ביי די געצענדיענער. אין די רעליגיעזע טראדיציעס ווערען אויך אנגעציינט די מעטאדען פון ארבייט און די פארהעלטניסע צווישען מענשען.

די ערפאהרונג פון הונדערטער און הונדערטער יאָהרען איז צונויפ־געזאַמעלט געוואָרען אין איין גאַנצעם, און דאָס איז געווען זעהר וויכטיג פאַר דער אָרגאַניזירונג פון אַרבייט. די אידעאָלאָגיע איז אַלזאָ אין דעם פאַל אויך אַרויסגעוואקסען פון דער פּראָדוקציאָן און האָט באַפרידיגט די פאָדערונגען פון דער פּראָדוקציאָן.

אויף וויפיעל איז די פּאַטריאַרכאַלע געזעלשאַפט געווען פעהיג צו ענטוויקלען זיך?

— פיעל מעהרער איידער די פריהערדיגע פאַמיליען־קאָמונע, אָבער זעהר שוואַך אין פאַרגלייך מיט דער היינטיגער געזעלשאַפט. דער פונדאַמענט פאַר ענטוויקלונג איז שוין געלעגט געוואָרען — עס איז געווען מעהר־אַרבייט. די פּראָדוקציאָן האָט זיך פאַרברייטערט און איז געוואָרען קאָמפּליצירטער, און עס איז באַשאַפען געוואָרען דער נויטיגער מאַטעריאַל פאַר'ן פּראָגרעס. און די פרידליכע באַציהונגען צווישען די שכנ'ישע גרופּען, דער אויסטויש פון פּראָדוקטען צווישען זיי האָט נאָך מעהר פאַרגרעסערט אָט דעם מאַטעריאַל, אָבער קיין שטרעבונג צום פּראָגרעס איז ניט געווען. דער גאַנצער לעבען איז געווען געבויט אויף דער טראַדיציע, וועלכע מוז, אַלס אַזעלכע, בלייבען איינע און דיזעלבע אויף שטענדיג, און טאָר ניט אומגעביטען ווערען. דער פּאַטריאַרך האָט פאַרוואַלטעט מיט אַלע געשעפטען פון דער קאָמונע און האָט געהאַט גענוג פעהיגקייטען אויף דעם. אָבער אומבייטען די מעטאָדען פון אַרבייט מוז ברייננגען צו דער אומבייטונג פון דער צוטיילונג פון דער אַרבייט און פון די פּראָדוקטען, ד. ה. עס מוז איבערגעבויט און איבערגעאַנדערשט ווערען דער גאַנצער לעבען — אויף דעם איז שוין דער פּאַטריאַרך ניט געווען פעהיג: דאָס פאָדערט אַן אָנגעשטרענגטע קאָפּ־אַרבייט, און פאַר אַ שוואַך ענטוויקעלטען מענשען איז דאָס זעהר אַ שווערע אויפגאַבע. דאַריבער איז דער פּאַטריאַרך שטענדיג געווען קאָנסערוואַטיוו און האָט דערלאָזען איינפיהרען וועלכע עס איז נייעסען בלויז דאַן, ווען זיי זיינען געוואָרען אַן אומפאַרמיידליכע נויטווענדיגקייט, אָהן וואָס מען קען בשום אופן ניט אויסקומען, און די ענטוויקלונג איז פאָרגעקומען בלויז אויף אַזוי פיעל, אויף וויפיעל דאָס איז געווען אַ נויטווענדיגקייט און ניט מעהר.

וואָס זשע איז אַלזאָ געווען די אורזאכע פון פּראָגרעס?

— דאָס זעלבע וואָס פריהער: מענשען האָבען זיך פאַרמעהרט, אַלץ שווערער איז געוואָרען צו קריגען די נויטיגע לעבענס־מיטלען אויף'ן באַזעסענעם שטח לאנד, און מען האָט זיך געמוזט פאַרשפּרייטען אויף אנדערע פּלעצער און לעבען אונטער אנדערע נאַטירליכע באַדינגונגען, געפינען נייע וועגען און מיטלען אויף'ן פּלאַץ. די איבער־באַפעלקערונג האָט געבראַכט מיט זיך הונגער און ליידען, וועלכע מען האָט געמוזט פאַרלייכטערען — דאָס האָט געפיהרט צום פּראָגרעס.

ג. די פעאָדאַלע געזעלשאַפט.

וואָס איז געווען דער פונדאַמענט פון דער פעאָדאַלער אָרגאַניזאַציע?

— די פּאַטריאַרכאַלע קאָמונע האָט זיך פאַנאַנדערגעוואַקסען, זי איז שוין געווען אַזוי גרויס, אַז דער פּאַטריאַרך איז ניט געווען בכח צו פאַרוואַלטען איהר. דאַמאָלט איז די קאָמונע פאַנאַנדערגעפאַלען אויף באַזונדערע פאַמיליען־ווירטשאַפטען. די פריהערדיגע קרובה'שע באַציהונגען צווישען די באַזונדערע פאַמיליעס זיינען פאַרשוואונדען און פאַרגעסען געוואָרען, דאָך זיינען זיי ניט געווען אינגאַנצען אָפּגעזונדערט איינע פון דער צווייטער — א באַשטימטער פאַרבאַנד צווישען זיי איז פאַרבליבען; זיי פלעגען זיך בייטען מיט זייערע פּראָדוקטען, פלעגען אויסהעלפען איינער דעם צווייטען אין דער ארבייט, האָבען געהאַט קהל'שע פּאַשע, פּאָפּלעוועס אויף שניידען היי, קהל'שע פעלדער א. ד. גל. אָט די פויערשע פאַמיליען־ווירטשאַפטען זיינען דאָס געווען דער פונדאַמענט פון דער פעאָדאַלער געזעלשאַפט.

וואָס זשע איז געוואָרען מיט די פּאַטריאַרכען, ווען די קאָמונע איז פאַנאַנדערגעפאַלען אויף פאַמיליען־ווירטשאַפטען?

— טיילווייז איז זייער הערשאַפט איבערגעגאַנגען צו די הויז־ווירטען, צום פאָטער פון דער פויערען־פאַמיליע, אָבער די הויפּט מאַכט — די מאַכט צו פאַרוואַלטען די קאָמונע, אלס א

גאַנצע, איז איבערגעגאַנגען אין די הענט פון נייע אָרגאַניזאַטאָרען — צו די נאַטשאַלניקעס און פּריסטעס, ד. ה. צו ציווילע און גייסטליכע פּעאָדאַלען.

וואָס פאַר אַ באַדייטונג פאַר דער פּראָדוקציאָן האָבען געהאַט די ציווילע, וועלטליכע פּעאָדאַלען, די נאַטשאַלניקעס?

— זיי האָבען פאַרהיט און באַשיצט די פּויערים, וואָס זיינען געשטאַנען אונטער זייער רשות, פון אַן אָנפאַל. זיי פלעגען באַקומען פון די פּויערים זייער מעהר־פּראָדוקט — אָדער ווייל די פּויערים זיינען געווען אויף באַרשטשינע, ד. ה. זיי זיינען געווען געצוואונגען צו אַרבייטען פאַר׳ן פּעאָדאַל אַ באַשטימטען צאָהל טעג אין יאָהר, אָדער, ווייל זיי פלעגען דאַרפען צאָהלען אבראָק, ד. ה. א באַשטימטע סומע שטייערען (טאַקסע) מיט געלד אָדער פּראָדוקטען, אַ דאַנק דעם איז דעם פּעאָדאַל׳ס ווירטשאַפט געווען שטאַרקער פון די פּויערשע ווירטשאַפטען, ער איז געווען בעסער פאַרזאָרגט עקאָנאָמיש, זיין עקזיסטענץ איז געווען מעהר גיזיכערט, האָט ער געקאָנט אָרגאַניזירען, איינאָרדנען אַזעלכע אונטערנעמונגען, וועלכע זיינען געווען איבער די כוחות אפילו פאר די רייכסטע פּויערים, ווי מיהלען, בריקען, וועגען, באַוואַסערונג, א. ד. גל. ער האָט אַלעם געהאַט ניט נאָר גענוג פאר זיך — ער האָט געהאַט איבער גענוג, ער האָט געהאַט אָנגעגרייטע זאַפּאַסען, און אין דער צייט פון הונגער, עפּידעמיע אָדער אַן אַנדער געזעלשאַפטליכען אומגליק פלעגט ער העלפען די פּויערים, פלעגט זיי אויסהאַלטען מיט דאָס נויטווענדיגסטע, זיי זאָלע קענען ווי עס איז דורכלעבען די שווערע צייט. אמת, שפּעטער פלעגען עס די פּויערים אומקעהרען כפל כפלים, פלעגען אַלעם אָפּצאָהלען מיט פּראָצענט, אָבער דערווייל איז עס געווען פאר זיי אַ גרויסע שטיצע, און דעריבער האָט זיך דער פּעאָדאַל גערעכענט פאַר׳ן בעל הבית, פאַר׳ן דעה־זאָגער סיי פון די ערד, סיי פון די פּויערים, פאַרהיטענדיג און באַשיצענדיג זיי און געבענדיג זיי די מעגליכקייט צו אַרבייטען און פּראָדוצירען.

אין וואס איז באשטאנען די געזעלשאפטליכע ראל פון די פריסטער, פון די גייסטליכע פעאדאלען?

— זיי האבען, אזוי צו זאגען, קאנסערווירט די גאנצע געזעלשאפטליכע ערפאהרונג, וואס האט זיך אנגעזאמעלט אין הונדערטער און הונדערטער יאהרען און איז איבערגעגאנגען צו זיי בירושה פון די פאטריארכען, און אויף דעם אופן זיינען זיי באזעסען דעם קאנטראל איבער דער פראדוקציאן.. פיהרענדיג אסטראנאמישע באאבאכטונגען, האבען זיי געקענט פינקטליך אויסרעכענען די צייט, ווען אנצוהויבען די ערד־ארבייט און ווען זי דארף זיך ענדיגען. אין די פלעצער, וואו עס זיינען ניטא קיין רעגענס, און די פרוכטבארקייט פון דער ערד איז פארבונדען מיט דער פאנאנדערגיסונג פון די טייכען און מיט קינסטליכער באוואסערונג, ווי אין דעם אמאליגען עגיפטען, אין מעסאפאטאמיען, מיטעל־אזיע, כינא א. א., פלעגען די פריסטער פארוואלטען מיט דער גאנצער אינזשענערען ארבייט ביים גראבען די נויטיגע קאנאלען. זיי פלעגען געוועהנליך אכטונג געבען אויף דער געזעלשאפטליכער היגיענע און מעדיצין, ד. ה. זיי האבען פארהיט די ארבייטער כוחות פון דער געזעלשאפט. אין זייערע הענט איז געלעגען די ערציהונג, ד. ה. זיי האבען צוגעגרייט נייע מיטגליעדער און נייע ארבייטער כוחות פאר דער געזעלשאפט. זיי פלעגען קאנטראלירען די טאג־טעגליכע באציהונגען צווישען מענשען, אפילו די פאמיליען־פארהעלטניסע, און כדי דער קאנטראל זאל זיין פינקטליכער און אין א פולער מאס האט מען אין פיעלע פלעצער איינגעפיהרט די סיסטעמע פון מתודה זיין זיך פאר'ן גייסטליכען.

אויף וועמעס רעכענונג האבען געלעבט די פריסטער?

— ווי די ציווילע, וועלטליכע פעאדאלען — אויף דעם רעכענונג פון דעם פויער'ס מעהר־ווערט, פון דעם מעהר־פראדוקט. זיי פלעגען עס פאראייגענען, צונעמען, באקומען טיילווייז אין דער פארמע פון בארטשטינע אדער אבראק, איבערהויפט פון די פויערים, וועלכע זיינען געזעסען אויף דער ערד, וואס האט באלאנגט צו קירכליכע ארגאניזאציעס, ווי קלויסטערס און מאנאסטירען;

טיילווייז אין דער פאָרמע פון א באשטימטען טעקס, וואָס איז ארויפגעלעגט געוואָרען אויף די גלויביגע, ווי, למשל, אין מיטעל־אַלטער, דער קירכליכער מעשר אין איירצפא (ד. ה. יעדערער פלעגט דארפען אָפּגעבען פאר'ן קלויסטער א צעהנט־חלק פון זיינע פארדיענסטען). און טיילווייז פלעגען זיי באקומען נדבות. אויף דעם אופן האָבען די גייסטליכע אַנגעקליבען זעהר גרויסע רייכטימער און זאפאסען, מיט די מיטלען פלעגען זיי טיילווייז העלפען ארימע, קראנקע און קייליקע, און זייער ווירקונג אויף דער געזעלשאפט איז געוואקסען אלץ גרעסער און גרעסער.

ווי זיינען די פעאָדאלען געווען אָרגאניזירט צווישען זיך אליין? ווי זיינען געווען די באציהונגען פון איין פעאָדאל צום צווייטען?

— די קלענערע פעאָדאלען זיינען געווען אונטערוואָרפען די העכערע פעאָדאלען, פלעגען זיי צאָהלען צינזען, שלאָגען זיך געגען שונא אין זייער מיליציע, און דערפאר פלעגען די העכערע פעאָדאלען פארטיידיגען זיי אין פאל פון א נויט. די אונטערוואָרפענע פעאָדאלען האָבען זיך אין איירצפא גערופען „וואסאַלען", און די העכערע האָבען זיך גערופען „סיוזערענען". די סיוזערענען זיינען געווען וואסאלען פון נאָך העכערע א. א. וו., וואָס העכער עס איז געווען דער ראנג פון א פעאָדאל, אלץ קלענער איז געווען זיין צאָהל אין לאנד, ביז וואנען גאָר די העכסטע זיינען געווען אונטערוואָרפען צו איין איינציגען אלער־העכסטען פעאָדאל אין לאנד, וועלכער האָט זיך גערופען מיט'ן נאָמען „קעניג" אָדער „אימפעראטאָר". אין רוסלאנד איז אין מיטעלאלטער געווען דאָס זעלבע, נאָר זיי האָבען געטראָגען אנדערע נעמען: די קלענערע פעאָדאלען האָבען געטראָגען דעם נאָמען „באָיארע", העכער פון זיי זיינען געווען די „אודעלניע קניאזען", נאָך זיי זיינען געגאנגענע „קניאזען", דערנאָך „וועליקי קניאזען" א. אז. וו. דאָס איז געווען א גאנצע קייט פון הערשער און אונטערגעוואָרפענע, וועלכע ציהט זיך פון אונטען ארויף ביז עס קומט צו איין צענטער. די רינגען אין דער קייט זיינען געווען ניט זעהר פעסט: יעדער פעאָדאל איז געווען ביי זיך א פולשטענדיגער בעל־הבית

און געווען אומאפהענגיג פון זיין סיוזערען, מאנכעס מאָל פלעגט ער איהם פארראטען אָדער פלעגט זיך בונטעווען געגען איהם.

ווי זיינען געווען אָרגאניזירט די גייסטליכע?

— דאָ איז אויך געווען א קייט פון הערשער און אונטערוואָרפענע, וועלכע האָט זיך גערופען „יעראַרכיא". אין אייראָפא האָבען זיך די העכערע גייסטליכע פעאָדאלען גערופען „אבאטען", „עפּיסקאָפּען", „קארדינאַלען" און העכער פון אלעמען איז געשטאַנען דער פּאבסט. די דיסציפּלין איז דאָ געווען א שטאַרקערע און די אונטערוואָרפענקייט — א מעהר ווירקזאמע איידער ביי די ציווילע, וועלטליכע פעאָדאַלען: צווישען זיי זיינען ניט פּאָרגעקומען קיין אָפענע מחלוקות, געשלעגען, מלחמות און רויבערייען, ווי צווישען די וועלטליכע פעאָדאַלען.

ווי זיינען געווען די באַציהונגען צווישען די וועלטליכע און גייסטליכע פעאָדאלען?

— אמאָל פריינדליכע, אמאָל פיינדליכע. אין יענע ליאַרעמדיגע, שטורמישע צייטען האָבען זיך די גייסטליכע גאַנץ אָפט גענויטיגט אין דער הילף פון דעם שווערד צו באשיצען זיך, און די וועלטליכע פעאָדאלען האָבען געזוכט די פריינדשאַפט פון די גייסטליכע, זיי זאָלען אין נאָמען פון דער רעליגיע האַלטען די פּראָסטע מאסען אין אונטערטעניגקייט. אָבער אזוי ווי ביידע האָבען דאָך געלעבט אויפ'ן רעכענונג פון דער מעהר-ארבייט פון די פויערשע מאסען און האָבען זיך געטיילט מיט'ן מעהר-פּראָדוקט, פלעגען צווישען זיי פארקומען צוזאמענשטויסונגען פאר א גרעסערען חלק אין דעם פּראָדוקט. דער קאמף צווישען אָט די צוויי מינים פעאָדאלען — אמאָל אָן אָפענער, אמאָל א פארבאהאלטענער — האָט געדויערט יאָהר-הונדערטע, און דער זיעג איז אמאָל געווען אויפ'ן זייט פון די גייסטליכע און אמאָל פארקעהרט. אין מערב אייראָפּא האָבען זיך די גייסטליכע ארויסגעוויזען שטארקער, אין רוסלאנד זיינען די קניאזען געווען שטארקער, און אין פאלעסטינא ביי די אידען, אין אָסט-אינדיען, אין אמאָליגען עגיפּטען האָט זיך די וואָג-שאָל געבויגען דאָס אויף איין זייט, דאָס אויפ'ן צווייטען.

וואָס האָט פאַראורזאַכט דעם איבערגאַנג פון פאַטריאַר־כאַלען אָרדנונג צום פעאָדאַלען?

— דאָס, וואָס די פּראָדוקציאָנס־מיטלען האָבען זיך מעהר ענטוויקעלט. די ערד־ארבייט אין דער פאַטריאַרכאַלער עפּאָכע איז געוועזען ניט קיין פאָלקאָמענע און זעהר א פּראָסטע סיי לויט די מעטאָדען פון ארבייט, סיי לויט די געצייג. זי האָט געטראָגען א האַלב־וואַנדערענדען כאַראַקטער: מען האָט געזייהט אויף איין פּלאַץ אַזוי לאַנג ביז וואַנען מען האָט אויסגעזויגען דעם גאַנצען זאַפט פון דער ערד, און דאַן איז מען איבערגעגאַנגען אויף א נייעם פּלאַץ. די אַרבייט איז געווען, נאַטירליך, אן עקסטענסיווע, ניט קיין אינטענסיווע, ד. ה., אָנשטאָט באַאַרבייטען די ערד מיט בעסערע מעטאָדען אום ארויסצוקריגען פון איהר א באַשטימטע צאָהל פּראָדוקטען, האָט מען דעם זעלבען צאָהל פּראָדוקטען באַקומען דורכדעם, וואָס מען האָט באַאַרבייט א גרעסערען שטח לאַנד. די באַפעלקערונג איז געוואָרען וואָס ווייטער אַלץ גרעסער, עס איז געוואָרען ענגער צו וואוינען, פאַנאַנדערשפּרייטען זיך איז ניט געווען וואוהין, האָט יעדערער געזוכט איינהאַלטען פאַר זיך דעם חלק ערד, וועלכען ער באַזיצט, און די קאָמונע האָט אָנגעהויבען פאַנאַנדערצופאַלען. צוליעב דער זעלבער ענגשאַפט האָבען זיך אָנגעהויבען צוזאַמענשטויסונגען און געשלעגען צווישען מענשען, די געוועזענע פיהרער, וועלכע זיינען געווען רייכער פון די איבעריגע, האָבען אָרגאַניזירט ספּעציעלע אָטריאַדען, מיליטערישע קאָמאַנדעם צו באַשיצען זיך און זייער אייגענטום פון אן אָנפאַל. די שוואַכערע פון דער געוועזענער קאָמונע פלעגען זיך ווענדען צו זיי נאָך הילף; אויף דעם אופן זיינען זיי געוואָרען די הערשער איבעדער מאַסע פויערים און האָבען זיך פאַרוואַנדעלט אין פעאָדאַלע סעניאָרען, באַיאָרען און קניאַזען. אָבער צווישען זיי זיינען אויך געווען שטאַרקערע און שוואַכערע, די לעצטע פלעגען אין צייט פון נויט זוכען שוץ ביי די ערשטע, און אַזוי איז באַשאַפען געוואָרען די גאַנצע קייט פון וואַסאַלען און סיוזערענען. די מיליטערישע מאַכט אַליין האָט אָבער ניט געקענט איינהאַלטען דעם אָרדנונג שטענדיג, כסדר; מען האָט געמוזט אָנקומען צו אַנדערע, צו פרידליכע מיטלען, ווירקען אויף די פויערים זיי זאָלען אַליין מיט'ן גור־

מען ווילען אונטערוואַרפען זיך אונטער דעם אָרדנונג — די אויפ־גאבע האָבען ערפילט די גייסטליכע: זיי זיינען געווען די יורשים פון די פּאַטריאַרכען, האָבען איבערגענומען פון זיי זייער גאַנצע וויסענשאַפט און ערפאַהרונג, צו זיי פלעגט מען דאַרפען אָנקומען פרעגען זיך עצות ווי און וואָס צו טאָן; זיי זיינען געוואָרען די אויטאָרימעטען און האָבען עס אויסגענוצט פאַר זיך און האָבען זיך אַליין אויך איינגעאָרדענט לויט דער אויטאָריטעטען־סיסטעם —אין העכע־רע און נידעריגערע.

האָט עקזיסטירט עקספּלואַטאַציע אין דער פעאָדאַלער עפּאָכע?

— געוויס איז געווען עקספּלואַטאַציע, אָבער ניט אין אַ גרוי־סער מאָס. די הערשענדע פאָרמע איז געווען הויז־ווירטשאַפט; דער אויסטויש איז געווען זעהר קליין; דאָס גאַנצע רייכטום פון די פעאָדאַלען איז באַשטאַנען ניט אין געלט, נאָר אין פּראָדוקטען און אין ארבייטס־קראַפט; לעבען האָבען זיי געלעבט מיט די פּראָדוקטען, וועלכע זייערע פויערים האָבען אויסגעאַרבייט אויפ'ן פּלאַץ; קיין אויסטויש האָט כמעט ניט עקזיסטירט, זיי האָבען גאָרנישט געקויפט און גאָרנישט פאַרקויפט. טאָ צוליעב וואָס זאָ־לען זיי צווינגען די פויערים אויסצואַרבייטען אַ פּ ו ל ע פּראָ־דוקטען? זיי זאָלען ליגען אין די שפּייכלער און פוילען? פון צווייטען זייט, אַזוי ווי יעדערער האָט געהאַט ז י י נ ע פויערים, מיט וועמעס פּראָדוקטען און ארבייט דער פעאָדאַל האָט געלעבט, איז עס געווען אין די אינטערעסען פון פעאָדאַל צו היטען דעם פויער'ס ווירטשאַפט, זי זאָל זיין אין אַ גוטען צושטאַנד און עס זאָל זיין פון וואָס צו נעמען עפּעס. דאָס אַלעס האָט געמאַכט, אַז די עקספּלואַטאַציע איז ניט געווען צופיעל ענטוויקעלט און האָט זיך געהאַלטען אין באַשטימטע גרענעצען.

ווי איז געווען די אידעאָלאָגיע פון דער פעאָדאַלער עפּאָכע?

— אַזוי ווי די אָרגאַניזאַציע פון געזעלשאַפטליכען לעבען איז געווען פיעל קאָמפּליצירטער איידער פריהער, האָט זיך די אידעאָ־לאָגיע, די געציייג וועלכע העלפט אָרגאַניזירען און איינאָרדנען דאָס

לעבען, אויך געמוזט שטארק ענטוויקלען. די שפראך האט אין דער עפאכע דערגרייכט אזא רייכקייט אין אויסדריקען און אזא בויגזאמקייט, אז עס איז געווארען מעגליך איבערצוגעבען כמעט אלץ, וואס מענשען האבען געפיהלט און איבערגעלעבט. אין יע־נער צייט האבען זיך פארמירט אלע אמאליגע פארהעלטניסמעסיג הויך־ענטוויקעלטע שפראכען, ווי די גריכישע, לאטיינישע, סלא־וויאנישע, דייטשע א. א. וו. די באפעלקערונג איז אונגעהויער אויסגעוואקסען, האט זיך פארשפרייט אויף גרויסע שטרעקעס לאנד מיט פארשידענע נאטירליכע אייגענשאפטען. די ערפאה־רונגען זיינען געווארען זעהר פיעל, געדענקען זיי אלע אויסווענדיג איז געווען אוממעגליך — דאס האט געצוואונגען מענשען צו ער־פינדען די קונסט פון שרייבען. די גאנצע ערפאהרונג און טרא־דיציע זיינען געווען א הייליגטום, און די ביכער, וואוהין זיי זיינען צונויפגעזאמעלט געווארען, זיינען געווען אמת'ע ענציקלאפעדיעס, הייליגע, רעליגיעזע ביכער. אויף דעם אופן האט זיך די רעליגיע אויך ענטוויקעלט און איז געווארען מעהר קאמפליצירט, אבער אין איהר האבען זיך אפגעשטעמפעלט די שטריכען פון דער פעאדאלער ארגאניזאציע: אזוי האבען ביי די אינדוסען און די אמאליגע גרי־כען די געטער און די נאציאנאלע העלדען פארגעשטעלט מיט זיך א קייט פון העכערע און נידעריגערע, פון וואסאלען און סיוזערענען; דאס זעלבע איז געווען מיט'ן קאטאליציזם אין מיטעל־אלטער, נאר דעם ארט פון די נידעריגע געטער האבען פארנומען די היי־ליגע.

אויף וויפיעל איז די פעאדאלע געזעלשאפט געווען פע־היג צו ענטוויקלען זיך, און וועלכע כחות האבען איהר גע־טריבען פארווערטס?

— קיין ש ט ר ע ב ו נ ג צו ענטוויקלונג איז ניט געווען: דער גאנצער לעבען איז געווען געבויט פון איין זייט אויף טרא־דיציע, פון צווייטען — אויף אויטאריטעט, און טראדיציעס זיינען שטענדיג קאנסערוואטיוו, און די ארגאניזאטארען, די אויטאריטע־טען האסען יעדע ענדערונג אין לעבען, ווייל דאס גיט זיי צו מעהר ארבייט און שוואכט אפ זייער אויטאריטעט, וועלכע האלט זיך צו־

ליעב דער טראַדיציע, צוליעב דער סומע ערפאַהרונגען פון דער פארגאַנגענהייט, וועלכע זיי באַזיצען. דאָך איז אין דער ווירקליכ־קייט פאָרגעקומען אַן ענטוויקלונג און פיעל שנעלער איידער אין דער פריהערדיגער פּאַטריארכאַלער עפּאָכע, אָבוואָהל זעהר לאַנגזאַם אין פאַרגלייך מיט אונזער צייט און כמעט אומבאַמערקבאַר פאַר יעדען דור באַזונדער. די באַפעלקערונג איז אויסגעוואַקסען פיעל שנעלער. צוזאַמען מיט דעם איז די ענגשאַפט אויך גיך געוואַק־סען. דאַן זיינען אָנגעקומען הונגער, קראַנקהייטען און אין אַל־געמיין אַ געזעלשאַפטליכע אומרוהיגקייט. די אַלטע וועגען אין מיטלען האָבען ניט געטויגט, און מענשען זיינען געווען געצוואונגען ביסלעכווייז אריינצופיהרען אין לעבען מעהר נייעסען. און מאַ־טעריאַל פאר דאָס נייע איז געווען אַ היבש ביסעל: מענשען האָ־בען געוואוינט נעהנטער איינער צום צווייטען, זיי זיינען זיך אָפטער צונויפגעקומען צוזאַמען און פיעלעס איבערגענומען איי־נער פון צווייטען; דער אויסטויש איז ניט געווען ענטוויקעלט, דאָך איז ער געווען אין אַ וועלכער עס איז מאָס; מען איז זיך צונויפגעקומען מיט מענשען פון ווייטערע געגענדען, מען האָט זיך באַקאַנט מיט נייע פּראָדוקטען, עס זיינען אויסגעוואַקסען נייע פאָ־דערונגען, מען האָט איינער ביים צווייטען איבערגענומען די טעכ־ניק, און מענשען זיינען רייכער געוואָרען מיט ערפאַהרונג. די פּראָגרעסיווע ענטוויקלונג, וואָס האָט אַמאָל גענומען צעהנדליגע טויזענדע יאָהרען און אין דער פּאַטריארכאַלער עפּאָכע — טויזענטער, האָט אין דער פעאָדאַלער עפּאָכע גענומען בלויז הונ־דערטע יאָהרען.

צווייטער קאַפּיטעל.
די ענטוויקלונג פון אויסטויש.

א) סחורה אין אַלגעמיין.

וואָס רופט זיך אַן סחורה?

— דער פּראָדוקט פון מענשליכער ארבייט, וועלכער ווערט אויסגעטוישט.

וועלכע געזעלשאַפטליכע אייגענשאַפטען באַזיצט סחורה?

— ערשטענס, דאַרף זי, ווי יעדער אנדער פּראָדוקט, איינהאַלטען אין זיך אַרבייטס־ווערט און געברויכס־ווערט, (געזעלשאַפטליכע נוצליכקייט), און צווייטענס, דאַרף זי אויסער דעם ענטהאַלטען אין זיך נאָך אַ ספּעציעלע אייגענשאַפט — זי זאָל קענען אויסגעביטען ווערען אויף אנדערע פּראָדוקטען. אָט די אייגענשאַפט רופט זיך אויסטויש־ווערדע, אויסטויש־ווערט, אָדער פּראָסט ווערדע*) צי ווערט.

---

*) אין דער רוסישער שפּראַך זיינען פאַראַן צוויי ווערטער סטאָאימאָסט און צעננאָסט, וועלכע פאַרבייטען זיך איינער אויפ'ן צווייטען ניט נאָר אין דער געוועהנליכער שפּראַך, נאָר אפילו אין דער וויסענשאַנ. געבנוג איז צונצוציוגען, אַז אין די צוויי גרעסטע רוסישע ענציקלאָפּעדיעס: „באָלשאַיאַ ענציקלאָפּעדיא" אונטער דער אַלגעמיינער רעדאַקציע פון יוזשאַקאָוו און אין דער „ענציקלאָפּעדיא בראָקהאַוזא אי עפראָנא" גיט זיך ניט קיין שום ערקלערונג אויף דעם וואָרט סטאָאימאָסט, נאָר זיי שיקען אָפּ צום וואָרט צעננאָסט. באָגדאַנאָוו אין זיין פּאָליטישער עקאָנאָמיע פאַרבייט זיי אויך פיעלע מאָל, אָבער אין אייניגע פּלעצער באַנוצט ער זיי באַזונדער, ווילענדיג, וואַרשיינליך, אינדירעקט אונטערצושטרייכען זייער אונטערשייד, און אַן אונטערשייד איז געוויס פאַראַן, עס מוז זיין, ווי צווישען אַלע סינאָנימען — אין וואָס־זשע באַשטעהט ער, דער אונטערשייד? איך דענק, אַז דער אונטערשייד איז פאָלגענדער: סטאָאימאָסט דריקט הויפּטזעכליך אויס דעם ווערט, וואָס ליגט

פון וואַנען האָט זיך גענומען ביי סחורות די פעהיגקייט צום אויסטויש?

— זי האָט זיך גענומען פון דער צוטיילונג פון ארבייט אין דער געזעלשאַפט, א דאנק דעם וואָס באַזונדערע, ווירטשאַפטען האָבען זיך ספּעציאַליזירט און ארבייטען אויס באַזונדערע פּראָדוקטען. אויב אַלע ווירטשאַפטען וואָלטען פּראָדוצירט אַלץ איינעם און דעם זעלביגען פּראָדוקט, וואָלט קיין אויסטויש ניט געווען. זאָלען אַלע פּראָדוצירען בלויז שיך, וואָלט קיין אויסטויש ניט געווען, ווייל עס האָט דאָך קיין זינען ניט אויסצובייטען שיך אויף שיך, און דאַן וואָלטען די פּראָדוקטען אויך ניט געהאט קיין אויסטויש־ווערט. בלויז ווען, צוליעב די אָדער אנדערע אורזאַכען, האָבען די באַזונדערע ווירטשאַפטען אין דער געזעלשאַפט אָנגעהויבען אויסצוארבייטען באַזונדערע פּראָדוקטען, איז געוואָרען מעגליך דער אויסטויש פון פּראָדוקטען, און מיט דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון דער ספּעציאַליזירונג איז דער אויסטויש געוואָרען א נויטווענדיג־

אין דער זאַך גופא. „סטאָאימאָסט עטאָווא דאָמאַ פּיאַט טיסיאַטש רובלעי" מיינט, אַז אין דער הויז ליגט טאַקע דער ווערט פון פינף טויזענט רובעל, ד. ה. אַזוי פיעל געלט האָט מען טאַקע אויסגעגעבען, ווען מען האָט אויפגעבויט די הויז. צעננאָסט אָבער דריקט מעהרסטענטיילס אויס דעם ווערט פון אַ זאַך אין דעם סוביעקטיווען באַוואוסטזיין פון דעם מענשען. „צעננאָסט אקציאנערניך בומאַג פּאַוויסילים" מיינט ניט, אַז אָט די אַקציעס אַליין אַן און פיר זיך האַלטען אין זיך איין אַ גרעסערען ווערט — דאָס איז פּשוט אוממעגליך, ווייל זיי האָבען זיך דאָך ניט אומגעביטען, זיי זיינען די זעלבע וואָס פריהער, אָהן אַ שום שנוי; דאָס מיינט נור, אַז דער ווערט פון די אַקציעס איז געוואָרען העכער אין דעם באַוואוסטזיין פון די, וועלכע קויפען זיי, און באַמערקט, אז דערביי באַנוצט מען דעם וואָרט צעננאָסט, און פאַר קיין פאַל ניט סטאָאימאָסט. אַזוי ווי אין איניגע פלעצער פון דיזען בוך, וויל באַגדאַנאָוו, ווי עס שיינט, אונטערשטרייכען דעם אונטערשייד צווישען די צוויי ווערטער, האָב איך אין אַזעלכע פאַלען איבערגעבען אין אידיש דעם וואָרט סטאָאימאָסט מיט „ווערטה" (לויט דער נייער אויסלייגאַכץ — ווערט), און דעם וואָרט צעננאָסט מיט'ן אידישען „ווערדע". קיין בעסערע ווערטער האָב איך ניט געקענט געפינען. אוב אונזערע אידישע שרייבער וועלען געפינען בעסערע ווערטער, טאָ זאָלען זיי זיין אַזוי גוט און מעלדען עס אין דער רעדאַקציע פון דער „נייע וועלט", איך וועל זיי זיין זעהר און זעהר דאנקבאר דערפאַר. — דער איבערזעצער.

קיום, ווייל קיין ווירטשאפט האט ניט געקענט עקזיסטירען, ניט אויסבייטענדיג איהרע פראָדוקטען אויף אנדערע. אזוי האָבען די פראָדוקטען באקומען די פעהיגקייט אויסגעביטען ווערען איינע אויף די צווייטע, זיי האָבען באקומען אן אויסטויש-ווערט און זיינען געוואָרען סחורות.

אַלזאָ, אין וואָס באַשטעהט דער עצם פון סחורה-אויס-טויש ?

— אין דעם, וואָס די פּראָדוצירער ארבייטען איינער אויפ'ן צווייטען, פילען אויס באזונדערע סאָרטען ארבייט, און דערנאָך בייטען זיי זיך מיט דער ארבייט.

ב) שטופען אָדער פאָרמען פון אויסטויש.

וועלכע שטופען איז די ענטוויקלונג פון אויסטויש דורכ-געגאַנגען אין דער מענשליכער געשיכטע.

— דריי הויפט שטופען, וועלכע רופען זיך אין דער וויסענ-שאפט „די פאָרמען פון אויסטויש": 1) די פּראָסטע, איינפאכע, אָדער צופעליגע פאָרמע; 2) די פאַנאַנדערגעוויקעלטע, אויסגעצ-וויגענע פאָרמע; 3) די ענטוויקעלטע אָדער אלגעמיינע פאָרמע.

וואָס איז דער כאַראַקטעריסטישער שטריך פון דער איינפאכער פאָרמע ?

— ער באַשטעהט אין דעם, וואָס פאר'ן אויסטויש זיינען פאראַן בלויז צוויי פּראָדוקטען. צופעליגערווייזע זיינען זיך צו-נויפגעקומען צוויי פּראָדוצירער מיט באזונדערע פּראָדוקטען און האָבען אויסגעפונען, אז עס איז אין זייער אינטערעס צו בייטען זיך מיט זיי. למשל, איין קאָמונע האָט בהמות מעהר איידער זי דאַרף, אָבער דערפאַר פעהלט איהר אוים געצייג, און ביי דער אנדער קאָמונע איז פארקערט, דאן בייטען זיי זיך. דאָס קען מען פאר-שטעלען אויפ'ן פאָלגענדען אופן :

1 שעפס קאָסט 2 העק,

אָדער, 1 שעפס איז (אין אויסטויש) גלייך צו 2 העק.

דאָס איז די ערשטע, איינפאכע אָדער צופעליגע פאָרמע פון אויס-טויש.

אויף וועלכער עפּאָכע אין דער מענשליכער געשיכטע באַציהט זיך די פאָרמע?

— געוויס, צו די ערשטע סטאַדיען פון פּאַטריאַרכאַלען צו־שטאַנד, אין אָנהויב איז דאָס גיכער געווען אַן אויסטויש פון מתנות. שכנ'ישע קאָמונעס קומען זיך צונויף צוזאַמען, כדי צו געהן אויף געיעג אָדער פיהרען צוזאַמען א מלחמה, אָדער שליסען שלום צווי־שען זיך, אויב זיי זיינען פריהער געווען אין קריעג, און אום צו פארשטאַרקען די פריינדשאַפט גיבען זיי איינע די אנדערע מתנות. יעדער צד דריקט אויס זיין פאַרלאַנג, זאָגט וואָס איהם איז גע־פעלען, וואָס ער וואָלט וועלען האָבען — דאָס איז געווען דער אָנהויב פון אויסטויש.

וואָס שטעלט מיט זיך פאָר די אויסגעצויגענע פאָרמע פון אויסטויש?

— די פאָרמע צייכענט זיך אויס דערמיט, וואָס אויפ'ן פּלאַץ זיינען פאַראַן עטליכע סאָרטען סחורות, עס איז שוין פאַראן דאָס, וואָס מען רופט אַן א מאַרק. עס זיינען, למשל, צונויפגעקומען עט־ליכע קאָמונעס, וואָס לעבען אונטער פארשידענע נאַטירליכע באַדינ־גונגען און האָבען דעריבער פארשידענע פּראָדוקטען, וועלכע זיי ווילען אויסבייטען אויף אנדערע. מען קען עס אויסדריקען אַזוי:

1 שעפּס איז גלייך צו 2 זעקלאַך תבואה — אָדער
צו 3 וועלפעשע פעל — אָדער
צו 2 העק, א. אז. וו.

וואָס מעהר סחורות עס איז פאַראַן אַלץ מעהר ציהט זיך אויס די פאָרמולע.

אין וועלכען פעריאָד פון דער געשיכטע האָט עקזיס־טירט די פאָרמע?

— זעלבסטפאַרשטענדליך, זי באַלאַנגט צו א שפּעטערדיגען אָבער ניט צום לעצטען פעריאָד פון דער פּאַטריאַרכאַלער עפּאָכע, ווי מען קען עס זעהן ביי איינינע ווילדע שבטים, וועלכע עקזיסטי־רען נאָך ביז היינט.

וואָס שטעלט מיט זיך פאָר די דריטע די אַלגעמיינע פאָרמע פון אויסטויש?

— ערשטענס, איז פאַראַן א גרויסער צאָהל סחורות, און צווייטענס, — און דאָס איז די הויפּטזאַך — איין סאָרט סחורה האָט זיך אויסגעטיילט פון אַלע איבריגע, יעדערער נעמט איהר אָן ניט דערפאַר, וואָס ער וויל איהר פאַרנוצען, נאָר וויל פאַר איהר קען ער קריגען אַלע אנדערע זאכען, אין וועלכע ער נויטיגט זיך. לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אַז אַזא סחורה איז פיה (אַזוי איז עס טאַקע געווען אין פיעלע פעלקער). לאָמיר זיך איצטער פאָרשטעלען, אַז אויפ'ן מארק איז געקומען א פישער מיט פיש און וויל פאַר זיי קריגען א האַק. אָבער גראַד זיינען אויפ'ן מאַרק קיין העק ניטאָ, אָדער אויב אַפילו עס זיינען פאַראַן העק, דאַרפען אָבער יענע קיין פיש ניט. וואָס זשע זאָל דער פישער טאָן? בייט ער אויס זיינע פיש אויף א שעפּס — ניט ווייל ער וועט איהר קוילענען און אויפעסען, נאָר ווייל א שעפּס איז גרינגער צו האַלטען א לענגערע צייט איידער פיש און ווייל פאַר א שעפּס וועט ער שטענדיג קענען קריגען א האַק — פון נעמען א שעפּס וועט זיך קיינער ניט אָפּזאָגען — צי מען דאַרף איהר פאַר'ן געברויך אָדער ניט. ביסלעכווייז געוואוינען זיך מענשען איין צו שאַצען זייערע סחורות אויף שעפּסען און אַלעס ווערט געביטען פריהער פון אַלץ אויף שעפּסען. שעפּסען ווערען אויף דעם אופן די מאָס פון אויסטויש-ווערט, און מען קען עס אויסדריקען אַזוי:

2 העק,
אָדער — 3 וועלפּעשע פעל
אָדער — 10 פיש
אָדער — 2 זעקלעך תבואה.

} זיינען גלייך צו 1 שעפּס.

די שעפּס ווערט אַן אַלגעמיינע סחורה, ד. ה. געלט.

צו וועלכע עפּאָכען באַלאַנגט אָט די אַלגעמיינע פאָרמע פון אויסטויש?

— צו די לעצטע עפּאָכען פון פּאַטריאַרכאַלען צושטאַנד און צו דער פעאָדאַלער עפּאָכע. דער אויסטויש איז דאַן געווען א געוועהנליכע ערשיינונג, אָבער ניט די הערשענדע — די הערשענדע

פאָרמע אין לעבען איז נאָך אַלץ געווען די הויז־ווירטשאַפט, וואו יעדערער ארביים פאר זיך אוים אלץ וואָס ער דאַרף האָבען.

וועלכע סאָרטען געלט זיינען געווען אין פאַרשיידענע לענדער?

— אינ׳ם אַמאָליגען גריכענלאַנד, אין רוים און אין פיעלע אַנדערע איז געווען פיה; אין דער אַמאָליגער רוסלאַנד — פוטער־וואַרג; אין אַנדערע פלעצער — זאַלץ, באַב, קאַקאַא, אייזען, קופער, א. ד. גל. נאָר מיט דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג האָבען גאָלד און זילבער צוליעב זייערע נאַטירליכע אייגענשאַפטען ארויסגע־שטויסען אַלע אַנדערע געלט סחורות, און זיי אַליין רופען זיך — געלט.

ג) געלט.

וואַרום איז דאָס גאָלד און זילבער געוואָרען געלט?

— אַלס אַ צירונג זיינען זיי שטענדיג געווען אַ גאַנגבאַרע סחורה: די ווילדע שעצען צירונג זעהר הויך. די מעטאַלען ווערען נים קאַליע, ניצען זיך נים אַפּ אַזוי שנעל ווי אַנדערע. זיי איז גרינג צוטיילען אויף קלייניגקע חלקים, איז גרינגער פאַנאַנדערצו־צאַלען זיך ווי פאר אַביסעל אַזוי אויך פאר אַ פולע סחורה. זיי זיי־נען איינאַרטיג, ד. ה., איין שטיקעל גאָלד אָדער זילבער איז פול־שטענדיג גלייך צו אַן אַנדער שטיקעל פון דער זעלבער פאָרמע און וואָג. זיי פאַרנעמען פארהעלטניסמעסיג ווינציג פּלאַץ. אָט די אַלע אייגענשאַפטען האָבען געמאַכט, אַז גאָלד און זילבער זיינען געוואָרען די איינציגע צייכענס פון געלט. אין היינטיגער צייט רע־כענט זיך גאָלד אַליין פאַר געלט, ווייל דער ווערט פון זילבער איז נים קיין שטענדיגער, און אויב עס איז פאַראַן געלט אויך פון אַנדע־רע מעטאַלען, שאַצט מען זיי אָבער אַלץ לויט זייער פרייז אין גאָלד.

וואָס איז אַ מטבע?

—אַ שטיקעל מעטאַל פון אַ באַשטימטער פאָרמע און וואָג. צום אָנהויב פלעגט מען ביי יעדער האַנדעלס־אָפּעראַציע דאַרפען וועגען די גאָלד און די זילבער. דאָס איז געווען נים קיין לייכטע אַרבייט, פלעגט נעמען צופיעל צייט און דערביי פלעגען פאַרקו־

מען טעות'ן און נאַרעריי. אייניגע פּעאַדאַלען האָבען זיך מישב געווען און אָנגעגרייט אַ פולע שטיקלאַך גאָלד און זילבער, אָנצייכענענדיג אויף זיי זייער ווערט, און אויב דער פּעאַדאַל האָט געהאט אַ נאָמען פאַר אַן עהרליכען מאַן און מען האָט צו איהם געהאט צוטרוי, פלעגט מען אָננעמען זיינע צוגעגרייטע שטיקלאַך גאָלד און זילבער ניט איבערוועגענדיג זיי. בלויז ווען עס זיינען געווען זעהר גרויסע סומעס, פלעגט מען זיי נאָך אַמאָל איבערוועגען, און דאָס טוט זיך אפילו היינט אין אינטערנאַציאָנאַלע באַציהונגען. אזוי האָט, למשל, רוסלאַנד אַמאָל ארייגגעשיקט אין פראַנקרייך עטליכע וואַגאָנעס גאָלדענע מטבעות איינצוצאָהלען דעם פראָצענט, וואָס זי האָט געקומט פראַנקרייך פאַר די הלואות, וואָס זי האָט דאַרטען געמאַכט. די גאָלד איז אָבער געווען פון אַ נידעריגע פּראָבע, איז אין רוסלאַנד גופא האָט מען עס געמוזט אָננעמען לויט דעם נאָמינאַלען אָנגעצייכענטען פּרייז, אָבער פראַנקרייך האָט זיך אָפּגעזאָגט און האָט ניט געוואָלט אָננעמען לויט דעם נאָמינאַלען ווערט, ווי עס איז געווען אָנגעצייכענט אויף די געלט, נאָר לויט דער אמת'ער וואָג גאָלד, וואָס דאַרטען האָט זיך געפונען.

וועלכע נייע באַדערפעניש באַשאַפט די געלט אין דעם מענשען?

— זיי דערוועקען אין דעם מענשען געלט־גייציגקייט. פאַר געלט קען מען אַלעס קריגען, דאָס איז אַ געזעלשאַפטליכע מאַכט. אָבער ביי יעדען מאָל קויפען, מוז דער מענש אָפּגעבען אַ טייל פון זיינע געלט, און דער קוואַל פון מאַכט ווערט קלענער. שטרעבען דאַריבער מענשען אָנצוזאַמלען וואָס מעהר געלט, כדי די מאַכט זאָל זיך קיינמאָל ניט אַרויסגליטשען פון זייערע הענט, זי זאָל זיין אומאויסשעפּבאַר. אָט דער שטרעבען נאָך געלט ענטוויקעלט זיך מאַנכעס מאָל אין אַ תאוה צו געלט אַן און פאַר זיך — די געלט ווערט אַליין דער צוועק, און עס זיינען באַוואוסט פאַלען, ווען מענשען זיינען געשטאָרבען פון הונגער, זיצענדיג אויף קאַסטענס מיט גאָלד.

ווי ווירקט די געלט אויף אנדערע באדערפעניששען פון מענשען?

— די געלט, ווי דער אויסטויש, מאכען דעם מענשענס פאָדערונגען קאָמפּליצירטער און ברייטער. ווען עס איז ניט געווען קיין געלט און קיין ענטוויקעלטע מערק, האָבען זיך מענשען ניט־ווילענדיג באנוגענט מיט די אייגענע פּראָדוקטען און מיט די פּראָדוקטען פון זייערע נאָהענטע שכנים. היינט אָבער האָט יעדער פאר זיך די פּראָדוקטען פון דער גאנצער וועלט, ער קען אויסקלייבען וואָס ער וויל, און זיינע באדערפענישען ענטוויקלען זיך און וואקסען.

ווי ווירקט די געלט אויפ׳ן באוואוסטזיין פון מענשען?

— מענשען הערען אויף צו פארשטעהן דעם ארבייטס־פּארבאנד צווישען די מיטגליעדער אין דער געזעלשאפט. ווען יעדע געמיינדע האָט געלעבט מיט די פּראָדוקטען פון איהר אייגענער ארבייט אָדער מיט די פּראָדוקטען, וועלכע מען האָט געקראָגען ביים שכן, האָט יעדערער געזעהן און פארשטאַנען, אז די הויפּט־זאך, וואָס בינדט צונויף מענשען אין דער געזעלשאפט, איז די ארבייט. היינט אָבער, ווען אַלע פּראָדוקטען ווערען געקויפט פאר געלט, און די פּראָדוקטען קומען פון אומבאשטימטע פּלעצער און פון אומבאקאנטע מענשען, וועלכע זיינען, מעגליך, אַליין ניט קיין פּראָדוצירער, דוכט זיך מענשען אויס, אז דער איינציגער פארבאנד אין דער געזעלשאפט איז געלט, און די ראָלע פון ארבייט און מיטארבייטערשאפט ווערט פארטושירט, פארטונקעלט, — מענשען זעהען עס ניט.

דריטער קאַפּיטעל.

די טויש-ווירטשאַפט.

א) פון הויז-ווירטשאַפט צו טויש-ווירטשאַפט.

וועלכע ווירטשאַפט רופט זיך אַן טויש-ווירטשאַפט?

— די, וואו די הערשענדע פאָרמע איז סחורה-פּראָדוקציאָן, ד. ה., יעדע איינצעלנע ווירטשאַפט פּראָדוצירט פאַר'ן מאַרק, און דורך'ן מאַרק באַקומט זי אַלע נויטיגע מאַטעריאַלען, מיט אַנדערע ווערטער, זי פאַרקויפט אויפ'ן מאַרק איהרע סחורה און קויפט דאָרטען איין פרעמדע.

ווי איז פאָרגעקומען דער איבערגאַנג פון הויז-ווירטשאַפט צו טויש-ווירטשאַפט?

— אַלץ איז געגאַנגען בהדרגה. פריהער האָבען איינצעלנע קאָמונעס אָדער פאַמיליען-ווירטשאַפטען אויסגעביטען מיט אַנדערע בלויז דעם נשאר, וואָס ביי זיי איז פאַרבליבען; דאָס האָט ביי זיי ערוועקט דעם פאַרלאַנג צו פאַרגרעסערען דעם נשאר, האָבען זיי זיך ספּעציאַליזירט אין דער פּראָדוצירונג פון די פּראָדוקטען, וועלכע זיינען פאַר זיי געווען גרינגער, באַקוועמער. אַזוי האָבען זיי ביסלעכווייז פאַרוואָרפען די פּראָדוצירונג פון אַנדערע פּראָדוקטען, אפילו די סאַמע נויטווענדיגסטע, פאָרציהענדיג צו געפינען זיי בעסער אויפ'ן מאַרק און קויפען. עס איז איינגעפיהרט געוואָרען די ארבייטס-צוטיילונג אין דער געזעלשאַפט, ביז וואַנען פאַר אַלע ווירטשאַפטען איז געוואָרען אוממעגליך צו עקזיסטירען אָהן דעם מאַרק, אָהן מקח-וממכר.

װעלכע גרונד־ענדערונגען זײנען פאָרגעקומען אין דער פעאָדאלער אָרגאַניזאַציע, װען דער אױסטױש פון פּראָדוק־טען איז געװאָרען די הערשענדע פאָרמע אין לעבען?

— עס האָט זיך פאַרגרעסערט די עקספּלואַטאַציע, און דער פעאָדאַליזם האָט אָנגענומען נײע פאָרמען: אמאָל די פאָרמע פון לײב־אײגענשאַפט (קרעפּאָסטניטשעסטװאָ, פּאַנשטשינע), און אמאָל די פאָרמע פון שקלאַפערײ.

װי אַזוי האָט דאָס די ענטװיקלונג פון פּראָדוקטען־אױס־טױש פאַרגרעסערט די עקספּלואַטאַציע?

— דער פעאָדאַל האָט שטענדיג געלעבט בעסער פון זײנע װאַסאַלען און פּױערים, דאָך האָט ער געלעבט אײנפאַך — שױן דערפאַר אַלײן װאָס קײן לוקסוס זאַכען זײנען ניט געװען בנמצא. און טאָמער פלעגט בײ איהם אמאָל איבערבלײבען אפּולע פּראָ־דוקטען, פלעגט ער מיט דעם גאַנץ אָפּט אױסהעלפען און אונ־טערשטיצען די פּױערים־װירטשאַפטען. װען אָבער עס איז באַ־שאַפען געװאָרען א ברײטער מאַרק מיט אַלערלײ סחורות, װעל־כע מען קען קריגען פאַר געלט, האָט דער פעאָדאַל אָנגעהױבען אײנקױפען זײ, ער האָט אװעקגעװאָרפען דעם אײנפאַכען אַרט לעבען און אָנגעהױבען לעבען אין װאָוילטאָג, זײנע באַדערפנישען האָבען זיך פאַרגרעסערט און זײנע פאָדערונגען זײנען געװאַקסען. כדי צו באַפרידיגען זײ האָט ער געמוזט האָבען געלט, און געלט האָט ער געקענט קריגען בלױז פאַרקױפענדיג זײנע פּראָדוקטען. דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז ער האָט געצװאונגען די פּױערים אױסצואַרבײטען װאָס מעהר פּראָדוקטען, און די עקספּלואַטאַציע איז געװאַקסען, זי איז געװאָרען באַרבאַריש, אומ׳ברחמנות׳דיג.

װאָס שטעלט מיט זיך פאָר די פּאַנשטשינע־װירטשאַפט?

— אױסערליך איז זי דאָס זעלבע װאָס די פריהערדיגע פעאָ־דאַלע װירטשאַפט, פון װעלכער זי איז אַרױסגעקומען. דער פונ־דאַמענט איהרער איז די געמײנדע מיט געמײנשאַפטליכע ערד־פאַרװאַלטונג און געגענזײטיגע שטיצע פון די פּױערשע װירטשאַפטען, און די פּױערשע װירטשאַפט אַלײן איז נאָך אַלץ געװען כמעט אינגאַנצען א הױז־װירטשאַפט. דער פעאָדאַל האָט

נעקראָגנט אָן אַנדער נאָמען — ער רופט זיך שוין אָן פּריץ, ער באַקומט אָבער פון די פּויערים די זעלבע באַרשטינע און אַבראָק ווי פריהער. אין עצם אָבער איז פאַרגעקומען אַ טיפע איבער־קעהרעניש. דער פעאָדאַל פלעגט ברייגנגען דעם פּויער אַ געוויסען נוצען: ער פלעגט אָרגאַניזירען די פּויערשע ווירטשאַפט, פלעגט איהם באַשיצען פון אַ שכנ'ישען אָנפאַל און פלעגט איהם שטיצען אין פאַל פון נויט. איצטער אָבער איז די אויפגאַבע צו באַשיצען פון אָנפאַל איבערגעגאַנגען צו דער רעגירונג; די אָרגאַניזירונג פון דער ווירטשאַפט איז איבערגעגאַנגען צו דער אָבשטשינע (צו דער געמיינדע), די געמיינדע פלעגט שוין אויך אָננעמען מיטלען ווי צו פאַרשטאַרקען די אָפּגעשוואַכטע, אָפּגע־לאָזענע ווירטשאַפטען, און דאָס איז זי געווען געצוואונ־גען צו טאָן, ווייל זי איז געווען געבונדען מיט אַ „קרוגאָוואיא פּאָרוקאַ", ד. ה. אַלע זיינען ערב געווען איינער פאַר'ן צווייטען, און ווען איינער האָט ניט געקענט צאָהלען זיינע טעקסעס, פלעגען די איבעריגע מוזען באַצאָהלען פאַר איהם, איז עס דעריבער געווען אין די אינטערעסען פון אַלעמען, פון דער גאַנצער געמיינדע, צו זעהן, אַז קיין ווירטשאַפט זאָל ניט אָפּגעשוואַכט ווערען, כדי זי זאָל אַליין קענען צאָהלען איהרע שטייערען. וואָס זשע איז געבליבען פאַר'ן פּריץ צו טאָן? בלויז איין אַרבייט — וואָס מעהרער אַרויסזויגען פון די פּויערים מעהר — אַרבייט, מעהר — ווערט, צו־ליעב דעם האָט נאָך דער פּריץ געהאַט זיינע אייגענע מיהלען, בעקע־רייען א. ד. גל., און די פּויערים זיינען געווען געצוואונגען צו באַ־נוצען זיך דוקא מיט די מיהלען, ניט מיט קיין אַנדערע, און צאָהלען דעם פּרייז, וועלכען דער פּריץ האָט באַשטימט. פאַר'ן געוועזענעם פעאָדאַל איז געבליבען נאָר איין זאַך — זיין אַ פּאַראַזיט און אַ עקספּלואַטאַטאָר. פריהער האָבען די פּויערים געמעגט איבערגעהן פון איין פעאָדאַל צו אַ צווייטען, פלעגען זיך טאַקע דעריבער די פעאָדאַלען סטאַרען מעהר־ווייניגער צו לעבען גוט מיט די פּויערים, איצטער אָבער האָט דער פּויער אזא רעכט ניט געהאַט, האָט טאַקע דער פּריץ פון איהם געשונדען די פעל, פיעל נאָר ער האָט געקענט.

אין וואָס באַשטעהט דער אונטערשייד צווישען פּאַנש־טשינע און שקלאַפעריי?

— דער אונטערשייד צווישען שקלאַפעריי און פּאַנשטשינע באַשטעהט אין דעם, וואָס דער שקלאַף האָט ניט קיין אייגענע ווירטשאַפט, און דער פּויער, וואָס איז אויף פּאַנשטשינע, האָט עס יע. דער פּאַנשטשיזניק ארבייט פיעל און גאַנץ שווער אויפ'ן פּריץ, אָבער דאָך ארבייט ער אויך פיעל־ווינציג אויף זיך אַליין, אויף זיין אייגענער ווירטשאַפט; דער שקלאַף ארבייט די ג א נ צ ע צייט אויף זיין בעל־הבית, אויפ'ן שקלאַפען־האַלטער. בשעת עס האָט עקזיסטירט פּאַנשטשינע, זיינען ביי די פּריצים אויך געווען מענשען, וועלכע האָבען ניט געהאַט זייער אייגענע ווירטשאַפט און פלעגען אָפּגעבען זייער גאַנצע צייט פאַר'ן פּריץ — די מענ־שען האָבען זיך גערופען „דוואָראָוויע", הויפישע, ד. ה. אזעלכע, וועלכע ארבייטען ביים פּריץ אין הויף אלס הויז־באַדיענער, זיי זיינען טאַקע געווען אמת'ע שקלאַפען, ווי פאַקטיש אזוי אויך יורידיש (אייגענטליך, זיינען יורידיש אלע פּויערים געווען שקלאַ־פען), אָבער דעם פּריצ'ס ווירטשאַפט איז ניט געווען געבויט אויף דער ארבייט פון די „דוואָראָוויע", זי האָט זיך געהאַלטען הויפּטזעכליך אויף דער ארבייט פון די קרעפּאָסטניע פּויערים. די שקלאַפען־ווירטשאַפט ווי די פּאַנשטשינע־ווירטשאַפט איז גע־ווען פון אויבען א טויש־ווירטשאַפט און פון אונטען א הויז־ווירט־שאַפט: סיי דער שקלאַפען־האַלטער סיי דער פּריץ פלעגען אויסביי־טען זייערע פּראָדוקטען אויפ'ן מארק, די שקלאַפען אָבער און די פּויערים פלעגען לעבען מיט די פּראָדוקטען פון זייער אייגענער ארבייט.

וועלכע אורזאַכען האָבען געווירקט, עס זאָל באַשאַפען ווערען א שקלאַפען־ווירטשאַפט?

— אין אַמאָליגען גריכענלאנד און רוים זיינען די שקלאַפען געווען קריעגס געפאַנגענע. די גריכען און די רוימער זיינען געווען ארומגערינגעלט מיט באַרבאַרען, וועלכע פלעגען מיט זיי שטענדיג פיהרען מלחמות. די גריכען און די רוימער זיינען געווען מעהר געבילדעט, האָבען זיי געהאַט בע־

סערע געוועהר און פלעגען דאס רוב זיין די זיעגער און פלעגען אריינכאפען פיעלע קריעגס־געפאנגענע. די ערשטע צייט פלעגט מען די קריעגס־געפינגענע אויס'הרג'ענען, אבער דערנאך האבען זיי אנגעהויבען צו פארשטעהן, אז עס איז פיעל ניצליכער פארוואנדלען זיי אין שקלאפען און צווינגען זיי צו ארבייטען. דאס זעלבע איז אויך געוועהן מיט דער נעגער־שקלאפעריי. אין אנדערע פאלען איז די שקלאפעריי ארויסגעוואקסען פון פאנש־טשינע: דער פריץ פלעגט זוכען ארויסצוקריגען פון די פויערים וואס מעהר, פלעגט ער זיי צווינגען צו ארבייטען מעהר צייט אויף איהם, אזוי זיינען זיי ביסלעכווייז צוגעוואוינט געווארען צו ארבייטען אויף'ן פריץ די גאנצע צייט, האבען זיך אלע פאר־וואנדעלט אין „דוואראוויע", איין פריץ פלעגט זיי פארקויפען צום צווייטען, און זיי זיינען געווארען שקלאפען.

מיט וואס פאר א רעכט פלעגט מען פארקויפען די פויערים און די שקלאפען?

— די ארבייטס־קראפט איז א מיטעל, דורך וועלכען עס ווערען באשאפען אלע פראדוקטען, קוקען די עקספלואטאטארען אויף דער ארבייטס־קראפט ווי אויף א סארט געצייג, וועלכע העלפט אויסצוארבייטען אלערליי פראדוקטען. און אזוי ווי די געצייג באלאנגט צום בעל־הבית, און ניט צום ארבייטער, וועלכער ארבייט מיט די געצייג, אזוי, האבען זיי גערעכענט, איז די ארבייטס־קראפט באלאנגט אויך צו זיי, און דעריבער האבען זיי געהאט דאס רעכט צו פארקויפען איהר. אבער די ארבייטס־קראפט איז אזא געצייג, וועלכע איז ניט אפגעטיילט פון דעם אר־בייטער, זי איז א טייל פון זיין קערפער, איז שוין ממילא אויסגע־קומען, אז פארקויפענדיג די ארבייטס־קראפט, פלעגט מען פאר־קויפען דעם גאנצען מענשען.

זיינען די פאנשטשינע און שקלאפען ווירטשאפטען גע־וועזען פעהיג צו ענטוויקלען זיך אדער ניט?

— אויף וויפיעל די בעלי־הבתים האבען געזוכט צו פארבע־סערען די פראדוקציאנס מיטלען און צו ארגאניזירען איהר אויף א בעסערען אופן, האבען זיי געהאלפען די עקאנאמישע ענטוויק־

לונג. אָבער וואָס ווייטער האָבען זיי אָנגעהויבען צו זוכען א פאַר־גרעסערטען צאָהל פּראָדוקטען ניט אויפ'ן רעכענונג פון בעסערע פּראָדוקציאָנס־מיטלען, נאָר אויפ'ן רעכענונג פון א שטארקערע עקספּלואטאציע, מיט דעם וואָס זיי פלעגען צווינגען די פּויערים און די שקלאַפען צו ארבייטען וואָס מעהר צייט און פלעגען צונע־מען פאר זיך אזא גרויסען טייל פון די פּראָדוקטען, אז אפילו די נויטווענדיגסטע באדערפנישען פלעגט אויך זיין שווער פאר די ארבייטער צו באפרידיגען אין א פולער מאָס, דאַן זיינען זיי גע־וואָרען פשוט'ע פאַראזיטען, וועלכע האָבען ניט נאָר ניט געהאָל־פען די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג, נאָר, פארקעהרט, זיי האָבען איהר געשטערט. אליין האָבען זיי געקוקט אויף ארבייט ווי אויף א נידעריגע זאך, און האָבען איהר ניט געוואָלט שענקען קיין שום אויפמערקזאמקייט; די ארבייטער — די פּויערים און די שקלאַפען — זיינען געווען שרעקליך אָרים, האָבען גאָרנישט ניט געהאט אָפּגעשפּאָרט און האָבען ניט געקאָנט ענטוויקלען דעם עקאָנאָמישען לעבען. די געזעלשאפט האָט דעגענערירט: אין די אויבערשטע שיכטען פון פאַראזיטיזם, אין די אונטערשטע — ווייל די כחות זיינען געווען אויסגעצערט. אזוי האָט פּאסירט אין גריכענלאנד און אין רוים, וועלכע זיינען אזוי אָפּגעשוואכט גע־וואָרען, אז ווען די בארבארען זיינען אויף זיי אָנגעפאלען, האָבען זיי ניט געקענט ארויסווייזען קיין שום ווידערשטאנד. אין אייראָפּע איז צו אזא צושטאנד ניט געקומען, ווייל דאָרטען זיינען ענטשטאנען און האָבען זיך ענטוויקעלט די שטעדט מיט די צעכען פון בעלי־מלאכות.

ב) די טויש־ווירטשאפט אין די שטעדט פון מיטעל־אלטער.

וואָס איז געווען דער עקאָנאָמישער פונדאמענט פון די שטעדט אין מיטעל־אלטער?

— דער טוישען. די שטעדט זיינען געווען די מערק, די צענטרען פון אויסטויש, און דאָס האָט געהאָלפען זייער ענטוויק־לונג. אייניגע פויערשע דערפער, צוליעב זייער געאָגראַפישער לאגע אָדער צוליעב אנדערע אורזאכען, זיינען געוואָרען דער

מיטעל־פונקט פון האנדעל. אהינצו פלעגען זיך צוזאמענקלייבען די ארומיגע פויערים, די פארוואלטער פון די פעאָדאלע מאיאָנט־קעס — אלע. נאַטירליך, האָבען זיך געפונען מענשען, וועלכע האָבען איינגעזעהן, אז אנשטאט ארבייטען קוינט זיי בעסער איינ־קויפען די אלע סחורות, וואס מען פיהרט אהין אריין, און דער־נאָך פארקויפען זיי צו אנדערע, ד. ה. עס איז ענטשטאַנען א סוחר׳ישער קלאַס. די בעלי־מלאכות האָבען אויך אויסגעפונען, אז אָנשטאָט ברייננגען צו פיהרען זייער ארבייט אין שטאָדט, קוינט זיי בעסער צו באזעצען זיך אויף שטענדיג אין שטאָדט. די באפעלקערונג פון שטאָדט איז געוואקסען, און דער פונדאַ־מענט פון עקאָנאָמישען לעבען איז שוין געווען ניט ערד־ארבייט, ווי פריהער, נאָר מלאכה און האנדעל.

זיינען די שטעדט געווען אפּהענגיג פון די פעאָדאלען צי ניט?

— געוויס זיינען זיי געווען אָפּהענגיג און טאָקע פאר א גאנץ לאנגער צייט, אָבער די פעאָדאלען האָבען געוואוינט אין זייערע מאיאָנטקעס, און ניט אין די שטעדט, איז זיי געווען כמעט אומ־מעגליך אריינצומישען זיך אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון די שטעדט, פלעגען זיי זיך בלויז באנוגענען מיט׳ן נעמען פון זיי אבראק, א באַשטימטע אפּצאָהלונג. קיינער האָט די שטעדט ניט געשטערט אין זייער ענטוויקלונג, זיינען זיי געוואָרען אלץ רייכער און רייכער און האָבען זיך מיט א גרויסער סומע געלט אינגאנצען אויסגעקויפט פון די פעאָדאלען: אין דער צייט וואס דער דאָרף איז געווארען אלץ מעהר פארשקלאפט, איז די שטאָדט געוואָרען אלץ פרייער. צום סוף זיינען די שטעדט געווארען אזוי שטארק, אז זיי זיינען געווארען אינגאנצען פרייע, אומאָפּהענגיגע.

ווי זיינען די שטעדט געווען איינגעאָרדענט, ווי זיינען זיי געווען אָרגאניזירט?

— צום אָנהויב איז עס געווען אלץ איינס ווי אין די דערפער, פון וואנען זיי זיינען ארויסגעוואקסען: די איינוואוינער פלעגען זיך צונויפקלייבען און באשליסען וועגען אלע שטאָדטישע גע־שעפטען. שפּעטער־צו האָבען די עלטסטע סוחרישע פאמיליעס,

שטיצענדיג זיך אויף זייער רייכקייט, זיך פאראייניגט אין „גילדעס" און זיינען געוואָרען די הויפט בעל־דעות. דערנאָך, ווען דער צאָהל פון בעלי־מלאכות איז געוואָרען גרויס, האָבען זיי זיך פאראייניגט אין „צעכען", ארויסגעריסען פון די סוחרישע גילדעס די מאכט און איינגעפיהרט פארהעלטניסמעסיג א דעמאָקראטישע פארוואלטונג. יעדענפאלס, האָט דאָרטען שטענדיג עקזיסטירט א רעפובליקאנישע אָרדנונג, אפילו ווען די מאכט איז געלעגען אין די הענט פון דער סוחרישער אריסטאָקראטיע — פון די גילדעס.

ווי איז געווען אָרגאניזירט די בעל־מלאכה׳שע ווירטשאפט?

— צום אָנהויב איז דאָס געווען א פאמיליען ווירטשאפט, ווי די פויערשע. העכער פון אלעמען איז געשטאַנען דער מאַסטער, דער בעל־הבית, וועלכער האָט געארבייט אין אן אייגענעם ווערקשטאַט צוזאַמען מיט זיינע זיהן. דערנאָך זיינען צוגעקומען לערן־בחורים און געזעלען (פאָדמאַסטעריעס). זיי פלעגען וואוינען ביים בעל־הבית אין הויז, דאָרטען עסען, טרינקען און שלאָפען, און ביסלעכווייז פלעגט דער געזעל קלייבען געלט, כדי ער זאָל ווען עס איז אליין קענען עפענען א ווערקשטאַט און ווערען א בעל־הבית. די צעכען פלעגען באַשטימען אלע רעגלען, וואָס האָבען געהאַט א וועלכע עס איז שיכות צום ווערקשטאַט און צו דער ארבייט. עס איז געווען באַשטימט פיעל יאָהר דארף מען זיין א לערן־בחור און פיעל יאָהר — א געזעל; וויפיעל לערן־בחורים און געזעלען מען מעג האלטען אין א ווערקשטאַט; פיעל שטונדען דארף מען ארבייטען, וועלכען מאַטעריאל זאָל מען נוצען, וועלכע פאַסאָנען יעדער ווערקשטאַט מעג אויסארבייטען, וואָס פאַר א פרייז זאָל מען נעמען פאַר די אויסגעארבייטע זאכען א. אז. וו. דאָס אלץ איז געטאָן געוואָרען מיט׳ן צוועק צו פאַרמיידען קאָנקורענציע צווישען די בעלי מלאכות, איינער זאָל ניט קענען פארכאַפּען פאַר זיך דעם גאַנצען אָדער א גרויסען טייל פון דעם מארק, אז אנדערע זאָלען ניט האָבען וואו צו פארקויפען זייערע פראָדוקטען.

האָט עקזיסטירט עקספּלואַטאַציע אין יענער צייט?

— געוויס האָט עקזיסטירט. די געזעלען און די לערן־בחורים זיינען געווען ווי די גערונגענע ארבייטער אין היינטיגער צייט: זיי פלעגען, פארשטעהט זיך, אויסארבייטען מעהר איידער זיי פלעגען פון איהם באקומען, דער בעל הבית אָבער פלעגט עס פארקויפען און צוגעהמען אין גאנצען פאר זיך, אויף דעם אופן פלעגט ער פון זיי ארויסקריגען מעהר־ווערט. אָבער די עקספּלואַטאַציע איז געווען א מעסיגע, האָט געטראָגען מעהרסטענס־טייל, אזוי צו זאָגען, א פאמיליען־כאראקטער. דער בעל־הבית און די ארבייטער האָבען געלעבט צוזאמען — געגעסען צוזאמען און געארבייט צוזאמען, און וואָלט דער בעל־הבית וועלען צווינגען דעם געזעל צו ארבייטען לענגערע שטונדען, וואָלט ער דאָך אליין אויך זיין געצוואונגען צו ארבייטען לענגער, מיט אנדערע ווערטער, דער גאנצער ווערקשטאט וואָלט דארפען ארבייטען לענגער, און דאָס האָבען די צעכען ניט דערלאָזען. בלויז אין די לעצטע פּעריאָדען פון דער דאָזיגער עפּאָכע, ווען די צעכען האָבען שוין פארלאָרען זייער מאכט, און אויף וויפיעל זיי האָבען נאָך יע געקענט עפּעס איינזאָגען איז די רעדע געווען ביי די שטארקערע, ביי די רייכערע בעלי־בתים; בלויז ווען דער האנדעל און די אינדוסטריע האָבען זיך ענטוויקעלט אזוי שטארק, אז די צעכען האָבען זיי שוין ניט געקענט רעגולירען, דאן האָט זיך דאָס אלעס אומגעביטען — די עקספּלואַטאַציע איז געוואָרען גרעסער, און די צעכען האָבען אָנגעהויבען אונטערצוגעהן, ביז וואנען זיי זיינען סוף כל סוף איינגאנצען פארשוואונדען.

איז אָט די טויש־ווירטשאפט פון די שטעדט געווען פעהיג צו ענטוויקלען זיך?

— פיעל מעהר איידער אין פעאָדאלען פעריאָד, און נאָך מעהר איידער אין דעם פעריאָד פון פאנשטשינע. די פרייהייט וועלכע די שטעדט האָבען גענאָסען אין א גרויסער מאָס, האָט געהאָלפען, אז דאָרטען זאָלען זיך ענטוויקלען די ארבייט און דער האנדעל. די מעהר־ארבייט פלעגט ניט אַוועק אויף לוקסוס, נאָר אויף פארגרעסערען די פּראָדוקציאָן. די מעהר־ארבייט פון דאָרף איז דורך די הענט פון די פעאָדאלען אריבערגעגאנגען אין

שטאנדט, וואו די פעאדאלען פלעגען איינקויפען אלץ וואס זיי האבען געדארפט האבען צום לעבען. דאס האט געבראכט דערצו, אז אין עטליכע הונדערט יאהר האבען זיך די שטעדט אזוי שטארק פאנאנדערגעבליהט.

ג) אלגעמיינע געזעצען פון טוישען.

וואס איז דער אמת'ער אינהאלט פון טויש, און ווי שטעלט ער זיך פאר אין דעם באוואוסטזיין פון די מענשען, צווישען וועמען דער פראצעס פון טוישען קומט פאר?

— דער פונדאמענט פון טוישען ליגט אין דער מיטארבייטערשאפט פון מענשען, אין דעם וואס עס איז פאראן א צוטיילונג פון ארבייט אין דער געזעלשאפט, איינינע ארבייטען אויס איין סארט פראדוקטען, און די צווייטע — אן אנדער סארט, ארבייטען זיי איינער אויפ'ן צווייטען, יעדערער באנוצט זיך מיט די פראדוקטען פון צווייטענס ארבייט. אבער פאר די מענשען, וועלכע נעמען אן אנטייל אין אט דעם פראצעס, איז עס בלויז א קאמף: דער קויפער וויל צאהלען וואס ווייניגער און באקומען וואס מעהר — דאס איז זיין אינטערעס; דעם פארקויפער'ס אינטערעס איז אקוראט א פארקערטער, און ביידע ווילען אויספיהרען דאס זייערינע. דער קאמף פיהרט זיך אויף א פרידליכען אופן — מען דינגט זיך, דאך איז עס א קאמף, דאך זיינען די אינטערעסען נעגענגעזעצטע, די באציהונגען פול מיט מיסטרוי, און עס טרעפט זיך אפילו אז די באציהונגען ווערען אזוי פארשארפט אז עס קומט צו געוואלד, איבערהויפט קומט עס פאר, ווען עס הויבען זיך שטארק די פרייזען אויף ברויט און אנדערע נויטווענדיגסטע לעבענס מיטלען — דאן באגלייטען זיי זיך אפילו מיט בעראבעווען די מאגאזינען און אויפשטאנדען.

ווייטער. ביים טוישען־סיסטעם ענטוויקעלט זיך קאנקורענציע. יעדער פארקויפער וויל ארויס'פטר'ן זיין גאנצע סחורה, און אזוי ווי דער מארק איז ניט קיין באשטימטער, קיינער ווייס ניט, וויפיעל סחורה מען וועט קענען פארקויפען און וויפיעל עס

וועט אויסגעגליכן, קאָנקורירען די פאַרקויפער צווישען זיך און זוכען אָפּצונעמען איינער ביים צווייטען די קאָסטימערס. צווי־שען די קויפער קומט אויך פאָר א קאָנקורענציע, ווייל קיינער וויים ניט, צי עס וועט זיין גענוג וואארע פאר אלעמען. אזוי קומט פאָר א שטענדיגער קאמף צווישען מענשען אויפ'ן גרונט פון מיטארבייטערשאפט, און אָט דער קאמף פארדונקעלט, פאר־שטעלט דעם ארבייטס־פארבאנד.

ווער בלייבט דער זיעגער אין קאמף צווישען קויפער און פארקויפער?

— דאָס ווענדט זיך אָן דער נ אָ כ פ ר א ג ע און אָ נ־ ב אָ ט פון סחורה. נאָכפראגע מיינט דער צאָהל סחורה, וואָס דער קויפער זוכט; אָנבאָט מיינט דער צאָהל סחורה, וואָס גע־פינט זיך אויפ'ן מארק צו פארקויפען. אויב דער אָנבאָט איז גרעסער פון דער נאָכפראגע, ד. ה. אויב אויפ'ן מארק געפינט זיך צופיעל סחורה, פאר וועלכע עס זיינען ניטאָ גענוג קויפער, קומט פאָר א קאָנקורענציע צווישען די פארקויפער, יעדערער פון זיי איז גרייט אראָפּצולאָזען פונ'ם געוועהנליכען פרייז אבי ארויסשטו־פען די גאַנצע סחורה זיינע, וואָס ער האָט אָנגעגרייט: די קוי־פער באנוצען זיך דערמיט און קריגען די סחורה ביליג. ווען די נאָכפראגע איז גרעסער פון דעם אָנבאָט, ד. ה. אויפ'ן מארק איז ניטאָ גענוג סחורה פאר אלעמען, קומט פאר א קאָנקורענציע צווישען די קויפער, און די פרייזען הויבען זיך.

ווי אָבער קומט פאָר דער טויש אין פאַל ווען די נאָכ־פראגע און דער אָנבאָט זיינעןביידע גלייך??

— דאן איז דער פרייז ניט הויך און ניט נידעריג, און דער טויש קומט פאָר לויט'ן נ אָ ר מ א ל ע ן־ו ו ע ר ט פון די סחורה.

וואָס מיינט דאָס דער „נאָרמאלער ווערט"?

— דער נאָרמאלער ווערט איז אזא, וועלכער ענטשפּרעכט דעם א ר ב י ט ס־ו ו ע ר ט. דער גאַנצער אינהאַלט פון טוי־שען, דער עצם זיינער ליגט אין דעם, וואָס מענשען גיבען איבער

איינער דעם צווייטען זייער ארבייט, וואס איז אריינגעלעגט גע־וואָרען אין די פּראָדוקטען. דעריבער איז נאַטירליך, אז בייטען איינס אויף דאָס צווייטע קען מען בלויז די סחורות, אין וועלכע עס געפינט זיך א גלייכער צאָהל ארבייט, למשל, צו 10 שטונדען איינפאַכע ארבייט אין יעדערער.

עס טרעפט דאָך אָבער, אז די זעלבע סחורה פארקויפט זיך אמאָל טייערער און אמאָל ביליגער, ניט קוקענדיג אויף דעם וואָס עס ענטהאַלט אין זיך די זעלביגע מאָס ארבייט?

— דאָס איז דערפאר, וואָס די צוטיילונג פון דער ארבייט אין דער געזעלשאַפט איז ניט אָרגאַניזירט, און דער אָנבאָט ענט־שפּרעכט ניט די נאָכפראַגע. קען דעריבער פארקומען אזא פאַל, אז א סחורה, וועלכע קאָסט צעהן שעה ארבייט זאָל זיך אויס־בייטען אויף אן אנדער סחורה, וועלכע ענטהאַלט אין זיך 6 שטונ־דען אָדער, פארקערט, 15 שטונדען ארבייט. אין אזא פאַל איז דער מארק אליין גלייכט זיי אויס. למשל, א בגד, וואס קאָסט 20 שטונדען ארבייט, פארקויפט זיך פאר אזוי פיעל געלט, ווי שטיוועל, וועלכע קאָסטען בלויז 10 שטונדען ארבייט. די קליידער נעשעפטען וועלען פארקלענערען די פּראָדוקציאָן פון בגדים, ווייל דאָס באצאָהלט זיך ניט, און די שוך־געשעפטען וועלען, פאר־קעהרט, פארגרעסערן די פּראָדוקציאָן פון שטיוועל, ווייל דאָס לוינט זיך בעסער. דער סוף וועט זיין, אז דער אָנבאָט פון בגדים וועט זיך פארקלענערען און זייער פּרייז וועט זיך העכערען; פאר־קעהרט, דער אָנבאָט פון שטיוועל וועט זיך פארגרעסערען, וועט זייער פּרייז פאַלען. עס קען מעגליך קומען אפילו צו אזא מדרגה, אז שטיוועל וועלען זיך פארקויפען נידריגער פון זייער ארבייטס־ווערט, און בגדים — העכער פון זייער ארבייטס־ווערט. דאַן וועט זיך דערזעלבער פּראָצעס איבער'חזר'ען אין א פארקערטען וועג: די געזעלשאַפטליכע ארבייט וועט זיך, אזוי צו זאָגען, טרענספּערירען, איבערגעהן פון שוסטעריי צו שניידעריי, און עס וועלען זיך ווידער אומבייטען די פּרייזען, נאָר אויף אן אנדער זייט. מיט אנדערע ווערטער, דאָס וואַקלעניש פון אָנ־באָט און נאָכפראַגע שטרעבט צו ברייגנען סוף כל

סוף די פרייזען פון סחורות צו א צושטאנד, וועלכער זאל מעהר ענטשפרעכען דעם ארבייטס־ווערט פון די פראדוקטען.

עס טרעפט דאך אבער גאנץ אפט, אז אין איין און זעלבען פראדוקט ליגט ניט קיין גלייכע מאס ארבייט?

— געוויס, פאסירט עס, אויב מען זאל נעמען אין אנבאטראכט די ארבייט פון יעדען איינצעלנעם ארבייטער, איבערהויפט ווען זיי ארבייטען ניט מיט די זעלבע געצייג. צום ביישפיעל, א שנײַדער שניידער וועט אויפנעהען א בגד אין קנאפער שטונדען איידער א לאנגזאמער ארבייטער; א שניידער מיט א נייה־מאשין וועט אויפנייהען שנעלער איידער דער וואס נייהט מיט די הענט, אהן א מאשין. אבער דער מארק רעכענט זיך ניט מיט איינצעלנע ארבייטער, ער רעכענט זיך בלויז מיט דער געזעלשאפטליכער ארבייט, מיט'ן געזעלשאפטליך־ארבייטס־ווערט. אויב א נייה־מאשין איז שוין אריין אין דער מאדע, אויב געוועהנליך באנוצט מען זיך מיט איהר אין די ווערקשטאטען, נאר איין ארבייטער נייהט נאך אלץ מיט'ן האנט און ניט אויף א מאשין, לעגט ער טאקע אריין אין בגד מעהרער ארבייט, אבער ער קריגט ניט דערפאר קיין געצאהלט, ווייל דער מארק רעכענט זיך בלויז מיט דער **געזעלשאפטליך נויטווענדיגער ארבייט**, און בלויז אן איהר ווענדט זיך דער טויש־ווערט. און אנדערש קאן עס ניט זיין, ווייל אויב ניט וואלט אויסקומען, אז וואס מעהר שלים־מזל, וואס א גרעסערער פארטאטש דער שניידער איז, אלץ מעהר דארף ער פארדיענען.

אלזא, ווי קען מען אין קורצען אויסדריקען דעם גרונט־געזעץ פון טויש?

— דערווירקליכער טויש־ווערט פון סחורות ווענדט זיך אן זייער ארבייטס־ווערט, ד. ה. אן דער מאס געזעלשאפטליך נויטווענדיגע ארבייט, וועלכע איז אריינגעלעגט געווארען אין דעם פראדוקט. די וואקלעניש פון אנבאט און נאכפראגע רעגולירט די פרייזען, לאזט זיי ניט פאלען פיעל נידעריגער אדער אויפהויבען זיך צופיעל העכער פון דער מאס.

פערטער קאפיטעל
דער האנדעלס-קאפיטאל.

א) קאפיטאל אין אלגעמיין.

וואס רופט זיך אן קאפיטאל?

— אין דער געוועהנליכער שפראך רופט זיך אן „קאפיטאל" יעדע אייגענטום, וואס ברענגט אריין א וועלכע עס איז איינ־נאהמע. אבער אט דער געוועהנליכער באגריף איז א פאלשער, ווייל עס איז ניטא אזא אייגענטום, וואס זאל אליין, אן און פאר זיך, ברענגען א וועלכע עס איז הכנסה. צום ביישפיעל, א פאב־ריק ברענגט אריין דעם בעל־הבית א הכנסה, אבוואהל ער האט א פינגער אן א פינגער ניט א קלאפ געטאן. טראכטען מיר זיך אבער אריין אביסעל בעסער, וועלען מיר אויסגעפינען, אז ווען אויף דער פאבריק וואלטען ניט געווען קיין ארבייטער, וואלט זי קיין שום הכנסה ניט אריינגעבראכט: די ארבייטער ארביי־טען אויס די נויטווענדיגסטע ארבייט, מיט וועלכער זיי צאהלען אפ דעם ווערט פון זייערע לעבענס־מיטלען, און גיבען נאך צו א הוספה פון מעהר־ארבייט, און אט די מעהר־ארבייט געהט איבער אין די הענט פון בעל־הבית און דאס איז זיין פארדינסט. אדער אן אנדער פאל: מען האט די געלט אריינגעלעגט אין באנק, טראַ־גען זיי פראצענטען — ווארום? די באנק פארלייהט געלט צו פאבריקאנטען און אלערליי אנדערע אונטערנעהמער, וועלכע קריי־גען ארויס פון דעם ארבייטער זיין מעהר־ארבייט, א טייל פון אט דער מעהר־ארבייט גיבען זיי אפ צוריק דער באנק אין דער פארמע פון פראצענט, און דער באנק טיילט זיך מיט די, וועלכע האבען אריינגעלעגט אהין זייערע געלט. און אין יעדען פאל, ווען עס איז פאראן קאפיטאל, וואס ברענגט אריין א וועלכע עס איז הכנסה, חזר'ט זיך איבער די זעלביגע זאך: דער אייגענטימער

פון קאַפּיטאַל נעהמט צו, דירעקט אָדער אינדירעקט, עמיצענס מעהר־ארבייט.

אויף וואָס באַגרינדעט דער פאַבריקאַנט זיין רעכט צו נעהמען פאַר זיך עמיצענס מעהר־ארבייט?

— אויף דעם, וואָס די נויטיגע פּראָדוקציאָנס־מיטלען זיי־נען זיין פּריוואַט־אייגענטום. א פאַבריק איז א זאַמלונג פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען: געלט, אין טויש־ווירטשאַפט, זיינען אויך א פּראָדוקציאָנס־מיטעל, ווייל אָהן זיי קען מען ניט קריגען ניט קיין געצייג, ניט קיין מאַטעריאַל און ניט קיין ארבייטס־קראַפט. אלס דער אייגענטימער פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, נעהמט צו דער קאַפּיטאַליסט דעם גאַנצען פּראָדוקט, ד. ה. אויך די מעהר־ארבייט וואָס אין איהם איז ארייננעלעגט. בלויז אויף דעם תנאי שטימט ער איין צו געבען דעם ארבייטער זיינע פּראָדוקציאָנס־מיטלען.

אלזאָ, וואָס זשע רופט זיך אין דער אמת'ען אַן קאַ־פּיטאַל?

— די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, וועלכע טראָגען אריין א הכנסה, וועלכע דיענען אלס א מיטעל פון עקספּלואַטאַציע, ווייל זיי געפינען זיך אין פּריוואַטען באַזיץ.

זיינען אַלע איינשטימיג מיט דיעזער דעפיניציע פון קאַפּיטאַל?

— ניין, ניט אַלע. אין פיעלע ביכער פון פּאָליטישער עקאָ־נאָמיע פאַרטיידיגט זיך אַן אנדער שטאַנדפּונקט. זיי זאָגען, אז „קאַפּיטאַל איז דער פּראָדוקט פון פריהערדיגער ארבייט, וועלכער דינט פאַר דער וויטערדיגער פּראָדוקציאָן". מיט אנדערע ווער־טע מיינט דאָס, אַלע פּראָדוקציאָנס מיטלען, וועלכע זיינען באַשאַפען געוואָרען דורך ארבייט. אויף דעם אופן קומט אויס, אז אויב דער פאַר־היסטאָרישער מענש האָט אויסגעבראָכען א פלאָקען און אָנגעקליבען שטיינער, וועלכע ער באַנוצט געהענדיג אויף געיעג, איז אָט דער פלאָקען מיט די שטיינער זיין קאַפּיטאַל, און אָט דער ווילדער מענש פון אָדם־הראשון'ס דורות איז געווען

א קאַפּיטאַליסט; פאַר אַזאַ קאַפּיטאַליסט דאַרפֿען מיר אויך רעכענען דעם פּויער און דעם בעל־מלאָכה, וועלכע אַרבייטען אַליין מיט זייערע אייגענע פּראָדוקציאָנס־מיטלען. *) דעם שטאַנדפּונקט פאַרטיידיגען די בורזשואַזע עקאָנאָמיסטען, וועלכע ווילען אויפצייגען, אַז קאַפּיטאַל איז געווען שטענדיג און ער איז שטענדיג נויטיג אין דער פּראָדוקציאָן. דאָס איז אָבער ניט ריכטיג: פּראָדוקציאָנס־מיטלען זיינען טאַקע שטענדיג נויטיג, אָהן זיי קען מען קיין זאַך ניט שאַפען, אָבער ניט שטענדיג זיינען זיי קאַפּיטאַל, ווייל ניט שטענדיג דינען זיי אַלס אַ מיטעל פון עקספּלואַטאַציע, אַלס אַ מיטעל אָוועקצונעהמען וועמעס עס איז מעהר־אַרבייט.

ב) האַנדעלס־קאַפּיטאַל און רויב־קאַפּיטאַל.

וואָס רופט זיך האַנדעלס־קאַפּיטאַל?

— דער קאַפּיטאַל, וועלכער נעהמט זיך צו דעם מעהר־ווערט מיט דער הילף פון האַנדעלס־אָפּעראַציעס, דורך קויפען און פאַר־

*) דער שטאַנדפּונקט, אַז אַלע פּראָדוקצידנס־מיטלען, וועלכע זיינען באַשאַפען געוואָרען דורך אַרבייט, געהען אַריין אין דער קאַטעגאָריע פון קאַפּיטאַל, איז ריכטיג בלויז ווען מיר באַטראַכטען דעם קאַפּיטאַל אַלס אַ היסטאָרישע ערשיינונג, ווען מיר ווילען אויסגעפינען די געשיכטע פון זיין ענטוויקלונג, אַלע שטופען וועלכע ער איז דורכגעגאַנגען. באַטראַכטען מיר אָבער דעם קאַפּיטאַל אין היינטיגער צייט, איז דיזער שטאַנדפּונקט פאַלש. אַ פרוי האָט אַ נאָדעל, פאָדעם און אַנדערע כלי מכשירים, מיט וועלכע זי נעהמט העמדער פאַר זיך און פאַר איהר הויזגעזינט — דאָס איז ביי איהר ניט קיין קאַפּיטאַל, אָבוואָהל זיי זיינען „פּראָדוקציאָנס־מיטלען, וועלכע זיינען באַשאַפען געוואָרען דורך אַרבייט". ווען אָבער זי נעהמט מיט זיי העמדער פאַר אַנדערע, צו פאַרקויפען, דאַן זיינען זיי איהר קאַפּיטאַל. די נאָדעל און פאָדעם זיינען אויך קאַפּיטאַל פאַר'ן קרעמער, ביי וועמען זי האָט זיי געקויפט. די הויז, אין וועלכער איינער וואוינט אַליין, איז ניט קאַפּיטאַל, אַלץ איינס ווי מען קען ניט רעכענען פאַר קאַפּיטאַל דעם בגד, וואָס אַ מענש טראָגט, און די שפּייז, וועלכע ער עסט. פאַרדינגט ער אָבער די הויז צו אַנדערע און באַקומט דערפאַר דירה געלט, ווערט שוין די הויז דאַן זיין קאַפּיטאַל. איינער האָט גרייטע געלט, האָט ער זיי פאַרגראָבען אין דער ערד און

קויפען, כדי צו באקומען פּראָפיט. לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אז 1 רובל אָדער 1 דאָלער אין געלט האלט אין זיך איין 10 שטונדען איינפאַכע אַרבייט, אַלזאָ האָט איינער געקויפט סחורה פאר 80 קאָפּיקעס אָדער 80 סענט און פארקויפט פאר אַ רובל אָדער אַ דאָלער: ער האָט באצאָהלט מיט געלט, וועלכע האָבען דעם ווערט פון 8 שטונדען איינפאַכע אַרבייט און האָט געקראָגען דערפאר אַ סומע געלט אין דעם ווערט פון 10 שטונדען איינפאַכע אַרבייט, הייסט דאָס, ער האָט באקומען איבעריגע 2 שטונדען איינפאַכע אַרבייט אַלס פרנסה, אַלס האַנדעלס־פארדינסט. ער פארקויפט די סחורה לויט איהר אמת'ען ווערט, האָט ער זי אַלזאָ געקויפט ביליגער פון איהר אמת'ען ווערט. דער פּראָדוצירער האָט אין דער סחורה אריינגעלעגט 10 שטנונדען איינפאַכע אַרבייט און האָט באקומען געלט אין דעם ווערט פון 8 שטונדען אַרבייט — דאָס איז האַנדעלס־עקספּלואַטאַציע.

וואָס צווינגט דעם פּראָדוצירער צו מאַכען אַ ראבאַט, ארונטערלאָזען פון פּרייז?

— דאָס קומט ארויס פון פיעלע אורזאַכען, אָבער די געוועהנליכע אורזאַכע איז, וואָס דער פּראָדוצירער האָט ניט דעם

באַנוצט זיך קיינמאָל ניט מיט זיי: מען קען זיי ארויס'גנב'ענען, איבערטראָגען אָהן זיין וויסען אויף אַנאַנדער פּלאץ — מיט איהם האָט עס אַלץ ניט צו טאָן. אַזעלכע געלט איז פאר איהם ניט קיין קאַפּיטאַל, פאר איהם איז אַלץ איינס, ווי ער וואָלט זיי קיינמאָל ניט געהאַט. לעגט ער אָבער אריין די געלט אין באַנק אויף פּראָצענט אָדער ער טוט זיי אריין אין געשעפט, דאַן רעכענען זיי זיך ביי איהם אַלס קאַפּיטאַל. די שפּייז, וואָס דער ארבייטער עסט, זיינען ביי איהם ניט קיין קאַפּיטאַל, אָבער דיזעלבע שפּייז רעכענט זיך יע פאר קאַפּיטאַל ביי דעם בעל־הבית, אויב ער צאָהלט דעם ארבייטער ניט מיט געלט, נאָר מיט אָט די שפּייז, וועלכע דער ארבייטער דאַרף האָבען צום עסען. פון די אַלע ביישפּילען איז קלאָר, אז זאַכען רופען זיך אָן קאַפּיטאַל דאַן ווען זיי ברענגען אריין אַ הכנסה, און אַזוי ווי זאַכען ווערען באשאַפען דורך מענשענס אַרבייט, איז די אמת'ע דעפיניציע פון קאַפּיטאַל די, וועלכע איז געגעבען געוואָרען דאָ: „די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, וועלכע טראָגען אריין אַ הכנסה, וועלכע דיענען אַלס אַ מיטעל פון עקספּלואַטאַציע, ווייל זיי געפינען זיך אין פּריוואַט־אייגענטום, רופט זיך אָן קאַפּיטאַל".

דער איבערזעצער.

מארק אונטער'ן האנט. די פויערים פון א דארף האבען לייוועגט צו פארקויפען, אבער קיינעם פון זיי לוינט ניט פאהרען אין שטאדט און פארקויפען זיינע לייוועגט. און ווען דער האנדעל פיהרט זיך מיט אויסלאנד, קען גאר קיין רייד ניט זיין וועגען פיהרען אדער אפילו שיקען אהין די לייוועגט אליין, אהן קיינעמס פארמיטלונג. דער סוחר אבער קויפט אפ די לייוועגט ביי אלע פויערים פון אלע דערפער, לוינט זיך עס איהם צו פטר'ן צייט און ברענגען אויפ'ן מארק, נאר דערפאר צאהלט ער דעם פויער ביליגער, קנאפער איידער עס איז דער ווירקליכער ווערט פון די לייוועגט, און דער פויער איז געצוואונגען צו נעהמען פיעל מען גיט איהם, אויב ניט וועט ער עס גאר ניט זיין אימשטאנדע צו פארקויפען.

וואס רופט זיך רויב-קאפיטאל?

— דאס איז דער קאפיטאל, וועלכער באקומט מעהר-ווערט פון האנדעל מיט געלט. איינער גיט דעם אנדערען געלט, און דערפאר דארף דער לוה אומקעהרען דעם מלוה אין א באשטימ־טער צייט די געלט, וואס ער האט גענומען, מיט א הוספה דערצו, וועלכע טראגט דעם נאמען פראצענט. עס טרעפט אמאל וואס דאס זעלבע קומט פאר אויך מיט סחורה: צום ביישפיעל, מען לייהט ביי איינעם צוויי פוד תבואה און מען דארף איהם אפגעבען דריי פוד, אבער אזא פאל האט ניט קיין באזונדערע עקאנאמישע באדייטונג.

ג) די מאכט פון האנדעלס-קאפיטאל.

וואס מיינט די מאכט פון האנדעלס-קאפיטאל?

— דאס מיינט, אז די עקאנאמישע באציהונגען זיינען אזוי איינגעארדענט, אז דער האנדעלס-קאפיטאל הערשט איבער דער גאנצער פראדוקציאן.

האט דער האנדעלס-קאפיטאל פון אנהויב אן אנגע־פיהרט די פראדוקציאן?

— ניין. אין אנהויב האט ער זיך באנוגענט בלויז מיט

האַנדעל. די סוחרים האָבען דאָן עקספּלואַטירט הויפּטזעכליך די פּריצים, די פעאָדאַלען און די שקלאַפען־אייגענטימער, וועלכע האָבען אליין עקספּלואַטירט זייערע פּויערים און שקלאַפען. אין דער אַלטער וועלט איז דער האַנדעלס־קאַפּיטאַל געווען גאַנץ גרויס, דאָך האָט ער ניט באהערשט די פּראָדוקציאָן. אין דעם מיטעל־אַלטער (פון 12טען ביז 16טען יאָהרהונדערטע) זיינען אונטער זיין הערשאַפט אונטערגעפאַלען די קליינע פּראָדוצירער — די פּויערים און בעלי־מלאָכות, און עס האָט זיך אָנגעהויבען די אַזוי גערופענע הויז־קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָן.

אין וואָס באשטעהט די הויז־קאַפּיטאַליסטישע פּראָ־דוקציאָן?

לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אַז אין אַ דאָרף באשעפטיגען זיך די פּויערים מיט וועבעריי יעדערער פאַר זיך ביי זיך צו הויז. זיי דאַרפען אָבער קויפען מאַטעריאַל און דורכלעבען זיך ביז דער צייט, ווען זיי וועלען פאַרקויפען די לייוונט. קומט דער סוחר און גיט זיי געלט אין פאָראויס, פאַרשטעהט זיך, אויף פּראָצענט, און דערפאַר דאַרפען זיי פאַרקויפען די לייוונט בלויז צו איהם, און ניט צו קיין אַנדערען. אַלזאָ, די וואַארע, וואָס זיי וועלען אויסאַרבייטען, באַלאַנגט צו איהם פון פריהער אָן, איז ער דער בעל־הבית פון די וואַארע, און זיי מוזען אָנפיהרען די אַרבייט לויט זיינע אָנווייזונגען: וועלכע קוואַנטיטעט, וועלכע קוואַליטעט און צו וועלכער צייט די וואַארע דאַרף ווערען פאַרטיג. זיי זיינען אויך געצוואונגען צו נעהמען דעם פּרייז, וועלכען ער באשטימט. שפּעטער־צו האָט ער אָנגעהויבען פאַרקויפען זיי אויך דעם מאַ־טעריאַל, און דערנאָך — שוין ניט פאַרקויפען, נאָר געבען זיי דעם מאַטעריאַל. דאָס איז אַ קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָן, ווייל דאָ געפינט זיך דער הויפּט־סימן פון קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָן: אויסאַרבייטען מאַסען־פּראָדוקטען פאַר'ן מאַרק. אין דער זעל־בער צייט איז דאָס אָבער אויך אַ הויז־פּראָדוקציאָן, ווייל די אַרבייטער זיינען ניט צונויפגעקליבען אַלע אין איין פּלאַץ — אין פאַבריק אָדער אין ווערקשטאַט, נאָר זיי אַרבייטען יעדערער פאַר זיך ביי זיך אין דער היים.

ווי גרויס איז געוועז די עקספּלואַטאַציע פון דעם האַנדעלס-קאַפּיטאַל איבער די קליינע האַנדווערקער?

— זי איז געוועז זעהר גרויס, דאָס איז געוועז אַן אמת'ע שקלאַפעריי. פריהער פון אַלץ האָט דער קאַפּיטאַליסט געצאָהלט זעהר נידעריגע פּרייזען פאַר די אויסגעאַרבייטע וואַרע, אַזוי אַז פאַר דעם אַרבייטער איז געבליבען קוים-קוים אויף דורכצולעבען זיך. וואָס ווייטער איז דער דרוק געוואָרען שטאַרקער: ער האָט געהעכערט די פּראָצענטען פאַר די געלט, וואָס ער האָט זיי גע־ליהען, און נאָך מעהר אַרונטערגעזעצט די פּרייזען פאַר די וואַרע, וואָס ער האָט ביי זיי צוגענומען. דער בעל־מלאָכה האָט שוין ניט געהאַט פון וואַנען צו לעבען, און ער האָט געמוזט אַנידער־זעצען צו דער אַרבייט זיין פרוי מיט די קינדער. עס זיינען באַ־וואוסט פאַלען, ווען 5—6 יאָהריגע קינדער פלעגען אַרבייטען 12—14 שטונדען אַ טאָג. אָבער וואָס מעהר דער אַרבייטער האָט אָנגעשטרענגט זיינע כחות, אַלץ מעהר מעגליכקייט איז געוועז פאַר'ן קאַפּיטאַליסט צו ציהען פון איהם אַ גרעסערען מעהר־ווערט, ער פלעגט צונעהמען ניט בלויז די מעהר־אַרבייט, נאָר אויך אַ גרויסען טייל פון די נויטווענדיגע אַרבייט, אַזוי אַז די אַרבייטער־פאַמיליעס האָבען אָנגעהויבען צו דעגענערירען.

קען מען ביי אַזאַ צושטאַנד רעכענען די ווירטשאַפט פון קליינעם פּראָדוצירער פאַר אַ זעלבסטשטענדיגע?

— ניין. דער פּראָדוצירער האָט טאַקע אַ ווערקשטאַט מיט געצייג. דאָס איז אָבער ניט זיינע, עס איז נאָר אַ טייל פונ'ם קאַפּיטאַליסט'ס ווירטשאַפט, פאַר וועמען ער אַרבייט. ניט בלויז דער פּראָדוקט, פאַר וועלכען ער האָט שוין פון פריהער אַן באַ־קומען געלט, איז ניט זיינער, נאָר אפילו דער ווערקשטאַט מיט די געצייג זיינען בלויז כלומרשט זיינע. דער אמת'ער בעל־הבית איבער זיי איז דער קאַפּיטאַליסט, וועלכער קען עס צו יעדען מאָמענט צונעהמען פאַר'ן חוב, וואָס אים קומט. און אויב ער נעהמט עס ניט צו איז עס בלויז דערפאַר וואָס איהם באַצאָהלט זיך בעסער צו לאָזען עס אין דעם רשות פון בעל־מלאָכה און האָבען די מעגליכקייט צו עקספּלואַטירען איהם. דער „זעלבסט־

שטענדיגער" בעל־מלאכה איז אַ פּשוט'ער ארבייטער און באַקומט געצאָהלט פון שטיק, נאָר עס טראָגט ניט דעם נאָמען שכירות, עס איז כלומרשט באַצאָהלט פאַר סחורה.

פאַרשטעהט לכל הפחות דער פּראָדוצירער, אַז ער איז ניט קיין זעלבסטשטענדיגער בעל־הבית?

— ניין. ער פאַרשטעהט עס ניט. ער קוקט נאָך אויף זיך אַלס ווי אויף אַ זעלבסטשטענדיגען בעל־הבית, ביי וועמען די צייט איז צופעליגערווייזע ניט אַם בעסטען. סטאַרעט ער זיך, שטרענגט אָן אַלע כחות ארויסצוקריכען ווי עס איז פון זיין שלעכטער לאַגע, און ער פאַרשטעהט ניט, אַז דאָס וועט זיך איהם קיינמאָל ניט איינגעבען, ווייל אַ קאַמף פון צוויי ניט קיין גלייכע עקאָנאָמישע כחות איז אַ האָפנונגסלאָזער קאַמף. ער קען ניט פאַרשטעהן זיין ווירקליכע לאַגע, ווייל אויסערליך איז ער דער אייגענטימער סיי פון ווערקשטאַט סיי פון די געצייג, און איהם דוכט זיך, אַז ער ארבייט פאַר זיך אַליין זעלבסטשטענדיג.

ווי האָט געווירקט די ענטוויקלונג פון האַנדעלס־קאַפּיטאַל אין דאָרף, וואו עס האָט עקזיסטירט די פאַנשטשיזנע־ווירטשאַפט?

— ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען דער האַנדעל, האָט זיך פאַר'ן פּרייז בעסער געלוינט צו באַקומען פון די פּויערים באַרעמגעלט איידער זיי זאָלען אַליין אויסארבייטען און צושטעלען איהם זייערע פּראָדוקטען. אויפ'ן מאַרק קען ער קריגען פאַר געלט פאַרשידענערליי זאַכען צו קויפען, אַזעלכע וואָס די פּויערים זיינען נאָך ניט פעהיג אויסצוארבייטען. דער פּויער איז אויף דעם אופן געצוואונגען צו פאַרקויפען זיינע פּראָדוקטען און אויסצאָהלען דעם פּריץ דעם „אבראק". די רעגירונג האָט געפאָדערט די טעקסעס אויך אין געלט, און דאָס האָט נאָך מעהר געטריבען דעם פּויער אין די הענט פון דעם סוחר אָדער ראַסטאָוושטיק (פּראָצענטניק). די לאַגע פון די פּויערים איז געוואָרען אומערטרעגליך: פון דריי זייטען האָט מען זיי געשונדען די פעל — די רעגירונג, דער פּריץ און דער פּראָצענטניק, פּלעגען זיך די פּויע־

רים גאַנץ אָפּט בונטעווען און מאַכען אויפשטאַנדען (אין רוסלאַנד זיינען באַוואוסט די אַלגעמיינע בונטען פון סטענקא ראַזין און פוגאַטשעוו און פיעלע אַנדערע קלענערע לאָקאַלע בונטען פריי־הער און שפּעטער). די רעגירונג פלעגט שטענדיג שטעהן אויפ׳ן זייט פון די פּריצים, אָבער מיט דער צייט האָבען זיך די קאַפּי־טאַליסטען ארומגעזעהן, אַז די פּאַנשטשינע שטערט זייערע אינ־טערעסען. דער פּריץ נעמט אַראָפּ פאַר זיך אַ צו־גרויסען חלק, בלייבט פאַר זיי איבער ווינציג — די פּויערים זיינען אָרים, און עס איז אוממעגליך כמעט צו רייסען פון זיי נאָך; פיעלע פון אַט די קאַפּיטאַליסטען־פּראָצענטניקעס זיינען אַליין געווען דאָרפישע פּויערים און אונטערוואָרפען דעם פּריץ, ווען זיי פלעגען דאַר־פען צאָהלען גרויסע סומען געלט; אין דאָרף איז דער פּריץ גע־ווען דער איינציגער בעל הבית, און פאַר יעדען נייעם געשעפט אָדער אונטערנעמונג אין דאָרף פלעגט מען מוזען האָבען פון פּריץ אַן ערלויבניש. דאָס אַלץ האָט געשטערט די אַרבייט פון האַנ־דעלס־קאַפּיטאַל אין דאָרף, און די קאַפּיטאַליסטען האָבען אָנגע־הויבען אונטערצושטיצען די פּויערים׳שע אויפשטאַנדען. שפּע־טער־צו איז די רעגירונג אויך געקומען צום שכל און האָט פאַר־שטאַנען, אַז פון אַ פרייען פּויער איז גרינגער איינצומאָנען געלט איידער פון אַ פּאַנשטשיזנעם. די פּריצים זיינען געבליבען אַליין, קיינער האָט זיי ניט געשטיצט, און די פּויערים זיינען באַפרייט געוואָרען. אַזוי איז געווען אין מערב איירָאָפּאַ, אַזוי איז געווען אין רוסלאַנד — מיט דעם איינציגען אונטערשייד, וואָס אין איי־ראָפּאַ האָט מען באַפרייט די פּויערים אַליין אָהן ערד — די ערד איז געבליבען דאָס אייגענטום פון די פּריצים, און אין רוסלאַנד האָבען די פּויערים באַקומען ערד אויך, פאַר וועלכער זיי האָבען אָבער געדאַרפט באַצאָהלען, און אַ גאַנץ הויכען פּרייז. דערביי האָט מען אָבער געשטעלט דעם פאָלגענדען תנאי: אויב דער פּריץ טיילט אוים דעם פּויער ערד אַליין מיט זיין אייגענעם ווי־לען, דאַרף דער פּויער נעמען פיעל דער פּריץ גיט; אין פאַל אָבער דער פּריץ גיט ניט אַליין קיין ערד דעם פּויער, דאַן צווינגט איהם די רעגירונג צו געבען דעם פּויער אַ באַשטימטע צאָהל דע־סיאַטין ערד (1 דעסיאַטינע איז 2 מיט זיבען צעהנטעל אַקער אַמע־

ריקאַנער). זיינען די פּריצים געפאַלען אויף אַזאַ המצאה: דאָרטען, וואו עס איז געווען גוטע, פּרוכטבאַרע ערד, האָבען זיי גענעבען אליין א קליינעם חלק ערד, און די פּויערים האָבען זיך געמוזט באַנוגענען מיט דעם; וואו אָבער די ערד איז געווען שלעכטע, האָבען זיך די פּריצים אָפּגעזאָגט צו געבען אליין מיט'ן אייגענעם ווילען, און זיינען געווען געצוואונגען דורך דער רעגי־רונג צו געבען דעם מאַקסימום צאָהל דעסיאַטין, וואָס איז געווען באַשטימט. די פּויערים האָבען אָבער קיין געלט ניט געהאַט צו באַצאָהלען פאַר זייערע חלקים ערד (נאַדיעלי), האָט די רעגירונג אָפּגעצאָהלט די פּריצים, און די פּויערים האָבען גענדאַרפט אויס־צאָהלען דער רעגירונג אין 49 יאָהר (וויקופּניע פּלאַטעזשי). ביז 1907 האָבען די פּויערים אויסגעצאָהלט דער רעגירונג העכער פון צוויי מיליאַרדען — איבער צוויי טויזענד מיליאָן רובעל, און די לעצטע דריי יאָהר צאָהלען האָט זיי די רעגירונג „געשענקט". נאָכ'ן באַפרייאונג פון די פּויערים האָט דער האַנדעל'ס קאַפּיטאַל געקראָגען א פרייע האַנט אין דאָרף און איז געוואָרען דער גאַנ־צער בעל הבית פון דער דאָרפישער ווירטשאַפט.

ווי האָט געווירקט דער האַנדעלס־קאַפּיטאַל אויף די בעלי־מלאָכה'שע אָרגאַניזאַציעס אין שטאָדט, אויף די צעכען?

— אונטער דער ווירקונג פון קאַפּיטאַל האָבען די צעכען אָנ־געהויבען פאַנאַנדערצופאַלען ביז וואַנען זיי זיינען אם ענדע אינ־גאַנצען אונטערגעגאַנגען. די שטאָדטישע בעלי־מלאכות האָבען געקענט לענגער אויסהאַלטען די אַטאַקע פון קאַפּיטאַל, אָבער סוף כל סוף האָבען זיי זיך אויך געמוזט אונטערגעבען. די צעכען האָ־בען אָנגעווענדעט כל'ערליי מיטלען, ווי צו פאַרריכטען זייער לאַ־גע, מען פלעגט אהן רחמנות איבערטרעטען די רעגלען וועגען דער לענג פון ארבייטס־טאָג, וועגען צאָהל פון געזעלען, וועגען דער קוואַליטעט פון די וואַרע א. אז. וו.; מען האָט אָנגעהויבען מעהרער עקספּלואַטירען די געזעלען און לערן־בחורים; מען האָט זיי אָפּגעטיילט פון'ם בעל־הבית'ס הויז־געזינד, זיי האָבען באַ־קומען ערגערע עסען, ערגערע קליידער און זיינען געצוואונגען גע־

ווען צו ארבייטען מעהרער. די צעכען האָבען געמאַכט שווערער פאר די געזעלען צו ווערען זעלבסטשטענדיגע בעלי־הבתים. די געזעלען האָבען געקעמפּט געגען דעם, פלעגען זיך פאראייניגען אין באזונדערע פארבאנדען, פלעגען ערקלערען סטרייקס און באָיקאָטען, אָבער דאָס אלץ האָט זיי ווינציג געהאָלפען, ווייל די הויפּט־צרה איז געלעגען ניט אין די בעלי־הבתים, נאָר אין דעם קאַפּיטאַל. די צעכען האָבען נאָך עקזיסטירט, אָבער זייער גאנצקייט און זייער מאכט איז שוין געווען געבראָכען. די בעלי־הבתים זיינען געווען אין דער ווירקליכקייט געדונגענע ארבייטער, אָבער זיי האָבען עס ניט געפיהלט, זיי האָבען זיך נאָך אלץ גערעכענט פאר זעלבסטשטענדיגע און אומאפּהענגיגע. מען קען דאָס נאָך טרעפען אפילו אין היינטיגער צייט, דאָרטען וואו מענשען ארבייטען פאר די מאַגאזינען אָדער פאר די סוחרים. אין היינטיגער צייט איז זייער לאגע נאָך ערגער, ווייל עס איז צוגעקומען די קאָנקורענציע פון די אינדוסטריעלע־קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעהמונגען.

וועלכע כחות האָבען ביי דעם צושטאנד געהאָלפען די ענטוויקלונג פון דער פּראָדוקציאָן ?

— די יאָגעניש נאָך געלט און די קאָנקורענציע. די יאָגעניש נאָך געלט האָט געטריבען צו פארגרעסערען די פּראָדוקציאָן, און די קאָנקורענציע האָט געצוואונגען צו פארקויפען ביליגער, אָבער כדי מען זאָל קאָנען פארקויפען ביליגער, דארף עס קאָסטען ביליגער, האָט מען געמוזט איינפיהרען נייע מאשינען, א. אז. וו. אזוי האָט זיך די פּראָדוקציאָן ענטוויקעלט און מען איז איבערגעגאנגען צום אינדוסטריעלען־קאַפּיטאַליזם.

פינפטער קאַפּיטעל.
אינדוסטריעלער קאַפּיטאַליזם.

א) אינדוסטריעל-קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעהמונג.

אין וואָס באַשטעהט דער איבערגאַנג פון האַנדעלס-קאַפּיטאַל צום אינדוסטריעלען?

— דאָס מיינט, אַז דער קאַפּיטאַל האָט פריהער אוועקגערויבט פון די קליינע פּראָדוצירער זייער אייגענע ווירטשאַפט, האָט זיי דערנאָך צונויפגעזאַמעלט אין זיין ווערקשטאַט, פאַבריק, זאַוואָד — אין אַלגעמיין אין אַ גרויסער אונטערנעהמונג און מיט זייער ארבייטס-קראַפט פיהרט ער איצט אָן די פּראָדוקציאָן, צונעמענדיג פאַר זיך דעם מעהר-ווערט.

ווי ווערט אָרגאַניזירט אַ אינדוסטריעל-קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעהמונג?

— דער קאַפּיטאַליסט דינגט ארבייטער, ד. ה. ער קויפט ביי זיי אָפּ זייער ארבייטס-קראַפט אויף אַ באַשטימטער צייט. דערנאָך נעמט ער זיי אריין אין זיין ווערקשטאַט, פאַבריק. אַ. ד. גל. גיט זיי געצייג און מאַטעריאַל און זעצט זיי אוועק ארבייטען פאַר דער גאַנצער צייט, אויף וועלכער ער האָט זיי געדונגען. דער פּראָדוקט, וועלכען זיי ארבייטען אויס, איז ווערט מעהר, איידער דער קאַפּיטאַליסט האָט אויף דעם אויסגעגעבען, ער באַלאַנגט אָבער אין גאַנצען צו דעם אונטערנעהמער, וועלכער פאַרקויפט איהם און באַקומט פּראָפיט — דעם מעהר-ווערט.

וואָס זיינען די נויטווענדיגסטע פאַרבאַדינגונגען פאַר'ן אינדוסטריעלען קאַפּיטאַליזם?

— ערשטענס, איז נויטיג דער אונטערנעהמער זאָל האָבען גענוג קאַפּיטאַל, ער זאָל קאָנען צושטעלען די ארבייטער אַלע נויטיגע פּראָדוקציאָנס-מיטלען און צאָלען זיי זייערע שכירות ביז

וואנען ער וועט פארקויפען דעם פראדוקט, מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס, עס מוז זיין אן אנגעזאמעלטער קאפיטאל. צוויי-טענס, איז נויטיג אויפ'ן מארק זאל זיין פאר'ן פארקויף פרייע ארבייטס-קראפט, מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס, עס דארף זיין אנגעזאמעלטע פרייע ארבייטס-קראפט.

ווי איז פארגעקומען די ערשטע אנזאמלונג פון קאפיטאל?

— דורך דער פריהערדיגער עקספּלואטאציע — האנדעלס-עקספלואטאציע, רויב-עקספלואטאציע (פראצענטען, וואכער א. א. וו.), פאנשטשינע, שקלאפעריי, מלחמה-רויב א. ד. ג. די פאנשטשינע ווירטשאפט האט אין אייראפא קאנצענטרירט אין די הענט פון די פריצים גרויסע רייכטימער, די רייכטימער זיינען געווארען נאך גרעסער דורכדעם, וואס מען פלעגט פשוט באשווינדלען די איינוואוינער פון די קאלאניעס ביים בייטען סחורות, מען פלעגט אוועקנעהמען פון זיי זייער אייגענטום און צום סוף האט מען אנגעהויבען פארקויפען זיי פאר שקלאפען. די אלע רייכטימער פלעגען דורך האנדעל, פראצענטען, וואכער, א. ד. ג. איבערגעהן אין די הענט פון די קאפיטאליסטען, וועלכע האבען באזעסען א גרעסערען אונטערנעהמונגס-גייסט און וועלכע האבען אין דער זעלבער צייט עקספלואטירט ביי זיך אין דער היים די פויערים און בעלי-מלאכות — שטאדטישע ווי דארפישע. אזוי זיינען אנגעזאמעלט געווארען קאפיטאלען.

איז ניט מעגליך געווען, די קאפיטאלען זאלען זיך אנזאמלען דורכדעם, וואס די קליינע פראדוצירער האבען אפּגעשפּארט געלט פון זייער אייגענער ארבייט?

— ניין, דאס איז אוממעגליך. פאראן טאקע עקאנאמיסטען, וועלכע גיבען אזא ערקלעהרונג, אבער די דאזיגע עקאנאמיסטען זיינען פארטייאיש, זיי שטעהען אויפ'ן זייט פון גרויס-קאפיטאל. דאס, וואס א בעל-מלאכה אדער א פויער קען איינשפארען, אפּ-סייפען, איז זעהר ווינציג אין פארגלייך מיט די קאפיטאלען, וועלכע זיינען נויטיג פאר גרויסע אונטערנעהמונגען. און אויסער דעם,

געהען דאס רוב אט די אלע „סיוווינגס" אוועק אין די הענט פון די הענדלער און ראסטאווטשיקעס.

ווי איז פארגעקומען די אנזאמלונג פון פרייע ארבייטס־קראפט?

— ערשטענס, דורכדעם וואס מען האט באפרייט די פויערים אהן ערד, און צווייטענס, דורכדעם וואס מען האט רואינירט די בעלי־מלאכות און עס איז אויסגעוואקסען דער צאהל געזעלען. דער קאפיטאל דארף האבען, דער ארבייטער זאל זיין פריי ניט בלויז אין דעם זינען, ער זאל ניט זיין פארשקלאפט ביי קיינעם און זאל אליין קענען פריי פארקויפען זיין ארבייטס־קראפט, ער דארף אויך זיין פריי פון די פראדוקציאנס־מיטלען, ד ה. ער זאל ניט האבען ניט קיין ערד, ניט קיין ווערקשטאט, ניט קיין געצייג, אזוי אז ער זאל זיין געצוואונגען צו פארקויפען זיין ארבייטס־קראפט, ווייל אויב ניט, וועט ער דאך ליעבערשט ארבייטען פאר זיך אליין. אין אייניגע אייראפעאישע לענדער האט מען ביי די פויערים איינגאנצען צוגענו־מען די ערד ווען מען האט זיי באפרייט, און די וועלכע האבען ניט געקאנט קריגען ערד אין ארענדע אדער האבען פארלארען די ארענדע, זיינען געווארען פרייע פראלעטאריער. אין רוסלאנד האט מען די באפרייטע פויערים געצוואונגען אויסקויפען זייערע חלקים ערד, מען האט אבער שטיקער ערד אפגעשניטען. דאס האט געבראכט די פויערים צו א צושטאנד פון שרעקליכע נויט און ארעמקייט — ערד איז געווען ווינציג און ניט גענוג אויף לעבען פון איהר. אויסער די אפצאהלונגען פאר דער ערד, האבען נאך די פויערים געדארפט צאהלען גרויסע שטייערען צו דער רעגירונג. קיין געלט איז ניט געווען, האט מען געמוזט אנקומען צו די קולאקעס לייען ביי זיי געלט. די פראצענטען זיינען געווען הויכע, דער פויער האט ניט געהאט קיין מעגליכקייט צו צאהלען, איז די פאר'משכנ'טע ערד געבליבען דעם קולאק'ס אייגענטום, און דער ערדלאזער פויער איז גע־ווארען א באטראק, ד. ה. ער האט זיך פארדונגען צו ארבייטען אויף א פרעמדער ווירטשאפט. די הויז־דיענער פון די פריצים זיינען באלד נאכ'ן באפרייאונג געווארען פראלעטאריער. די פארארעמטע בעלי־מלאכות אין שטאדט זיינען אויך סוף כל סוף געווארען פרא־

לעטאַריער. אזוי האָט זיך אָנגעזאַמעלט פאַר'ן קאַפּיטאַל די אַר־ביימס־קראַפט.

ב) די טעכניק און מיטאַרבייטערשאַפט אין אַ קאַפּיטאַ־ליסטישער אונטערנעהמונג.

וואָס האָט געצוואונגען די קאַפּיטאַליסטען זיי זאָלען, אַנשטאָט צו עקספּלואַטירען די קליינע אונטערנעהמונגען, אויפבילדען אייגענע גרויסע אונטערנעהמונגען?

— די יאָגעניש נאָך געלט: זיי האָבען געזוכט צו פאַרגרע־סערען די פּראָדוקטיוויטעט פון ארבייט, כדי, פון איין זייט װעט די פּראָדוקציאָן קאָסטען ביליגער, און פון צווייטען זייט, וועט זיך פאַרגרעסערען דער צאָהל פּראָדוקטען.

ווי ווערט דערגרייכט די פאַרגרעסערטע פּראָדוקטיוויטעט פון דער ארבייט?

— שוין דאָס אליין, וואָס אַ פולע מענשען ארבייטען אין איין פּלאַץ, שפּאָרט איין אַ מאַסע ארבייט. אויסבויען, באַהייצען, באַ־לייכטען און רעמאָנטירען איין ווערקשטאַט פאַר 100 מענשען, קאָסט פיעל ביליגער איידער 50 ווערקשטאַטען, יעדערער פאַר 2 מענשען. ברייננגען דעם נויטיגען רויהען מאַטעריאַל און ארויס־פיהרען די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען איז ביליגער ווען עס איז פאַראַן בלויז איין פּלאַץ איידער ווען עס זיינען דאָ אַפולע פּלע־צער. עס איז אויך גרינגער צו פיהרען די רעכענונגען אין איין פּלאַץ איידער אין אַפולע פּלעצער. אָבער נאָך וויכטיגער איז די צוטיילונג פון דער ארבייט, די ספּעציאַליזירונג. אַ בעל־מלאכה טוט אליין אָפּ די גאַנצע ארבייט פון אָנהויב ביז'ן סוף, ער מאַכט דעם ג א נ צ ע ן פּראָדוקט. אין אַ מאַנופעקטורע, וואו די ארבייט ווערט נאָך געמאַכט מיט די הענט, ניט מיט מאַשינען, נאָר עס ארבייטען אַפולע ארבייטער צוזאמען, ווערט די ארבייט ספּע־ציאַליזירט, יעדער טוט נאָר אַ טייל פון דער ארבייט. צום ביישפּיעל, אין דער פּראָדוקציאָן פון שפּילקעס איז איינער ציהט אויס דעם דראָט, דער צווייטער שניידט איהם, דער דריטער פאַרשאַרפט, דער פערטער מאַכט די קעפּעלאך, דער פינפטער זעצט זיי ארויף, דער

זעקסטער פּאַליטורט, א. א. וו. די מעלה פון דעם איז וואָס, ער־שטענס, קומט ניט אויס צו פּטור'ן צייט ביים איבערגעהן פון איין אַרבייט צו דער צווייטער, און צווייטענס, ווען יעדערער טוט בלויז איין סאָרט אַרבייט, ספּעציאַליזירט ער זיך אין איהר, ער ווערט געשיקטער, ער טוט זי שנעלער — אזוי ווערט פאַרגרעסערט די פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַרבייט. ווייטער ענטוויקעלט זיך די פּראָדוקטיוויטעט אויף אַן אַנדער וועג. אזוי ווי יעדערער טוט מעהר ניט ווי איין אַרבייט, קומט איהם אויס צו מאַכען שטענדיג איינע און די זעלבע איינפאַכע באַוועגונגען, און פאַר איינפאַכע באַוועגונגען קען אויך דיענען א מאַשין. דאָס האָט טאַקע געטאָן דער אינדוסטריעלער קאַפּיטאַל, און די אינדוסטריע איז איבער־געגאַנגען צו א העכערער פאָרמע — צו דער מאַשינען־פּראָדוקציע.

אין וואָס פאַר א מאָס איז דורך די אויבענדערמאָנטע אורזאַכען פאַרגרעסערט געוואָרען די פּראָדוקטיוויטעט?

— שוין די צוטיילונג פון אַרבייט אויף דער מאַנופעקטורע האָט אין צעהנדליגע מאָל פאַרגרעסערט די פּראָדוקטיוויטעט פון אַרבייט, און די מאַשין האָט עס נאָך מעהר פאַרגרעסערט און באַ־שאַפען אומבאַגרענצטע מעגליכקייטען. א בעל־מלאכה, אַרבייטענ־דיג אַליין, וואָלט קאָנען אויסמאַכען אין א טאָג ניט מעהר ווי עט־ליכע צעהנדליג שפּילקעס. אויף די מאַנופעקטורעס פלעגען אין 18־טען יאָהרהונדערט 10 אַרבייטער אויסמאַכען 48 טויזענט שפּיל־קעס א טאָג, וואָס מאַכט אויס 4 טויזענד 8 הונדערט אויף יעדערן. און אין אונזער צייט, ווען די אַרבייט ווערט געטאָן דורך מאַשינען, איז געוואָרען מעגליך, אַז אין אַמעריקע גיבען 5 אַרבייטער אַכטונג אויף 70 מאַשינען, וועלכע וואַרפען אַרויס 7 מיט א האַלבען מיליאָן שפּילקעס א טאָג, וואָס מאַכט אויס דורכשניטליך אַנדערהאַלבען מיליאָן שפּילקעס אויף יעדען אַרבייטער. מען דאַרף פאַרשטעהט זיך, האָבען אין זינען, אַז מאַשינען פאַלען ניט אַראָפּ פון הימעל פאַרטיגערהייד — מען מוז זיי מאַכען, און די אַרבייט דאַרף צוגע־רעכענט ווערען צו די שפּילקעס, דאָך שפּאָרט מען פאָרט איין א פולע אַרבייט. נאָך מעהר: די מאַשינען אַליין ווערען דאָך אויך געמאַכט מיט מאַשינען און ניט מיט די הענט.

ווי איז אין אַלגעמיין אָרגאַניזירט די מיטאַרבייטערשאַפט אין אַ קאַפּיטאַליסטישער אונטערנעהמונג?

— אין אָנהויב זיינען געווען דער קאַפּיטאַליסט מיט די אַר־בייטער: ער פּלעגט הייסען, און זיי פּלעגען דאַרפען אויספיה־רען זיינע פאַראָרדנונגען. אָבער וואָס ווייטער האָט זיך די אונ־טערנעהמונג פאַנאַנדערגעוואָקסען, און עס איז געוואָרען אומ־מעגליך פאַר איין מענשען אכטונג צו געבען אויף אַלץ, דאַן איז דער אונטערנעהמער געווען געצוואונגען צו דינגען אויפזעהער, טעכ־ניקער, אינזשענערען, א. ד. ג., וועלכע פלעגען דורכפיהרען די גאַנצע אַרבייט, און פאַר'ן קאַפּיטאַליסט איז געבליבען בלויז די אָרגאַניזאַ־טאָרישע זייט פון דער אונטערנעהמונג: דינגען אַרבייטער, איינ־קויפען די רויהע מאַטעריאַל, פאַרקויפען די אויסגעאַרבייטע פּראָ־דוקטען, פיהרען אַלע חשבונות א. א. וו. דערנאָך אָבער איז דאָס אויך איבערגעגעבען געוואָרען צו געדונגענע מענשען — די־רעקטאָרען, בוכהאַלטערס, האַנדעלס־אַגענטען, א. א. וו., פאַר'ן קאַפּיטאַליסט איז געבליבען בלויז צו נעהמען די פּראָפיטען — די גאַנצע אַרבייט ווערט געפיהרט דורך דער געדונגענער אינטע־ליגענץ.

די מאַנופאַקטורע האָט ענטוויקעלט ביי די אַרבייטער די ספּע־ציאַליזירונג, יעדערער האָט געטאָן בלויז זיין טייל אַרבייט, דער צווייטער האָט איהם ניט געקאַנט העלפען, ווייל ער איז מיט דעם ניט באַקאַנט, דער פאַך אַרבייט איז איהם פרעמד; און אַזוי ווי די אַר־בייט איז געווען פאַרשיעדען, איז די שכירות אויך ניט געווען דיזעלבע, און די אַרבייטער האָבען ניט געפיהלט, אַז צווישען זיי זאָלען זיין אַלגעמיינע אינטערעסען. זינט אָבער עס זיינען איינגעפיהרט געוואָרען מאַשינען, איז די אַרבייט, ערשטענס, גע־וואָרען איינאַרטיגער, און צווייטענס, באַוואוסטזיניגער. די ספּע־ציאַליזירונג פון די אַרבייטער איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף די מאַשינען, ד. ה., פאַר יעדען טייל אַרבייט איז פאַראַן אַ באַזונדער מאַשין, און פאַר'ן אַרבייטער איז געבליבען בלויז אכטונג צו גע־בען און קאָנטראָלירען די מאַשין, און אַזוי ווי דער מעכאַניזם פון אַלע מאַשינען איז כמעט איינער און דער זעלבער, זיינען די אַרבייטער געוואָרען מעהר איינאַרטיג, דער אונטערשיעד צווישען

זיי איז פארשוואונדען. ווייטער. א מאשין האט א מעכאניזם, דער ארבייטער מוז מעהר־ווינציגער פארשטעהן דעם שכל פון דעם מע־כאניזם, וויסען ווי ער איז געמאכט געווארען, ווי ער ארבייט, ווי צו געהן ארום איהם, מיט אנדערע ווערטער, עס פאדערט זיך פון אר־בייטער א העכערע שטופע פון אינטעליגענץ. אט די איינארטיג־קייט און אינטעליגענץ פארשטארקען דעם פארבאנד צווישען די ארבייטער, זיי הויבען אן צו פיהלען, אז זיי האבען אלגעמיינע אינטערעסען, העלפען זיי און שטיצען איינער דעם צווייטען, און די מיטארבייטערשאפט ווערט פארוואנדעלט אין חבר׳שאפט. אלזא, היינטיגע צייטען באשטעהט די ארבייט אין א קאפיטאליס־טישער אונטערנעהמונג פון צוויי טיילען: פון אויבען — אויטא־ריטעט, פון אונטען — חבר׳שאפט.

ווי גרויס איז די מיטארבייטערשאפט אין א קאפיטא־ליסטישער אונטערנעהמונג?

— זעהר גרויס, און וואס ווייטער ווערען זיי אלץ גרעסער און גרעסער. אין די מאנופעקטורעס פלעגען ארבייטען געווענליך עטליכע צעהנדליג, ווען פיעל — איז עטליכע הונדערט ארבייטער. אין היינטיגער צייט אבער קען מען אפילו אין אזא אפגעשטאנענע לאנד ווי רוסלאנד געפינען פאבריקען און זאוואדען מיט טוי־זענטער און צעהנדליגע טויזענטער ארבייטער. אין דייטשלאנד ארבייטען ביי קרופ׳ען אויפ׳ן זאוואד ארום 70 טויזענט ארביי־טער.

ג) דער ווערט פון דער ארבייטס־קראפט.

ווי גרויס איז דער ווערט פון דער ארבייטס־קראפט?

— דער ווערט פון יעדער זאך רעכענט זיך לויט דעם, וואס עס קאסט אויסארבייטען די זאך. די ארבייטס־קראפט ווערט בא־נייט אינ׳ם ארבייטער׳ס ארגאניזם דורך דעם פארברויכען פון אלערליי לעבענס־מיטלען — שפייז, קליידער, וואוינונג, א. א. וו. דעריבער רעכענט זיך דער ווערט פון דער ארבייטס־קראפט לויט דעם, וואס עס קאסטען זיינע לעבענס־מיטלען. דאס איז די נ א ר מ א ל ע א ר ב י י ט ע ר ש כ י ר ו ת.

געהט אַריין אין די נאָרמאַלע שכירות אויך דער באַטרעף פון די לעבענס-מיטלען, וועלכע דעם אַרבייטער'ס געזינד פאַרברויכט?

— געוויס, אויב נאָר ער איז דער איינציגער אַרבייטער אין דער פאַמיליע. אָבער וואָס מעהר עס ווערען איינגעפיהרט מאַשינען, אַלץ מעהר הויבט מען זיך אָן צו באַנוצען מיט קינדער און פרויען אַרבייט. אין דעם פאַל דאַרף אַלעמענס שכירות צוזאַמענגענומען דעקען דעם באַטרעף פון די לעבענס-מיטלען, וואָס די געזינד פאַרברויכט, און דעריבער פאַלט אויף אַזאַ אויפן דעם אַרבייטער'ס שכירות אין פּראָפּאָרציע מיט'ן פרייז פון די לעבענס-מיטלען, וואָס מעהר מען באַנוצט זיך מיט מאַשינען און וואָס מעהר עס ווערט איינגעפיהרט אויף די פאַבריקען אַרבייט פון קינדער און פון פאַרהייראַטע פרויען.

ד) דער פאַרענדערטער און שטענדיגער קאַפּיטאַל און דער מעהר-ווערט.

באַקומט דער אונטערנעהמער מעהר-ווערט פון גאַנצען קאַפּיטאַל?

— ניין, ניט פון גאַנצען. דער מעהר-ווערט ווערט באַשאַפען דורך דער אַרבייט, דורך דעם, וואָס מענשען פאַרשווענדען אַ באַוואוסטען סכום אַרבייטס-קראַפט, דעריבער איז בלויז דער טייל קאַפּיטאַל, וואָס געהט אַוועק אויף קויפען די אַרבייטס-קראַפט, גיט דעם קאַפּיטאַליסט מעהר-ווערט. אַזוי ווי דער טייל קאַפּיטאַל ווערט אומגעביטען: בשעת מען גיט אויס די געלט אויף קויפען די אַרבייטס-קראַפט, איז ער קלענער, און ווען מען באַקומט דורך דער אַרבייט דעם פאַרטיגען פּראָדוקט, ווערט ער גרעסער, רופט זיך דעריבער אָט דער טייל **פאַרענדערטער קאַפּיטאַל**.
דער טייל אָבער, וואָס געהט אַוועק אויף די פּראָדוקציאָנס-מיטלען — געצייג, ווערקשטאַט, מאַטעריאַל, א. ד. ג. — ווערט ניט פאַרענדערט דורך דער צייט פון אַרבייט, רופט ער זיך דעריבער אַן **שטענדיגער קאַפּיטאַל**. דער מאַטעריאַל געהט אַוועק, די געצייג ווערען אָפּגעניצט, דער ווערקשטאַט ווערט ביסלעכווייז

אלט און נויטיגט זיך אין רעמאנט, רעכענט זיך טאקע אריין זייער ווערט אינ'ם ווערט פון פראדוקט, אבער בלויז אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל זיי האבען זיך אפגעניצט, ניט מעהר.

ווי זשע דארף מען זיך פארשטעלען דעם גאנצען ווערט פון די סחורה?

— דער גאנצער ווערט פון דעם פראדוקט ווערט צוזאמענגע־שטעלט פון דעם פארנוצטען שטענדיגען קאפיטאל, פון דעם פארענדערטען קאפיטאל און פון דעם מעהר-ווערט, למשל, א וועבעריי באשעפטיגט 200 ארבייטער. יעדערער קריגט געצאהלט 50 סענט, ד. ה. דער פארענדערטער קאפיטאל איז 100 דאלאר. יעדערער פון זיי וועבט אוים אין א טאג פאר 3 דאלאר פאדים, איננאנצען אויף 600 דאלאר. די געצייג, דער ווערקשטאט א. א. וו., לאמיר זאגען ניצט זיך אפ אויף 300 דאלאר יעדען טאג. לאמיר זיך איצט פארשטעלען, אז די ארבייטער ארבייטען צו 10 שטונדען א טאג יעדערער, און 1 דאלאר האלט אין זיך איין 10 שטונדען איינפאכע ארבייט.

אלזא, אין דעם אויסגעארבייטען פראדוקט ליגט ארבייט:

פון 200 מענשען, צו 10 שטונדען א טאג — — — — —	200	דאל.
מאטעריאל, די אויסגעארבייטע פאדים, האט געקאסט	600	"
די געצייג האבען זיך אפגעניצט אויף — — — — —	300	"

סך הכל ליגט אין דעם אויסגעארבייטען פראדוקט דער ווערט פון — — — — — — — — — — — 1100 דאל.

אויסגעגעבען אויף דעם האט מען ווי פאלגט:

200 ארבייטער, צו 50 סענט א טאג — — — — —	100	דאל.
פאדים אין דעם ווערט פון — — — — — — — — —	600	"
געצייג — — — — — — — — — — — — — —	300	"

צוזאמען אלזא — — — — — — 1000 דאל.

קאסטען האט עס געקאסט 1000 דאלאר, די אויסגעארבייטע וואארע האט דעם ווערט פון 1100 דאלאר, די איבעריגע 100 דא־

לאר איז דעם פאבריקאנט'ס פרנסה, צוליעב וועלכער ער פיהרט אן די גאנצע אונטערנעהמונג.

ווי מעסט מען אוים די מדרגה פון עקספלואטאציע אין א קאפיטאליסטישער אונטערנעהמונג?

— אין אונזער ביישפיעל איז די צייט, וואס דער ארבייטער דארף אפארבייטען זיינע שכירות 5 שטונדען, און די צייט וואס ער ארבייט אויפ'ן בעל־הבית איז אויך 5 שטונדען, אדער אין געלט — איז דער פארענדערטער קאפיטאל 50 סענט, און דער מעהר-ווערט איז אויך 50 סענט; דאס איז די נ א ר מ ע פון מעהר־ווערט, וועלכע רעכענט זיך אוים אין פראצענטען — אין אונזער ביישפיעל איז עס 100 פראצענט. אויב דעם קאפיטאליסט זאל זיך איינגע־בען צו פארלענגערען דעם ארבייטס־טאג ביי די זעלביגע אומשטענ־דען אויף 12 שטונדען, וואלט די איבעריגע צייט געווען 7 שטונ־דען, דער מעהר־ווערט 70 סענט, און די עקספלואטאציע וואלט דערגרייכען 140 פראצענט. אין היינטיגער צייט, נאך די סטא־טיסטישע אויסרעכענונגען, איז די נארמע פון מעהר־ווערט פון 100 ביז 150 פראצענט.

הייסט דאס, אז די קאפיטאליסטען באקומען פון 100 ביז 150 פראצענט ריוח אויף זייער קאפיטאל?

— ניין. די נארמע פון מעהר־ווערט ציינט בלויז אויף וויפיעל דעם קאפיטאליסט'ס חלק איז גרעסער אדער קלענער פון דעם אר־בייטער'ס חלק אין דעם פון דאס ניי־באשאפענעם ווערט, און דע־ריבער גלייכט מען צו דעם מעהר-ווערט מיט'ן פ א ר ע נ ד ע ר־ט ע ן קאפיטאל און ניט מיט'ן שטענדיגען קאפיטאל. אבער דעם קאפיטאליסט אינטערעסירט ניט פון וועלכען טייל עס בא־קומען זיך די פראפיטען, איהם אינטערעסירען פריהער פון אלע די פראפיטען אן און פאר זיך, ער האט אן אונטערנעהמונג און וויל וויסען וויפיעל טראגט איהם אריין זיין אונטערנעהמונג, דערי־בער רעכענט ער דעם פראפיט אויפ'ן גאנצען קאפיטאל — דעם שטענדיגען און דעם פארענדערטען. אין אונזער ביישפיעל רע־כענט ער אזוי: איינגאנצען האט ער אויסגעגעבען 900 דאלאר שטענדיגען קאפיטאל און 100 דאלאר פארענדערטען קאפיטאל,

צוזאמען 1000 דאלאר ; אויף דעם באקומט ער 100 דאלאר מעהר־ווערט, וואס מאכט אויס 10 פראצענט פון איינגאנצען. אט די 10 פראצענט איז די נארמע פון פראפיט, וועלכע צייגט, צי עס לוינט זיך פאר׳ן קאפיטאליסט אנהאלטען די אונטערנעהמונג צי ניט. אין אונזער ביישפיעל איז די נארמע פון פראפיט איין צעהנטעל־חלק פון דער נארמע פון מעהר־ווערט, ווייל דער פאר־ענדערטער קאפיטאל איז איין צעהנטעל־חלק פון גאנצען קאפיטאל. די פאליטישע עקאנאמיע האט צו טאן מיט דער עקאנאמישער ענט־וויקלונג פון דער געזעלשאפט, מיט די באציהונגען פון די מענ־שען צווישען זיך אין דער געזעלשאפט, אינטערעסירט זי זיך דע־ריבער בלויז מיט דער נארמע פון מעהר־ווערט, וועלכע צייגט די באציהונגען פון קאפיטאליסט צום ארבייטער, אין וועלכע פאר־העלטניסע עס געפינען זיך די חלקים פון דעם קאפיטאליסט און פון דעם ארבייטער ; דער קאפיטאליסט אבער אינטערעסירט זיך בלויז מיט זיך אליין, מיט זיינע אינדיווידועלע אינטערעסען, ווייל ער בלויז וויסען אין וועלכער פראפארציע עס געפינט זיך דער פראפיט צו דער גאנצער אונטערנעהמונג, אינטערעסירט איהם בלויז די נארמע פון ריוח.

נעהמט דער קאפיטאליסט אין אנבאטראכט דעם אונ־טערשיעד צווישען דעם שטענדיגען קאפיטאל און פארענ־דערטען?

— ניין. דער קאפיטאליסט וויל בלויז וויסען, וויפיעל ריוח ער באקומט אויף דעם גאנצען קאפיטאל, וועלכען ער האט איינ־געלעגט אין דער אונטערנעהמונג, און דעריבער איז פאר איהם ניטא קיין אונטערשיעד צי דאס איז שטענדיגער קאפיטאל אדער פארענדערטער. איהם אינטערעסירט אן אנדער אונטערשיעד : וועל־כער טייל פון קאפיטאל קעהרט זיך אום צו איהם שנעלער און וועלכער לאנגזאמער. דאס וואס ער האט אויסגעגעבען אויף די אר־בייטער און אויף׳ן מאטעריאל קעהרט זיך אום צו איהם אזוי שנעל ווי ער פארקויפט דעם אויסגעארבייטען פראדוקט, און דאס וואס ער האט אויסגעגעבען אויף די געצייג, אויף דער געביידע און ווארשטאטען, קעהרט זיך אום צו איהם ניט באלד, נאר ביסלעכ־

ווייז אין אַ רייהע פון יאָהרען. דער ערשטער טייל רופט זיך אומזאץ (אַבּאָראָטנער) קאפּיטאל, דער צווייטער טייל רופט זיך גרונד קאפּיטאל. מען דארף ניט צונויפמישען די באַגריפען פון שטענדיגען קאפּיטאל און פארענדערטען מיט די באגריפען פון גרונט קאפּיטאל און אומזאץ קאפּיטאל. דאָס זיינען צוויי באַזונדערע שטאַנדפּונקטען אויף קאפּיטאל: דער ערשטער — די צוטיילונג אויף שטענדיגען און פארענדערטען קאפּיטאל — באַלאַנגט צום אַרבייטער, דער צווייטער — די צוטיילונג אויף גרונט קאפּיטאל און אומזאץ קאפּיטאל — באַלאַנגט צום קאפּיטאַליסט.

ה) מיטלען ווי צו פארגרעסערען דעם מעהר-ווערט.

מיט וועלכע מיטלען קען דער קאפּיטאַליסט פארגרעסערען דעם מעהר-ווערט?

— דאָס קען געמאַן ווערען מיט צווייערליי מיטלען: אָדער עס ווערט פאַרגרעסערט דער גאנצער סכום ארבייט, דאן איז דער נויטווענדיגער טייל ארבייט, ד. ה. דער טייל ארבייט וואָס געהט אוועק אויף דעקען די הוצאות פון דעם ארבייטער אויף די נויטווענדיגסטע לעבענס-מיטלען, בלייבט דער זעלבער, און עס וואקסט די מעהר־ארבייט; אָדער עס ווערט פארקלענערט די נויטווענדיגע ארבייט, און אזוי ווי דער גאנצער סכום ארבייט בלייבט דער זעלבער, איז במילא ווערט דער טייל פון דער מעהר־ארבייט גרעסער.

ווי אזוי קען פארגרעסערט ווערען דער גאנצער סכום ארבייט?

— מיט צווייערליי מיטלען: אָדער דער ארבייטס-טאָג ווערט לענגער, אָדער עס פארגרעסערט זיך די אינטענסיוויטעט, די פּראָדוקטיוויטעט פון דער ארבייט. אויב אין אונזער בייששפּיעל וואָלט זיך דעם פאבריקאנט איינגעבען צו פארגרעסערען די שנעלקייט פון די מאַשינען אָדער די אינטענסיוויטעט, די אָנשטרענגונג פון דער אַרבייט אין אַנדערהאַלבען מאָל, וואָלטען יעצט די ארבייטער אין צעהן שעה אויסגעארבייט אזוי פיעל, ווי פריהער אין 15 שעה און די מעהר-ארבייט וואָלט שוין ניט געווען קיין 5 שעה, נאָר 10

שעה, ד. ה. די גרויס פון דער עקספּלואַטאַציע וואָלט שוין געווען 200 פּראָצענט.

ווי לאַנג קען מען אויסציהען דעם אַרבייטס-טאָג?

— צוויי־ערליי כחות באַגרענעצען די פאַרלענגערונג פון אַר־בייטס-טאָג: 1) די אינטערעסען פון די קאַפּיטאַליסטען; 2) דער ווידערשטאַנד פון די אַרבייטער. אויב מען זאָל פאַרלענגערען דעם אַרבייטס־טאָג ביז 17—18 שעה, ווי עס איז אַמאָל געווען אומע־טום און ווי עס איז נאָך ביז היינטיגען טאָג אין אָפּגעשטאַנענע פּראָדוקציעס, וועט דעם אַרבייטער׳ס אָרגאַניזם אָפּגעשוואַכט ווערען און די פּראָדוקטיוויטעט פון זיין אַרבייט וועט זיך פאַרקלענערען. געוועהנליך, קלעהרט ניט דער איינצעלנער קאַפּיטאַליסט וועגען דעם, אָבער די רעגיערונג, וועלכע פאַרהיט די אינטערעסען פון דער גאַנצער פּראָדוקציאָן, פון דעם גאַנצען קלאַס קאַפּיטאַליסטען, זעהט ווי די אַרבייטער מאַסען ווערען דעגענערירט, דאָס לאַנד ווערט אָפּ-געשוואַכט, און, כדי צו פאַרהיטען דאָס לאַנד פון געפאַהר פון אונטערגאַנג, פאַרקירצט זי דורכ׳ן געזעץ דעם אַרבייטס־טאָג. דאָך וויים נאָך די געשיכטע ניט פון קיין ביישפּיעל, אַז אַ רעגיערונג זאָל אליין, מיט איהר אייגענעם גוטען ווילען, פאַרקירצען דעם אַרבייטס־טאָג: שטענדיג טוען דאָס די רעגירונגען אונטער׳ן דרוק פון די אָרגאַניזירטע אַרבייטער מאַסען. דאַן דערגרייכט די רע־גירונג צוויי צוועקען: ערשטענס, פאַרהיט זי די כוחות פון לאַנד, און צווייטענס, שטילט זי איין די אַרבייטער און שאַפט רוה אין לאַנד.

דער קלאַסען־ווידערשטאַנד אליין קען אויך מעהר אָדער וויי־ציגער פאַרקירצען דעם אַרבייטסטאָג. דאָס ווענדט זיך אָן דעם, ווי שטאַרק און אָרגאַניזירט דער אַרבייטער קלאַס איז. אין ענג־לאַנד און אין אַמעריקע, וואו די פּראָפעסיאָנעלע פאַרבאַנדען זיי־נען שטאַרק, איז דער אַרבייטס־טאָג פיעל קירצער איידער ער איז געווען אין רוסלאַנד. אין רוסלאַנד, ווען די אַרבייטער־באַוועגונג איז אין 1905—1906 געווען אַם שטאַרקסטען, איז דער אַרבייטס-טאָג פאַרקלענערט געוואָרען; ווען די אַרבייטער-באַוועגונג איז דערנאָך געוואָרען שוואַכער, איז דער אַרבייטס־טאָג געוואָרען לענ־

נער, און ווען שפּעטער אָט זיך די ארבייטער-באַוועגונג ווידער אויפ־געהויבען, איז דער ארבייטס־טאָג איבער־אַ־גיים געוואָרען קירצער.

פארקלענערט זיך די פּראָדוקטיוויטעט פון דער ארבייט ווען דער ארבייטס-טאָג ווערט קלענער?

— ניין. ביי אַ קלענערען ארבייטס־טאָג ווערט דעם ארביי־טער'ס אָרגאַניזם ניט אויסגעצערט, און ער ארבייט מעהר אינ־טענסיוו. אזוי איז געווען אין ענגלאַנד ווען דער ארבייטס־טאָג איז פארקירצט געוואָרען ביז 12 שעה, דערנאָך ביז 11 און ביז 10 און אין איינינע פּראָדוקציעס ביז 9. ביי נאָרמאַלע באַדינגונגען פונ'ם ארבייטער'ס לעבען און ענטוויקלונג וועט אַן 8־שטונדיגער ארבייטס־טאָג ניט פארקלענערען, נאָר פארגרעסערען די פּראָדוקטי־וויטעט פון ארבייט.

מיט וועלכע מיטלען קען מען פארקלענערען די נויט־ווענדיגע ארבייטס-צייט?

— ערשטענס, קען דער קאַפּיטאַליסט מאַכען נידעריגער די שכירות, אזוי אז זי דעקט ניט אַלע נאָרמאַלע באַדערפנישען פון דעם ארבייטער. אָבער דאָס מיינט בלויז, אז די עקספּלואַטאַציע ווערט גרעסער: אָנשטאָט די מעהר־ארבייט נעהמט דער קאַפּי־טאַליסט צו אויך אַ טייל פון דער נויטווענדיגער ארבייט. אָבער דער סכום נויטווענדיגע ארבייט, וועלכע ד א ר ף דעקען די נ אָ ר ־ מ א ל ע באַדערפנישען, ווערט ניט קלענער. אַן אמת'ע פאר־קלענערונג פון דער נויטווענדיגער ארבייט קען פּאַרקומען בלויז ווען די נויטווענדיגע באַדערפנישען ווערען ביליגער, און דאָס קען געשעהן, ווען עס פארגרעסערט זיך די פּראָדוקטיוויטעט אין די צווייגען פון דער אינדוסטריע, וועלכע שאַפען די נויטיגע לעבענס־מיטלען פאר דעם ארבייטער. אין אונזער ביישפּיעל איז 10 סענט 1 שטונדע ארבייט. לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אז דער ארבייטער דארף פארברויכען אין אַ טאָג פאר 10 סענט ברויט, אָדער מיט אנדערע ווערטער, ער דארף ארבייטען 1 שטונדע כדי אָפּצוצאָהלען דעם ווערט פון זיין טעגליכער פּאָרציע ברויט, און די ברויט קאָסט 10 סענט, ווייל אויף פּראָדוצירען אזוי פיעל ברויט נעהט אוועק אַ שטונדע ארבייט. זיינען אין דער אגריקולטור פּאָרגעקומען איי־

ניגע טעכנישע אויסבעסערונגען און אום צו פּראָדוצירען די זעל־בינע פּאָרציע ברויט געהט שוין אוועק ניט קיין שטונדע, נאָר בלויז אַ האַלבע שטונדע ארבייט, הייסט דאָס אַז די זעלבע פּאָרציע ברויט וועט קאָסטען ניט קיין צעהן סענט, נאָר פינף, און דער ארבייטער דאַרף ארבייטען בלויז אַ האַלבע שטונדע, כדי צו דעקען די הוצאה פון זיין ברויט. די גאַנצע סומע נויטווענדיגע ארבייט וועט שוין זיין ניט קיין 5 שטונדען, נאָר 4½, און אזוי ווי דער ארבייטס־טאָג בלייבט דער זעלבער — 10 שטונדען, קומט שוין אויס, אַז די מעהר־ארבייט איז ניט קיין 5 שטונדען, ווי פריהער, נאָר 5½. זעלבסטפאַרשטענדליך פּארקלענערען די ארבייטס־צייט מיט דעם אופן קען ניט קיין איין איינציגער קאַפּיטאַליסט אליין — דאָס קען זיין דער רעזולטאַט פון ענטוויקלונג אין פיעלע צווייגען פון דער אינדוסטריע, איבערהויפּט אין די צווייגען, וועלכע פּראָדוצירען די נויטיגע לעבענס־מיטלען פאַר דעם ארבייטער.

האָט שוין דער איינצעלנער קאַפּיטאַליסט גאָר קיין מעג־ליכקייט ניט צו פאַרקלענערען די נויטווענדיגע ארבייטס־צייט אין זיין אונטערנעהמונג?

— געוויס זיינען פאַראַן אַזעלכע מעגליכקייטען, און זיי באַ־שטעהען אין דעם, וואָס דער קאַפּיטאַליסט פאַרגרעסערט די פּראָ־דוקטיוויטעט אויף זיין אונטערנעהמונג פון זעלבען צווייג פון דער אינדוסטריע, איינפיהרענדיג בעסערע מאַשינען, וועלכע די איבע־ריגע אונטערנעהמונגען האָבען נאָך ניט. אויף דעם אופן קען גע־מאָלט זיין, אַז זיינע ארבייטער וועלען אויסארבייטען אין 10 שטונ־דען אזוי פיעל, וויפיעל אויף די איבעריגע אונטערנעהמונגען אר־בייט מען אויס אין 20 שטונדען. יעדע שטונדע פון זייער אר־בייט וועט זיין גלייך ווי 2 שטונדען דורכשניטליכע געזעלשאַפטליך־נויטווענדיגע ארבייט, וועלכע שאַפט דעם ווערט פון סחורות. זיי־נע ארבייטער וועלען אָפּארבייטען זייערע שכירות ניט אין 5 שטונ־דען, ווי פריהער, נאָר אין 2½ שטונדע, די איבעריגע 7½ שטונדע וועלען זיין מעהר־ארבייט, ד. ה. די נאָרמע פון מעהר־ארבייט וועט זיין אויף זיין אונטערנעהמונג 300 פּראָצענט. דאָס איז טאַקע די אורזאַכע וואָס טרייבט די קאַפּיטאַליסטען איינצופיהרען אלץ בע־סערע און בעסערע מאַשינען.

קען אזא גינסטיגע לאגע בלייבען אויף שטענדיג פאר'ן איינצעלנעם קאפיטאליסט?

— ניין. די קאָנקורענציע וועט צווינגען די איבעריגע קאפיטאליסטען איינצופיהרען דיזעלביגע מאשינען, די פּראָדוקטיוויטעט פון ארבייט וועט זיך איבעראל פארגרעסערען אין דעם צווייג פון דער אינדוסטריע, דער ווערט פון פּראָדוקט ווערט נידעריגער ביי אלעמען גלייך, און ער האָט שוין ניט קיין פארצוג נעגען די איבעריגע פאבריקאנטען. עס ווערט פארקירצט די נויטווענדיגע ארבייטס־צייט פאר אלע פאבריקאנטען צוגלייך. די געזעלשאפט אין אלגעמיין פּראָפיטירט דערפון: די פּראָדוקטיוויטעט פון ארבייט ווערט גרעסער, עס איז פאראן אויפ'ן מארק מעהר סחורה און זי קאָסט ביליגער.

ו) דעם קאַפּיטאַל'ס רעזערוו אַרמיי.

קאָן דער קאפיטאל שטענדיג קריגען אויפ'ן ארבייטער מאַרק גענוג אַרבייטס־קראַפט פיעל ער דאַרף נאָר האָבען?

— אויסער אין זעהר זעלטענע פאלען קען ער. ווען ער זאָל אפילו זעהר פארגרעסערען די פּראָדוקציע, וועט איהם אלץ קיין ארבייטס־קראפט ניט אויספעלען, ווייל צו זיין דיענסט איז שטענדיג גרייט א רעזערוו ארמיי — ארבייטסלאָזע.

פון וואַנען נעמט זיך אָט די אַרבייטסלאָזע אַרמיי?

— דער קאפיטאל אליין באשאפט איהר. ער מאכט דאָס, ערשטענס, דורך קאָנקורענציע, צווייטענס, דורך מאשינען און אין אלגעמיין דורכ'ן טעכנישען פּראָגרעס. דער גרויס־קאפיטאל רואינירט דורך קאָנקורענציע די בעלי־מלאכות און אין אלגעמיין די קליינע פּראָדוצירער, וועלכע זיינען געצוואונגען צו פארקויפען זייער ארבייטס־קראפט. עס געהט אויך אָן א קאָנקורענציע צווישען די קאפיטאליסטען גופא, און די גרעסערע, וועלכע זיינען עקאָנאָמיש שטארקער, באזיגען און זעצען ארונטער די שוואכערע אונטערנעמונגען, וועלכע זיינען געצוואונגען ארויסצוואוארפען אויפ'ן גאס סיי זייערע בעלי־בתים סיי זייערע ארבייטער. אָבער די הויפט זאך זיינען די מאשינען און אנדערע טעכנישע אויסבע־

סערונגען, וועלכע פארגרעסערען די פראָדוקטיוויטעט פון ארבייט און מען דארף א קלענערען צאָהל ארבייטער. די מאשינען באַשאפען ארבייטסלאָזינקייט אויך דורך דעם, וואָס זיי אליין פארנעמען דעם פלאץ פון די ארבייטער. וואָס בעסער, וואָס פאָלקאָמענער א מאשין איז, אלץ א גרעסערע צאָהל ארבייטער ווערט ארויסגעוואָרפען אין דער רעזערוו ארמיי, וואו זיי דארפען ווארטען ביז וואנען דער קאפיטאל וועט זיי ווידער דארפען. פאר די לעצטע הונדערט יאָהר האָבען די מאשינען אין אזוי פיעל מאָל פארגרעסערט די פראָדוקטיוויטעט, אז אויב עס וואָלט זיך ניט פארגרעסערען אויך די נאָכפראגע אויף די פראָדוקטען, וואָלט זעהר א קליינער טייל ארבייטער האָבען וואָס צו טאָן, און ניין צענטעל פון ארבייטער קלאס אָדער פיליכט נאָך מעהרער וואָלטען זיין פאראורטיילט צו שטארבען פון הונגער. אָבער ווי גרויס עס זאָל ניט זיין די נאכפראגע, ווי שטארק עס זאָל זיך ניט פארגרעסערען די פראָדוקציאָן, קען זי אלץ ניט באשעפטיגען די גאנצע רעזערוו־ארמיי. אפילו אזעלכע לענדער ווי ענגלאנד, אמעריקא און דייטשלאנד האָבען אין די יאָהרען פון גרעסטען אינדוסטריעלען אויפבליהונג געהאט אלץ א וועלכען עס איז פראָצענט ארבייטסלאָזע. אין שוואכע צייטען, דערהויפט אין קריזיס צייט דערגרייכט די צאָהל ארבייטסלאָזע אין הונדערטער טויזענדער און מיליאָנען מענשען. אין אָפגעשטאנענע לענדער, ווי למשל אין רוסלאנד, ווערט די רעזערוו־ארמיי אלץ גרעסער און גרעסער דורך דעם, וואָס דער האנדעלס־קאפיטאל און די הויכע שטייערען רואינירען די ווירטשאפט פון פויערטום. אויף דעם אופן געפינט שטענדיג דער קאפיטאל גענוג ארבייטער פאר זיך, ווי גרויס די אונטערנעמונג זאָל ניט זיין.

מיט וואָס־זשע לעבט אָט די רעזערוו־ארמיי ?

— די מיטלען צום לעבען זיינען פארשידענע און ניט קיין זיכערע : פון פריהער אָפגעשפּאָרטע געלט, צופעליגע קליינע פארדינסטען, צדקה א. א. וו. און ווען אויך די מיטלען נעמען זיך אויס, דאן איז פראָסטיטוציע, גנבה א. ד. גל. דערביי, פארשטעהט זיך, איז שטענדיגע נויט, אומבאפרידיגטע באדערפנישען, הונגער,

קעלט, קראנקהייט, און אמאל טאקע פשוט טויט פון אויסצעהרונג. א טייל פון דער רעזערוו ארמיי שטארבט אוים פיעל פריהער איי־דער דער קאפיטאל הויבט זיך אן נויטיגען אין די רעזערוו־ארבייטער.

ווי ווירקט די רעזערוו־ארמיי אויף דער לאגע פון די, וועלכע האבען ארבייט?

— אין דעם קאמף צווישען קאפיטאל און ארבייט איז דער קאפיטאל שטענדיג שטארקער, ווייל דער קאפיטאליסט קען ווארטען, און דער ארבייטער האט ניט קיין כחות צו ווארטען. די לאגע פון דעם ארבייטער איז אלזא סיי ווי סיי ניט קיין גינסטיגע, און די רעזערוו ארמיי מאכט איהר נאך ערגער. דער אונטער־נעמער קען צו יעדען מאמענט אוועקשיקען וועלכען ארבייטער ער וויל נאר און פארבייטען איהם דורך אנאנדערן פון די ארבייטס־לאזע. אפגעזונדערטע, צוטיילט איז יעדער ארבייטער שוואך און מוז אהן טענות איינגעהן אויף אלץ, וואס דער קאפיטאליסט שלאגט פאר. דערפון איז געדרונגען ווי נויטיג עס איז פאר די ארבייטער צו זיין פאראייניגט, ארגאניזירט.

ז) שכירות.

ווי באקומט דער ארבייטער זיינע שכירות?

— געוועהנליך באקומט ער עס אין געלט. אין די אפגעשטא־נענע לענדער צאהלט מען זיך נאך פאנאנדער מיט פראדוקטען אדער מיט טאלאנען, ד. ה. מען גיט זיי ארוים פון פאבריק אזעלכע קוויטאנציעס, פאר וועלכע זיי קענען איינקויפען די דא־זיגע פראדוקטען. דאס איז אן איבערבלייבאכץ פון דעם אלטען, האנדעלס־קאפיטאליסטישען מיטעל פון עקספלואטאציע. מיט דעם מיטעל דערגרייכט מען צוויי צוועקען: מען העכערט די פרייזען אויף די סחורה און מען פארקלענערט דערמיט די שכירות, און צווייטענס, בינדט מען צו זיך צו דעם ארבייטער — ער קאן ערגעץ ניט אוועקגעהן, ווייל ער האט קיין געלט ניט. דיזעלבע באדייטונג האבען אויך אמאל די דירות, וועלכע דער בעל הבית גיט די ארבייטער. נאר מיט'ן ענטוויקלונג פון קאפיטאליזם און ארבייטער ארגאניזאציעס, געהט דער מיטעל ארוים פון דער

מאָדע. אפילו אין דער אפגעשטאַנענער רוסלאַנד האָט פארוועהרט דאָס געזעץ פאַנאַנדערצאָהלען זיך מיט סחורה און מיט קוויטאַנציעס.

ווי רעכענט מען אוים די שכירות?

— אָדער פון שטיק אָדער פון צייט. גאָר אַמאָל פלעגט מען צאָהלען בלויז פון דער צייט: פון טאָג, פון וואָך, מאָנאט, יאָהר א. ד. גל. שפּעטער צו האָבען די קאפיטאַליסטען אָנגעהויבען איינפיהרען שטיק־ארבייט, איבערלאָזענדיג צייט־ארבייט בלויז פאר די צווייגען, וואו מען קאָן ניט אויסרעכענען פון שטיק, ווי ביים פארריכטען אלטע זאכען, ביים ארבייטען מיט נייע, נאָך ניט קיין אויסגעפּרובירטע מאשינען א. ד. גל. שטיק־ארבייט איז בעסער פאר'ן קאפּיטאַליסט, ווייל מען דאַרף ניט אכטונג געבען אויף דעם ארבייטער. און טאָמער וועט דער ארבייטער, איילענדיג זיך, קאַליע מאכען די וואַארע, וועט מען עס דערנאָך אויסבראַקירען און דערצו נאָך שטראַפירען איהם פאר דעם מאַטעריאַל, וואָס ער האָט איבערגעפיהרט. דער ארבייטער וויל פארדינען וואָס מעהר, שטרענגט ער אָן ביי שטיק־ארבייט זיינע גאַנצע כחות, זיין פּראָ־דוקטיוויטעט ווערט גרעסער און ער פארדיענט טאַקע מעהרער, העכער פון דעם דורכשניטליכען ארבייטער פארדינסט. דאַן רייסט אראָפּ דער קאפּיטאַליסט פון דעם פּרייז, און דעם ארבייטער'ס פארדינסט ווערט נידעריגער. דער ארבייטער שטרענגט זיך נאָך מעהר אָן, און דער קאפּיטאַליסט רייסט ווידער די פּרייזען א. א. וו.

וואָס פאר אַ באַדייטונג האָט די לענג פון דער צייט, אין וועלכער מען צאָהלט זיך פאַנאַנדער מיט'ן ארבייטער?

— יעדע מינוט, יעדע סעקונדע אפילו, וואָס דער ארבייטער שטעהט ביי דער ארבייט, פארדינט ער שוין עפּעס, אָבער מען באַ־צאָהלט איהם ניט שוין, אין דעם זעלבען מאָמענט, הייסט דאָס ער פארלייהט דעם קאפּיטאַליסט זיין ארבייטס־קראַפט אויף אַ באַ־שטימטער צייט. אין דער צייט דאַרף ער לעבען, איז אָדער ער האָט אָפּגעשפּאָרטע געלט, גיט ער זיי אויס, אָדער ער דאַרף אַלץ קויפען אויף קרעדיט. קויפען אויף קרעדיט קאָסט, געוועהנליך, טייערער איידער פאר גרייטע געלט, און פאר די אָפּגעשפּאָרטע געלט קען מען אויך עפּעס קריגען, ווען מען זאָל זיי עמיצען פאר־

לייהען. דער קאפיטאליסט האלט דערוויילע זיינע געלט אין באנק און באקומט אויף זיי פראצענט. דעריבער וויל דער קאפיטאליסט צאהלען וואס זעלטענער, און פאר'ן ארבייטער איז וויכטיג צו קריגען געצאָהלט וואס אָפטער. אין די פאָרטגעשריטענע לענדער איז אָנגענומען צו פאנאנדערצאָהלען זיך אלע וואך; אין די אָפגע־שטאנענע צאָהלט מען אלע צוויי וואָכען, אלע מאָנאט און אמאָל נאָך לענגער.

ח) ארב׳ייטער אָרגאניזאציעס.

וואָס מיינט א „אינדיווידועלער" אָפמאך און וואָס איז א „קאָלעקטיווער" אָפמאך?

— א „אינדיווידועלער" אָפמאך איז אן אָפמאך, וואָס איי־ ארבייטער אליין מאכט מיט'ן קאפיטאליסט. א „קאָלעקטיווער" אָפמאך ווערט דורכגעפיהרט צווישען אן אָרגאניזאציע פון ארביי־טער (פראָפעסיאָנעלער פאראיין) און דעם קאפיטאליסט אָדער א פארבאנד פון קאפיטאליסטען. דער אָנהויב פון א פראָפעסיאָ־נעלער אָרגאניזאציע איז א סטרייק, און דער אָנהויב פון א קאָ־לעקטיווען אָפמאך זיינען די הנחות, וואָס די סטרייקער קריגען. אן ענטוויקעלטער און א שטארקער פראָפעסיאָנעלער פאראיין קען גאנץ אָפט דערשלאָגען זיך א גינסטיגען קאָלעקטיווען אָפמאך אפילו אָהן א סטרייק.

קאָן א פראָפעסיאָנעלער פאראיין, דורך עקאָנאָמישע קאמפען און קאָלעקטיווע אָפמאכען געווינען א פעסטע און זיכערע פאָרבעסערונג פון אַרבייטס־באדינגונגען?

— אין אלגעמיין קאָן אפילו דער שטארקסטער פראָפעסיאָנע־לער פאראיין ניט פארזיכערען די באקומענע געווינסען: עס ווערט פארערגערט דער מארק, עס קומט אָן א קריזיס, די אונטערנעמער אָרגאניזירען זיך שטארקער — דאָס אלץ קען אומבייטען די לאגע. דער צווייטער צד ווערט שטארקער און נעמט אָפּ צוריק אלע הנחות, וואס ער האָט געמאכט פריהער. דארפען דעריבער, ער־שטענס, די פראָפעסיאָנעלע פאראיינען האָבען שטענדיג אין זינען די מעגליכקייט פון א נייעם קאמף און גרייטען זיך צו איהם; און

צווייטענס, איז זעהר וויכטיג צו באפעסטיגען די נעקראגענע געווינסען פאליטיש, ד. ה. דורך ארבייטס־געזעצען. אנגענומענע געזעצען וועגען א מאקסימאלען ארבייטס־טאג, וועגען באשיצען די ארבייטער פון אומגליקספאלען און באפרידיגען זיי אין אזא פאל, וועגען באגרעניצען די שטראפען, וואס דער בעל־הבית קען ארויפלעגען אויפ׳ן ארבייטער א. ד. גל. איז פאר די קאפיטאליסטען שווערער איבערצומאכען; צוליעב דעם מוז מען לאזען אין גאנג די גאנצע רעגירונגס־מאשין, איבערהויפט אין די לענדער וואו עס זיינען פאראן פארלאמענטען, און א צירקולאר פון א טשינאווניק, ווי הויך ער זאל ניט שטעהן, קען קיין געזעץ ניט אפשאפען. די פראקטיק האט באוויזען, אז אזעלכע געווינסען זייגען כמעט שטענדיג זיכערע.

קענען די פראפעסיאנעלע פאראיינען אליין, אן און פאר זיך, ד. ה. אלס בלויז פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס, דערשלאגען זיך, אז די ארבייטס־באדינגונגען זאלען פארבעסערט ווערען געזעצליך?

— אין די פרייע לענדער, וואו ארבייט אויפ׳ן פאליטישען געביט איז ניט פארבאטען, ווי למשל אין ענגלאנד, גיט זיך נאך דאס ווי עס איז איין. אבער אפילו דארטען האט די פראקטיס באוויזען, אז אום צו פארטיידיגען די ארבייטער אינטערעסען אין דער רעגירונג דארף מען האבען באזונדערע פאליטישע ארבייטער ארגאניזאציעס, ווייל די פראפעסיאנעלע פאראיינען זיינען ניט צוגעפאסט פאר פאליטישע צוועקען. נאך וועניגער קענען זיי גרינדליך איבערבייטען די לאגע פון׳ם ארבייטער קלאס, ווייל לויט׳ן כאראקטער פון זייער ארגאניזאציע איז דער צוועק פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען צו פארבעסערען די לאגע פון דעם ארבייטער אין די גרענעצען פון עקזיסטירענדען ארדנונג, אבער ניט אומצובייטען דעם ארדנונג.

וואס זיינען פראדוקטיווע ארבייטער־געזעלשאפטען?

— דאס הייסט, אז ארבייטער פאראייניגען זיך, לעגען צונויף צוזאמען זייערע אפגעשפארטע געלט און גרינדען א שותפות׳ע אונטערנעמונג, וואו זיי זיינען אליין אוי די בעלי־הבת׳ים אי די אר־

בייטער. יעדערער האָט אין די פאַרדינסטען אַ חלק לויט דעם דעם חלק געלט וואָס ער האָט אַריינגעלעגט.

וואָס פאַר אַ באַדייטונג פאַר די אַרבייטער האָבען אַזעל־כע געזעלשאַפטען?

— זיי מאַכען די אַרבייטער פאַר אייגענטימער פון אַ וואָסער עס איז קאַפּיטאַל און באַפרייען זיי פון דער נויטווענדיגקייט אָפּ־צוגעבען די קאַפּיטאַליסטען דעם מעהר־ווערט פון זייער אַרבייט. אין פאַל אַזאַ אונטערנעמונג גיט זיך איין, ווערען די מיטגליעדער פון דער אונטערנעמונג אַליין קליינע קאַפּיטאַליסטען. ווען אַזעל־כע אונטערנעמונגען זאַמלען אָן אַ היבשען קאַפּיטאַל, וויל מען שוין קיין נייע אַרבייטער ניט צולאָזען אַלס מיטגליעדער, סיידען זיי טראָגען אַריין גרויסע סומען געלט. געוועהנליך אָבער האָבען אַרבייטער ניט קיין פולע געלט, נעהמט מען זיי טאַקע ניט אַריין אַלס מיטגליעדער, נאָר אַלס אַרבייטער, וועלכע באַקומען גע־וועהנליכע שכירות און ווערען די אונטערנעמונגען עקספּלואַטירען, ווי יעדער אַנדער בעל־הבית. און אַנדערש קען עס ניט זיין. כל זמן עס עקזיסטירט דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג, זיינען די פּראָדוקציאָנס־געזעלשאַפטען געצוואונגען צו קאָנקורירען מיט אַנ־דערע, מיט פּריוואַטע אונטערנעמונגען, זוכען זיי דעריבער צו האָ־בען וואָס גרעסערע פּראָפיטען אום אויסצוהאַלטען די קאָנקורענ־ציע, און זיי מוזען עקספּלואַטירען זייערע אַרבייטער. אויף דעם אופן ברייגען אַזעטיגע געזעלשאַפטען ניט קיינע נוצען דעם אַרביי־טער קלאַס, סיידען ווען זיי זיינען צונויפגעבונדען מיט די פּראָפע־סיאָנעלע פאַראיינען און אַרבייטער פּאַרטייען און גיבען זיי אַוועק זייערע גאַנצע פּראָפיטען אָדער אַ באַדייטענדען טייל פון די פּראָ־פיטען. אין אַלגעמיין האָבען די פּראָדוקציאָנס געזעלשאַפטען ווינ־ציג ערפאָלג, ווייל זיי קענען ניט אויסהאַלטען די קאָנקורענציע פון גרויס־קאַפּיטאַל, וועלכער באַציהט זיך צו זיי פיינדליך.

וואָס איז אַ קאָנסום־פּראָדוקציאָנס געזעלשאַפט?

— דאָס זיינען קאָאָפּעראַטיווען, וועלכע האָבען אייגענע אונ־טערנעמונגען, וואו זיי פּראָדוצירען געברויכס־פּראָדוקטען פאַר די

ארבייטער, ווי בעקערייען, פלייש־קראמען, לאונדרים א. ד. ג. אזעל־כע אסאציאציעס זיינען זיכערער איידער געוועהנליכע פראדוק־ציאנס־געזעלשאפטען, ווייל זיי האבען קנאפער מורא פאר קאנ־קורענציע: זיי האבען א באשטימטען קרייז פון שטענדיגע קוי־פער — די מיטגליעדער פון קאאפעראטיוו. אויסער דעם האבען א ל ע מיטגליעדער פון קאאפעראטיוו א חלק אין דער אונטערנע־מונג, און ניט בלויז די וואס ארבייטען דארטען, און עס זיינען פאראן קנאפער מעגליכקייטען די ארבייטער זאלען זיך פארוואנדלען לען אין קליינע קאפיטאליסטען, וועלכע רייסען זיך אפ פון אר־בייטער קלאס און זיינע אינטערעסען, די ווירטשאפט־געזעל־שאפטליכע באדייטונג פון אזעטיגע קאאפעראטיוועז איז אויך א מעהר פארשיעדענארטיגע.

האבען א עקאנאמישע באדייטונג אויך די ארבייטער פארטייען, די פאליטישע ארבייטער ארגאניזאציעס?

— גאנץ געוויס, און טאקע זעהר א גרויסע. פאליטישע פאר־טייען זיינען קלאסען ארגאניזאציעס און פארטיידיגען די אינטע־רעסען פון א וועלכען עס איז קלאס: די קאנסערוואטיווע פאר־טייען פארטיידיגען געוועהנליך די אינטערעסען פון די פריצים; די ליבעראלע — די אינטערעסען פון די קאפיטאליסטען; די דע־מאקראטישע — די אינטערעסען פון פויערטום און פון שטאדטי־שען בעל־מלאכה. די ארבייטער פארטיי איז די ארגאניזאציע פון קלאסען קאמף פון פראלעטאריאט פאר זיינע אלגעמיינע אינטע־רעסען. די ארבייטער פארטיי פארטיידיגט, למשל, די פרייהייט פון סטרייקס, די פרייהייט פון פארבאנדען, פון יוניאנס. זי זוכט מיטלען ווי צו דערשלאגען זיך אז דער געזעץ זאל פארקירצערען דעם ארבייטס־טאג, א. א. וו. אויסער דעם שטעלט זי זיך מעהר ברייטערע עקאנאמישע אויפגאבען: אנזאמלען כוחות און צוגריי־טען די מיטלען אום גרונטליך איבערבויען די געזעלשאפט אין די אינטערעסען פון דעם פראלעטאריאט.

ט) ריוח און רענט.

שטעלען צונויף די קאַפּיטאַליסטען און איינהייטליכען געזעלשאַפטליכען קלאַס?

— ניין. צווישען זיי זיינען פאַראַן באַזונדערע אינטערעסען און זיי טיילען זיך דעריבער אויף באַזונדערע גרופּען, וועלכע קעמפּען גאַנץ אָפט צווישען זיך. אַזוי, צום ביישפּיעל, די וואָס מאַכען מאַשינען ווילען אויף מאַשינען זאָלען זיין הויכע פּרייזען, און די וואָס קויפען די מאַשינען ווילען זייערע פּרייזען זאָלען זיין נידעריגע. די זאַוואָדען וועלכע גיסען אויס טשוהון, אייזען און שטאָל, ווילען שטעלען אויף די דאָזיגע מעטאַלען הויכע פּרייזען, און די וואָס מאַכען די מאַשינען ווילען אראָפּזעצען די פּרייזען. די סוחרים זיינען איין גרופּע, די אינדוסטריעלע אונטערנעמער — אַ צווייטע, און די באַנקירען, וועלכע באַשעפטיגען זיך מיט קרעדיט, ד. ה., זיי האַנדלען מיט געלט, זיינען ווידער אַ באַזונדער גרופּע. די פאַבריקאַנטען באַקומען פון ארבייטער מעהר־ווערט, אָבער אַ טייל פון דעם מוזען זיי איבערלאָזען פאַר די סוחרים, וועלכע קויפען איין די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען, און אַ טייל דאַרפען זיי אָפּגעבען די באַנקען אין דער פאָרמע פון פּראָצענט פאַר די געלט, וואָס זיי האָבען דאָרטען געליהען. זעלבסט־פאַרשטענדליך, אַז צווישען זיי קומט פאָר אַ קאַמף: יעדער צד וויל נעהמען פאַר זיך מעהרער און לאָזען פאַר׳ן צווייטען קנאַפּער. פאַראַן אָבער נאָך אַ טיפערער אונטערשיעד, וועלכער צוטיילט די גאַנצע בורזשואַזיע אין צוויי גרויסע קלאַסען: 1) קאַפּיטאַליסטען און 2) לאַנד־אייגענטימער (פּריצים, לענדלאָרדס).

וואָס איז דער אונטערשייד צווישען אָט די צוויי קלאַסען?

— דער אונטערשייד ליגט אין׳ם כאַראַקטער פון זייער אייגענטום. דער געוועהנליכער קאַפּיטאַל האָט די פאָרמע פון געצייג, סחורה און געלט. זייער צאָהל קען פאַרגרעסערט ווערען: ווען מען דאַרף קען מען פּראָדוצירען, אויסארבייטען מעהר פון זעלבען מין. ערד, לאַנד איז אָבער אַזאַ קאַפּיטאַל, וועמעס צאָהל עס קען

ניט פאַרגרעסערט ווערען, מען קען ניט פּראָדוצירען מעהר ערד. פון צווייטען זייט איז לאַנד נויטיג פאַר יעדער אונטערנעה־מונג, ווייל יעדע אונטערנעמונג פאַרנעהמט אַ פּלאַץ, דעם פּלאַץ דאַרף מען אָדער קויפען, אָדער דינגען, אויב מען האָט ניט קיין אייגענעם. אויף דעם אופן איז דער קאַפּיטאַליסט אָפּהענגיג פון דעם לאַנד־אייגענטימער און מוז איהם אָפּגעבען אַ טייל פון דעם מעהר־ווערט. פאַר אַ האַנדעלס־געשעפט, פאַר אַ באַנק אָדער אפילו פאַר אַ פאַבריק דאַרף מען קיין פולע פּלאַץ ניט האָבען, אָבער פאַר אגרי־קולטורעלער ווירטשאַפט און פאַר בערג־ארבייט מוז מען שוין האָ־בען אַ גרויסען שטח ערד, און דערצו האָט אַ גרויסע באַדייטונג די קוואַליטי פון באָדען: פאַר אַ גרעסערען שטח לאַנד און פאַר בעסערע ערד צאָהלט מען טייערער, פאַר אַ קלענערען שטח און פאַר ערגערע ערד צאָהלט מען בילינגער. אָט דער טייל פון דעם מעהר־ווערט, וואָס דער לאַנד־אייגענטימער באַקומט, רופט זיך אָן **ר ע נ ט**, און דער טייל וואָס בלייבט ביים קאַפּיטאַליסט, רופט זיך אָן **ר י ו ח**.

ווי גרויס זיינען די חלקים פון דעם קאַפּיטאַליסט און פון לאַנד־אייגענטימער, ווען זיי צוטיילען צווישען זיך דעם מעהר־ווערט?

— זיי זיינען ניט שטענדיג גלייך, דאָס ווענדט זיך אָן דעם, ווער עס איז שטאַרקער. וואָס געדיכטער עס איז די באַפעלקע־רונג, אַלץ שווערער איז צו קריגען אַ נייעם פּלאַץ, און אַלץ מעהר מוז דער קאַפּיטאַליסט צאָהלען דעם לאַנד־אייגענטימער. וואָס גרעסערע און וואָס ווינציגער אונטערנעמונגען עס זיינען פאַראַן און וואָס גרינגער עס איז איבערטראָגען זיי פון איין פּלאַץ אויף'ן צווייטען, אַלץ קלענער וועט זיין דעם לאַנד־אייגענטימער'ס אַפּעטיט, אַלץ נידעריגער וועט זיין די רענט.

די פעטקייט, די פרוכטבאַרקייט פון דער ערד איז ניט אומע־טום גלייך, דעריבער איז דער רענט פאַר זיי אויך ניט דער זעל־בער. לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אַז דער לאַנד־אייגענטימער פאַר־דינגט דריי אָפּטיילונגען (אוטשאַסטקעס, סעקשאָנס) ערד, ווע־מעס פרוכטבאַרקייט פאַר אגריקולטורעלע צוועקען עס איז

ניט קיין גלייכע. עס איז זעלבסט־פארשטענדליך, אז אומזיסט וועט ער אפילו דעם ערגסטען סעקשאָן אויך ניט אפּגעבען. זאָל זיין אז דער ערגסטער סעקשאָן טראָגט אריין פארדינסט אין א יאָהר 1200 דאָלאר, און באארבייטען אָט די ערד קאָסט צעהן טויזענט דאָלאר. אויב דער געוועהנליכער ריוח אויף קאפּיטאל איז 10%, וועט דער ארענדאטאָר אראָפּנעמען פאר זיך 1000 דאלאר אלס פּראָצענט אויף די צעהן טויזענט דא־לאר קאפּיטאל, וואָס ער האָט אויסגעגעבען, און פאר דעם לאנד־אייגענטימער בלייבט איבער 200 דאלאר רענט. די איבעריגע צוויי סעקשאָנס זיינען פּרוכטבארער, וועלען זיי אריינטראָגען אויפ׳ן זעלבען קאפּיטאל פון צעהן טויזענט דאלאר מעהרער תבואה, וועט פון צווייטען סעקשאָן זיין פארדינסט 2000 דאלאר און פון דריטען — 3000. דער ארענדאטאָר וועט אלץ האָבען פאר זיך ניט מעהר און ניט ווינציגער ווי טויזענד דאָלאר, אלס 10 פּראָ־צענט אויף די צעהן טויזענט דאלאר וואָס ער האָט אויסגעגעבען. ווינציגער וועט ער ניט וועלען נעהמען, ווייל אויב ניט וועט ער בעסער אריינלעגען די געלט זיינע, די צעהן טויזענט דאלאר, אין אן אנדער געשעפט; מעהרער וועט דער לאנד־אייגענטימער ניט דערלאָזען: צווישען די ארענדאטאָרען, ווי אין אלע געשעפטען, קומט פאר א קאָנקורענציע, און אויב איינער וועט וועלען פאר זיך א גרעסערען פּראָפיט, וועט זיך געפינען אן אנדערער, וואָס וועט זיך באנוגענען מיט די געוועהנליכע 10 פּראָצענט. אויף דעם אופן וועט בלייבען די רענט פון צווייטען סעקשאָן 1000 דאלאר, און פון דריטען סעקשאָן — 2000 דאלאר. דער גאנצער נוצען, די אלע מעלות פון דער ערד׳ס פרוכטבארקייט, געהט אוועק פאר דעם לאנד־אייגענטימער. דאָס זעלבע איז אויך אין בערג־ארבייט, ווען איין פּלאַץ איז רייכער אין מינעראלען און דער צווייטער — אָרימער.

ווארום שטעהען הויכע פּרייזען אפילו אויף שלעכטע ערד, אויב עס איז נאָר אין א גרויסער שטאָדט אָדער נאָ־הענט פון איהר?

— דאָ האָט א באדייטונג די נאָהענטקייט פון מארק. אויב דער מארק איז פון איין פאבריק בלויז צוויי מייל ווייט, און פון דער

צווייטער פאבריק — צוויי הונדערט מייל, וועט דער ערשטער פאב־
ריק קאסטען ביליגער דאס ברייגגען די סחורה אויפ'ן מארק, און
דער צווייטער — טייערער. אבער די סחורה פארקויפט זיך פאר
דעם זעלבען פרייז, וועט דער ערשטער פאבריק בלייבען מעהר
ריוח, דאן וועלען זיך געפינען קאנקורענטען, וואס וועלען מרוצה
זיין צו צאהלען פאר'ן ערשטען פלאץ טייערער ארענדע־געלט, און
די אלע מעלות פון דעם נאהענטען מארק בלייבט פאר דעם לאנד־
אייגענטימער. צוליעב דער זעלבער אורזאכע זיינען דירות אין גרוי־
סע שטעדט טייערער איידער אין קליינע שטעדט, און אין צענטער
העכער איידער אין די וויטערדיגע טיילען פון שטאדט.

לויט וועלכען פרייז פארקויפט זיך לאנד?

— אויב די באנקען צאהלען, למשל, 5 פראצענט, און א
באשטימטער סעקשאן לאנד ברייגגט אריין 1000 דאלאר א יאהר
רענט, דאן וועט דער לאנד־אייגענטימער וועלען פאר'ן דאזיגען
סעקשאן אזוי פיעל געלט, אז די 1000 דאלאר זאלען אויסמאכען
5 פראצענט, דאס הייסט, ער וועט פארלאנגען ניט ווינציגער ווי
20 טויזענט דאלאר.

איז דער קאמף צווישען די קאפיטאליסטען און לאנד־אייגענטימער אזוי גרויס, ווי דער קאמף צווישען די אינטע־רעסען פון קאפיטאליסטען און ארבייטער?

— ניין, די ביידע קלאסען — די קאפיטאליסטען און די לאנד־
אייגענטימער לעבען מיט'ן מעהר־ווערט פון דער ארבייט, איז ביי
זיי פאראן אן אלגעמיינער אינטערעס — צו באקומען פון דעם אר־
בייטער וואס א גרעסערען מעהר־ווערט, אבער די ארבייטער הא־
בען מיט קיינעם ניט קיין אלגעמיינע אינטערעסען.

י) קרעדיט.

וואס רופט זיך קרעדיט קאפיטאל?

— דאס איז די העכסטע פארמע פון פראצענט־קאפיטאל,
וועלכער האנדעלט מיט געלט. די גרונט סימנים פון הייגטיגען
קרעדיט זייגען: זייגע אפעראציעס זייגען אויף א גרויסען מאס־

שטאָב און אין פארשידענארטיגע, קאָמפּליצירטע פאָרמען; געלט ווערט פארליהען צו גרויסע קאפּיטאַליסטען, און דער האנדעל ווערט געפיהרט ניט בלויז מיט אייגענע געלט, נאָר נאָך מעהר מיט פרעמדע, וועלכע ער זאמעלט צונויף פון וועמען עס איז נאָר מעגליך.

וואָס רופט זיך „קרעדיטנע דאָקומענטען אָדער קרעדיט־פּאפּירען?

— דאָס זיינען שטר־חובות, וועלכע שרייבען זיך לויט דער פאָרמע, וועלכע איז באַשטימט דורכ'ן געזעץ. דער גרונט טיפּ זייערער זיינען וועקסלען. א וועקסעל איז א פארפּליכטונג אויסצוצאָהלען אין דער און דער צייט, צו דער און דער פּערזאָן אָדער צו וועמען די פּערזאָן וועט הייסען, אזא און אזא סומע געלט. אָט די סומע, וואָס שטעהט געשריבען אין וועקסעל, רופט זיך אָן „וואַלוטא" און אין איהר איז אריינגערעכענט סיי דער קאפּיטאַל, וועלכען מען האָט געליהען, סיי דער פּראָצענט אויף דעם קאפּיטאַל. וועקסלען קען מען קויפען און פארקויפען. מיט א וועקסעל אויף א רייכען קאפּיטאַליסט אָדער אויף א זיכערע פירמע, באַנוצט מען זיך גאַנץ אָפט אָנשטאָט געלט אויף פאנאנדערצאָהלען זיך מיט חובות, איבערהויפּט אין אינטערנאציאָנאַלען האנדעל. א פראַנצויז איז שולדיג א רוסישען געלט און האָט איהם דערפאר געגעבען א וועקסעל; אַן אַנדער רוסישער האָט געקויפט ביי א צווייטען פראנצויז סחורה און דאַרף איהם דערפאר באַצאָהלען. קויפט אָפּ דער צווייטער רוסישער דעם וועקסעל פון דעם ערשטען רוסישען און שיקט עס אוועק צום צווייטען פראנצויז, און יענער וועט שוין דאָס איינמאָהנען פון דעם ערשטען פראַנצויז. מיט דעם פארשפּאָרט מען איבערצושיקען געלד פון איין פּלאַץ אויפ'ן צווייטען. אויסער וועקסלען זיינען נאָך פאַראַן אַנדערע סאָרטען קרעדיט־פּאפּירען: ווערט־פּאפּירען און פּאפּיר־געלד. די הויפּט צענטרען, וועלכע לאָזען ארויס קרעדיט־פּאפּירען, זיינען די באַנקען.

מיט וואָס באַשעפטיגען זיך די באַנקען?

— זיי קריגען קרעדיט און גיבען קרעדיט, ד. ה., זיי לייהען געלט און פארלייהען. דער ערשטער סאָרט אָפּעראציעס רופען זיך אָן פּאַסיווע, דער צווייטער — אקטיווע. דורך די פּאַסיווע

אפעראציעס קריגען די באנקען אריין פרעמדע געלט, דורך די אק־
טיווע גיבען זיי אפ די געלט אויף פראצענט, וועלכער אדער בלייבט
פאר זיי איינגאנצען אדער זיי גיבען אפ א טייל פון דעם צו די יע־
ניגע, פון וועמען זיי האבען באקומען געלט. געוועהנליך געפינט
זיך אין די באנקען פרעמדע געלט מעהר ווי אייגענע.

וועלכע זיינען די הויפט פאסיווע אפעראציעס?

— ערשטענס, נעמען זיי אריין דעפאזיטס און צווייטענס,
לאזען זיי ארוים באנק־בילעטען. די דעפאזיטארס לעגען אריין
זייערע געלט אין באנק, באקומען דערפאר פראצענטען — פאר־
שטעהט זיך קלענערע איידער דער באנק קריגט פון זיינע בעלי־
חובות. די דעפאזיטס זיינען אדער אויף א באשטימטער צייט,
אדער אהן א באשטימטער צייט, אדער אויפ'ן לויפענדען רעכענונג
(טעקושטשי סטשאט, קאירענט אקאונט, טשעקינג אקאונט אדער
טשעק דעפאזיט). פאר די געלט, וואס ליגען אויף א באשטימטער
צייט, צאהלט מען א העכערען פראצענט, ווייל דער באנק איז זי־
כער, אז ביז דעמאלט וועט מען פון איהם די געלט ניט פאדערען
און ער קען מאכען מיט זיי וועלכע געשעפטען ער וויל; פאר די
געלט, וואס ליגט ניט אויף א באשטימטער צייט, צאהלט מען א
קלענערען פראצענט, ווייל דער באנק דארף מורא האבען, אז צו
יעדער צייט קען מען ביי איהם מאהנען די געלט צוריק; פאר די
געלט וואס ליגט אויפ'ן לויפענדען רעכענונג צאהלט מען געוועהנ־
ליך גאר קיין פראצענט ניט. געוועהנליך, האלטען די קאפיטא־
ליסטען דעם אומזאץ קאפיטאל אויפ'ן לויפענדען רעכענונג און יע־
דען מאל ווען זיי דארפען ארויסנעהמען פון באנק א באוואוסטע
סומע געלט גיבען זיי ארוים א טשעק, דער באנק נעמט צו דעם
טשעק, רעכענט אראפ פון דעם דעפאזיטאר'ס סומע אזוי פיעל
געלט פיעל עס איז אנגעשריבען אין טשעק, און צאהלט עס אוים צו
דעם, אויף וועמעס נאמען דער טשעק איז אנגעשריבען, אדער צו
אן אנדערען, וועמען ער הייסט אדער די באנק פארשרייבט עס אויף
זיין רעכענונג. פאראן אויך אנווייזונגען (פערעוואד, דרעפט), וועל־
כע דינען אנשטאט איבערשיקען גרייטע געלט. איינער אין פעטרא־
גראד, למשל, דארף צאהלען אין מאסקווע אדער אין בערלין א בא־

וואוסטע סומע געלט. געהט ער אריין אין א פעטראָגראַדער באַנק און צאָהלט דאָרטען איין די געלט; דער באַנק גיט איהם ארויס אַן אָנווייזונג אויף א מאָסקווער אָדער בערלינער באַנק, דער בעל־חוב שיקט אוועק דעם אָנווייזונג קיין מאָסקווע אָדער בערלין, און יענער קומט מיט'ן אָנווייזונג אין באַנק און קריגט דאָרטען אויס־געצאָהלט די געלט.

אין דעם גרעסטען טייל באַנקען איז דער הויפּט־קוואַל דעפּאָ־זיטס. פאַראַן אָבער אַזעטיגע, וועלכע לאָזען ארויס באַנק־בילע־טען: אַזעטיגע באַנקען טראָגען דעם נאָמען „עמיסיאָנע". א באַנק־בילעט איז א פאַרפליכטונג מצד דעם באַנק ביי דער ערשטער פאָדערונג אויסצוצאָהלען דעם מאַן, וואָס האָט דעם באַנק־בילעט, א באַשטימטע סומע געלט, פיעל עס שטעהט אָנגעשריבען אין דעם בילעט. געוועהנליך פאָדערט זיך ערלויבנים פון דער רעגירונג אויף ארויסצוגעבען באַנק־בילעטען. אויב דער באַנק איז א סאָלידער און האָט דעם צוטרוי פון אַלעמען, קויפען מענשען זיינע בילעטען, דער באַנק קריגט אריין גרויסע סומען געלט, מיט וועלכע ער פיהרט זיינע געשעפטען. אויב אַזעלכע באַנק־בילעטען לאָזט ארויס די רעגירונג, רופט זיך עס פּאַפּיר־געלט, אסיגנאַציעס. דער וואָס נעמט א באַנק־בילעט אָדער אַן אסיגנאַציע אָנשטאָט געלט אין גאָלד אָדער זילבער, מאַכט ער דעם באַנק אָדער די רעגירונג אַן הלואה אָהן פּראָצענט. אַזעטיגע אָהן־פּראָצענטיגע הלואות זיינען א גרויסער בענעפיט פאַר דער רעגירונג אָדער פאַר'ן באַנק, אָבער דער וואָס נעמט אַזא באַנק־בילעט אָנשטאָט געלט פאַרלירט דערביי גאָרנישט, ווייל אַנדערע וועלען דאָס ביי איהם אויך נעמען אָנשטאָט געלט, ער קען זיי אפילו אריינטראָגען אין א באַנק און דער באַנק וועט צאָהלען פאַר זיי פּראָצענט ווי פאַר געלט פון גאָלד אָדער זילבער. פאַר דער צירקולאַציע פון געלט און האַנדעל, איבערהויפּט ווען עס זיינען גרויסע סומען, זיינען אַזעלכע בילעטען באַקוועמער איידער גאָלד און זילבער.

וואָס הייסט „ניט קיין פאַרנאַנדערגעביטענע פּאַפּיער־געלט"?

— מענשען נעמען די באַנק־בילעטען אָנשטאָט געלט בלויז

דאן, ווען זיי זיינען זיכער, אז זיי קענען צו יעדער צייט קריגען פאר זיי גאלד. דארפען דעריבער די באנקען האבען אנגעגרייטע גאלד אום אויסצוקויפען זייערע בילעטען. געוועהנליך, טרעפט זעהר זעלטען מען זאל מיט אמאל ברייננגען אלע בילעטען און פאר־דערען פאר זיי גאלד, איז דעריבער גענוג פאר'ן באנק צו האבען קנאפער גאלד איידער עס באטרעפען א ל ע בילעטען, דאך א באשטימטען זאפאס גאלד מ ו ז ער האבען. רעגירונגס־בילע־טען, אסיגנאציעס מוזען אויך זיין פארזיכערט מיט גאלד, אויב ניט אויף דער גאנצער סומע, איז צום ווייניגסטען אויף א טייל פון איהר. אויב אבער די רעגירונג לאזט ארויס צופיעל פאפיער־געלט, האט דער זאפאס גאלד קיין ממשות ניט, מענשען פארלירען דעם צוטרוי צו דער רעגירונג, און דער פרייז פון פאפיר־געלט פאלט, דאן צווינגט די רעגירונג ביי זיך אין לאנד אננעמען די אסיגנא־ציעס פאר גוטע געלט אפילו ווען מען קען זיי ניט אויסבייטען אויף גאלד. אזעלכע אסיגנאציעס רופען זיך „ניט קיין פארנאנ־דערגעביטענע פאפיר־געלט". דאך אבוואהל מען איז געצוואונגען אננעמען זיי לויט זייער נאמינאלען ווערט, איז זייער פרייז דאך ני־דעריג און ניט קיין שטענדיגער. אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואלוציע האט די רעגירונג ארויסגעלאזען אזוי פיעל פאפיר־געלט, אז זייער קורס האט זיך פארקלענערט אין 100 מאל. אין רוסלאנד, אין דער צייט פון דעם סעוואסטאפאלען קריעג, איז דער קורס פון רוסישען פאפירענעם רובל געווען 23 קאפיקעס, ד. ה. ער האט זיך טאקע גערעכענט פאר א רובל, אבער פאר דעם דאזיגען רובל האט מען געקאנט איינקויפען אזוי פיעל זאכען ווי פריהער פאר 23 קאפיקעס.

וועלכע זיינען די הויפט אקטיווע אפעראציעס פון קרע־דיט?

— ערשטענס, פארלייהט מען געלט אויף א משכון: לאנד, הייזער, סחורה, א. ד. ג. (א סאלידע פירמע קריגט געלט אפילו אהן א משכון — פערזענליכער קרעדיט) און צווייטענס, דיס־קאנטירט מען וועקסלען. איינער האט א וועקסעל, וועלכען מען דארף איינצאהלען אין א באשטימטער צייט, אבער דער מאן, וואס

באזיצט דעם וועקסעל, דארף האבען די געלט פריהער, טראגט ער אריין דעם וועקסעל אין באנק, און דער באנק צאהלט איהם אויס די געלט, אראפנעמענדיג פאר זיך דעם פראצענט פאר דער איבער־געבליבענער צייט און נאך א באשטימטע סומע דערצו פאר זיין פארמיטלונג און פאר זיין ריסק.

וועמען גיבען די באנקען קרעדיט?

— פארשטעהט זיך, די יעניגע וועמען מען קען טרויען, ד. ה. די גרויסע קאפיטאליסטען. פאר קליינע סומען זיינען פאראן ספעציעלע באנקען: שפאר־קאסעס (סבערעגאטעלניע באנקי, סייווינגס בייננס). דורך זיי געהען אריין אין די באנקען די קלענסטע אפגעשפארטע סומען אין לאנד, און די גאנצע געלט פאלט אריין אין די הענט פון די קאפיטאליסטען, וועלכע ווערען דורך דעם נאך רייכער. עס זיינען געמאכט געווארען פראבעס צו גרינדען שפאר־און־לייה־קאסעס פאר די ברייטע מאסען, פאר'ן בעל־מלאכה און ארימערען פויער, אבער זייער עקאנאמישע באדייטונג איז זעהר קליין אין פארגלייך מיט די באנקען פון גרויס־קאפיטאל. סוף כל סוף פראפיטירען פון דעם די הענדלער, וועלכע קויפען איין די פראדוקטען פון די בעלי־מלאכות. אין אלגעמיין, דער היינטיגער קרעדיט פארגרעסערט די מאכט פון די עקאנאמיש שטארקע קלאסען, אבער ניט פון די שוואכע.

כ) אקציאנערע אונטערנעמונגען.

וואס איז א אקציאנערע אונטערנעמונג?

— דאס איז נאך א מיטעל, ווי צונויפקלייבען אין איינצעלנע הענט נאך מעהר קאפיטאלען. דאס טוט זיך אויפ'ן פאלגענדען אופן. א גרופע קאפיטאליסטען, אדער גלאט מענשען מיט אן אונטערנעמונגס־גייסט ערקלערען, אז זיי גרינדען אן אונטערנעמונג אויף אקציעס (שערס), ד. ה. אויף אזעלכע קליינע חלקים, וועלכע זיינען צוגענגליך פאר יעדערען. זיי לאזען ארויס, למשל, 10 טויזענד אקציעס צו 100 דאלאר יעדערע. אויב די אונטערנעמונג האט שאנסען אויף ערפאלג, צוקויפען מענשען די אקציעס. אין די הענט פון די גרינדער קלייבט זיך אן ארום א מיליאן דא־

דאר (קיין גאנצען מיליאן קענען זיי ניט אנקלייבען, ווייל, ער־שטענס, בלייבט א טייל אקציעס ביי די גרינדער אין די הענט, און צווייטענס, נעמען די באנקען אראפ א טייל געלט פאר זיך פאר זייער טרחה, וואס זיי האבען פארקויפט די אקציעס), און מיט די געלט הויבען זיי אן צו פיהרען זייער געשעפט. אלע אקציאנערען קלייבען זיך צונויף און ערוועהלען א פארוואלטונג (פראוולעניע, מענעדזשמענט), וועלכע דארף אפגעבען פון צייט צו צייט באריכ־טען אט דער פארזאמלונג; די פארזאמלונג קאנטראלירט אויך אלע געשעפטען פון דער געזעלשאפט. אבער דער גרעסטער טייל אק־ציאנערען האבען ווינציג אקציעס, זיינען זיי דעריבער ניט פאראינ־טערעסירט אזוי שטארק אין די געשעפטען פון דער געזעלשאפט; זיי זיינען צוזאווארפען איבער'ן גאנצען לאנד און עס לוינט זיך זיי ניט צו קומען צו די פארזאמלונגען, בלייבט אלזא אלץ איבער אין די הענט פון עטליכע, פון די רייכערע, וועלכע קלייבען אויס די דירעקטארען, פארוואלטער, אינזשענערען, א. ז. וו.

לאמיר זיך פארשטעלען, אז די געשעפטען זיינען אוועקגעגאנ־גען גוט און מען האט אין א יאהר פארדינט 100 טויזענט דאלאר, מאכט דאס אויס צו 10 דאלאר אויף יעדער אקציע, 10 דאלאר „די־ווידענד". אויב עס ווערט באשלאסען אראפצונעמען א טייל פון דעם דיוויודענד, פון דעם פארדינסט און אריינלעגען אין דעם גע־שעפט כדי צו פארגרעסערען איהם, דאן צאהלט מען אויס יעדען אקציאנער ניט קיין 10 דאלאר, נאר קנאפער, למשל, ניט מעהר פון אכט.

בלייבט דער פרייז פון די אקציעס שטענדיג איינער און דער זעלבער?

— ניין, ער בייט זיך לויט דעם ווי עס גערען די געשעפטען פון דער געזעלשאפט. אין אונזער ביישפיעל באקומט יעדער אק־ציאנער 8 דאלאר אויף יעדער 100 דאלארדיגער אקציע. לאמיר זיך פארשטעלען, אז אין לאנד איז דער געוועהנליכער פראצענט 4 דאלאר אויפ'ן 100, הייסט דאס אז די אקציאנערען באקומען אזוי פיעל, וויפיעל אן אנדערער וואלט באקומען פון באנק פאר 200 דאלאר, וועט טאקע דער אקציאנער ניט וועלען פארקויפען זיין

אקציע פאר 100 דאלאר און וועט פארלאנגען 200. פארקערט, אויב דער פארדינסט טראָגט ניט מעהר ווי 2 דאָלאר אויף אן אק־ציע, דאן וועט דער קורס פון אן אקציע פאלען ביז 50 דאלאר. אויף דעם קורס פון די אקציעס האָבען א ווירקונג אויך די אויס־זיכטען און די האָפנונגען, וועלכע מען האָט אויף דער אונטערנע־מונג.

בייט זיך דער פרייז בלויז פון אקציעס אליין אָדער פון אלע ווערט־פאפירען?

— דאָס איז די אייגענשאַפט פון אלע ווערט־פאפירען. די רעגירונג נויטיגט זיך אין געלט, מאכט זי א הלואה אין לאנד: זי לאָזט ארויס פאפירען, לאָמיר זאָגען, צו 100 דאלאר יעדערער און פארפליכטעט זיך צו צאָהלען 4 פראָצענט א יאָהר (אזעלכע פא־פירען רופען זיך אָבליגאציעס, באָנדס). אויב די איינגאמע פון דער רעגירונג — טעקסעס און שטייערען — קומען אריין רעגעלמעסיג, און עס איז פאראן א האָפנונג, אז די עקאָנאָמישע לאגע פון לאנד וועט זיך פארבעסערען, דאן וועט מען צאָהלען פאר א באנד מעהר פון 100 דאלאר. טאקע מעהר פון 4 פראָצענט וועט מען ניט קריי־גען אויף א באנד, אָבער דערפאר איז דער חוב א געזיכערטער. פארקערט, אויב טעקסעס און שטייערען קומען ניט אריין רעגעל־מעסיג, עס שטעהט פאָר א מלחמה, א בירגער־קריעג א. ד. ג., וועט דער פרייז פון די באנדס פאלען און וועט זיין נידעריגער פון 100. אלע ווערט־פאפירען האָבען איין צוועק: זייער באזי־צער באקומט א טייל פונ׳ם אלגעמיינעם מעהר־ווערט אין לאנד. דעריבער, אויב דער טייל איז א געזיכערטער אָדער ער העכערט זיך, וואקסט דער פרייז פון די ווערט־פאפירען, און אויב ניט — פאלט ער.

ל) בירזשע און ספעקולאציע.

וואָס איז אזוינס די בירזשע (עקסטשענדזש)?

— דאָס איז א פלאץ, וואוהין די קאפיטאליסטען קלייבען זיך צונויף, באשטימען פרייזען אויף אלערליי סאָרטען סחורות און טוען אָפ די גרעסטע געשעפטען. אהינצו קומען אָן ידיעות וועגען

דער פראָדוקציע און וועגען דעם צושטאנד אויפ'ן מארק פון דער גאנצער וועלט.

וועלכע געשעפטען געהען מעהרער אן אויף דער בירזשע?

— האנדעל, קויפען און פארקויפען אויף א באשטימטער צייט. א פאבריקאנט פון פאָדים רעכענט אוים, אז אין דריי מאָנאטען ארום וועט ער דאַרפען האָבען א באשטימטע פּארטיע באוועל. קויפען די באוועל איצטער איז איהם שווער — ער דארף קריגען געלט אויף דריי מאָנאטען און צאָהלען פּראָצענט, ער דארף אויך האָבען שפּייכלערס, וואו צו האלטען די באוועל די גאנצע צייט. געהט ער אוועק אויפ'ן בירזשע און קויפט ביי א סוחר, וואָס באשעפטיגט זיך מיט ארויספיהרען באוועל פון אמעריקא, אזוי פיעל באוועל פיעל ער וועט שפּעטער דארפען. יענער, קען זיין, האָט נאָך איצטער ניט אזוי פיעל באוועל, אָבער אזוי ווי ער האָט דריי מאָנאטען צייט אויף צוצושטעלען די באוועל, נעמט ער אָן דעם פּאָדראַד. אויף דעם אופן פארדינען זיי ביידע — סיי דער קויפער און סיי דער פארקויפער: זיי זיינען ניט מחויב אָנצוגרייטען גרויסע זאַפּאסען באוועל און ריזיקירען ניט מיט זייערע געלט.

וואָס רופט זיך „ספעקולאציע" אָדער „ספעקולאטיווע געשעפטען" אויף דער בירזשע?

— דאָס איז א סאָרט אזארטען שפּיעל, וועלכער איז געבויט אויף דעם, וואָס די פּרייזען פון סחורות זיינען ניט שטענדיג איינע און די זעלבע. דער פּרייז פון סחורה, ווי מיר ווייסען, ווערט באשטימט דורך דער ארבייטס־קראַפט, וואָס אין זיי ליגט. אָבער אזוי ווי עס איז ניטאָ קיין באוואוסטזיניגע, פּלאַנמעסיגע אָרגאַניזאציע, וועלכע זאָל קענען אָנהאַלטען די פּרייזען שטענדיג אויף איינעם און דעמזעלבען הויך, בייטען זיי זיך און הויבען זיך אמאָל אויף העכער פון זייער נאָרמאַלען דורכשניטליכען ווערט, און אמאָל פאַלען זיי נידעריגער — דאָס ווענדט זיך אָן דעם אָנבאָט און נאָכפראגע פון די פּראָדוקטען. קומט איינער און קויפט איין סחורה אין דער צייט ווען די פּרייזען ווייזען א טענדענץ צו הויבען זיך. גיט זיך איהם איין — פארדינט ער אין צווייען: אי ביים קויפען

די סחורה בשעת די פרייזען זיינען נאך נידעריג, אי שפעטער ביים פארקויפען, ווען די פרייזען שטעהען הויך. מאכט ער אבער א טעות אין רעכענונג, דאן פארלירט ער. א ספעקולאנט קויפט ביי אן אנדער ספעקולאנט א מיליאן בושעלס תבואה צו דאלאר א בושעל מיט'ן תנאי ער זאל איהם צושטעלען אין דריי מאנאטען ארום. אויב דער פרייז פון תבואה האט זיך אין די דריי מאנאטען אויפגעהויבען ביז א דאלאר און 10 סענט, פארדינט דער ערשטער ספעקולאנט 100 טויזענט דאלאר; און אויב דער פרייז פאלט ביז 90 סענט, פארדינט דער צווייטער ספעקולאנט 100 טויזענט דאלאר. דער ערשטער האט געשפיעלט אויף דער האפנונג, אז דער פרייז וועט זיך הויבען, דער צווייטער — אז דער פרייז וועט פאלען. דאס זעלבע קומט פאר מיט ווערט־פאפירען: מען קויפט זיי אויף א וואך צייט, איז אויב אין דער וואך הויבט זיך זייער פרייז — פארדינט מען, און אויב זייער פרייז פאלט — פארלירט מען.

אין וואס באשטעהט די קענטשאפט פון דעם בירזשען־שפיעל?

— אין שטודירען דעם מארק, וויסען אלע זיינע אייגענשאפטען און אויסרעכענען די שפעטערדיגע פרייזען. אבער אזוי ווי עס זיינען קיינע גאראנטיעס ניטא און מען איז קיינמאל ניט זיכער, אז דער רעכענונג איז געמאכט געווארען ריכטיג, רופט מען ארויס קינסטליך א העכערונג פון די פרייזען אדער א פארקלענערונג. ווען מען וויל די פרייזען זאלען שטייגען, קויפט מען אויס אזוי פיעל סחורה, אז זי פעהלט שוין אויס אויפ'ן מארק, די נאכפראגע איז גרעסער פון אנבאט, און דער פרייז הויבט זיך. וויל מען די פרייזען זאלען פאלען,ווארפט מען ארויס אויפ'ן מארק אזוי פיעל סחורה וויפיעל עס איז נאר פאראן אויף די הענט — דער אנבאט שטייגט אריבער די נאכפראגע, און דער פרייז פון דער סחורה פאלט. ווען מען וויל עס זאל זיך הויבען דער פרייז פון וועלכע עס איז ווערט־פאפירען, לאזט מען ארויס א קלאנג אויף דער בירזשע און־אין דער פרעסע, אז די געשעפטען פון דער דאזיגער אונטערנעמונג זיינען גלענצענדע. די קלאנגען זיינען אפט־

מאל פאלשע, מען שטעלט אפילו צו פאלשע באריכטען, און דער צוועק ווערט דערגרייכט. וויל מען דער פרייז פון רעגירונגס־פאפירען זאל פאלען, לאזט מען ארויס קלאנגען וועגען מלחמות, וועגען אומרוהען אין לאנד; אויב עס איז נויטיג, קויפט מען אפילו אונטער אייניגע פאליטישע טוער, וועלכע שאפען בכיון אן אינטערנאציאנאלען פלאנטער, און דער פרייז פון די רעגירונגס־פאפירען פאלט. מיט אזעלכע מיטלען געהען די בירזשעוויקעס שטענדיג אויף אן אייזערנעם בריק, זיי קריגען אריין אין זייערע הענט מיליאנען און מיליאנען און רואינירען די ארבייטער מאסען פון דער באפעלקערונג. אין 1868 האבען אויף דעם אופן צוויי אמעריקאנער, הוד און פיסק, ארויסגערופען אין אמעריקא א קינסטליכען פינאנציעלען קריזיס, וועלכער האט אומגליקליך געמאכט צעהנדליגע טויזענטער מענשען. פיסק'ן האט מען גע'הרג'עט, און הוד איז געבליבען דער רייכסטער מאן ניט בלויז אין אמעריקא, נאר אויך אויף דער גאנצער וועלט.

מ) דער וואוקס פון קאפיטאל און זיין קאנצענטראציע.

וואס הייסט „קאפיטאליסטישע אנזאמלונג"?

— דאס מיינט, מען פארגרעסערט דעם אינדוסטריעלען קאפיטאל מיט דעם, וואס מען גיט צו איהם צו א טייל פונ'ם מעהרווערט. ווען דער קאפיטאליסט פארנוצט אויף זיך דעם גאנצען ריוח, איז קיין שום אנזאמלונג ניטא; אויב ביי איהם בלייבט יע איבער א טייל, אבער ער ריהרט דאס ניט אן און עס בלייבט ליגען אומבאוועגליך, קלייבט ער בלויז אן אוצרות און ניט מעהר; לעגט ער עס אבער אריין אין געשעפט, קויפט פאר דעם מאטעריאל, געצייג, ארבייטס־קראפט און פארגרעסערט זיין אונטערנעמונג און די עקספלואטאציע, דאן הייסט דאס „קאפיטאליסטישע אנזאמלונג" אין אמת'ן זינען פון ווארט. אין די פארטגעשריטענע לענדער, ווי אמעריקא, ענגלאנד און דייטשלאנד, ווערט אויף דעם אופן פארגרעסערט דאס פאלקס־רייכטום אויף טויזענטער מיליאנען א יאהר.

וואָס מיינט „קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַל"?

— דאָס הייסט, די באַזונדערע קאַפּיטאַלען קלייבען זיך צו־נויף אין א קלענערער צאָהל הענט, אזוי, אז דער צאָהל פון באַזונדע־רע קאַפּיטאַלען ווערט קלענער, אָבער דערפאַר וואַקסט אויס די גרויס פון יעדערען באַזונדער. דאָס קומט פאַר דורך קאָנקורענציע, קרעדיט, אקציאָנערע קאָמפּאַניעס און סינדיקאַטען. די קאָנקורענציע ברעכט אונטער די עקזיסטענץ פון די קלענערע, שוואַכערע אונטערנעמונ־גען. די אַלע פּראָדוקציאָנס מיטלען פון די צושטערטע אונטערנע־מונגען געהען פאַרלאָרען, אָדער די רייכערע קאָנקורענטען, די זיעגער, קויפען זיי אָפּ פאַר א ביליגען פּרייז. פיעלע פון אָט די זיעגער ווערען דערנאָך אליין באַזיעגט פון אַנדערע, א. א. וו. דער רעזולטאַט פון דעם איז, אז דער צאָהל אונטערנעמונגען ווערט קלע־נער. די באַנקען גיבען קרעדיט די רייכערע און אויף דעם אופן העלפען זיי דעם דאָזיגען פּראָצעס. די אקציאָנערע קאָמפּאַניעס זאַמלען צונויף אין א פּרידליכען וועג גרויסע קאַפּיטאַלען. קיינער ווערט טאַקע ניט אָרימער דערפון, אָבער ווען עס קומט א קריזיס, און די אקציאָנערע אונטערנעמונג פּלאַצט, ווערען רואינירט אַלע, וועלכע האָבען אריינגעלעגט אין דער אונטערנעמונג זייערע קליינע קאַפּיטאַלען.

וואָס פאַר א שנוי קומט פאָר אין דער געזעלשאַפטליכער אָרגאַניזאַציע דורך דעם וואָס דער קאַפּיטאַל קאָנצענטרירט זיך אין א קלענערען צאָהל הענט?

— די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט איז אַן אומאָר־גאַניזירטע גאַנצע, וועלכע באַשטעהט פון אָרגאַ־ניזירטע חלקים. יעדע אונטערנעמונג באַזונדער איז באַוואוסטזיניג און פּלאַנמעסיג אָרגאַניזירט, עס איז אָבער ניטאָ קיין באַוואוסטזיניגער און פּלאַנמעסיגער פאַרבאַנד צווישען די אונטערנעמונגען. וואָס מעהרער דער קאַפּיטאַל קאָנצענטרירט זיך, אַלץ קלענער ווערט דער צאָהל פון די באַזונדערע אָר־גאַניזירטע חלקים, ד. ה. די געזעלשאַפט דערנעהנטערט זיך צו א פאַראייניגטער אָרגאַניזאַציע. פאַרשטעהט זיך, ווי שטאַרק די קאָנצענטראַציע זאָל ניט זיין, בלייבען נאָך אַלץ עטליכע

חלקים ניט פאראייניגטע צווישען זיך, און די וואָס זיינען שוין פאר־אייניגט, האָבען אין זינען זייערע אייגענע נוצען און ניט די אינ־טערעסען פון דער געזעלשאפט אלס א גאנצע. אָבער פון דעם געווינט די געזעלשאפטליכע עקאָנאָמיע — עס ווערט פּראָדוצירט מעהר פּראָדוקטען מיט קלענערע קאסטען, עס ווערט געלעגט דער פונדאמענט פאר אן אָרגאניזירטער געזעלשאפט, עס ווערט באשאפען אין די מוחות פון מענשען דער באוואוסטזיין, אז אזא אָרגאני־זירטע געזעלשאפט איז מעגליך און נוציך און מענשען געוואוינען זיך צו אָנצופיהרען און צו פארוואלטען אזא געזעלשאפט.

ג) אינדוסטריעלע קריזיסען.

וואָס מיינט א „קריזיס" אין עקאָנאָמישען לעבען?

— דאָס מיינט, עס קומט פאָר א צוטרייסלונג, וואס צושטערט דעם גאנצען נארמאלען גאנג פון לעבען. פאראן קריזיסען לאָ־קאלע און אלגעמיינע. אין די 60־סטע יאָהרען פון פאָריגען יאָהר־הונדערט, ווען אין אמעריקא איז פאָרגעקומען דער בירגער־קריעג צווישען די שטאאטען פון צפון און דרום, האָט מען פון אמע־ריקא ניט געקאָנט ארויספיהרען קיין וואטע, וועלכע ענגלאנד דארף האָבען פאר איהרע שפּין־און־וועב־פאבריקען. די ענגלישע טעקס־טיל פאבריקען האָבען זיך אָפּגעשטעלט, די ארבייטער זיינען אומ־געגאנגען לעדיג, האָבען ניט פארדיענט און ניט געקאָנט קויפען די נויטיגע פאר זיי פּראָדוקטען, האָבען זיך אנדערע פאבריקען אויך צוגעמאכט און זייערע ארבייטער זיינען ארויסגעוואָרפען גע־וואָרען אויפ'ן גאס — אזוי איז באשאפען געוואָרען א קריזיס אין ענגלאנד. אין רוסלאנד פלעגען פון צייט צו צייט אָנקומען קרי־זיסען צוליעב די אומגעראָטענקייט אויף די פעלדער. פאראן אָבער אלגעמיינע קריזיסען, וועלכע כאפּען ארום די גאנצע קאפּיטאליס־טישע וועלט. דאָס האָט פּאסירט אין 1825—1826, דערנאָך אין 1836—1837, 1847—1848, אין 1857 און אין 1873, וועלכער איז געוועזען דער שטארקסטער פון אלע פריהערדיגע. אין 1899 איז געוועזען אן אלגעמיינער קריזיס פאר גאנץ איראָפּא, און אין 1907— פאר גאנץ אמעריקא.

וואס איז די אורזאכע פון די אלגעמיינע קריזיסען?

— די איבער־פראדוקציע פון סחורות. אין דעם קאפיטאליס־טישען ארדנונג איז איבער־פראדוקציע מיינט ניט, אז דער פראדוקט געפינט זיך אין אזא גרויסען צאהל, אז די גע־זעלשאפט קען איהם ניט פארברויכען, דאס מיינט בלויז, אז די געזעלשאפט איז ניט אימשטאנד צו קויפען. דעריבער זיינען אין דעם קאפיטאליסטישען ארדנונג מעגליך אזע־טיגע ערשיינונגען, אז מיליאנען מענשען שטארבען פון הונגער, און אין דערזעלבער צייט ברעכען זיך די שפייכלער פון תבואה, וועלכע ליגט דארטען און פוילט. דער קאפיטאליזם באשאפט פון צייט צו צייט אזא איבער־פראדוקציע פון אלע אדער כמעט אלע סחורות; די פרייזען פאלען, אבער קיין קויפער זיינען ניטא; אייניגע אונטערנעמונגען געהען געבראכען אינגאנצען, די אנדע־רע פארקלענערען די ארבייט, און די רעזערוו־ארמעע וואקסט אויס אונגעהויער גרויס.

ווי ווערט באשאפען און ענטוויקעלט זיך די איבער־פראדוקציע?

— אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט קומט פאר א שטענדיגע קאנקורענציע, יעדערער זוכט צו פארגרעסערען זיין אונ־טערנעמונג, כדי צו האבען מעהר פראפיטען און כדי אויסהאבען די קאנקורענטען אדער איינהאלטען זיך די קאנקורענטען זאלען איהם ניט אויסהאבען. די פראדוקציע פון סחורות וואקסט, עס וואקסט אויך דער אנבאט, אבער די נאכפראגע אויף די סחורות וואקסט ניט אזוי שנעל, ווערט ממילא אן איבער־פראדוקציע. לאמיר זיך פארשטעלען, אז אין א וועלכער עס איז צווייג פון דער אינדוסטריע האט מען איינגעפיהרט נייע מאשינען, און די פרא־דוקציע האט זיך אין דעם משך פון א באשטימטער צייט פארדאפ־פעלט. כדי דער עקאנאמישער לעבען זאל געהן נארמאל, איז נויי־טיג אז די נאכפראגע אויף דער סחורה זאל זיך אויך פארדאפלען. די הויפט־קויפער זיינען די ארבייטער, די פויערים און די קליינע שטאדטישע בעלי־מלאכות, הייסט דאס, עס איז נויטיג, אז זייער געברויך זאל זיך אויך פארדאפלען. אבער מיט דער ענט-

וויקלונג פון דער טעכניק, ווערען די בעלי־מלאכות און די פּויערים רואינירט און די אַרבייטער ווערען אין גרויסע מאַסען ארויסגע־וואָרפען אויפ׳ן גאַס אין די רייהען פון דער רעזערוו־אַרמעע. אַלזאָ, קומט אויס, אַז דער צאָהל פּראָדוקטען האָט זיך פאַרדאָפּעלט, אָבער דער צאָהל קויפער האָט זיך ניט פאַרדאָפּעלט. עס זיינען טאַקע פאַראַן גענוג מענשען, וועלכע זאָלען קענען פּ א ר נ ו צ ע ן די פּראָדוקטען, זיי האָבען אָבער קיין מיטלען ניט צו ק ו י פ ע ן די דאָזיגע פּראָדוקטען. די נאָכפראַגע קען ניט אָניאָגען דעם אָנ־באָט, פאַלען די פּרייזען, עס שטעלט זיך אָפּ די אַרבייט און עס קומט אָן אַ קריזיס.

קומט אָן דער קריזיס פּלוצלונג, מיט אַמאָל, אָדער ביס־לעכווייז?

— אָנקומען קומט ער אָן מיט אַמאָל, אָבער ער גרייט זיך צו ביסלעכווייז. דאָס קומט אַרויס פון דעם, וואָס דער קאַפּיטאַ־ליסטישער סיסטעם איז זעהר קאָמפּליצירט. דער פאַבריקאַנט זעהט ניט פאַר זיך דעם געברויכער, ער האָט צו טאָן בלויז מיט דעם אַגנולניק, מיט׳ן האָלסיילער, יענער ווייס בלויז דעם קליינעם קרעמער, און בלויז דער לעצטער קומט אין באַריהרונג מיט׳ן קאָנ־סומער. די נאָכפראַגע, האָבען מיר געזאָגט, קען ניט אָניאָגען דעם אָנבאָט, דאָס הייסט, אין אונזער ביישפּיעל, אַז דער צאָהל קויפער האָט זיך ניט פאַרגרעסערט אין צוויי מאָל אַזוי פיעל ווי דער צאָהל פון סחורות. אָבער דער קרעמער באַמערקט עס ניט באַלד, עס דאַרף דורכגעהן אַ לאַנגע צייט ביז וואַנען ער באַמערקט, אַז זיין סחורה בלייבט ביי איהם כסדר אויס — זי פאַרקויפט זיך ניט אין גאַנצען. ער הויבט אָן ביסלעכווייז איינצוקויפען ווינ־ציגער ווי פריהער. אויפהערען אין גאַנצען צו קויפען קען ער ניט — ער מוז דאָך באַנייען, אָפּפרישען זיין סטאָק, אויב ניט וועט ער פאַרלירען זיינע קונים; קויפען פיעל פריהער קען ער אויך ניט, ווייל ער קען ניט אויספאַרקויפען אין גאַנצען, די סחורה בלייבט ביי איהם ליגען ניט קיין פאַרקויפטע. אַלזאָ, קויפט ער צו פרישע סחורה, אָבער ווינציגער איידער פריהער, דער האָלסיילער באַ־מערקט דאָס אויך ניט באַלד, עס נעמט אַ לאַנגע צייט ביז וואַנען

ער זעהט עס איין און הויבט אן צו פארקלענערען זיינע ארדערס אויף דער פאבריק. דאס זעלבע קומט אויך פאר מיט'ן פאברי־קאנט. צוזאמען נעמט עס א גאנץ לאנגע צייט, אין דער צייט איז די פאבריק אנגעגאנגען מיט איהר ארבייט ווי פריהער, עס איז געווען א איבער־פראדוקציע די גאנצע צייט, קיינער האט זי אבער ניט געזעהן, זי איז געווען א באהאלטענע קרענק, און ווען די וואונד ווערט אן אפענע, אז אלע קענען איהר זעהן, איז שוין שפעט, און זי פלאצט ארויס מיט אמאל. פירמעס באנקראטירען, פאבריקען מאכען זיך צו, די ארבייט שטעלט זיך אפ, און פאר די ארבייטער קומען אן שווערע צייטען. די צייט לויפט, א טייל פון די זאפאסען געהט זיך ביסלעכוויז פאנאנדער, א טייל ווערט צו־פוילט און מעןווארפט עס ארויס, דאן הויבט זיך אן א נייע אויפ־לעבונג: די פאבריקען עפענען זיך, דער צאהל ארבייטסלאזע ווערט קלענער, עס פארגרעסערט זיך די נאכפראגע, עס ענטוויקעלט זיך נאך שטארקער די טעכניק, עס געהט אוועק א סדרה פעטע יאהרען ביז... ביז וואנען סוף כל סוף קומט אן א נייער קריזיס, נאך א שטארקערער און שרעקליכערער ווי דער פריהערדיגער. און אזוי געהט עס אן כסדר, ווייל אין דער קאפיטאליסטישער וועלט קען אנדערש ניט זיין: דארטען וואו מענשען קענען אנדערש ניט קריגען א וועלכען עס איז פראדוקט סיידען זיי זאלען איהם קויפען, געפינען זיך פון צייט צו צייט מיליאנען מענשען, וועלכע האבען ניט גענוג מיטלען. דאס איז איינער פון די ווידערשפרוכען, וועלכע וואקסען נויטוועגדיגערווייזע אויס אין דעם קאפיטאליסטישען ארדנונג.

ס) סינדיקאטען.

וועלכע סבות ברייגגען צו דעם, עס זאלען זיך גרינדען סינדיקאטען?

— די קאנקורענציע רואינירט ניט בלויז די קליינע און מיטע־לע אונטערנעמער, נאר אויך די גרויסע. איינער וויל דעם צווייטען ארויסשטויסען פון מארק, הויבט זיך אן א קאמף אויף לעבען און טויט, מען שניידט די פרייזען פיעל נאר מען קען, ביז וואנען איינער געהט אינגאנצען געבראכען, אבער דעם זיעגער נעמט אויך

א לאנגע צייט ביז וואנען ער קומט צו זיך. אלזא, פארלירען זיי דערוויילע ביידע, און קיינער איז דערביי ניט זיכער, אז עס וועט זיך באלד ווידער ניט אנהויבען אזא קאמף מיט נאך א שטארקע־רען געגנער. די קריזיסען רואינירען אפילו די גרויסע אונטער־נעמונגען, און עס איז די זעלבע אומזיכערהייט, קיינער ווייס ניט ווען וועט זיך אנהויבען א נייער קריזיס, ווי גרויס ער וועט זיין און וועלכע רעזולטאטען ער וועט מיט זיך ברייגנען. דאס אלע האט געבראכט צו דעם, אז די אונטערנעמער זאלען זיך פאראיי־ניגען אין סינדיקאטען. אין אייראפא האבען זיך אנגעהויבען גרינדען סינדיקאטען נאכ'ן קריזיס פון 1873.

אין וואס באשטעהט די סינדיקאטען־ארגאניזאציע?

— כדי עס זאל ניט זיין קיין קאנקורענציע צווישען די אונ־טערנעמונגען, עס זאלען ניט פאלען די פרייזען און עס זאל ניט זיין קיין איבער־פראדוקציע, מאכען אלע אונטערנעמונגען צווישען זיך איין פארבאנד און 1) צוטיילען זיי צווישען זיך דעם מארק — יעדערער האט נאר איין טייל, וואו עס איז דעריבער ניטא קיין קאנקורענציע; 2) באשטימען זיי פאר יעדער פירמע א נארמע, ביז וואנען זי קען פארגרעסערען איהר פראדוקציע, און פארמיי־דען אויף דעם אופן די איבער־פראדוקציע; 3) באשטימט מען פרייזען, נידעריגער פון וועלכע קיין מיטגליעד פון סינדיקאט טאר ניט פארקויפען זיין וואארע. ווייטער מאכט מען אלגעמיינע מא־גאזינען, וואו אפצולעגען די אויסגעארבייטע סחורה, אלגעמיינע אגענטורען פאר אינפארמאציע א. א. וו. אויף דער שטופע געפינט זיך דער גרעסטער טייל אייראפעאישע סינדיקאטען. פאראן סינ־דיקאטען לאקאלע און נאציאנאלע, פאראן צעהנדליגע און הונ־דערטע אינטערנאציאנאלע.

די סינדיקאטען באשטעהען פון א פארבאנד פון באזונדערע אונטערנעמער, און אלם אזעלכע, ד. ה., אלס באזונדערע, זוכט יעדערער זיין אייגענעם אינטערעס, און מען איז קיינמאל ניט זיכער אז אונטער געוויסע אומשטענדען זאלען זיי ביישטעהן ביי דעם נסיון און ניט אנהויבען צו קאנקורירען צווישען זיך. האט זיך אין אמעריקע דעריבער ענטוויקעלט א העכערע פארמע פון קאפי־

טאַליסטישער פאַראייניגונג — דאָס זיינען טראַסטען. די אונטערנעמונגען, וועלכע האָבען זיך פאַראייניגט אין אַ טראַסט, הערען אויף צו עקזיסטירען אַלס באַזונדערע, זעלבסטשטענדיגע אונטערנעמונגען. זיי ווערען אַלע צוזאַמען א י י ן אונטערנעמונג, און יעדערע פון זיי האָט אין דער אַלגעמיינער אונטערנעמונג אַ באַשטימטען צאָהל אַקציעס (שערס), און דער פּראָפיט פון דער אַלגעמיינער אונטערנעמונג טיילט זיך לויט דעם צאָהל שערס, וואָס יעדע איינציגע אונטערנעמונג האָט דאָרטען. צוליעב עקאָנאָמיע, מאַכט דער טראַסט, געוועהנליך, צו אַ טייל פון די פריהערדיגע פאַבריקען און לאָזט איבער בלויז די גרעסערע, אָבער דערפאַר פיהרט ער אויף זיי איין די בעסטע מאַשינען, זייער פּראָדוקטיוויטעט פאַרגרעסערט זיך און אָט דער קלענערער צאָהל פאַבריקען אַרבייטען אויס אַזוי פיעל פּראָדוקטען, וויפיעל פריהער האָבען אויסגעאַרבייט אַלע צוזאַמען, און גאַנץ אָפט נאָך מעהר. אַזוי האָט דער בראַנפען טראַסט אין אַמעריקא פאַראייניגט 80 זאַוואָדען, האָט 68 צוגעמאַכט, אָבער די איבעריגע 12 פלעגען ארויסגעבען מעהרער בראַנפען איידער פריהער אַלע 80 צוזאַמען. דער נאַפט-טראַסט (אויל-טראַסט) האָט פאַראייניגט איבער 400 באַזונדערע אונטערנעמונגען, און זיין אָנפיהרער, ראָקאַפעלער, האָט זיך געמאַכט אַן אייגענס פון 2 טויזענט מיליאָן רובל מיט אַן איינגאַהמע פון 100 מיליאָן אַ יאָהר, דאָס מאַכט אויס ארום 274 טויזענט אַ טאָג אָדער כמעט 190 יעדע מינוט. דער שטאָהל-טראַסט האָט פאַראייניגט העכער פון 800 אונטערנעמונגען, ביי איהם זיינען באַשעפטיגט העכער פון 200 טויזענט אַרבייטער און ער אַרבייט אויס אַ העלפט פון דעם טשוהון און מעהר איידער אַ העלפט פון דעם שטאָהל און פון די רעלסען אין די פאַראייניגטע שטאַאַטען.

וואָס פאַר אַ באַדייטונג אין עקאָנאָמישען לעבען האָבען די טראַסטען און די סינדיקאַטען?

— זיי פאַרהיטען פון קליינע און לאָקאַלע קריזיסען, זיי העלפען די קאַפּיטאַליסטען גרינגער איבערצוטראָגען אַלגעמיינע קריזיסען, אָבער זיי אָרגאַניזירען ניט דעם גאַנצען אַלוועלטליכען קאַפּיטאַל, נאָר איינציגע טיילען און צווייגען, קענען זיי דעריבער ניט

פארמיידען די אלוועלטליכע איבער־פראדוקציע. מיט דער ענטוויק־לונג פון דער טעכניק, ווייסען מיר שוין, וואקסט דער אנבאט פון סחורות שנעלער איידער די נאכפראגע אויף זיי, און די סינדיקאטען מיט די טראסטען, מאכענדיג די ארבייט מעהר פראדוקטיוו, פאר־קלענערען דעם צאהל באשעפטיגטע ארבייטער און די נאכפראגע ווערט נאך מעהר פארשמעלערט. די לאגע פון די ארבייטער ווערט ערגער, זייער קאמף מיט די שטארקע סינדיקאטען און טראסטען ווערט שווערער, און דאס טרייבט די ארבייטער זיי זאלען זיך נאך שטארקער ארגאניזירען און ענערגישער פארטיידיגען זייערע אינטערעסען.

ע) די קאפיטאליסטישע רעגירונג.

אויף וועלכע עקאנאמישע יסודות איז געגרינדעט די היינטיגע, קאפיטאליסטישע רעגירונג?

— דער עקאנאמישער לעבען איז אין דעם קאפיטאליסטישען ארדנונג ניט ארגאניזירט. דער אינהאלט פון קאפיטאליסטישען סיסטעם איז אויסטויש פון סחורה, קאנקורענציע, קלאסען־קאמף, פולע אנארכיע אין דער פראדוקציע, וואו איינער ווייסט ניט פון דעם צווייטען, און די צוזאמענשטויסונגען פון אינטערעסען. און דארטען, וואו עס איז שטענדיגע אנארכיע, קאנקורענציע און קאמף, קענען אלע ווילע אויסברעכען אומרוהען, איינער טוט שאדען דעם צווייטען, וויל דערפאר דער צווייטער שעדיגען דעם ערשטען, דער נארמאלער גאנג פון לעבען איז א צושטערטער. אזא געזעלשאפט קען ניט עקזיסטירען, עס מוז זיין א וועלכער עס איז כח, וואס זאל איינהאלטען די ליידענשאפטען, איינצוימען זיי און האלטען אין באשטימטע גרענעצען. דאס איז די פונקציע, די אויפגאבע פון דער רעגירונג.

אויף וועלכע כוחות איז געבויט די קאפיטאליסטישע רעגירונג?

— כדי קאנקורענציע, קאמף, אנארכיע זאלען זיך ניט פאר־שפרייטען זעהר שטארק, זאלען ניט זיין קיין געפאהר פאר דער געזעלשאפט, דארף מען זיי אריינגעמען אין באשטימטע גרענעצען,

פון וועלכע זיי זאָלען ניט קענען ארויסגעהן, און דאָס קען געטאָן ווערען דורך צוואנג, און די רעגירונג איז דעריבער א צוואנג־אָרגאניזאציע. פאראן געזעצען, וועלכע צווינגען מענ־שען צו האנדלען אזוי און ניט אנדערש; פאראן די אדמיניסטרא־טיווע מאכט, וועלכע נויט צו פאָלגען די אָנגענומענע געזעצען; פאראן א געריכט, וועלכער לעזט אלע צוזאמענשטויסונגען, וואָס קומען פאָר צווישען מענשען, און באשטראָפט די וואָס פאָלגען איהם ניט; פאראן אן ארמעע, וועלכע דערשטיקט מיט געוואלד יעדען ווידערשטאנד. אָט דער צוואנג רעכענט זיך אלס דאָס רעכט פון די און די איינריכטונגען, אָדער פון די און די פערזאָנען. אויף דעם אופן איז די היינטיגע רעגירונג א צוואנג־רעכטליכע אָרגאניזאציע.

אויף וועלכע געזעלשאפטליכע כוחות שטיצט זיך די קאפּיטאליסטישע רעגירונג און ווער שטעהט אָן דער שפּיצע פון איהר פארוואלטונג?

— דאָס זיינען די הערשענדע קלאסען אין דער געזעלשאפט, ד. ה. די אייגענטימער פון לאנד און פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. אין אלגעמיין די קאפּיטאליסטען. די רעגירונג דארף באשיצען יעדערענס אינטערעסען אין לאנד, און אזוי ווי די קאפּיטאליסטען באהערשען דעם עקאָנאָמישען לעבען, זיינען זייערע אינטערעסען די דאָמינירענדע, באשיצט אלזאָ די רעגירונג הויפּטזעכליך די קאַ־פּיטאליסטישע אינטערעסען, און דעריבער פארוואלטעט דער קאַ־פּיטאליסטישער קלאס מיט דער רעגירונג. זיי הערשען עקאָנאָ־מיש — הערשען זיי אויך פּאָליטיש און רופען זיך דעריבער „הער־שענדע קלאסען".

הייסט דאָס, אַז די רעגירונג קען ניט ברייגגען קיין שום נוצען די נידעריגערע קלאסען און איגנאָרירט זייערע פאָדע־רונגען?

— ניין, די אינטערעסען פון די רעגירענדע קלאסען פאָדערען פיעלע מאָל מען זאָל מאכען הנחות דעם ארבייטער קלאס און דעם פויערטום, זיי נעמען אפילו אליין אָן מיטלען — אבוואָהל זעהר זעלטען — וועלכע ברייגגען נוצען די נידעריגע קלאסען. אלערליי

חלאת׳ן, עפידעמיעס, מגפות, פארקלענערען דעם צאהל ארבייטער, אין וועלכע דער קאפיטאל נויטיגט זיך, און דעם צאהל סאלדאטען, וועלכע די רעגירונג דארף האבען. אויסער דעם קען יעדע עפידע־מיע איבערגעהן פון די נידעריגע קלאסען צו די העכערע, נעמט דעריבער די רעגירונג אן סאניטארע מיטלען און ארגאניזירט מע־דיציניסע הילף פאר די ארימערע קלאסען. אדער עס קומען פאר ארבייטער-אומרוהען. דער קאפיטאל וויל ניט נאכגעבען. אבער די רעגירונג, וועלכע האט אין זינען ניט די אינטערעסען פון דעם איינצעלנעם קאפיטאליסט, נאר פון דער גאנצער אינדוסטריע, געפינט אויס, אז די אפטע סטרייקס, דעמאנסטראציעס א. ד. ג. ברייננען דער אינדוסטריע מעהר שאדען איידער ווען מען זאל נאכ־געבען די פאדערונגען פון די ארבייטער, דאן פיהרט זי דורך א געזעץ, א ניגסטיגען פאר די ארבייטער געזעץ און צווינגט די קאפיטאליסטען נאכצוגעבען די ארבייטער־פאדערונגען. אלזא, טרעפט טאקע מאנ־כעס מאל, אז די רעגירונג טוט עטוואס אזוינס, וואס עס איז א טובה פאר די ארבייטער. אבער אזוי ווי זי טוט דאס ניט צוליעב דער טובה פון די ארבייטער, נאר צוליעב די אינטערעסען פון די קאפיטאליסטען, ווערען דעריבער די אנגענומענע מיטלען ניט דורכ־געפיהרט אין א פולער מאס, זיי ווערען דורכגעפיהרט בלויז אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל דאס איז נויטיג פאר די אינטערעסען פון דעם קאפיטאליסטישען קלאס, און ווען עס איז נאר פאראן א מעגליכקייט דערשטיקען מיט געוואלד די פאדערונגען פון דעם אר־בייטער־קלאס אדער אפנעמען צוריק די געגעבענע הנחות, זאגט זיך די רעגירונג קיינמאל ניט אפ פון דעם. אזוי האט פאסירט אין רוסלאנד נאך דער רעוואלוציע פון 1905.

און אין דעם הינזיכט איז ניטא קיין וועזענטליכער אונטער־שיעד צווישען א מאנארכישער אדער א רעפובליקאנישער רעגירונג: אלע זיינען זיי ארגאניזאציעס פאר דער הערשאפט פון קאפיטאל און שטעהען פאר זיינע אינטערעסען. אבער אין דער פראקטיק איז פאראן א גאנץ גרויסער אונטערשיעד צווישען זיי: אין א רעפובליק, איבערהויפט ווען זי איז א דעמאקראטישע, וואו עס איז פאראן אלגעמיינע שטים־רעכט, איז פאר די ארבייטער קלאסען גרינגער אויסצודריקען און קלאר מאכען זייער פארלאנג און זיי

קענען קריגען וועלכע עס איז הנחות מיט ווינציגער שוועריגקייטען. דאָרט וואו דער קאַפּיטאַליזם איז מעהר ענטוויקעלט, שטעהט די טעכניק העכער, און פאר א העכערער טעכניק מוז מען האָבען אינטעליגענטערע ארבייטער, און א אינטעליגענטער ארבייטער פאָדערט פאר זיך מעהר בירגערליכע רעכט און פּאָליטישע פרייהייט — ער פאָדערט און באַקומט עס פריהער אָדער שפּעטער. דעריבער געהט די דעמאָקראַטיזירונג פון דער רעגירונג האַנט אין האַנט מיט דער ענטוויקלונג פון קאַפּיטאַליזם.

פ) שטייערען און הלואות.

פון וואנען נעמט די רעגירונג די נויטיגע מיטלען אום דורכצופיהרען איהרע אויפגאַבען?

— זי באַקומט זיי פון דער באַפעלקערונג אין דער פאָרמע פון שטייערען.

וועלכע סאָרטען שטייערען זיינען פאַראַן?

— דירעקטע און אינדירעקטע. די דירעקטע שטייערען צאָהלען איין די יעניגע אויף וועמען זיי זיינען ארויפגעלעגט געוואָרען. צום ביישפּיעל, דעם איינקונפטס-אָפּצאָהל (פּאָדאָכאָדני נאַלאָג, אינקאָם טעקס) מאָנט איין די רעגירונג פון דער פּערזאָן אָדער פון דער אונטערנעמונג, וועלכע האָבען אַן אינקאָם — אַזאַ און אַזאַ פּראָצענט פון דעם אינקאָם; אייגענטום טעקס — אַזאַ און אַזאַ פּראָצענט פון דאָס אייגענטום, וואָס די פּערזאָן אָדער די אונטערנעמונג באַזיצט; פון דירות — דער מאַן וואָס האַלט אַן א דירה פאר אַזאַ און אַזאַ הויכען פּרייז דאַרף צאָהלען אַזוי פיעל און אַזוי פיעל שטייערען — דאָס זיינען אַלץ דירעקטע שטייערען. אינדירעקטע מיינט שטייערען אויף די פּראָדוקטען, אויף די סחורה, ווי אַקציז אויף בראַנפען, אויף טאַבאַק, אויף שוועבעלאַך, קעראָסין א. א. וו. אָדער די טאַריף-אָפּצאָהלונגען ביים גרענעץ ווען מען פיהרט אריין סחורה פון אַן אַנדער לאַנד. דעם אַקציז צאָהלט איין דער פאַבריקאַנט, די פּאָשלינע צאָהלט איין דער וואָס פיהרט

אריין די סחורה פון אויסלאנד, אבער דערנאך איז סיי דער פאב־ריקאנט, סיי דער סוחר ציהען ארויף דעם פרייז פון די סחורות, ד. ה. זיי „לעגען איבער" דעם אקציז און די פאשלינע אויף דעם קאנסומער, און ער באמערקט עס אפילו ניט, איהם דוכט זיך, אז דער קרעמער האט פשוט געהעכערט דעם פרייז און רייסט פון איהם א פאס. און דער פרייז העכערט זיך ניט בלויז אויף אזוי פיעל, וויפיעל עס מאכט אוים דער אקציז אדער די פאשלינע — דער פאבריקאנט אדער דער סוחר רעכענען נאך ארויף פראצענט פאר דעם אקציז אדער די פאשלינע וואס זיי האבען איינגעצאהלט.

עס איז קלאר, אז אינדירעקטע שטייערען אויף די פראדוק־טען פון מאסען־געברויך העכערען די הוצאה אויף לעבענס־מיטלען.

וועלכע שטייערען רופען זיך „פראגרעסיווע" און וועל־כע — „רעגרעסיווע"?

— די שטייערען, וועלכע פאלען בלויז אויף די רייכע, און וואס רייכער איינער איז, אלץ מעהרער דארף ער צאהלען, זיינען פראג־רעסיווע, און די, וואס פאלען מיט זייער גאנצער משא אויף די ארימע, רופען זיך רעגרעסיווע. אינדירעקטע שטייערען אויף די געוועהנליכע געברויכס־מיטלען זיינען שטענדיג רעגרעסיוו. למשל, מען האט געמאכט אקציז אויף זאלץ, שוועבעלאך, סיטעץ. סיי דער רייכער פאבריקאנט, סיי דער ארימער ארבייטער צאהלען דעמ־זעלבען הויכען פרייז, אבער דער פאבריקאנט, וואס איז 100 אדער טויזענט מאל אזוי רייך ווי דער ארבייטער, עסט דאך ניט אויף 100 אדער טויזענט מאל אזוי פיעל זאלץ, ווי דער ארבייטער. אלזא, איינגאהמע האט ער 100 אדער טויזענט מאל אזוי פיעל וויפיעל דער ארימער, אבער די הוצאה אויף די נויטיגע לעבענס־מיטלען איז ביי איהם די זעלבע ווי ביי דעם ארימען — דאס זיי־נען רעגרעסיווע שטייערען.

אויב די אינדירעקטע שטייערען זיינען ניט אויף די אל־געמיינע לעבענס־מיטלען, נאר אויף זאכען פון ראסקאש, פון לוק־סוס, ווי טייערע ווייגען, זיידענס, אויטאמאבילען גאלדווארג א. ד. ג., דאן זיינען זיי שוין ניט קיין רעגרעסיווע, ווארים זיי ריהרען ניט אן די אינטערעסען פון די ארימע קלאסען, זיי פאלען איינ־

גאַנצען אויף די רייכע און אויך ניט אויף אַלע רייכע, נאָר בלויז אויף די גאָר רייכע, וועלכע קענען זיך פאַרגינען אַזאַ לוקסוס.

פּיעל וויכטיגער אָבער זיינען די דירעקטע פּראָגרעסיווע שטייערען: פּראָגרעסיווע שטייערען אויף דער איינגאַהמע, פּראָגרעסיווע שטייערען אויף דאָס אייגענטום און אויך פּראָגרעסיווע שטייערען אויף דירות. דאָס טוט זיך געוועהנליך אַזוי: מען רעכענט אוים, למשל, אַז אַ דורכשניטליכע פאַמיליע דאַרף האָבען אַ יאָהר טויזענט דאָלאַר אום צו דעקען אַלע נויטיגע הוצאות, באַשליסט מען, אַז ווער עס האָט אַן איינגאַהמע ניט מעהר פון טויזענט דאָלאַר אַ יאָהר דאַרף גאָרנישט צאָהלען, אָבער דער וואָס האָט העכער פון טויזענט און ניט מעהר פון צוויי טויזענט, דאַרף צאָהלען 1 פּראָצענט, פון צוויי טויזענט ביז פינף טויזענט — אַנדערהאַלבען פּראָצענט, פון פינף ביז 10 טויזענט — 2 פּראָצענט, א. ז. וו. געוועהנליך ווערט באַשטימט אַ גרענעץ — למשל, 10 פּראָצענט פאַר דעם וואָס האָט אַן אינקאָם פון 100 טויזענט, דאַן מאַכט שוין ניט אוים צי ער האָט בלויז 100 טויזענט אָדער אַ מיליאָן אָדער 10 מיליאָן — מעהר ווי 10 פּראָצענט צאָהלט מען שוין ניט אין אונזערביישפּיעל.

אויסערליך דוכט זיך, אַז אַזאַ שטייער איז ניט קיין גלייכמעסיגער און דעריבער — ניט קיין גערעכטער, עס וואָלט געווען מעהר גלייכמעסיג און יושר׳דיג ווען מען זאָל מאַכען פאַר אַלעמען אַ גלייכען פּראָצענט — לאָמיר זאָגען 10 פּראָצענט. אַזעלכע שטייערען רופען זיך אַן „פּראָפּאָרציאָנעלע". אָבער אין דער ווירקליכקייט וואָלט דאָס געווען אַן אומרעכט, ווארום אראָפּנעהמען פון 100 טויזענט 10 טויזענט, בלייבט נאָך אַלץ איבער 90 טויזענט, און מיט 90 טויזענט דאָלאַר אַ יאָהר קען מען זיך שוין ווי עס איז דורכלעבען; אויב אָבער מען וועט פון טויזענט דאָלאַר אראָפּנעמען 10 פּראָצענט, ד. ה. 100 דאָלאַר, וועט בלייבען בלויז 900, און אין אונזער ביישפּיעל דאַרף מען האָבען אויף דורכלעבען זיך אַ יאָהר ניט ווינציגער פון טויזענט דאָלאַר. אַלזאָ, „פּראָפּאָרציאָנעלע" שטייערען וואָלטען געווען אַן אומרעכט, ניט יושר׳דיג.

אבער די שטייערען קומען דאך ניט אריין מיט אמאל, טא וואו נעמט די רעגירונג פינאנציעלע מיטלען, ווען זי דארף האבען?

— דאס קריגט זי דורך הלוואות און דורך ארויסלאזען פאפיר־געלט — אסיגנאציעס.

די הלוואות מאכען זיך אזוי. די רעגירונג לאזט ארויס פאפירענע בילעטען, לאמיר זאגען, צו 100 דאלאר יעדערער, און זאגט צו צו צאהלען פאר די דאזיגע בילעטען (אבליגאציעס, באנדס), א באשטימטען פראצענט — 3, 4 צי 5. דאס ווענדט זיך אן דער פינאנציעלער לאגע פון דער רעגירונג: אויב זי איז א גוטע — צאהלט מען א קלענערען פראצענט, און אויב זי איז א שלעכטע — צאהלט מען אפ א העכערען פראצענט. מענשען, וועלכע האבען פיעל עס איז אפגעשפארטע געלט, קויפען אויס די באנדס כדי צו באקומען דעם פראצענט, און די רעגירונג קריגט דערוויילע אריין אזוי פיעל געלט, וויפיעל זי דארף האבען. די פראצענטען צאהלט די רעגירונג אויס יעדען יאהר און דעם קרן — אין א רייהע פון יאהרען, און אויסצאהלען צאהלט זי אוים מיט די געלט, וואס זי קריגט אריין יעדען יאהר פון די שטייערען.

פאפיר־געלט ווייסען מיר שוין וואס דאס איז. עס איז זעלבסט־פארשטענדליך, אז דאס איז א הלוואה אהן פראצענט. די פאפיר־געלט דארף די רעגירונג ווען עס איז אויסבייטען אויף אמת'ע געלט — אויף גאלד. אויב עס איז פאראן אקוראט אזוי פיעל גאלד וויפיעל עס זיינען פאראן אסיגנאציעס, דאן האט יעדע אסיגנאציע, למשל, יעדער פאפירענער רובל דעם זעלבען ווערט וואס א גאלדענער רובל, ד. ה. מען קען פאר איהם קויפען אזוי פיעל פראדוקטען, ווי פאר א גאלדענעם רובל. אויב אבער פאפיר־געלט איז פאראן מעהר ווי גאלד, למשל, אנדערהאלבען מאל אזוי פיעל, ווי עס איז טאקע געווען אין רוסלאנד, ווען גראף וויטטע איז געווען פינאנץ־מיניסטער, דאן איז דער פאפירענער רובל געווען בלויז צוויי־דריטעל פון דעם גאלדענעם רובל, ד. ה., פאר א פאפירענעם רובל האט מען געקאנט איינקויפען בלויז אזוי פיעל פראדוקטען, וויפיעל מען האט געקאנט איינקויפען פאר 66 מיט צוויי־דריטעל קאפיקעס אין גאלד. דער פרייז פון רובל איז געפאלען, און דער

פרייז פון סחורה האט זיך געהויבען. ווען אבער מען זאל ארויס־לאזען זעהר א פולע פאפיר־געלט, לאמיר זאגען, צוואנציג מאל אזוי פיעל וויפיעל עס איז פאראן גאלד, קריגט דער פאפירענער רובל דעם ווערט פון 5 קאפיקעס, פאר א פאפירענעם רובל קאן מען איינקויפען בלויז אזוי פיעל וואארע, וויפיעל פאר פינף קאפיקעס אין גאלד. דער פרייז פון פאפירענעם רובל פאלט נאך מעהר, און דער פרייז פון די פראדוקטען שטייגט אומגעהויער הויך. דאס איז אן אומגליק פאר'ן לאנד, מענשען ווערען פלוצלונג ארימע לייט. אויב איינער האט פריהער געהאט זיין אייגענס טויזענט רובל, האט ער איצטער בלויז 50. אויב אן ארבייטער האט פריהער גע־האט אפגעשפארטע 10 רובל און ברויט קאסט 2 קאפיקעס א פונט, איז ער געווען פארזארגט מיט 500 פונט ברויט, וואס וואלט איהם זיין גענוג אויף עטליכע מאנאטען, און איצטער קען ער פאר דעם געלט קויפען בלויז 25 פונט ברויט. אויב איינער האט געהאט א קאפיטאל פון 2טויזענט רובל און איז שולדיג געווען דער פאבריק טויזענט רובל פאר סחורה, האט ער גערעכנט אפצאהלען זיין חוב און בלייבען נאך מיט טויזענט רובל אויף קויפען אנדערע סחורה. דאס וואלט געווען א טובה סיי פאר איהם, סיי פאר דער פאבריק. איצטער אבער איז דער ווערט פון זיינע צוויי טויזענט רובל, פון זיין גאנצען פארמעגען, בלויז 100 רובל: זיין חוב קען ער ניט אפצאהלען, קיין אנדערע סחורה האט ער אודאי ניט פאר וואס צו קויפען, די פאבריק קען ניט איינמאנען דאס וואס עס קומט איהר און קאן דעריבער ניט אנגעהן מיט איהר ארבייט — ביידע צדדים פארלירען און ביידע באנקראטירען. אין אזא פאל מאכט די רעגירונג א נייע הלואה. די וואס קויפען די באנדס צאהלען איין מיט די פאפיר־געלט. א טייל אסיגנאציעס געהט אוועק צוריק צו דער רעגירונג, אין מארק בלייבט א קלענערע' צאהל אסיג־נאציעס, און זייער קורס הויבט זיך. דעם גרעסטען טייל באנדס קויפען אוים די באנקען, ווייל זיי האבען מעהר געלט ביי זיך, און אויב דאס לאנד איז ארים, קויפען די באנקען אוים כמעט איג־גאנצען. די רעגירונג בלייבט די באנקען אן אייביגער בעל־חוב, און זי איז געצוואונגען צו טאן אלץ וואס זיי פארלאנגען פון איהר. די נייע הלואה מיט די פראצענטען צאהלט די רעגירונג אוים ווי

געוועהנליך דורך העכערען די שטייערן, די באנקען, וועלכע זיינען איצט די אמת'ע בעל־דעה זאגער אין לאנד, לאזען ניט פארגרעסערען די דירעקטע שטייערען אדער מען פארהעכערט זיי אין א באגרענצטער מאס, דער גרעסטער טייל פאלט אויף די אינדירעקטע שטייערען, דער פרייז פון לעבענס־מיטלען ווערט נאך העכער, און די באפעלקערונג ווערט נאך מעהר ארימער *).

צ) מיליטאריזם און אימפעריאליזם.

וואס איז אן ארמעע?

— דאס איז די ארגאניזירטע באוואפענטע מאכט פון דער רעגירונג און ווערט צוזאמענגעשטעלט אדער פון מענשען וועמען מען דינגט אדער פון מענשען וועמען מען צווינגט אריינצוטרעטען אין דער ארמיי.

צוליעב וועלכע צוועקען האלט מען אן ארמייען?

— די קאפיטאליסטישע געזעלשאפט איז געבויט אויף קאנקורענציע און קאמף. יעדער קאמף שאפט אומארדנונג, צוזאמענשטויסונגען און אויפשטאנדען, דער שטארקערער דערשטיקט דעם שוואכערען און ווערט אליין דערשטיקט פון א נאך־שטארקערען. עס איז א קאמף פון איינעם געגען אלעמען און פון אלעמען געגען איינעם. מוז דעריבער די רעגירונג האבען גענוג כוחות איינצוהאלטען ארדנונג אין לאנד. צוליעב דעם צוועק איז אין אנהויב געווען באשטימט די ארמיי.

אבער מיט'ן ענטוויקלונג פון קאפיטאליזם ווערט פארשטארקט די קאנקורענציע, דער קאמף געהט ארויס פון די היימישע ספערען, פון די אינלענדישע גרעניצען אויפ'ן וועלט־מארק, און עס הויבט זיך אן א קאנקורענציע צווישען דעם קאפיטאל פון איין לאנד מיט די קאפיטאלען פון אנדערע לענדער, יעדערער וויל פארכאפען פאר זיך אליין א גרעסערען טייל פון וועלט־מארק. באנוצט מען זיך פריהער פון אלין מיט פרידליכע, עקאנאמישע מיטלען — ביליגערע

*) דערפון איז פארשטענדליך, פארוואס די סאוועטען־רעגירונג האט פריהער פון אלץ נאציאנאליזירט די באנקען. — איבערזעצער.

פרייזען, א העכערע קוואליטעט און פארשיעדענארטיגקייט פון די פראדוקטען. די קאנקורענטען טוען נאך דאס זעלבע, דער קאמף ווערט אינטענסיווער, און דער מארק ווערט אלץ ענגער און ענגער, די צוזאמענשטויסונגען קומען פאר אלץ אפטער, און עס דערגרייכט אזא מדרגה, אז מען מוז דעם קאנקורענט ארויסשטופען מיט געוואלד. דאן איז קיין אנדער ברירה ניטא ווי פארכאפען דעם מארק, פארוואנדלען איהם אין דאס אייגענטום פון איין לאנד, כדי די קאפיטאליסטען פון אנדערע לענדער זאלען אהינצו קיין צוטריט ניט האבען, און מען האט אנגעהויבען באנוצען די ארמיי פאר'ן צוועק צו פארשפרייטען און באפעסטיגען די טיילען פון וועלט־מארק, וואס יעדע לאנד האט ארייגעקראגען אין איהרע הענט. די ארמיי דינט אויך אלס א מיטעל צו דערשלאגען זיך בעסערע קאנדיציעס, בעסערע האנדעלס־אפמאכען מיט אנדערע לענדער.

וואס איז „מיליטאריזם”?

— כדי איינצוהאלטען ארדנונג אין לאנד גופא, איז גענוג צו האבען א קליינע געדונגענע ארמיי, ווי עס האבען געטאן ענגלאנד און אמעריקא. אבער כדי אויסצוקעמפען אויסלענדישע מערק, מוז מען האבען גרויסע ארמייען, און וואס גרעסער אלץ בעסער. קיינער ווייסט ניט פון וואנען די געפאהר קען קומען, מוז מען זיך צוגרייטען פאר יעדען פאל, פאר אלעם וואס עס קען פאסירען: שאפט מען וואס גרעסערע ארמייען, מען בויט וואס שטארקערע פעסטונגען, מען פיהרט איין וואס בעסערע ביקסען, הארמאטען א. ד. ג., מען פארשוועגדט הונדערטער און טויזענדער מיליאנען כדי צו האבען א וואס גרעסערען פלאט, א. א. וו. אט די יאגעניש נאך מיליטערישער מאכט רופט זיך אן „מיליטאריזם”. דעם וואוקס פון מיליטאריזם העלפען די יעניגע קאפיטאליסטען, וועלכע פארדינען פון די באוואפונגען: זיי זוכען אנצומאכען קריעגערייען און שנאה צווישען די מלוכות, און פאר א שונא דארף מען זיך ניט נאר היטען, מען דארף זיך נאך אויך באווארענען.

וואס איז „אימפעריאליזם”?

— די יאגעניש נאך פרעמדע לענדער, צו פארשפרייטען די

הערשאפט און באלאבאטעווען איבער זיי — רופט זיך אן „אימ־פעריאליזם". וואס ענטוויקעלטער עס איז דער מיליטאריזם אין א לאנד, אלץ שטארקער ווערט דער פארלאנג אויסצונוצען אט די מיליטערישע קראפט, אלץ שטארקער ווערען די אימפעריאליסטי־שע שטרעבונגען, און וואס מעהר עס זיינען פארשפרייט די אימ־פעריאליסטישע אפעטיטען, אלץ מעהר יאגט מען זיך נאך מילי־טערישער קראפט, אלץ מעהר ענטוויקעלט זיך דער מיליטאריזם. אוןביידע קומען ארויס פון דער יאגעניש נאכ'ן וועלט־מארק, פון דער וועלט־קאנקורענציע, און די קאנקורענציע איז אומפארמייד־ליך אין דעם קאפיטאליסטישען ארדנונג.

ק) דער וועלט־מלחמה קריזיס.

וועלכע כוחות אין קאפיטאליסטישען ארדנונג רופען ארויס מלחמות, און וועלכע כוחות שטערען זיי?

— אין דעם וועלט־האנדעל זיינען אלע לענדער צונויפגע־בונדען צווישען זיך, יעדע לאנד קויפט און פארקויפט עפעס צו דער צווייטער, זיי נויטיגען זיך איינע אין דער צווייטער און קענען ניט אויסקומען איינע אהן דער אנדערער. דייטשלאנד און ענגלאנד פלעגען איינקויפען אין רוסלאנד תבואות און אנדערע רויהע מאטעריאלען, אין דערזעלבער צייט פלעגען זיי פארקויפען צו רוסלאנד מאשינען און אנדערע פראדוקטען. רוסלאנד האט ניט געקענט אויסקומען אהן דייטשלאנד און ענגלאנד, ווייל זי האט געמוזט האבען די מאשינען — אהן זיי ארבייטען ניט איהרע פאבריקען, האט ניט קיין אייזענבאהנען און קען ניט ארויסברייג־גען אזוי פיעל תבואה; ענגלאנד און דייטשלאנד האבען זיך גע־נויטיגט אין רוסלאנד, ווייל אהן רויהע מאטעריאלען וואלטען זייי־ערע פאבריקען געפוסטעוועט. צווישען די באזונדערע לענדער עקזיסטירט א מיטארבייטערשאפט, „כוחות פון געגענזייטיגער צו־געבונדענקייט". אדער מיר וועלען דאס אנרופען „צוציהונגס־קראפט", וועלכע האלט אויף דעם פרידען צווישען פעלקער און דערלאזט ניט קיין מלחמות. אבער דער זעלבער האנדעל רופט ארויס קאנקורענציע צווישען די פעלקער: ענגלאנד וויל האבען

דעם גאנצען רוסישען מארק פאר זיך, דייטשלאנד וויל איהם האָבען פאר זיך. סיי ענגלאנד, סיי דייטשלאנד ווילען קויפען ביי רוסלאנד די רויהע מאַטעריאלען וואָס ביליגער און פארקויפען איהר די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען וואָס טייערער, און רוסלאנד וויל פארקעהרט — נעמען פאר די רויהע מאַטעריאלען וואָס טייערער און צאָהלען פאר די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען וואָס ביליגער. אָט די קאָנקורענציע שאַפט א געגענזאַץ פון אינטערעסען, וואָס מיר ווילען אָנרופען „די אפּשטויסענדם קראַפט", וועלכע צושטערט דעם שלום און רופט ארויס מלחמות און פארכאַפּונגען. כל זמן די „צוציהונגס קראַפט" איז שטאַרקער, עקזיסטירט פרידען אויף דער וועלט; ווערט אָבער די „אָפּשטויסענדם קראַפט" שטאַרקער, פלאַקערען זיך פאנאנדער מלחמות.

די קאָנקורענציע אויפ'ן וועלט־מארק האָט ארויסגערופען דעם מיליטאריזם. יעדע לאנד האָט ארמייען פון מיליאָנען סאָלדאַטען מיט צעהנדליגע טויזענטער אָפיצערען, אין וועמען מען ענטוויקעלט די שטרעבונג צו הרגע'נען, פארניכטען און פארוויסטען, און זיי האָבען אין זייערע הענט די געצייג פאר דעם, ווילט זיך זיי ארויסווייזען וואָס זיי קענען, זיי ווילען אויסנוצען די דאָזיגע געצייג, און פארגרעסערען מיט זיך די „אָפּשטויסענדם קראַפט".

וועלכע אורזאכען האָבען ארויסגערופען די וועלט־מלחמה פון 1914?

מלחמות צווישען באזונדערע לענדער ווערען ארויסגערופען דורך דעם, וואָס אין דער גאנצער קאפּיטאַליסטישער וועלט איז די „אָפּשטויסענדם קראַפט" שטאַרקער געווארען איידער די „צוציהונגס־קראַפט". דער אומזאַץ פון דעם אינטערנאַציאָנאלען האנדעל איז אין 1913 געווען ניט ווייניגער ווי 50 טויזענט מיליאָן רובל. די באזונדערע מלוכות האָבען זיך גענויטיגט איינע אין דער צווייטער סיי אלס קויפער, סיי אלס פארקויפער. ענגלאנד האָט ניט געקענט אויסקומען אָהן פרעמדע תבואה, איהר וועבער־אינדוסטריע האָט זיך כמעט אינגאנצען באנוצט מיט דייטשע פארבען, און דייטשלאנד פון איהר זייט פלעגט אריינפיהרען פיעלע פּראָדוקטען פון ענגלאנד. דאָס זעלבע איז געווען מיט אנדערע לענדער, און וואָס

מעהר עס האט זיך ענטוויקעלט דער אינטערנאציאנאלער האנדעל, וואס שטארקער עס איז געווען די אינטערנאציאנאלע ארבייטס־צוטיילונג, אלץ מעהר האבען זיך זייערע אינטערעסען צונויפגע־פלאכטען צווישען זיך.

אבער סיי ענגלאנד, סיי דייטשלאנד פלעגען צושטעלען אנדע־רע לענדער קוילען, מאשינען, וועב־פאבריקאטען, א. ד. ג. דער וועלט־מארק האט זיך ביסלעכווייז אויסגענומען, עס האט ניט געסטייעט קיין פלאץ פאר אלעמען, און די „אפשטויסענדם קראפט" איז גע־וואקסען. דערצו איז צוגעקומען די ווירקונג פון מיליטאריזם, דער איינפלוס פון די געוועהר־פאבריקאנטען — און די מלחמה האט אויסגעבראכען.

קען מען זאגען, אז די אורזאכען פון דער מלחמה ליגען אין דער אדער אין יענער לאנד, אין איהרע שטרעבונגען צו פארכאפען פרעמדע מערק, אין איהר מיליטאריזם, א. ד. ג.?

— ניין, די וועלט־מלחמה, אין גרונט גענומען ווענדעט זיך ניט אן דעם ווילען פון מענשען אדער רעגירונגען. די איינציגע אורזאכע איז די אלגעמיינע אומארגאניזירונג פון דער קאפיטאליסטישער וועלט. דאס באשאפט קאנקורענציע, דאס יאגעניש נאך מערק, מיליטאריזם, אימפעריאליזם, א. א. וו.

פארשטעהט זיך, ענגלאנד און דייטשלאנד האבען געשפיעלט די הויפט־ראלע אין דער מלחמה, אבער דאס איז ניט דערפאר. ווייל זיי האבען דאס געוואלט, נאר ווייל זיי זיינען געווען עקאנאמיש מעהר ענטוויקעלט, דער קאפיטאליזם שטארקער, האבען זיך דעריבער אלע פאלגען פון קאפיטאליזם דארטען אויסגעדריקט בולט'ער.

ר) די אידעאלאגיע פון די בורזשואזע קלאסען.

וואס איז דער גרונט־שטריך פון דער בורזשואזער אי־דעאלאגיע?

— דאס איז אינדיווידואליזם. אין דער פראדוקציע נעמען אן אנטייל פיעלע מענשען. דער קאפיטאליסט האט אבער ניט קיין די־

רעקטע באַציהונג צו דער פּראָדוקציע, נאָר אַן אומדירעקטע, ער נעמט ניט קיין אַנטייל אין דער פּראָדוקציע, נאָר ער נעמט זיך צו איהרע רעזולטאַטען — די פּראָדוקטען, און צונעמען נעמט ער עס צו פאַר זיך אַליין. דעריבער שפּיעלט ביי איהם די הויפּט־ראָלע די ווירטשאַפטליכע אומאָפּהענגיגקייט און דער מאַרק, וואו ער קריגט אַלעס, וואָס ער דאַרף האָבען פאַר זיין אומאָפּהענגיגע ווירט־שאַפט און פאַר זיין פּערזענליכען געברויך. אויפ'ן מאַרק זיינען פאַראַן אויך אַנדערע, זיינע קאָנקורענטען — זוכט יעדערער צו געווינען עס בלויז פאַר זיך אַליין. אויף דעם אופן האָט זיך אויס־געאַרבייט אַ פאָרשטעלונג וועגען יעדען איינצעלנעם, אַלס אַ זאַך וואָס איז אָפּגעזונדערט פון אַלעמען, וואָס לעבט בלויז פאַר זיך אַליין און ווערט געשטויסען נאָר פון אייגענע פּערזענליכע אינטע־רעסען. אַזאַ בליק אויפ'ן מענשען רופט זיך אָן „אינדיווידואַליזם".

אין וואָס באַשטעהט דער „אינדיווידואַליסטישער אי־דעאַל"?

— ער באַשטעהט אין דער פאָדערונג, אַז יעדע איינצעלנע פּערזאָן, יעדער אינדיווידואום זאָל זיך אומגעשטער־טערהייט אַלזייטיג ענטוויקלען. פון דערפון קומט אַרויס די פאָדע־רונג פון פּערזענליכער פרייהייט — אויפ'ן עקאָנאָמישען געביט, פּאָליטישען און אידעען.

עקאָנאָמישע פרייהייט מיינט ביי דעם קאַפּיטאַליסט די פריי־הייט פון אונטערנעמונג, די פרייהייט פון אָפּמאַך צווישען דעם קויפער און פאַרקויפער, צווישען דעם קאַפּיטאַליסט און דעם אַר־בייטער, א. א. וו., אָבוואָהל אין דער ווירקליכקייט איז דעם אַר־בייטער'ס פרייהייט בלויז אַ פאָרמעלע, אין אמת'ן איז ער ניט פריי צו האַנדלען ווי ער וויל, ער איז געצוואונגען אָנ־צונעמען די באַדינגונגען, וועלכע מען שטעלט איהם.

פּאָליטישע פרייהייט האָבען די בורזשואַזע קלאַסען אין דער צייט פון דער ערשטער פראַנצויזישער רעוואָלוציע פאַרשטאַנען אַלס די אָפּשאַפונג פון די פּריווילעגיעס, וועלכע עס האָבען געהאַט די לאַנד־אייגענטימער און די גייסטליכע, זיי האָבען געפאָדערט גלייכהייט פאַר'ן געזעץ, די אומבאַריהרבאַרקייט פון פּערזאָן, פריי־

הייט פון ווארט, פון דער פרעסע, פון מיינונגען — ווי רעליגיעזע אזוי וויסענשאפטליכע. אבער די פרייהייט פון פארבאנדען, ווי למשל יוניאנס, און סטרייקס זיינען געוועזן פארבאטען, ווייל א פאר־באנד פאדערט יעדער איינצעלנער זאל זיך אונטערווארפען די באשלוסען פון א קאלעקטיוו, הייסט דאס, די פערזענליכע פריי־הייט איז באגרענעצט, פרייהייט פון סטרייקס שטערט די פרייהייט פון ארבייטער ארייננעהמען אין אן אפמאך מיט'ן קאפיטאליסט.

בלויז שפעטער, אונטער'ן דרוק פון דעם קאמף פון דעם פראָ־לעטאריאט, האבען די מעהר פארטגעשריטענע שיכטען פון דער בורזשואזיע אנערקענט, אז כדי צו באגרענעצען די פרייהייט פון עקספלואטאציע האבען די ארבייטער אויך די פרייהייט פון פאר־באנדען און פון סטרייקס.

באשטעהט די גאנצע אידעאלאגיע פון די בורזשואזע קלאסען בלויז אין אינדיווידואליזם?

— ניין, אויך פאר די בורזשואזע קלאסען באגרענעצט זיך ניט דער פארבאנד צווישען מענשען בלויז מיט'ן מארק און מיט'ן טוישען. יעדער אייגענטימער איז דער ב ע ל ־ ה ב י ת אין זיין אונטערנעמונג, און אויב ער האט ניט קיין אונטערנעמונג, איז אין זיין פאמיליע, צווישען זיין הויז־געזינד. דארטען איז ער דער הערשער און אלע מוזען איהם פאלגען. דאס איז א סארט אווי־טאריטארע מיטארבייטערשאפט, ווי עס איז געוועזן אין דער פאט־ריארכאלער קאמונע אדער אין דער פעאדאלער ארגאניזאציע, און פאראלעל מיט דער אידעע פון פרייהייט לעבט אין דער בורזשואזער אידעאלאגיע אויך די אידעע פון באהערשען און אונטערטעניגקייט.

ווי אזוי זשע קענען זיך פאראייניגען אזעטיגע צוויי גע־געגנגעזעצטע אידעען?

— דאס ווענדט זיך אין וועלכע שיכטען פון דער בורזשו־אזיע און אין וועלכער צייט. אין אלגעמיין ווערט אנערקענט, אז א מענש קען זיין פריי נאר ביז א געוויסען גראד, און אין אייניגע פאלען מוזען זיין הערשאפט און אונטערטעניגקייט, ווי, צום ביי־שפיעל, אין די באציהונגען צו דער רעגירונג, וואו יעדער בירגער

מ ו ז זיין אונטערוואָרפען דער געזעצליכער מאכט, אין א פאַמיליע, וואו די אינגערע דאַרפען פאָלגען די עלטערע, און די פרוי דאַרף פאָלגען דעם מאַן, אין אַן אונטערנעמונג, וואו דער ארבייטער אָדער דער אַנגעשטעלטער איז מחויב צו פאָלגען דעם בעל־הבית, אויב ער טרעט נאָר ניט איבער דעם אָפּמאַך.

ווען די בורזשואַזע קלאַסען האָבען געקעמפט געגען די פעאָדאַלען און די גייסטליכע, איז אין דער בורזשואַזער אידעאָלאָגיע די אידעע פון פרייהייט געווען די הערשענדע. ווי נאָר אָבער די בורזשואַזיע איז אַליין געוואָרען דער הערשענדער קלאַס — עקאָנאָמיש און פּאָליטיש — האָט געקראָגען די אויבערהאַנד די אויטאָריטאַרע אידעע. זי איז געוואָרען נאָך שטאַרקער, ווען דער קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט געגען דער עקספּלואַטאַציע איז געוואָרען ענערגישער, דער מיליטאַריזם, וועלכער איז דורכאויס געבויט אויף הערשאַפט און אונטערטעניגקייט אין אַ פאָרמע, וועלכע איז נאָהענט צו שקלאַפערייַ, און דער אימפּעריאַליזם, וועלכער באַשטעהט אין אונטערדריקען מיט געוואַלד די שוואַכערע פעלקער, — זיי האָבען אינגאַנצען באַפעסטיגט די אידעע פון אויטאָריטעט.

איז די אייגענשאַפט פון דער בורזשואַזער אידעאָלאָגיע צו געהן פאָרווערטס, אָדער ריקווערטס, צו ווערען קאָנסערוואַטיוו?

—די יאָגעניש נאָכ'ן מאַרק און די קאָנקורענציע שאַפען אין דער אידעאָלאָגיע אַ פּראָגרעסיווע שטרעבונג. אין דער קאָנקורענציע בלייבען די זיגער די יעניגע, וועלכע זיינען בעסער צוגעפאַסט: די פאַבריקאַנטען, וועלכע האָבען איינגעפיהרט בעסערע מאַשינען, אַ בעסערע אַרבייטס־צוטיילונג; די סוחרים, וועמעס געשעפטען עס זיינען בעסער אָרגאַניזירט, זיינען נאָהנטער צוגעפּגעבונדען מיט'ן מאַרק. אַלזאָ, כדי בייצוקומען די געגנער, די קאָנקורענטען, דאַרף מען האָבען מעהר ענטוויקעלטע פּראָדוקציאָנס־מיטלען — געצייג, מאַשינען, מיטאַרבייטערשאַפט, אַרבייטס־צוטיילונג א. ד. גל., און יעדע ענטוויקלונג, יעדע פאַרבעסערונג איז אַ פּ ר אָ ג ר ע ס י װ ע ערשיינונג. דאָס ווערט נאָך קלערער ווען מען וואַרפט אַ בליק אויף דער ענטוויקלונג פון

דער וויסענשאפט, — מאטעמאטישער, טעכנישער און נאטורווי־סענשאפט. די גאנצע טעכניק היינט צו טאג רופט זיך אן „ווי־סענשאפטליכע", ווייל זי איז געגרינדעט אויף פינקטליכע מאטע־מאטישע אויסרעכענונגען, און ענטוויקעלט איהר האט די בור־זשואזיע מיט איהר אינטעליגענציע, וועלכע טיילווייז באשטעהט טאקע פון דער בורזשואזיע און טיילווייז באלאנגט זי צו אנדערע קלאסען, נאר זי דינט דער בורזשואזיע פאר געצאהלט.

אבער דער לעבען פון די בורזשואזע קלאסען איז ניט בלויז אין קאנקורענציע, נאר אויך אין הערשאפט, אין געוועל־טיגען איבער אנדערע, און יעדע הערשאפט איז געגען ענדערונגען: באהערשען מיינט אז אלעס דארף זיין אונטערגעווארפען איין ווילען, אלעס זאל זיך פיהרען לויט דעם סדר, וועלכען איך האב איינגע־פיהרט, ווי איך האב עס ארגאניזירט, און יעדע ענדערונג מאכט שווערער און קאמפליצירטער מיין ארגאניזאטארישע ארבייט, אוי־סער דעם איז פאראן א געפאהר אז די ענדערונגען זאלען ניט אונ־טערגראבען דעם סאמע פונדאמענט פון מיין הערשאפט.

אלזא, אין באצוג צו דער פראדוקציע איז די בורזשואזע אידע־אלאגיע פראגרעסיוו, אבער אין באצוג צו די געזעלשאפטליכע בא־ציהונגען, צו די באציהונגען צווישען מענש און מענש, קלאס און קלאס — איז זי קאנסערוואטיוו. אין דער נאטור־וויסענשאפט איז די בורזשואזיע פראגרעסיוו, אין סאציאלע וויסענשאפטען איז זי קאנסערוואטיוו. די בורזשואזע פאליטיקא־עקאנאמישע שול קוקט אויף פריוואט אייגענטום, קאנקורענציע און די געזעלשאפטליכע קלאסען־צוטיילונג, ד. ה. אויף אלעס, וואס שטעלט צונויף דעם פונדאמענט פון קאפיטאליסטישען ארדנונג, ווי אויף עפעס וואס ליגט אין דער נאטור פון דעם מענשען אדער, צום ווענינסטען, ווי אויף דער העכסטער פארמע פון דער מענשליכער געזעלשאפט. און דער מיליטאריזם מיט'ן אימפעריאליזם, וועלכע האבען זיך ענט־וויקעלט אין דער לעצטער צייט, האבען נאך מעהר פארשטארקט דעם קאנסערוואטיזם.

ש) די אידעאָלאָגיע פון ארבייטער קלאַס.

וואָס איז דער גרונט־שטריך פון דער אידעאָלאָגיע פון ארבייטער קלאַס?

— דאָס איז ק אָ ל ע ק ט י ו ו י ז ם. יעדער יחיד שטעלט זיך פאר אלס אַן אומטיילבארער חלק פון אַ קאָלעקטיוו — פון אַ קלאַס אָדער אין אלגעמיין פון אַ סאָציאַלער גרופּע. פון דעם שטאַנדפּונקט איז אַ איינצעלנע פּערזאָן ניט קיין זעלבסטשטענדיגע זאַך, איהר לעבען און ענטוויקלונג איז בלויז אַ רעזולטאַט פון די געזעלשאַפטליכע באַדינגונגען, פון דער ערציהונג, וועלכע דער קלאַס אָדער די גרופּע האָט איהר געגעבען, און פון דעם איינפלוס, וואָס אויף איהר האָבען געהאַט אַנדערע קלאַסען און גרופּען. אַט די ערציהונג און די ווירקונג זאָגען איהר אונטער, וועלכע אויפגאַבען זי זאָל זיך שטעלען אין לעבען, אויך די מיטלען, דורך וועלכע זי קען די דאָזיגע אויפגאַבען דורכפיהרען. אויב אָבער די איינצעלנע פּערזאָן רעכענט זיך „אויטאָנאָם", זעלבסטשטענדיג, וועלכע האָט אין זינען בלויז איהרע אייגענע צילען, און ניט די אויפגאַבען און פאָדערונגען פון גאַנצען קלאַס, איז עס בלויז אַ אילוזיע, עס דוכט זיך איהר נאָר אַזוי. אויב מיר וועלען נעמען דריי קינדער און אַריינזעצען זיי: איין קינד אין אַ פּריצישער סביבה, דאָס צווייטע — אין אַ קאַפּיטאַליסטישער, און דאָס דריטע — אין אַן ארבייטער סביבה, וועלען זיי דערנאָך אין לעבען געהן געוועהנליך מיט אַנדערע וועגען און שטעלען זיך באַזונדערע אויפגאַבען.

צו וועלכען געזעלשאַפטליכען אידעאַל ברייננט דער קאָלעקטיוויזם?

— צ ו ם ס אָ צ י אַ ל י ס ט י ש ע ן. דער אינהאַלט און דער לעבען פון יעדען קאָלעקטיוו באַשטעהט אין קאַמף פאר זיין עקזיסטענץ און ענטוויקלונג. דער גרעסטער קאָלעקטיוו, וועלכען מען קען זיך פאָרשטעלען, איז די גאַנצע מענשהייט פאַראייניגט אין קאַמף מיט די כוחות פון דער נאַטור פאר'ן עקזיסטענץ און פאר דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. אָבער יעדער קאַמף מיט דער נאַטור באַשטעהט פּאַקטיש אין ארבייט, דעריבער איז דער בעסטער אידעאַל אַ פאַראייניגטע ארבייטענדע מענשהייט.

אזא פאראייניגונג איז אוממעגליך. כל זמן עס עקזיסטירען באזונדערע קלאסען און גרופען, וועלכע קעמפפען צווישען זיך, וועלכע באהערשען איינע די צווייטע און וועלכע געפינען זיך אין א שטענדיגען אנטאגאניזם, אין א שטענדיגער שנאה צווישען זיך. אבער אט דער אומאויפהערליכער קאמף, וואס קומט פאר אין דער געזעלשאפט, שטאמט פון דעם, וואס עס עקזיסטירט פריוואט־אייגענטום אויף די פראדוקציאנס־מיטלען — אויף לאנד, געצייג און מאטעריאלען, דעריבער איז כדי עס זאל קאנען פארווירקליכט ווערען דער אידעאל פון א פאראייניגטער ארבייטענדער מענשהייט, מוז מען ארויסנעמען פון פריוואטען באזיץ אלע פראדוקציאנס־מיטלען און „סאציאליזירען" זיי, מאכען זיי פאר געזעלשאפטליכע אייגענטום, דעריבער רופט זיך אן דער אידעאל „סאציאליסטישער".

וועלכע כוחות און סבות טרייבען דער פראלעטארישער אידעאלאגיע, זי זאל אננעמען א קאלעקטיוויסטישען כאראקטער?

— דערצו בריינגט מיט דער גאנצער לעבען פון פראלעטאריאט, זיין לאגע אין דער פראדוקציע און די פארמען פון מיט־ארבייטערשאפט, וועלכע האבען זיך ענטוויקעלט אין דער פראדוקציע.

דער פראלעטאריאט איז א פראדוקטיווער קלאס, און די פראדוקציע, די ארבייט, פאראייניגט איהם, ארגאניזירט איהם. און וואס מעהרער עס וואקסט דער קאפיטאליזם, וואס מעהר דער קאפיטאל קאנצענטרירט זיך, אלץ שטארקער ווערען די ארבייטער פאראייניגט צווישען זיך. די ארבייט פאראייניגט זיי אין די פאבריקען אין הונדערטער און טויזענדער ביז צעהנדליגע און הונדערטער טויזענטער. די ענטוויקלונג פון דער טעכניק באשאפט גלייכהייט צווישען די ארבייטער, מאכט זיי פאר אן איינהייטליכע מאסע, שאפט אפ דעם אונטערשיעד צווישען איין ארבייטער און דעם צווייטען, זיי טראכטען און דענקען וועגען זייערע אינטערעסען, וועלכע זיינען אין דערזעלבער צייט אלגעמיינע אינטערעסען. מיט דער ענטוויקלונג פון וועלט־מארק און זיין ווירקונג אויף דער לאגע פון די ארבייטער, הויבען זיי זיך אן צו אינ־

טערעסירען אויך מיט דער לאגע פון די ארבייטער אין אנדערע צווייגען פון דער אינדוסטריע און אפילו אין אנדערע לענדער. אויף דעם אופן איז דער לעבען אליין, די ענטוויקלונג פון קאפּיטאליזם טרייבט דעם ארבייטער צו דענקען און צו האנדלען אין די אינטערעסען פון גאנצען קלאַס, אין די אינטערעסען פון אן אלוועלטליכען ארבייטער קאָלעקטיוו.

אינערהאלב דעם וואקסענדען ארבייטער קאָלעקטיוו הערשען ניט אויטאָריטארע און ניט אינדיווידואליסטישע באציהונגען. איין ארבייטער איז ניט אונטערוואָרפען דעם צווייטען און איז ניט קיין בעל־הבית איבער'ן צווייטען. זיי זיינען אויך ניט קיין קאָנקורענטען, וואָס יעדערענס אינטערעס זאָל זיין ארויסשטופען דעם צווייטען פון מארק, ווייל וואָס ווייטער זעהט דער פּראָלעטאריאט אלץ בעסער איין, אז וואָס מעהר קאָנקורענציע צווישען ארבייטער אויפ'ן ארבייטס־מארק, אלץ ערגער איז פאר די ארבייטער און אלץ בעסער פאר די בעלי־הבתים. נעמט אָן די מיטארבייטערשאפט צווישען די פּראָלעטאריער די פאָרמע פון ח ב ר ' ש א פ ט, וואו איינער שטיצט דעם צווייטען און אלע צוזאמען טוען באוואוסטזיניג די אלגעמיינע ארבייט.

די חבר'שע פאָרמע פון מיטארבייטערשאפט הויבט זיך אָן אין ווערקשטאַט און ענטוויקעלט זיך דערנאָך אין די קלאסען־אָרגאניזאציעס — אין די פּראָפעסיאָנעלע פאראיינען, קאָאָפּעראטיווען און פּאָליטישע פארטייען. אלע צוזאמען באטראכטען זיי די אלגעמיינע פראגען און נעמען אָן וועלכע עס איז באשלוסען, און יעדער איינצעלנער ערפילט דעם אלגעמיינעם ווילען, וועלכער דריקט אויס זיין אייגענעם.

עס איז גאנץ פארשטענדליך, אז די חבר'שע מיטארבייטערשאפט געוואוינט איין יעדערען צו באטראכטען אלץ פון שטאנדפונקט פון קאָלעקטיוו, פון וועלכען יעדער איינצעלנער איז בלויז איין טייל, און דער קאָלעקטיוויסטישער אידעאל מיינט ניט קיין אנדער זאך, ווי אויסצושפרייטען די חבר'שע באציהונגען אויף דער גאנצער מענשהייט. צוליעב דעם איז זעלבסטפארשטענדליך מוז מען אָפּראמען פון וועג אלץ, וואָס עס שטערט אזא פאראייניגונג

— די הערשאפט פון איינעם איבער'ן צווייטען, פערזענליכע און קלאסען־אפגעזונדערטקייט צווישען מענשען, דעם קאמף פאר מערק און די אנארכיע, דעם אומארדנונג אין דער פראדוקציע.

פון דאנען שטאמט דער „סאציאליזם", ד. ה. די אויפגאבע צו מאכען אלע פראדוקציאנס־מיטלען פאר דאס אייגענטום פון אן אלגעמיינעם ארבייטענדען קאלעקטיוו. די דאזיגע אידעע איז נאך מעהר פארשטענדליכער פאר'ן ארבייטער, ווייל פאקטיש באהערשט דאך דער ארבייטער די פראדוקציאנס־מיטלען, ער קען און ער באנוצט זיך טאקע מיט זיי; בלויז פארמעל, ד. ה. יורי־דיש זיינען זיי ניט זיין אייגענטום, און דערפאר קען מען איהם עקספלואטירען.

וואס באדייט דער אויסדרוק „וויסענשאפטליכער סאציאליזם"?

— א לאנגע צייט, ביז'ן מיטען פון פאריגען יאהרהונדערט, איז דער סאציאליזם געווען אן עטישע לעהרע, א פילאנטראפישע. צו דער אידעע פון סאציאליזם זיינען געקומען מענשען, איבער־הויפט פון דער אינטעליגענציע, וועלכע האבען מיטגעפיהלט דעם פראלעטאריאט. זיי האבען עס געהאלטען פאר א פראגע פון יושר און האבען געדענקט איבערצוצייגען אין דעם די הערשענדע קלא־סען און ווירקען אויף זיי, אז זיי זאלען ווערען בעסער, עהרליכער, גוט־הערציגער און איינפיהרען דעם סאציאליסטישען ארדנונג. דאס איז געווען א ניט־וויסענשאפטליכער, אדער ווי מען רופט איהם געוועהנליך „אוטאפישער" סאציאליזם. בלויז מארקס האט אני־דערגעלעגט דעם פונדאמענט פון דער נייער פאליטיקא־עקאנא־מישער וויסענשאפט. ער האט באטראכט דעם געבוי פון דער גע־זעלשאפט פון ארביטס־שטאנדפונקט, ער האט אויפגעוויזען, אז דער היינטיגער קאפיטאליסטישער ארדנונג באשאפט אליין די ארבייטער־באוועגונג, צווינגט די ארבייטער אנצופיהרען זייער קלאסען־קאמף, וועלכער מוז סוף כל סוף ברייננגען צום סאציאליזם, צום סאציאליסטישען ארדנונג, וועלכער וועט איינגעפיהרט ווערען בלויז דורכ'ן פראלעטאריאט.

אט דער סאציאליזם רופט זיך אן „וויסענשאפטליכער".

קען מען רעכענען, אז די פּראָלעטארישע אידעאָלאָגיע איז שוין אינגאנצען פאָרמירט ביים ארבייטער קלאַס?

— ניין. אויסארבייטען א אידעאָלאָגיע איז זעהר א לאנגע און שווערע ארבייט. זי געהט פאָרווערטס, אָבער טריט ביי טריט, און דער פּראָצעס האָט זיך נאָך ווייט ניט פארענדיגט. ווען עס שטעהען פאַר שווערע און גרויסע אויפגאבען אין לעבען, קען נאָך מאנכעס מאָל דער פּראָלעטאריאט אפילו היינט ניט לעזען זיי פון זיין אייגענעם, קאָלעקטיוויסטישען שטאנדפונקט און געהט נאָך דער בורזשואזער אידעאָלאָגיע. אזוי איז געווען אין אָנהויב פון דעם וועלט־קריעג, ווען דער גרעסטער טייל ארבייטער פון די מלחמה לענדער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון אינטערנאַציאָנאלער ארבייטער סאָלידאריטעט און איז געוואָרען פּאטריאָטיש, מאנכעס מאָל אפילו אימפּעריאַליסטיש.

אָבער יעדען מאָל, נאָכדעם, ווי די ארבייטער געהען אראָפּ פון זייער וועג, זעהען זיי זיך ארום אז זיי האָבען געמאכט א טעות, און זייער קלאסענבאוואוסטזיין ווערט נאָך פארטיעפטער און שטארקער.

דעריבער איז עס גאנץ נאטירליך און אומפארמיידליך, וואָס די פּראָלעטארישע אידעאָלאָגיע ענטוויקעלט זיך לאנגזאם, מיט גרויסע שוועריגקייטען און אָפּנייגונגען. און אנדערש קען עס ניט זיין: די אידעאָלאָגיע דארף דאָך פריהער דינען אלס א ווערקצייג, כדי צו אָרגאניזירען די ברייטסטע און טיעפסטע אין דער געשיכטע קלאסען־באוועגונג און דערנאָך דארף זי דינען אלס א ווערקצייג אום צו אָרגאניזירען די גאנצע מענשהייט אין א פּאראייניגטען איינגעאָרדענטען ארבייטענדען קאָלעקטיוו.